

**WYMAGANIA EDUKACYJNE
TECHNIKUM
NOWA PODSTAWA PROGRAMOWA**

Język polski

1. Kryteria oceniania z języka polskiego
2. Wymagania związane z kształceniem umiejętności pisania : interpretacja tekstu poetyckiego, tekstu prozy lub dramatu
3. Wymagania związane z kształceniem umiejętności pisania: tworzenie rozprawek problemowych i interpretacyjnych na podstawie fragmentu z literatury i innych dziedzin sztuki
4. Skala ocen (wg szkolnego systemu oceniania)
5. Warunki i tryb oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów z języka polskiego (zgodnie z założeniami szkolnego systemu oceniania)
 - Ocenianie bieżące
 - Kartkówki i sprawdziany
 - Ocenianie semestralne i końcoworoczne
 - Ocenianie uczniów z orzeczeniem PPP

Kryteria opracowane zostały zgodnie z nową podstawą programową, obowiązującą od roku szkolnego 2012/2013

– Kryteria ocen z języka polskiego

Uczeń otrzymuje oceny za:

- odpowiedź ustną,
- pisemne prace klasowe i domowe,
- sprawdziany i testy sprawdzające wiadomości, znajomość lektur i problematyki danej epoki
- wartość prowadzonych notatek,
- samodzielnie opracowany materiał poszerzający wiadomości (np. referat, zestawy bibliograficzne, projekt inscenizacji, elementy wykładu),
- aktywność na lekcjach, udział w dyskusji
- testy czytania ze zrozumieniem

Ocenianie odpowiedzi ustnej:

Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:

- przyporządkować autorom tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w podstawie programowej;
- określić ramy chronologiczne omawianych epok;
- objaśnić znaczenie nazw omawianych epok literackich;
- wskazać podstawowe cechy najważniejszych dla omawianych okresów gatunków literackich;
- wskazać cechy postaw i wzorców osobowych charakterystycznych dla danej epoki;
- wskazać cechy prądów umysłowych i artystycznych;
- posługiwać się kluczowymi dla rozumienia omawianych epok pojęciami;
- streścić główne wątki utworów epickich i dramatycznych z listy lektur obowiązkowych;
- rozpoznać najważniejsze środki stylistyczne w utworach literackich omawianych epok;
- scharakteryzować bohaterów literackich;
- przekazywać efekty swej pracy na lekcjach w komunikatywny sposób;

Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą , a ponadto:

- wyjaśnić literaturoznawcze sensy pojęć;
- powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi;
- wskazać związki omawianych epok z wcześniejszymi;
- opisać motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów;
- scharakteryzować wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich;
- scharakteryzować podstawowe prądy artystyczne i umysłowe oraz hasła programowe i idee poszczególnych epok, odwołując się do omówionych utworów literackich;
- scharakteryzować wizję świata i człowieka w poszczególnych epokach , odwołując się do omówionych utworów literackich;
- wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe i stylistyczne w tekstach literackich

omawianych epok;

- określić tematykę i problematykę omówionych utworów;
 - prezentować na lekcji zagadnienia wcześniej przygotowane w domu;
 - podejmować próby włączenia się do dyskusji.

Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną , a ponadto:

- wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią omawianych epok;
- porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich;
- scharakteryzować koncepcję artysty i zadania sztuki w omawianych epokach, odwołując się do utworów literackich;
- wskazać dominantę kompozycyjną i myślową oraz dokonać analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego;
- zająć i uzasadnić stanowisko w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce;
- formułować wnioski, uogólnienia i argumenty, prezentując swój punkt widzenia;
- ocenić bohaterów literackich w kontekście epoki, zwracając uwagę na ich komplikację psychologiczną i uwikłania w problemy moralne, społeczne;
- komponować w trakcie zajęć dłuższe wypowiedzi w sposób zwarty, logiczny i uporządkowany;
 - wypowiadać się płynnie, poprawnie pod względem stylistycznym i ortograficznym.

Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to , co na ocenę dobrą, a ponadto:

- wymienić głównych twórców kultury i ich dzieła w omawianych epokach;
- wykazać się opanowaniem pamięciowym licznych fragmentów tekstów literackich oraz swobodnie posługiwać się cytatami;
- przedstawić ewolucję bohatera literackiego oraz wybranych gatunków literackich na podstawie omawianych utworów
- wyjaśnić funkcje motywów antycznych i symboli biblijnych w poznanych utworach literackich;
- rozpoznać nawiązania do tradycji we współczesnym utworze literackim lub filmie;
- formułować wnioski płynące z porównania kształtu artystycznego tekstów literackich;
- samodzielnie gromadzić, porządkować i wykorzystywać w wypowiedziach ustnych (i pisemnych) materiały z różnych źródeł dotyczące literatury, filmu i innych dziedzin sztuki;
- dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła literackiego:
 - posługiwać się biegle terminologią historyczno- i teoretycznoliteracką;
 - rozpoznawać przenośne znaczenia dzieła (metaforyczne, alegoryczne, paraboliczne);
 - dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki (w tym tekstu lit.), ze wskazaniem funkcji środków specyficznych dla danej dziedziny sztuki;
 - wykazać się swobodą konwersacji, kulturą dyskusji i piękną polszczyzną;
 - odwoływać się do opinii autorytetów (sądy historyków literatury, myśli filozofów...)
 - dowodzić własnej racji w ocenie dzieł sztuki;
 - dokonać syntezy twórczości literackiej(epoki, autora, prądu);

Na ocenę celującą uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą , a ponadto:

- prezentując swoje poglądy, umiejętnie posługiwać się wiedzą spoza programu szkolnego, świadczącą o dużej erudycji;
- formułować wnioski dojrzałe , wnikliwe;
- stawiać hipotezy badawcze;

KSZTAŁCENIE JĘZYKOWE

Przewidywane osiągnięcia po epokach: starożytność, średniowiecze, odrodzenie, barok

Poziom podstawowy:

W zakresie kształcenia językowego po ukończeniu nauki w I klasie uczeń potrafi:

- a) określić relacje między zakresem znaczeniowym a treścią znaczeniową wyrazu; zanalizować pod tym kątem znaczenie podanych wyrazów;

- b) określić znaczenie podstawowe i metaforyczne wyrazu;
- c) wskazać w czytanych utworach ważne środki językowe i określić ich funkcje;
- d) zauważyć ślady historycznych procesów rozwojowych języka polskiego;
- e) określić pojęcie zabytku języka; wymienić najważniejsze zabytki języka polskiego;
- f) rozpoznać środki służące archaizacji;
- g) rozpoznać stylizacje biblijną i barokową oraz wskazać typowe dla nich środki językowe;
- h) rozpoznać parodię literacką, określić jej funkcje i wskazać służące jej środki;
- i) rozpoznać w tekstach poznanych w I klasie wartość stylistyczną środków z różnych poziomów języka;
- j) rozpoznać w tekście mowę niezależną, zależną i pozornie zależną;
- k) rozpoznać związki frazeologiczne zawierające aluzje mitologiczne i biblijne;
- l) określić, czym jest retoryka i wskazać w tekście typowe środki retoryczne;
- m) określić, na czym polegają funkcje: impresywna i ekspresywna; wskazać w tekście przejawy tych funkcji;
- n) określić, kiedy wypowiedź jest stosowna i skuteczna;
- o) w tekstach prasowych, reklamowych itp. rozpoznać i ocenić przejawy współczesnych tendencji w zakresie zapożyczeń i tworzenia neologizmów;
- p) dostrzec i ocenić przejawy agresji w języku;

poziom rozszerzony:

Uczeń posiada umiejętności wskazane dla poziomu podstawowego – w szerszym zakresie, jeśli chodzi o listę lektur, znajomość konwencji i toposów oraz zasób pojęć i terminów teoretyczno- i historycznoliterackich oraz nauki o języku, a ponadto:

- a) wskazać w tekście i omówić przykłady przesunięć metaforycznych jako przejaw językowego obrazu świata charakterystycznego dla poznanych epok kulturowych i współczesnego języka ogólnego;
- b) wymienić i scharakteryzować najważniejsze fazy rozwojowe języka polskiego (w związku z poznawanymi w I klasie utworami);
- c) określić różnice między znaczeniem realnym a etymologicznym; wskazać przykłady przesunięć semantycznych;
- d) wskazać ślady dawnych procesów fonetycznych i zmian fleksyjnych;
- e) wskazać podstawowe chwytów erystyczne w tekście czytany (z programu I klasy);
- f) zbudować dłuższą wypowiedź (np. przemówienie) z celowym wykorzystaniem środków retorycznych

Przewidywane osiągnięcia po epokach oświecenie, romantyzm, pozytywizm, Młoda Polska:

Poziom podstawowy:

Po ukończeniu nauki w II klasie uczeń pogłębił umiejętności zdobyte w I klasie, a ponadto potrafi:

- a) opisać język jako system znaków na tle innych systemów semiotycznych;
- b) określić pojęcie znaku językowego i wskazać jego cechy wyróżniające;
- c) wskazać różnice między językiem a wypowiedzią;
- d) wskazać podsystemy języka; wyjaśnić podstawowe pojęcia odnoszące się do każdego z podsystemów;
- e) określić relacje między językiem narodowym a odmianami terytorialnymi; określić znaczenie terminów: dialekt, gwara, żargon;
- f) przedstawić miejsce polszczyzny wśród innych języków;
- g) na wybranych przykładach wskazać problemy przekładu językowego;
- h) rozpoznać w tekstach poznanych w II klasie wartość stylistyczną środków z różnych poziomów języka;
- i) określić cechy języka mówionego i pisanego;
- j) rozpoznać i ocenić cechy kolokwialne w tekście pisanym;
- k) rozpoznać stylizacje: gwarową i kolokwialną; wskazać służące im środki i określić funkcje;
- l) określić, na czym polegają funkcje: informacyjna, poetycka; wskazać przejawy tych funkcji w tekstach;

poziom rozszerzony:

Uczeń posiada umiejętności wskazane dla poziomu podstawowego – w szerszym

zakresie, jeśli chodzi o listę lektur, znajomość konwencji i toposów oraz zasób pojęć i terminów teoretyczno- i historycznoliterackich oraz nauki o języku, a ponadto:

- a. wskazać w tekście i omówić przykłady przesunięć metaforycznych jako przejaw językowego obrazu świata charakterystycznego dla poznanych epok kulturowych i współczesnego języka ogólnego;
- b) podać informacje o budowie języka polskiego w ujęciu historycznym i typologicznym;
- c) wskazać różnice między tłumaczeniem tekstu z języka polskiego a przekładem utworu literackiego;
- d) określić, na czym polegają funkcje: fatyczna, magiczna, metajęzykowa, wskazać przejawy tych funkcji w tekstach;

Przewidywane osiągnięcia po epokach dwudziestolecie międzywojenne i współczesność:

Po ukończeniu nauki uczeń potrafi:

Poziom podstawowy:

- a) określić podstawowe relacje semantyczne (synonimia, homonimia, antonimia, polisemia);
- b) zdefiniować pojęcie aktu mowy, rozpoznać jego rodzaje; określić, na czym polega sens dosłowny i intencjonalny aktu mowy;
- c) rozpoznać sposoby wzbogacania słownictwa: neosemantyzację i podstawowe procesy słowotwórcze;
- d) określić relacje między językiem narodowym a odmianami środowiskowymi;
- e) omówić podstawowe tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny, rozpoznać ich przejawy, ocenić poprawność konkretnych form językowych;
- f) omówić mechanizm manipulacji językowej, rozpoznać i ocenić jej przejawy;
- g) scharakteryzować cechy języka mediów; określić i ocenić jego wpływ na polszczyznę oóolną;
- h) napisać wypowiedź w stylu urzędowym;
- i) wskazać charakterystyczne cechy stylistyczne czytanych utworów; podać przykłady stylu artystycznego, stylu pisarza, grupy literackiej – w zakresie utworów poznanych w III klasie; rozpoznać w tekstach poznanych w III klasie wartość stylistyczną środków z różnych poziomów języka;
- k) rozpoznać stylizację środowiskową;
- l) na podstawie obserwacji stylu rozpoznać aluzje, trawestacje, pastisz; określić funkcje tych zabiegów stylizacyjnych;

poziom rozszerzony:

Uczeń posiada umiejętności wskazane dla poziomu podstawowego – w szerszym zakresie, jeśli chodzi o listę lektur, znajomość konwencji i toposów oraz zasób pojęć i terminów teoretyczno- i historycznoliterackich oraz nauki o języku, a ponadto:

- a. wskazać w tekście i omówić przykłady przesunięć metaforycznych jako przejaw językowego obrazu świata charakterystycznego dla faz i kręgów kultury XX w. oraz dla współczesnego języka ogólnego;

Prace domowe i klasowe: sposoby sprawdzania stopnia realizacji wymagań

Na ocenę dopuszczającą uczeń powinien:

- zrozumieć temat wypracowania;
- znaleźć argumenty uzasadniające tezę,
- zachować trojdzielność kompozycyjną;
- napisać pracę językiem komunikatywnym, unikając błędów ortograficznych.

Na ocenę dostateczną uczeń powinien:

- zaprezentować własną koncepcję rozwinięcia tematu;
- podjąć próbę skomponowania pracy w sposób zamierzony i nieschematyczny;
- zadbać o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną;
- wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę dobrą uczeń powinien:

- w funkcji argumentacyjnej właściwie wykorzystać materiał literacki i historycznoliteracki;
- umiejętnie łączyć poszczególne części pracy tak, by jej tekst był spójny;

- stosować urozmaiconą leksykę (bogate słownictwo) i składnię (różne typy zdań);
- sięgać do różnych źródeł wiedzy, cytować badaczy literatury;
- sporządzić bibliografię;
- zadbać o poprawność i jednorodność stylu;
- wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę bardzo dobrą uczeń powinien:

- pamiętać o oryginalnym zamyśle kompozycyjnym;
- zadbać o szczególnie klarowną koncepcję rozwinięcia zasugerowanych przez temat problemów;
- w budowaniu argumentacji wykorzystać materiał literacki., historycznoliteracki czy kulturowy;
- umieścić w rozprawce własne przemyślane sądy wartościujące i uogólniające, umiejętnie skonfrontować je z sądami badaczy literatury;
- zadbać o poprawność frazeologiczną i fleksyjną;
- posłużyć się żywym stylem i bogatą leksyką;
- wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę celującą uczeń powinien:

- w toku argumentacyjnym wykorzystać materiał wykraczający poza. treści programowe;
- wykazać się oryginalnością ujęcia tematu;
- umiejętnie wykorzystać sądy profesjonalnych badaczy literatury, konfrontując je z własnym spojrzeniem;
- sporządzić dokładne przypisy.
 - wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Ocenianie testów i sprawdzianów wiadomości

Według punktacji podawanej przy każdym teście

Ocenianie notatek

- systematyczność: wszystkie tematy, wraz ze stosownymi treściami są odnotowane,
- rzetelność: zawierają informacje podane na lekcjach lub w zalecanej fragmencie podręcznika czy opracowania,
- konkretność i jasność zapisu,
- ewentualne wprowadzanie własnych refleksji (dygresji, pytań).

Ocena wynika ze stopnia realizacji powyższych kryteriów.

Ocena aktywności

Ocena celująca:

- Uczeń wzbogaca treść lekcji o wartościową wiedzę pozaszkolną.

Ocena bardzo dobra:

- Uczeń potrafi wskazać kierunek interpretacyjny na lekcji poświęconej nowemu tematowi; potrafi wskazać trafne nawiązania merytoryczne.

Ocena dobra:

- Uczeń bierze udział w dyskusji, prezentując przemyślane i uzasadnione stanowisko; wykazuje aktywność w poszukiwaniach rozwiązań interpretacyjnych.

Ocena dostateczna:

- Uczeń uczestniczy w procesie lekcyjnym, formułując wypowiedzi trafne, lecz niepełne.

Ocena dopuszczająca:

- Uczeń rzadko wykazuje aktywność podczas lekcji, a jego wypowiedzi mają charakter odtwórczy (powtarzanie zdania podręcznika, nauczyciela, przedmówcy).

Ocena niedostateczna:

- Uczeń nie uczestniczy w tworzeniu treści lekcji; zapytany nie wie, o czym jest mowa; nie wykonuje poleceń nauczyciela

WYMAGANIA

- **Wymagania związane z kształceniem umiejętności pisania:**

interpretacja utworu poetyckiego lub fragmentu prozy, dramatu

Do uzyskania pozytywnej oceny z wypracowania należy:

- a) otrzymać min. 5 punktów z rozwinięcia tematu (jeśli brak jest 5 punktów rozwinięcia tematu,

punkty za język, styl, kompozycje i zapis nie będą zliczane),

b) napisać pracę przekraczającą limit słów wynoszący 250.

Sposób sprawdzenia stopnia opanowania wymagań:

test dwustopniowy:

cz. I - ćwiczenia analityczne;

cz. II - praca interpretacyjna.

• **na ocenę dopuszczającą**

- nazwać gatunek i rodzaj literacki;

- wskazać osobę mówiącą lub narratora;

- nazwać i wyodrębnić formy monologu lirycznego;

- wypisać znaczące środki stylistyczne i je nazwać;

– przedstawić w formie kilku zdań sytuację liryczną lub streścić fabułę;

• **na ocenę dostateczną**

- opisać kompozycję utworu;

- na podstawie znajomości treści zidentyfikować podmiot liryczny lub narratora;

- określić funkcję występujących w tekście form monologu lirycznego;

- określić funkcję znaczących środków stylistycznych;

- sformułować założenie interpretacyjne;

- zaprojektować konteksty interpretacyjne;

- odczytać przesłanie

• **na ocenę dobrą**

- budować pracę interpretacyjną według własnej koncepcji;

- zadbać o spójność tworzonego tekstu;

- zadbać o poprawność stylistyczną pracy;

- zadbać o poprawność ortograficzną;

- umiejętnie wykorzystać obserwacje analityczne do budowania własnej hipotezy interpretacyjnej (sprawnie posługiwać się terminologią teoretycznoliteracką; podmiot liryczny, monolog liryczny, sytuacja liryczna, narrator, fabuła);

- podejmować próby dotarcia do znaczeń metaforycznych;

- umiejętnie przywoływać fragmenty tekstu (cytaty) dla poparcia własnych sądów;

- zastosować uzasadnione konteksty interpretacyjne;

• **na ocenę bardzo dobrą**

- wykazać się umiejętnością budowania oryginalnej koncepcji pracy;

- zadbać o klarowność wyводу interpretacyjnego;

- swobodnie posługiwać się terminologią teoretycznoliteracką, szczególnie wyraźnie akcentując funkcjonalność zastosowanych form i środków, m. in. monologu lirycznego, kreacji podmiotu, środków stylistycznych, typów narracji itp.;

- umiejętnie łączyć obserwacje analityczne ze sferą znaczeń wiersza;

- formułować własne dojrzałe uwagi, wnioski i sugestie;

- szczególnie starannie dobierać wartościowe i uzasadnione konteksty interpretacyjne;

- umiejętnie budować uogólnienia interpretacyjne;

- posługiwać się bogatą leksyką i żywym stylem;

- zadbać o poprawność interpunkcyjną pracy;

* **na ocenę celującą**

- wykazać się dużą sprawnością interpretacyjną;

- budować bardzo dojrzałe i oryginalne sądy wartościujące i uogólniające;

- starannie i celowo dobierać konteksty wykraczające poza program nauczania świadczące o dużej erudycji;

3.1 Wymagania związane z kształceniem umiejętności pisania: tworzenie własnego tekstu (rozprawki)

Sposób sprawdzania stopnia realizacji wymagań: prace domowe i praca klasowa.

Na ocenę dopuszczającą uczeń powinien:

- zrozumieć temat wypracowania ;

- znaleźć argumenty uzasadniające tezę,

- zachować trojdzielność kompozycyjną;

- napisać pracę językiem komunikatywnym, unikając błędów ortograficznych.

Na ocenę dostateczną uczeń powinien:

- zaprezentować własną koncepcję rozwinięcia tematu;
- podjąć próbę skomponowania pracy w sposób zamierzony i nieschematyczny;
- zadbać o poprawność ortograficzną i interpunkcyjną;
- wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę dobrą uczeń powinien:

- w funkcji argumentacyjnej właściwie wykorzystać materiał literacki i historycznoliteracki;
- umiejętnie łączyć poszczególne części pracy tak, by jej tekst był spójny;
- stosować urozmaiconą leksykę (bogate słownictwo) i składnię (różne typy zdań);
- sięgać do różnych źródeł wiedzy, cytować badaczy literatury;
- sporządzić bibliografię;
- zadbać o poprawność i jednorodność stylu;
- wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę bardzo dobrą uczeń powinien:

- pamiętać o oryginalnym zamyśle kompozycyjnym;
- zadbać o szczególnie klarowną koncepcję rozwinięcia zasugerowanych przez temat problemów;
- w budowaniu argumentacji wykorzystać materiał literacki, historycznoliteracki czy kulturowy;
- umieścić w rozprawce własne przemyślane sądy wartościujące i uogólniające, umiejętnie skonfrontować je z sądami badaczy literatury;
- zadbać o poprawność frazeologiczną i fleksyjną;
- posłużyć się żywym stylem i bogatą leksyką;
- 3. wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

Na ocenę celującą uczeń powinien:

- w toku argumentacyjnym wykorzystać materiał wykraczający poza treści programowe;
- wykazać się oryginalnością ujęcia tematu;
- umiejętnie wykorzystać sądy profesjonalnych badaczy literatury, konfrontując je z własnym spojrzeniem;
- sporządzić dokładne przypisy
 - wprowadzić do pracy cytaty z utworów;

4. Skala ocen

Ustala się 6-stopniową skalę ocen z następującymi skrótami:

celujący - cel - 6

bardzo dobry - bdb - 5

dobry - db - 4

dostateczny - dst - 3

dopuszczający - dp - 2

niedostateczny - ndst - 1

3. Przy ocenianiu sprawdzianów, zadań klasowych i domowych punktowanych stosujemy przelicznik procentowy wg WSO

poniżej 30% niedostateczny

30%- 50% dopuszczający

51%- 75% dostateczny

76% - 85% dobry

86% - 100% bardzo dobry

powyżej 100% celujący

5. Warunki i tryb oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów z języka polskiego (zgodnie z założeniami szkolnego systemu oceniania)

5.1. Ocenianie bieżące

1. Podstawową formą bieżącego sprawdzania wiedzy, umiejętności i oceniania ucznia jest: odpowiedź ustna, kartkówka (krótka forma pisemna), sprawdzian (dłuższa forma pisemna), aktywność i zaangażowanie ucznia.
2. Czas trwania odpowiedzi ustnej i kartkówki nie może przekroczyć 15 minut.
3. Oceny mają charakter jawny
4. Na prośbę ucznia nauczyciel wystawiając ocenę ma obowiązek ją uzasadnić.
5. Każda ocena musi mieć charakter mobilizujący.
6. Pisemne prace powinny być ocenione i omówione w terminie do dwóch tygodni od napisania pracy.

5.2. Kartkówki i sprawdziany

1. Nauczyciel informuje uczniów o planowanym sprawdzianie dwa tygodnie wcześniej
2. Kartkówka obejmuje mały zakres materiału (3-4 lekcji tematycznych) i nie wymaga wcześniejszej zapowiedzi.
3. W tygodniu mogą odbywać się najwyżej trzy sprawdziany, w ciągu dnia jeden sprawdzian.

5.3. Ocenianie semestralne i końcoworoczne

I Ustalając ocenę semestralną i końcoworoczną nauczyciel uwzględnia

- 1) zdobytą wiedzę i umiejętności
- 2) zaangażowanie i aktywność
- 3) obecność na lekcjach
- 4) uczeń ze słabymi ocenami z prac pisemnych, a bardzo dobrymi z wypowiedzi ustnych (i odwrotnie) otrzymuje ocenę semestralną najwyżej dobrą

II. Oceny klasyfikacyjne powinny być ustalone zgodnie z przedmiotowym systemem oceniania

III. Oceny semestralne i końcowe **nie muszą być średnią ocen wpisanych do dziennika.**

Można stosować tzw. średnią ważoną

IV. Podstawą oceny klasyfikacyjnej semestralnej i końcoworocznej są oceny znajdujące się w dzienniku lekcyjnym

V. Oceny semestralne i końcoworoczne w dokumentacji przebiegu nauczania wpisuje się w pełnym brzmieniu.

VI. Nauczyciel powiadamia ucznia o przewidywanej ocenie niedostatecznej na miesiąc przed klasyfikacją, a wychowawca powiadamia rodziców

VII. Uczeń, który opuści 50% odbytych lekcji w danym semestrze zobowiązany jest do zdawania egzaminu klasyfikacyjnego.

VIII. Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną może zdawać egzamin poprawkowy.

5.4. Tryb uzupełniania zaległości

1. Uczeń ma obowiązek uzupełnić braki w wiedzy spowodowane nieobecnością.
2. Uczeń ma obowiązek rozumieć się z nauczycielem w sprawie terminu zaległej pracy (sprawdzianu, testu, pracy klasowej).
3. Zaległe prace uczeń ma obowiązek uzupełnić w ciągu dwóch tygodni

5.5 Warunki poprawy ocen cząstkowych

1. Uczeń ma prawo poprawić ocenę niedostateczną z pracy klasowej, testu, sprawdzianu.
2. Uczeń ma obowiązek ustalić termin poprawy z nauczycielem.
3. Uczeń może daną formę pisemną poprawić do skutku
4. Zarówno pierwsza ocena, jak i ocena z poprawy zostają wpisane do dziennika.
5. Uczeń ma obowiązek poprawić ocenę w ciągu dwóch tygodni od oddania sprawdzonej pracy.

5.10. Ocenianie uczniów z orzeczeniem PPP

Uczniowie posiadający orzeczenie PPP informujące o dysleksji, dysortografii lub innej dysfunkcji oceniani są zgodnie z kryteriami ocen uściślonymi na podstawie opinii wydanej przez PPP.

U uczniów z orzeczeniem o dysortografii uznawane są błędy, których nie można wyjaśnić zasadą ortograficzną, natomiast jeżeli w wyrazie można zastosować taką zasadę są one uznawane za błąd ortograficzny.

U uczniów z orzeczeniem o dysleksji uznawane są błędy, które nie zmieniają znaczenia wyrazów, natomiast jeżeli zmieniają znaczenie wyrazu lub formę gramatyczną są one traktowane jako błędy.

Język angielski

1. CELUJĄCY:

Kryteria jak na ocenę bardzo dobrą, a ponadto zakres wiedzy i umiejętności znacznie wykraczający poza program nauczania. Ocenę celującą otrzymują również laureaci konkursów i olimpiad językowych.

2. BARDZO DOBRY:

- a) sprawność czytania:
 - płynne czytanie ze zrozumieniem dłuższych i bardziej złożonych tekstów i dialogów;
 - globalne i szczegółowe rozumienie tekstu czytanego; skuteczność czytania niezależna od formy, stylu, języka komunikatu;
 - wyodrębnianie żądanych informacji a także określanie myśli przewodniej tekstu i/lub jego fragmentów;
- b) sprawność mówienia:
 - płynne mówienie z zastosowaniem prawidłowej wymowy i zróżnicowanych struktur gramatycznych; naturalne tempo, komunikat spójny i czytelny;
 - bezbłędny wybór formy i stylu wypowiedzi;
 - generowanie różnorodnych komunikatów w szerokim spektrum tematycznym i różnorodnych sytuacjach;
- c) sprawność rozumienia ze słuchu:
 - efektywny odbiór zróżnicowanych pod względem formy, treści i języka komunikatów;
 - wyodrębnianie w wysłuchanym komunikacie zarówno głównej idei wypowiedzi, jak również żądanych informacji;
 - rozumienie globalne i szczegółowe wypowiedzi rodzimych użytkowników języka, również w niesprzyjających warunkach odbioru;
- d) sprawność pisania:
 - formułowanie rozbudowanej, bogatej leksykalnie i poprawnej gramatycznie wypowiedzi pisemnej, o czytelnej i wyważonej kompozycji i spójnej strukturze logicznej;
 - poprawna ortografia i interpunkcja;
 - umiejętność wyrażania zarówno własnych opinii jak i przytaczania i interpretowania zdarzeń, przy zachowaniu jednolitej stylistyki, adekwatnej do formy, celu i tematu wypowiedzi;

3. DOBRY:

- a) sprawność czytania:
 - poprawne czytanie tekstów ze zrozumieniem;
 - umiejętność przewidywania i określania zarówno przedmiotu jak i treści komunikatu; wyodrębnianie myśli przewodniej całego komunikatu i poszczególnych jego części;
 - poprawne określanie formy i funkcji komunikatu;
- b) sprawność mówienia:
 - mówienie z zastosowaniem prawidłowych zasad wymowy i gramatyki, błędy językowe nieznacznie zakłócają komunikację; tempo zbliżone do naturalnego;
 - formułowanie własnych wypowiedzi na tematy z życia codziennego i innych zjawisk społecznych;
 - poprawny wybór formy i stylu wypowiedzi;
- c) sprawność rozumienia ze słuchu:
 - efektywny odbiór zróżnicowanych pod względem formy, treści i języka komunikatów, tematycznie i językowo korespondujących z materiałem nauczania;
 - globalne rozumienie wypowiedzi rodzimych użytkowników języka angielskiego
 - prawidłowe określanie formy wysłuchanej wypowiedzi;

- d) sprawność pisania:
- formułowanie wypowiedzi pisemnej poprawnej gramatycznie i leksykalnie; sporadyczne błędy nie zakłócają odbioru komunikatu;
 - umiejętność wyrażania własnej opinii; budowanie wypowiedzi zgodnie z opanowanym modelem;
 - umiejętność zbudowania poprawnego komunikatu pisemnego spełniającego warunek określonego limitu słów w określonym limicie czasu;

4. DOSTATECZNY:

- a) sprawność czytania:
- poprawne czytanie tekstów o mniejszym stopniu trudności, ze zrozumieniem podstawowych informacji zawartych w tekście; tendencja do dosłownego tłumaczenia tekstu;
 - poprawne określanie formy i funkcji czytanego komunikatu;
- b) sprawność mówienia:
- poprawne mówienie z uwzględnieniem zasad właściwej wymowy zapewniających zrozumienie wypowiedzi (dopuszczalne błędy językowe nie zakłócające rozumienia); tempo wypowiedzi wolne, zdania proste;
 - właściwa reakcja językowa na prostą wypowiedź rozmówcy;
 - formułowanie krótkich wypowiedzi na określone tematy z życia codziennego (wybór prawidłowego stylu wypowiedzi stanowi problem);
- c) sprawność rozumienia ze słuchu:
- określanie ogólnego sensu wypowiedzi;
 - wyodrębnianie informacji występujących w zrozumiałych kontekstach i wyrażonych zrozumiałym językiem;
- d) sprawność pisania:
- formułowanie prostych wypowiedzi pisemnych (tendencja do odtwarzania modelu); błędy językowe nieznacznie zakłócają odbiór

5. DOPUSZCZAJĄCY:

- wiadomości i umiejętności w zakresie czytania, mówienia, rozumienia ze słuchu i pisania na poziomie minimalnym, umożliwiające zdobywanie dalszej wiedzy;
- uczeń wykazuje niewielką samodzielność, jego wiedza jest odtwórcza, podejmuje jednak skuteczne próby opanowania materiału;

6. NIEDOSTATECZNY:

- uczeń nie opanował wiadomości i umiejętności nawet na poziomie minimalnym, popełnia rażące błędy językowe, a jego baza leksykalna uniemożliwia porozumiewanie się w języku obcym.

**WYMAGANIA EDUKACYJNE Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO
DLA TECHNIKUM**

SPRAWNOŚĆ, MATERIAŁ JĘZYKOWY	WYMAGANIA PROGRAMOWE
------------------------------------	----------------------

ROZDZIAŁ WSTĘPNY

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa poszczególne litery alfabetu ▪ zna nazwy cyfr i liczb, dni tygodnia, miesiące ▪ zna wyrażenia służące określaniu godziny oraz nazwy kolorów ▪ zna nazwy krajów, ich stolic i nazwy narodowości oraz języków, wyrażenia opisujące zainteresowania i hobby, wyrażenia służące podawaniu danych osobowych
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym, pytaniu oraz krótkiej odpowiedzi z czasownikiem TO BE w czasie teraźniejszym ▪ tworzy zdania twierdzące i przeczące z czasownikiem TO BE w czasie teraźniejszym; pytania ogólne i pytania szczegółowe z tym czasownikiem ▪ zna różnicę w zastosowaniu zaimków wskazujących w wybranych kontekstach sytuacyjnych
Funkcje	<ul style="list-style-type: none"> ▪ literuje wyrazy i dane osobowe

językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje numer telefonu, datę ▪ pyta o aktualną godzinę, podaje godzinę ▪ nazwa kolory ▪ informuje w jakich językach obcych się komunikuje ▪ pyta o i podaje imię, kraj i miasto pochodzenia, wiek i narodowość ▪ pyta i krótko odpowiada na pytanie dotyczące zainteresowań ▪ wita się i pyta o samopoczucie oraz odpowiada na powitanie i pytanie o samopoczucie ▪ krótko przedstawia kogoś w rozmowie ▪ wskazuje na osobę/y lub przedmiot/y
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje informacje szczegółowe w krótkim tekście słuchanym, ▪ zapisuje usłyszane wyrazy, numery telefonów i dane adresowe ▪ wyodrębnia i podkreśla usłyszane wyrażenia oraz szereguje listę wyrażeń na podstawie nagrania ▪ uzupełnia luki w usłyszanych prostych wyrażeniach
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe informacje w krótkim tekście, ▪ łączy liczby z ich słownymi odpowiednikami ▪ łączy wyrażenia/fragmenty tekstu z odpowiednimi ilustracjami
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy słów w ramach następujących zakresów tematycznych: liczby, dni tygodnia, miesiące, godziny, kolory, nazwy państw, nazwy narodowości i języków, zainteresowania ▪ w reakcji na wskazany przedmiot lub wskazaną osobę/ilustrację nazwa wybrane liczby, dni tygodnia, miesiące, godziny, kolory, nazwy państw, nazwy narodowości i języków, zainteresowania ▪ zadaje pytania oraz odpowiada zwrotem na wybrane pytania o: istotne dni i daty, o godzinę, kolor, adres, telefon, imię, wiek, narodowość, miejsce pochodzenia, zainteresowania i używane języki obce ▪ inicjuje rozmowę używając powitań, pytań o samopoczucie i przedstawiając siebie i osoby trzecie oraz podtrzymuje zainicjowaną rozmowę
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zapisuje usłyszane znane sobie wyrazy i wyrażenia ▪ zapisuje literowane słowa i skróty

CZŁOWIEK

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna rzeczowniki będące nazwami przedmiotów osobistych ▪ zna wyrażenia opisujące podstawowe umiejętności ▪ zna przymiotniki opisujące wygląd osoby ▪ zna wyrażenia odnoszące się do opisu zainteresowań
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym, pytaniu oraz krótkiej odpowiedzi z HAVE/HAS GOT ▪ samodzielnie tworzy zdania twierdzące i przeczące z HAVE/HAS GOT, częściowo poprawnie tworzy pytania ogólne z tym czasownikiem i odpowiada na nie ▪ zna różnicę w zastosowaniu form skróconych `s czasowników BE i HAVE w trzeciej osobie liczby pojedynczej ▪ zna różnicę między zaimkiem osobowym w funkcji podmiotu a przymiotnikiem dzierżawczym i częściowo poprawnie je stosuje ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym, pytaniu oraz krótkiej odpowiedzi z czasownikiem modalnym CAN ▪ samodzielnie tworzy zdania twierdzące i przeczące z czasownikiem modalnym CAN, tworzy pytania ogólne z tym czasownikiem i odpowiada na nie
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa przedmioty będące własnością osobistą ▪ zadaje i odpowiada na najprostsze pytanie o posiadane przedmioty ▪ zdobywa informacje i informuje o wybranych umiejętnościach lub ich braku ▪ pyta o wybrane cechy wyglądu osób, ▪ opisuje wygląd osoby ▪ odpowiada na pytanie o opinię,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębnić sens ogólny i wybrane informacje szczegółowe, ▪ dopasowuje treść komunikatu do ilustracji ▪ uzupełnia luki w streszczeniu komunikatu ▪ dopasowuje komunikat do wymienianych w nim pomysłów

Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w tekście, ▪ łączy tekst z odpowiednią ilustracją ▪ określa główną myśl tekstu i jego poszczególnych fragmentów, dopasowując odpowiednio tytuł do całości i nagłówki do poszczególnych fragmentów tekstu
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: przedmioty będące własnością osobistą, wyrażenia opisujące umiejętności, przymiotniki i wyrażenia opisujące wygląd osoby ▪ opisuje posiadane przedmioty, umiejętności i wygląd osoby ▪ zadaje pytania, aby zdobyć informacje dotyczące posiadanych przedmiotów, umiejętności oraz wyglądu osoby (posiadane cechy) ▪ podsumowuje informacje na temat posiadanych przedmiotów, umiejętności i cech wyglądu, które uzyskał od rozmówców
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze profil osoby (imię, zainteresowania, posiadane przedmioty i zwierzęta), minimalnie modyfikując podany tekst wzorcowy ▪ opisuje umiejętności osoby, ▪ porównuje wygląd dwóch osób, ▪ pisze ankietę, ▪ tworzy list oficjalny

DOM

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa pomieszczenia w domu, części budynków, ich podstawowe wyposażenie oraz miejsca/obiekty w najbliższym otoczeniu domu ▪ opisuje położenie przedmiotów/budynków, ▪ zna wyrażenia opisujące rodzaje budynków mieszkalnych i ich lokalizację ▪ zna przymiotniki opisujące cechy budynków i pomieszczeń ▪ zna rzeczowniki będące nazwami budynków i miejsc użyteczności publicznej w mieście
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym, pytaniu oraz krótkiej odpowiedzi z konstrukcją THERE IS/ARE ▪ samodzielnie tworzy zdania twierdzące i przeczące z konstrukcją THERE IS/ARE; częściowo poprawnie tworzy pytania ogólne z tą konstrukcją i odpowiada na nie ▪ zna podstawowe różnice w zastosowaniu wyrażen SOME/ANY i przedimków A/AN/THE; poprawnie je stosuje ▪ zna zasady tworzenia liczby mnogiej rzeczowników w sposób regularny i wybrane przykłady nieregularnych form liczby mnogiej ▪ samodzielnie tworzy liczbę mnogą rzeczowników regularnych i nieregularnych, ▪ formułuje pytania szczegółowe rozpoczynające się od HOW MANY?, HOW OLD?, WHAT?
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa pomieszczenia w budynku domu, elementy wyposażenia, rodzaje domów i budynków w mieście ▪ opisuje lokalizację budynków w mieście i przedmiotów w pomieszczeniu lub zadaje pytania na ten temat ▪ zdobywa i przekazuje informacje dot. opisu domu oraz jego wnętrza, opisu miasta lub okolicy, miejsca zamieszkania ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje dot. miejsca zamieszkania,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe, ▪ wypisuje w formie listy informacje wymieniane w komunikacie ▪ układa informacje w odpowiedniej kolejności stosownie do treści komunikatu ▪ uzupełnia luki w tekście na podstawie usłyszanego komunikatu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe, ▪ wypisuje w formie listy informacje wymieniane w komunikacie ▪ układa informacje w odpowiedniej kolejności stosownie do treści komunikatu ▪ uzupełnia luki w tekście na podstawie usłyszanego komunikatu
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: budynki i miejsca w mieście, lokalizacja budynków, pomieszczenia w domu i ich wyposażenie, przymiotniki opisujące wygląd miejsc, wyrażenia przymiolkowe określające położenie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje wygląd pomieszczenia, domu, miasta lub najbliższej okolicy oraz ich lokalizację ▪ zadaje pytania, aby zdobyć informacje dotyczące wyglądu domu, pomieszczenia, domu, miasta lub najbliższej okolicy oraz ich lokalizacji ▪ wyraża i uzasadnia swoją opinię na temat ulubionych miejsc lub miejsc przedstawionych na ilustracji lub opisanych w tekście
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje wizualne i uzupełnia luki w opisie ilustracji ▪ pisze pocztówkę z wakacji,

SZKOŁA

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa przedmioty nauczone w szkole, pomieszczenia i miejsca znajdujące się na terenie szkoły, przedmioty stanowiące wyposażenie szkoły/sali lekcyjnej ▪ zna wyrażenia opisujące czynności związane z funkcjonowaniem w szkole ▪ zna nazwy typów szkół ▪ zna wybrane wyrażenia z czasownikiem <i>have</i>, które nie opisują posiadania ▪ opisuje częstotliwość wykonywania czynności przy użyciu przysłówków częstotliwości ▪ zna wybrane wyrażenia związane z korzystaniem z Internetu ▪ zna podstawowe wyrażenia służące wyrażaniu opinii i odnoszeniu się do opinii innych osób ▪ rozpoznaje wybrane wyrażenia służące tworzeniu spójnej wypowiedzi pisemnej
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym, pytaniu oraz krótkiej odpowiedzi w czasie PRESENT SIMPLE oraz kontekst użycia tego czasu ▪ samodzielnie tworzy zdania twierdzące i przeczące w czasach teraźniejszych i przeszłych ▪ poprawnie dopasowuje odpowiednie zaimki WHAT/WHY/WHICH/WHO/WHOSE/WHEN/WHERE/HOW do pytań ▪ tworzy pytania ogólne i szczegółowe w czasach teraźniejszych i przeszłych ▪ wie, gdzie umieścić przysłówki częstotliwości w zdaniu,
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa przedmioty nauczone w szkole i typy szkół ▪ nazywa i krótko opisuje pomieszczenia w szkole i elementy ich wyposażenia ▪ zdobywa i przekazuje informacje dot. czynności i zachowań związanych z życiem szkolnym i życiem ucznia oraz dot. ich częstotliwości ▪ zdobyć i przekazuje informacje dot. zasad udziału w kursie językowym ▪ w trakcie rozmowy oferuje pomoc, prosi o informacje, prosi o kontakt i dziękuje, ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. ulubionych przedmiotów, idealnej szkoły, użycia technologii i innych aspektów szkolnej rzeczywistości,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając intencje/opinie autora, temat wypowiedzi oraz wybrane informacje szczegółowe, ▪ dopasowuje temat do treści komunikatu i robi notatki na podstawie usłyszanego komunikatu wypisując argumenty podawane przez autorów ▪ łączy fragmenty zdań stanowiących odpowiedzi na pytania dot. treści nagrania ▪ decyduje, która z podanych opcji odpowiedzi jest zgodna z treścią komunikatu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w tekście, ▪ dopasowuje nazwy przedmiotów nauczania do ich definicji lub zwrotów kluczowych ▪ znajduje w tekście odpowiednie fragmenty i formułuje na ich podstawie odpowiedzi na pytania dot. treści tekstu ▪ uzupełnia tekst podstawowymi wyrażeniami podkreślającymi jego spójność, ▪ układa poszczególne akapity tekstu w logicznej kolejności
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: typy szkół, przedmioty nauczania, czynności i zachowania związane z życiem szkolnym, rodzaje pomieszczeń w szkole i ich wyposażenie, czynności i zachowania związane z korzystaniem z Internetu, określenia częstotliwości ▪ opisuje szkołę, wybrane pomieszczenia w szkole, swoje przyzwyczajenia związane z funkcjonowaniem w szkole i w czasie wolnym oraz dot. korzystania z Internetu ▪ zadaje pytania, aby zdobyć informacje dotyczące opisu szkoły i czynności/zachowań związanych z życiem szkolnym ▪ wyraża i bardzo krótko uzasadnia swoją opinię na temat różnych typów szkół, problemów związanych z funkcjonowaniem w szkole oraz wykorzystania technologii

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w szkole ▪ zna zasady dot. akcentu wyrazowego na nazwach wybranych przedmiotów szkolnych i poprawnie je stosuje
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje krótko idealną szkołę ▪ uzupełnia luki w ogłoszeniu, ▪ zna zasady dot. formatu ogłoszenia ▪ pisze ogłoszenie dot. organizowanego w szkole spotkania, ▪ tworzy list prywatny

SPORT I ZDROWIE

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna nazwy dyscyplin sportowych i podstawowego sprzętu sportowego ▪ zna wyrażenia z czasownikami <i>do</i>, <i>play</i> i <i>go</i>, służące opisywaniu czynności związanych z uprawianiem sportu ▪ zna wyrażenia służące opisywaniu preferencji ▪ zna rzeczowniki opisujące części ciała ▪ zna wyrażenia opisujące czynności i zachowania związane ze zdrowym i niezdrowym stylem życia oraz ze sposobami spędzania wolnego czasu
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna czasowniki używane do wyrażania preferencji, którym towarzyszy w zdaniu forma GERUND ▪ samodzielnie tworzy proste zdania twierdzące i przeczące w czasie PRESENT SIMPLE z czasownikami służącymi wyrażaniu preferencji; częściowo poprawnie personalizuje proste zdania twierdzące i przeczące w czasie PRESENT SIMPLE ▪ tworzy pytania ogólne w czasie PRESENT SIMPLE z czasownikami służącymi wyrażaniu preferencji i odpowiada na nie ▪ zna różnicę pomiędzy zaimkami osobowymi w formie podmiotu i dopełnienia
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa części ciała, dyscypliny sportowe, sprzęt sportowy, czynności towarzyszące uprawianiu sportu i dot. form spędzania wolnego czasu oraz zdrowego stylu życia ▪ zdobywa i przekazuje informacje dot. ulubionych form spędzania wolnego czasu i uprawiania sportów oraz zdrowego stylu życia ▪ ocenia daną czynność/zachowanie w odniesieniu do zdrowego trybu życia, podając krótkie uzasadnienie ▪ w trakcie rozmowy dot. negocjowania proponuje (alternatywne) rozwiązanie, odnosi się do niego pozytywnie lub negatywnie i wyraża swoje preferencje, ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. ulubionych form spędzania wolnego czasu i uprawiania sportów oraz zdrowego stylu życia,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ poprawnie przetwarza informacje zawarte w tekście słuchanym, wyodrębniając kontekst sytuacyjny, temat wypowiedzi oraz wybrane informacje szczegółowe, ▪ wybiera jedną z opcji odpowiedzi adekwatną do treści komunikatu – dopasowuje nazwę do opisu sportu ▪ odpowiada na pytania definiujące kontekst sytuacyjny wypowiedzi ▪ decyduje czy podane opcje odpowiedzi są zgodne z treścią komunikatu ▪ uzupełnia luki w dialogu na podstawie nagrania korzystając z podanych słów/zwrotów
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w krótkim tekście oraz dostrzega związek pomiędzy fragmentami tekstu, pomimo tego, że nie zna wszystkich słów zawartych w tekście ▪ dopasowuje zdjęcia autorów do ich wypowiedzi ▪ znajduje w tekście rzeczowniki, do których odnoszą się wybrane zaimki (podkreślające spójność wypowiedzi) ▪ wyszukuje w tekście konkretne informacje ▪ dopasowuje konkretne informacje do odpowiedniego tekstu
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: części ciała, dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, czynności związane z uprawianiem sportów, formami spędzania wolnego czasu i zdrowym stylem życia ▪ opisuje ulubione formy spędzania wolnego czasu oraz czynności związane z uprawianiem sportów i zdrowym stylem życia ▪ zadaje pytania, aby zdobyć informacje dotyczące form spędzania wolnego czasu, uprawiania sportów i zdrowego stylu życia oraz przekazać te informacje rozmówcy ▪ w trakcie rozmowy negocjacyjnej, wyraża propozycje i reaguje na nie w oparciu o

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ gotowe lub wyuczone wzorce wypowiedzi ▪ wyraża i bardzo krótko uzasadnia swoją opinię na temat różnych form spędzania wolnego czasu i zdrowego trybu życia
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzupełnia luki w pytaniach zawartych w krótkim kwestionariuszu ▪ korzystając z materiałów pomocniczych tworzy list oficjalny

PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna wyrażenia opisujące pozytywne i negatywne zachowania dorosłych i młodzieży ▪ zna wyrażenia opisujące wykroczenia i przestępstwa ▪ zna przymiotniki opisujących emocje
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ tworzy zdanie w trybie rozkazującym, twierdzące i przeczące ▪ zna czasowniki modalne i konstrukcje używane do wyrażania pozwolenia i zakazu (CAN vs CAN'T/MUSTN'T), konieczności i jej braku (HAVE TO/MUST vs DON'T HAVE TO) oraz obowiązku lub rady (SHOULD) ▪ zna szyk wyrazów w zdaniu twierdzącym, przeczącym i pytającym z czasownikami modalnymi CAN/MUST oraz z konstrukcją HAVE TO; samodzielnie tworzy zdania twierdzące i przeczące z tymi czasownikami ▪ modyfikuje proste zdania twierdzące i przeczące z czasownikami modalnymi CAN/MUST oraz z konstrukcją HAVE TO tak, by odnosiły się do jego/jej doświadczenia ▪ tworzy pytania ogólne z czasownikami modalnymi CAN/MUST oraz z konstrukcją HAVE TO i odpowiada na nie
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa wybrane przestępstwa i wykroczenia, przykłady pozytywnego i negatywnego zachowania oraz odczucia ▪ wydaje polecenia i formułuje proste reguły dot. zachowania ▪ wyraża nakaz, zakaz, konieczność i jej brak oraz obowiązek wykonania czegoś ▪ udziela rad, ▪ wyraża wybrane uczucia, ▪ wyraża i uzasadnia swoje opinie dot. dopuszczalnych i niedopuszczalnych zachowań wśród dorosłych i młodzieży oraz form karania za popełniane wykroczenia,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe oraz temat wypowiedzi, ▪ wyodrębnia z listy informacje wymienione w nagraniu ▪ poprawia błędne stwierdzenia w oparciu o informacje wymienione w nagraniu ▪ dopasowuje temat wypowiedzi do ilustracji ▪ uzupełnia luki w streszczeniu wypowiedzi na podstawie jej nagrania
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w krótkim tekście oraz określa tematykę tekstu, ▪ odgaduje znaczenie słowa na podstawie definicji słowa pokrewnego ▪ odnosi się do informacji opisanych w tekście, wyrażając aprobatę dla pomysłu lub jej brak ▪ dopasowuje tekst do jego tematu ▪ uzupełnia notatki na podstawie informacji zawartych w tekście ▪ decyduje czy podane stwierdzenia są zgodne z treścią tekstu, sprzeczne z nią lub że tekst nie zawiera podanych informacji
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: nazwy wykroczeń, przykłady dobrego i złego zachowania i przymiotniki opisujące emocje ▪ wyjaśnia wybrane spośród obowiązujących zasad zachowania, doradza jak rozwiązać wybrany problem, przekazuje najprostsze wskazówki i instrukcje, krótko opisuje własne i czyjeś obowiązki ▪ wyraża i uzasadnia swoją opinię na temat właściwych i niewłaściwych zachowań oraz odpowiednich form kary ▪ opisuje ilustrację oraz uczucia osób widocznych na zdjęciu ▪ uzasadnia swoją opinię dot. ilustracji lub jej tematyki
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy wiadomość, instrukcję

ŻYWIENIE

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna nazwy składników tradycyjnych potraw, samych potraw, podstawowych posiłków, zdrowych produktów żywnościowych
------------	--

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna nazwy państw i narodowości ▪ zna czasowniki opisujące czynności towarzyszące przygotowywaniu potraw
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna różnicę pomiędzy rzeczownikami policzalnymi i niepoliczalnymi i wybrane przykłady podstawowych rzeczowników niepoliczalnych ▪ zna zasady użycia wyrażen określających ilość SOME/ANY, MUCH/MANY, A LOT OF/LOTS i tworzy zdania twierdzące, przeczące i pytania zawierające wyrażenia określające ilość ▪ zna zasady użycia wyrażenia NO
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa produkty żywnościowe, tradycyjne dania oraz kraje ich pochodzenia, posiłki i rodzaje dań, czynności związane z przygotowywaniem potraw ▪ opisuje ulubioną lub tradycyjną potrawę oraz wymienia jej wybrane składniki ▪ tłumaczy sposób przygotowania wybranej potrawy ▪ uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. ulubionych produktów żywnościowych, potraw i zwyczajów żywieniowych,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w tekście słuchanym, wyodrębniając kontekst sytuacyjny oraz wybrane informacje szczegółowe, ▪ zaznacza informacje wymienione w komunikacie ▪ decyduje, która z podanych wersji odpowiedzi jest zgodna z treścią komunikatu ▪ decyduje czy dane stwierdzenie jest zgodne czy sprzeczne z treścią komunikatu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w krótkim tekście pomimo tego, że nie zna wszystkich słów zawartych w tekście ▪ uzupełnia luki w krótkim tekście przy pomocy podanych wyrażen lub wybrać jedną z dwóch sugerowanych opcji odpowiedzi ▪ uzupełnia luki w tekście podanymi fragmentami
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: produkty żywnościowe, tradycyjne dania oraz kraje ich pochodzenia, posiłki i rodzaje dań, czynności związane z przygotowywaniem potraw ▪ opisuje swoją typową dietę, tradycyjne danie, proste menu ▪ wyraża i bardzo krótko uzasadnia swoją opinię na temat ulubionych produktów żywnościowych, składników zdrowych dań, dobrych zwyczajów żywieniowych, tradycyjnych potraw ▪ przekazuje instrukcje dotyczące przyrządzenia prostej potrawy ▪ zadaje pytanie i udziela odpowiedzi w rozmowie na temat produktów żywnościowych i zwyczajów żywieniowych
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzupełnia luki w notatce oraz pisze wiadomość zawierającą proste instrukcje skierowane do odbiorcy ▪ zna zasady dot. formatu wiadomości ▪ tworzy prosty raport na temat restauracji typu fast-food ▪ przygotowuje proste badanie ankietowe dotyczące ulubionych/najmniej lubianych restauracji typu fast-food ▪ pisze list oficjalny - reklamację

ŻYCIE RODZINNE I TOWARZYSKIE

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna rzeczowniki opisujące relacje rodzinne i członków rodziny ▪ zna wyrażenia opisujące różne elementy świata rozrywki i kultury ▪ zna wyrażenia opisujące wygląd zewnętrzny osób ▪ zna przymiotniki opisujące cechy charakteru i osobowość
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna zasady użycia dopełniacza saksońskiego i zaimka WHOSE ▪ tworzy proste zdania zawierające dopełniacz saksoński ▪ zna formy stopnia wyższego i najwyższego przymiotników
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazwa stosunki pokrewieństwa w rodzinie, poszczególnych członków rodziny, przykłady różnych form twórczości rozrywkowej i artystycznej oraz ich twórców (literatura, kino, teatr, muzyka, moda itp.), cechy wyglądu i charakteru osób ▪ opisuje członków rodziny i łączące ich relacje, wygląd, charakter postaci i to, czym się ona zajmuje ▪ porównuje cechy osób, postaci, przedmiotów, miejsc i zjawisk ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. ulubionych lub wyróżniających się w szczególności sposób osób, form rozrywki i sztuki, twórców
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wybrane informacje szczegółowe, ▪ układa informacje w odpowiedniej kolejności ▪ notuje na podstawie usłyszanego komunikatu wybrane informacje ▪ uzupełnia luki w tekście na podstawie usłyszanego komunikatu i pytań pomocniczych
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w tekście, ▪ odnajduje w tekście i dopasowuje do odpowiedniej kategorii wskazane informacje ▪ decyduje, która wersja odpowiedzi najlepiej odpowiada treści tekstu i krótko uzasadnić swój wybór
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: stosunki pokrewieństwa w rodzinie, poszczególni członkowie rodziny, przykłady różnych form twórczości rozrywkowej i artystycznej oraz ich twórców (literatura, kino, teatr, muzyka, moda itp.), cechy wyglądu i charakteru osób ▪ opisuje wygląd, charakter i zajęcie danej osoby, relacje w rodzinie, ulubione lub wyróżniające się formy rozrywki i ich twórców, krótko porównuje wygląd i charakter osób, miejsc, przedmiotów lub zjawisk ▪ wyraża i bardzo krótko uzasadnia swoją opinię na temat ulubionych lub wyróżniających się artystów i ich dzieł ▪ bierze udział w rozmowie, której celem jest ustalenie szczegółów spotkania
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze profil osoby w oparciu o jej fotografię ▪ uzupełnia luki w liście prywatnym korzystając z podanych fragmentów ▪ pisze list prywatny do koleżanki/kolegi, uwzględniając takie informacje jak podziękowanie za list, przekazanie aktualnych informacji na swój temat, opis poznanej osoby, zaproszenie do wizyty i prośba o pozdrowienie wspólnych znajomych oraz pisze i odpowiada na list prywatny zawierający pytania do adresata ▪ tworzy ankietę

ZAKUPY I USŁUGI

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna nazwy sklepów i miejsc, gdzie można robić zakupy ▪ zna wyrażenia opisujące czynności związane z robieniem zakupów ▪ zna rzeczowniki odnoszące się do nazw ubrań i dodatków ▪ zna zwroty przydatne przy robieniu zakupów
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna kontekst użycia czasu PRESENT CONTINUOUS do opisywania czynności trwających w chwili mówienia ▪ zna zasady tworzenia zdań twierdzących, przeczących, pytań ogólnych i krótkich odpowiedzi w czasie PRESENT CONTINUOUS oraz poprawnie tworzy zdania twierdzące i przeczące oraz pytania ogólne w tym czasie ▪ zna kontekst użycia konstrukcji WOULD LIKE i czasownika modalnego COULD do wyrażania próśb i życzeń oraz tworzy z nimi pytania, zdania twierdzące i przeczące
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa rodzaje sklepów, podstawowe czynności związane z robieniem zakupów, części garderoby i podstawowe dodatki ▪ poprawnie opisuje swoje przyzwyczajenia związane z robieniem zakupów, strój osoby oraz co dzieje się na ilustracji, uwzględniając w opisie postaci i ich emocje, nazywając podstawowe czynności i zachowania i charakteryzując kontekst sytuacyjny ▪ przeprowadza negocjacje związane ze zrobieniem zakupów w sklepie i kawiarni/barze, zadając odpowiednie pytania i reagując na zadawane pytania ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. robienia zakupów,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe, ▪ znajduje błędy w usłyszanym opisie ▪ identyfikuje różnice pomiędzy ilustracjami na podstawie usłyszanego opisu ▪ decyduje, czy dane stwierdzenie jest zgodne czy sprzeczne z treścią usłyszanego komunikatu ▪ odpowiada lub koryguje odpowiedzi na pytania na podstawie usłyszaných informacji ▪ układa w kolejności usłyszone informacje i znajduje w zapisie nagrania

	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnienie swojego wyboru ▪ uzupełnia luki w opisie ilustracji na podstawie usłyszanego komunikatu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje oraz określa kontekst sytuacyjny w krótkim tekście, ▪ dopasowuje treść komunikatu do opisywanego miejsca ▪ dopasowuje wyrażenia opisujące wybrane elementy ilustracji
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: nazwy sklepów, czynności związane z robieniem zakupów, części garderoby i dodatki ▪ opisuje swoje preferencje i zwyczaje dotyczące robienia zakupów, co dzieje się na ilustracji, podając opis osoby, widocznych czynności, kontekstu sytuacyjnego i emocji związanych z sytuacją oraz krótko opisuje ubiór osoby ▪ bierze udział w negocjacji związanej z zakupami, ▪ formułuje proste prośby i wyraża życzenia/preferencje ▪ wyraża i uzasadnia swoją opinię na temat zakupów
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ uzupełnia luki w tekście i przetwarza go tak, by był zgodny z jego/jej własnym doświadczeniem ▪ pisze dialog dotyczący negocjacji pomiędzy sprzedającym a klientem sklepu lub kawiarni/baru oraz uzupełnia luki w ogłoszeniu o kupnie/sprzedaży przedmiotu, korzystając z podanych wyrażen uzupełnia luki w ogłoszeniu o kupnie/sprzedaży przedmiotu oraz pisze ogłoszenie dotyczące sprzedaży/kupna wybranych przedmiotów ▪ tworzy ankietę na temat wyjazdów wakacyjnych

PRACA

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna wybrane nazwy zawodów ▪ zna wyrażenia służące ogólnemu opisowi podstawowych warunków pracy ▪ zna rzeczowniki odnoszące się do elementów wyposażenia biura/gabinetu ▪ zna wyrażenia służące opisowi umiejętności i kompetencji koniecznych do wykonywania danego zawodu
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna różnice w użyciu i formie czasów teraźniejszych, przeszłych i przyszłych ▪ tworzy zdania twierdzące i przeczące oraz pytania ogólne i szczegółowe w czasach teraźniejszych, przyszłych i przeszłych, ▪ zna różnice pomiędzy zaimkami osobowymi, przymiotnikami dzierżawczymi i zaimkami dzierżawczymi i tworzy z nimi zdania
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa wybrane zawody, czynności związane z pracą, podstawowe warunki zatrudnienia, elementy wyposażenia biura, cechy potrzebne do wykonywania danej pracy ▪ charakteryzuje dany zawód i związane z nim warunki pracy, opisuje wyposażenie biura, opisuje co dzieje się na ilustracji, oraz odpowiada na proste pytania związane z jej treścią ▪ określa posiadanie ▪ przeprowadza najprostsze negocjacje związane z rozmową kwalifikacyjną do pracy, zadając odpowiednie pytania i reagując na zadawane pytania ▪ wyraża i uzasadnia swoje preferencje i opinie dot. wymarzonej kariery, sławy oraz wybranych zawodów,
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe i ogólne, ▪ na podstawie usłyszonej definicji nazywa zawód i dopasowuje osoby do omawianych przez nie zawodów ▪ uzupełnia formularz korzystając z usłyszanych informacji ▪ koryguje błędy w opisie ilustracji na podstawie usłyszanego komunikatu oraz odpowiada na pytania na podstawie usłyszanego tekstu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje oraz określa główną myśl poszczególnych fragmentów tekstu, ▪ uzupełnia luki w tekście korzystając z podanych wyrażen ▪ decyduje, które stwierdzenia są zgodne z treścią tekstu
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: wybrane zawody, czynności związane z pracą,

	<p>podstawowe warunki zatrudnienia, elementy wyposażenia biura, cechy potrzebne do wykonywania danej pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje swoje preferencje, plany i opinie dotyczące wymarzonej kariery, opisuje co dzieje się na ilustracji oraz opisuje wyposażenie biura, określa posiadanie ▪ bierze udział w wymianie informacji związanej z opisem przyzwyczajęń, upodobań i tymczasowych stanów, zadając pojedyncze wyuczone pytania i odpowiadając na zadawane pytania ▪ bierze udział w negocjacji związanej z rozmową kwalifikacyjną do pracy, ▪ zna zasady dotyczące akcentu wyrazowego w wybranych angielskich rzeczownikach
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje typowe i tymczasowe czynności wykonywane przez bohaterów ilustracji ▪ uzupełnia formularz podstawowymi danymi osobowymi ▪ zna zasady dotyczące formy oficjalnego listu ▪ wyszukuje w tekście listu oficjalne sformułowania ▪ pisze list oficjalny

KULTURA, NAUKA I TECHNIKA

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna nazwy instrumentów muzycznych i muzyków ▪ zna wyrażenia opisujące czynności związane z twórczością i występami muzycznymi ▪ zna okoliczniki czasu odnoszące się do przeszłości i przy ich pomocy potrafi precyzować daty ▪ zna rzeczowniki odnoszące się do nazw innowacyjnych wynalazków i urządzeń ▪ zna wybrane czasowniki i rzeczowniki związane z generowaniem innowacyjnych rozwiązań ▪ zna wybrane wyrażenia służące reklamowaniu zalet wybranych urządzeń/wynalazków ▪ zna wybrane wyrażenia poprawiające dynamikę rozmowy ▪ zna wybrane wyrażenia przydatne w pisaniu oficjalnych skarg/reklamacji
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna zasady dot. kontekstu użycia czasów teraźniejszych, przeszłych i przyszłych ▪ zna zasady tworzenia form regularnych i nieregularnych wybranych czasowników w czasach przeszłych ▪ zna wybrane okoliczniki czasu występujące w zdaniach w różnych czasach
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa wybrane instrumenty muzyczne, zawody związane z branżą muzyczną, czynności związane z tworzeniem muzyki, popularne wynalazki i urządzenia oraz ich twórców ▪ krótko opisuje i rekomenduje dane urządzenie ▪ podaje kiedy w przeszłości miało miejsce dane zdarzenie oraz opisuje krótką serię zdarzeń przeszłych (wizyta w muzeum techniki lub na koncercie), zadając podstawowe pytania i reagując na zadawane pytania
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe i ogólne oraz precyzując intencje autorów komunikatu, ▪ dopasowuje osoby do omawianych przez nie urządzeń oraz podawanych przez nie uzasadnień ▪ decyduje, które stwierdzenie jest zgodne z treścią usłyszanego komunikatu i wskazuje w zapisie nagrania fragmenty uzasadniające ten wybór
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w tekście, ▪ zaznacza informacje wymienione w tekście
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: instrumenty muzyczne, zawody związane z branżą muzyczną, czynności związane z tworzeniem muzyki, popularne wynalazki i urządzenia oraz ich twórcy ▪ krótko opisuje proste zdarzenie z przeszłości i relacjonuje zdarzenie z przeszłości w oparciu o ilustracje i wyrażenia pomocnicze ▪ wyraża swoje preferencje i opinie dotyczące wynalazków i przydatnych urządzeń ▪ bierze udział w wymianie informacji związanej z opisem upodobań muzycznych, ▪ bierze udział w negocjacji związanej z dojściem do kompromisowego rozwiązania i

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przygotowaniem grupowej prezentacji, ▪ bierze udział w krótkiej prezentacji urządzenia przygotowanej w grupie
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna zasady dotyczące formy oficjalnego listu ze skargą/reklamacją ▪ wyszukuje w tekście listu ze skargą/reklamacją oficjalne sformułowania ▪ pisze list ze skargą/reklamacją dot. wadliwego towaru/produktu ▪ opisuje fikcyjnych bohaterów ▪ tworzy wiadomość/notatkę

ŚWIAT PRZYRODY

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna wybrane wyrażenia związane z zagrożeniami i sposobami ochrony środowiska naturalnego ▪ zna wyrażenia służące opisywaniu pogody ▪ zna nazwy pór roku ▪ zna wyrażenia opisujące położenie na mapie ▪ zna wybrane nazwy urządzeń wpływających na stan środowiska naturalnego ▪ zna wybrane czasowniki poprzedzające przepowiednie na temat przyszłości ▪ zna wybrane wyrażenia służące opisowi stosunku człowieka do zwierząt i obrony ich praw
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna zasady tworzenia form regularnych i nieregularnych czasowników w czasach przeszłych ▪ zna kontekst użycia czasu przeszłego do opisywania opinii na temat przyszłości oraz typowe zwroty używane przy formułowaniu przewidywań w tym czasie ▪ zna zasady tworzenia zdań twierdzących, przeczących i pytań w czasach teraźniejszych
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa wybrane pory roku, problemy, zachowania i zjawiska związane z ochroną środowiska i stosunkiem człowieka do zwierząt, cechy klimatu i pogody, urządzenia mające wpływ na ochronę środowiska ▪ opisuje aktualną pogodę ▪ wyraża opinię na temat przyszłości, wyraża i uzasadnia swoją opinię na temat ochrony środowiska, praw zwierząt i proekologicznych wydarzeń oraz akcji społecznych ▪ bierze udział w wymianie informacji na temat zbliżającego się wyjazdu, zadając odpowiednie pytania i reagując na zadawane pytania ▪ bierze udział w negocjacji związanej z dojściem do kompromisowego rozwiązania i przygotowaniem grupowej prezentacji-manifestu ekologicznego, ▪ bierze częściowo aktywny udział w krótkiej prezentacji manifestu ekologicznego przygotowanego w grupie
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w krótkim tekście słuchanym, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe i ogólne, ▪ odpowiada na usłyszane pytania odnośnie wcześniej przeczytanego tekstu ▪ wybiera informacje omówione w usłyszanym komunikacie i uzupełnia luki w tekście na podstawie usłyszanego komunikatu
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje, określić główną myśl tekstu i jego poszczególnych fragmentów, ▪ dopasowuje tytuł do całości i nagłówki do fragmentów tekstu ▪ dopasowuje informacje wymienione w tekście do jego odpowiedniego fragmentu ▪ tłumaczy znaczenie wybranych danych liczbowych na podstawie przeczytanych informacji
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: pory roku, problemy, zachowania i zjawiska związane z ochroną środowiska i stosunkiem człowieka do zwierząt, cechy klimatu i pogody, urządzenia mające wpływ na ochronę środowiska ▪ opisuje pogodę, formułuje swoją wizję przyszłości, wyraża i uzasadnia swoje opinie dotyczące ochrony środowiska i praw zwierząt ▪ bierze udział w wymianie informacji związanej z nadchodzącym wyjazdem, ▪ bierze udział w negocjacji związanej z dojściem do kompromisowego rozwiązania i przygotowaniem grupowej prezentacji, ▪ bierze częściowo aktywny udział w krótkiej prezentacji manifestu ekologicznego przygotowanego w grupie

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna zasady dotyczące akcentu wyrazowego w wybranych angielskich rzeczownikach
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ opisuje swoją wizję przyszłości ▪ pisze dialog dot. wymiany informacji na temat zbliżającego się wyjazdu ▪ zna zasady dotyczące formy oficjalnego listu z zaproszeniem ▪ uzupełnia luki w oficjalnym zaproszeniu, korzystając z podanych wyrażen ▪ pisze list z oficjalnym zaproszeniem

PODRÓŻOWANIE

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna rzeczowniki opisujące podstawowe elementy krajobrazu ▪ zna wyrażenia opisujące środki transportu, bazę noclegową i różne formy wypoczynku urlopowego/wakacyjnego ▪ zna wyrażenia opisujące czynności i zachowania związane z podróżowaniem ▪ zna wyrażenia opisujące położenie geograficzne ▪ zna wyrażenia opisujące położenie w przestrzeni ▪ zna wyrażenia służące wskazywaniu drogi do wybranego celu ▪ znane określenia czasu dotyczące przyszłości
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ zna kontekst użycia czasu PRESENT PERFECT do opisywania doświadczeń przy użyciu okoliczników EVER/NEVER/NOT YET ▪ zna zasady tworzenia form regularnych i nieregularnych imiesłowu przeszłego wybranych czasowników, w tym zasady dotyczące pisowni i wymowy ▪ zna kontekst użycia konstrukcji BE GOING TO do wyrażania intencji ▪ zna zasady tworzenia zdań twierdzących, przeczących i pytań z konstrukcją BE GOING TO
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ nazywa wybrane elementy krajobrazu, środki transportu, formy wypoczynku, rodzaje zakwaterowania i czynności związane z wakacyjnym odpoczynkiem oraz położenie geograficzne, kierunki na mapie ▪ wymienia swoje wakacyjne doświadczenia, wskazuje drogę (także w oparciu o informacje wizualne, np. uproszczoną mapę lub plan okolicy), opisuje położenie geograficzne wybranych atrakcji turystycznych i komentuje je ▪ przekonuje rozmówcę do wybranej formy wakacyjnego wypoczynku, ▪ wyraża swoje plany i intencje na przyszłość oraz zadaje pytania o intencje rozmówców ▪ wyraża i krótko uzasadnia swoją opinię i preferencje dot. różnych form wakacyjnego wypoczynku oraz zadaje pytania o preferencje dot. różnych form wakacyjnego wypoczynku ▪ bierze udział w negocjacjach na temat wspólnego spędzenia wolnego czasu, składając odpowiednie propozycje i odnosząc się do propozycji rozmówcy
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ przetwarza informacje zawarte w słuchanym krótkim tekście, wyodrębniając wybrane informacje szczegółowe i ogólne, ▪ uzupełnia tabelę wskazanymi w zadaniu informacjami na podstawie usłyszanego tekstu ▪ odpowiada na pytania dot. treści usłyszanego tekstu ▪ decyduje, które informacje są sprzeczne z usłyszanym komunikatem i je skorygować
Czytanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ wyszukuje kluczowe i szczegółowe informacje w tekście, ▪ wyszukuje w tekście informacje na wskazany temat
Mówienie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ w odpowiedzi na pytanie podaje listy wyrazów i zwrotów w ramach następujących zakresów tematycznych: elementy krajobrazu, środki transportu, formy wypoczynku, rodzaje zakwaterowania i czynności związane z wakacyjnym odpoczynkiem, położenie geograficzne, kierunki na mapie ▪ opisuje wybrane atrakcje turystyczne i ich lokalizację, rekomenduje wybrane atrakcje turystyczne, wyraża i uzasadnia swoje opinie dotyczące ulubionych i typowych form wakacyjnego wypoczynku ▪ bierze udział w najprostszym wymianie informacji związanej z ustaleniem wspólnych planów i wskazywaniem drogi
Pisanie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ pisze notatkę i email z instrukcjami jak dotrzeć w wybrane miejsce

ELEMENTY WIEDZY O KRAJACH ANGLOJĘZYCZNYCH

Słownictwo	<ul style="list-style-type: none">zna niektóre poznane na zajęciach słowa i zwroty dotyczące miasta, rozrywki, filmu, zawodu statysty / aktora, tradycji i kultury oraz turystykizna przymiotniki opisujące miejsca
Gramatyka	<ul style="list-style-type: none">stosuje mowę zależną (<i>reported speech</i>) w zdaniachukłada pytania w mowie zależnej (<i>reported questions</i>)
Funkcje językowe	<ul style="list-style-type: none">rozmawia o miastach i rozrywce, kinie i filmach, tradycji i kulturze oraz atrakcjach turystycznych w Polsce i za granicą
Słuchanie	<ul style="list-style-type: none">określa, czy podane informacje są prawdziwe, czy fałszyweuzupełnia zdania poprawnymi przyimkami usłyszczanymi w nagraniuwyszukuje informacje dotyczące ludzi, miejsc i zagadnień poruszonych w nagraniudobiera streszczenie do wypowiedzi / osoby do wypowiedzi
Czytanie	<ul style="list-style-type: none">udziela odpowiedzi na pytania dotyczące treści tekstuodgaduje znaczenie niektórych zwrotów i wyrazów z kontekstu
Mówienie	<ul style="list-style-type: none">posługując się prostym językiem rozmawia na temat znanych miast Amerykańskich, serialu telewizyjnego, kina i filmów, zawodu statysty, a także na temat Polski – znanych osób, miejsc i tradycji, z których powinniśmy być dumni, a także na temat innych krajów - z czego słynąodgrywa prostą rolę (<i>Jason Bourne/Martin</i>)opisuje ilustrację i rozmawia na temat z nią związany – znane atrakcje turystyczne
Pisanie	<ul style="list-style-type: none">tworzy pocztówkę

Język niemiecki

I. ZASADY OGÓLNE

- Przedmiotowy System Oceniania z języka niemieckiego jest zgodny z Wewnątrzszkolnym Systemem Oceniania, Rozporządzeniem MEN w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania oraz z podstawą programową z języka obcego w szkole ponadgimnazjalnej.
- Niniejszy dokument stanowi załącznik do WSO.
- Nauczyciel jest zobligowany do dostosowania formy i wymagań stawianych uczniom z zaburzeniami funkcji słuchowo-językowych lub mających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego do opinii zawartych w tych orzeczeniach.
- Na początku roku szkolnego uczniowie zostaną poinformowani przez nauczyciela przedmiotu o zakresie wymagań na określoną ocenę oraz o sposobie i zasadach oceniania.
- W pierwszym miesiącu nowego roku szkolnego nauczyciel przeprowadza w klasach pierwszych diagnozę wstępną w formie testu.
- Zakres dłuższych sprawdzianów pisemnych (prac klasowych) oraz ich dokładne terminy będą podawane przez nauczyciela z tygodniowym wyprzedzeniem.
- Krótkie sprawdziany pisemne (kartkówki) i ustne odpowiedzi uczniów, obejmujące bieżący materiał lekcyjny (trzy ostatnie omówione przez nauczyciela lekcje), mogą być przeprowadzane na bieżąco, bez wcześniejszej zapowiedzi.
- Nauczyciel na bieżąco określa zakres oraz terminy wykonania prac domowych lub innych form aktywności.
- Nauczyciel jest zobowiązany ocenić i udostępnić uczniom sprawdziany i pisemne prace kontrolne w ciągu dwóch tygodni od momentu ich przeprowadzenia.

II ZASADY OCENIANIA

- Ocenianie odbywa się według skali zawartej w systemie oceniania.
- Zgodnie z Rozporządzeniem MEN w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania

przyjmuje się sześciostopniową skalę ocen (1-6)

3. Wszystkie prace pisemne są sprawdzane według skali punktowej, a punkty przeliczane na oceny zgodnie z poniższą skalą procentową:

0–30% – niedostateczny

31%–50% – dopuszczający

51%–70% – dostateczny

71%–85% – dobry

86%–100% – bardzo dobry

4. Nieprzygotowanie do zajęć, brak zadania domowego, podręcznika z zeszytem ćwiczeń uczeń jest zobowiązany zgłosić nauczycielowi na początku lekcji.

5. W przypadku co najmniej tygodniowej usprawiedliwionej nieobecności uczeń zobowiązany jest do nadrobienia zaległości w ciągu 7 dni od dnia powrotu do szkoły.

6. Poprawa sprawdzianów pisemnych jest obowiązkowa i powinna odbywać się w ciągu dwóch tygodni od otrzymania oceny.

7. Sprawdziany pisemne, odpowiedzi ustne i zadania domowe są obowiązkowe. W każdym semestrze przewiduje się przynajmniej dwa sprawdziany i co najmniej jedną odpowiedź ustną. Liczba kartkówek i zadań domowych nie jest określona i wynika z bieżącej pracy uczniów.

8. Uczeń może zgłosić dwa razy w ciągu semestru nieprzygotowanie do odpowiedzi ustnej oraz pracy domowej.

9. Z powodów losowych uczeń może być zwolniony z pisania sprawdzianu. Termin zaliczenia uczeń ustala indywidualnie z nauczycielem.

10. Za wyjątkową aktywność na lekcji uczeń może otrzymać plus. Trzy plusy dają ocenę bardzo dobrą.

11. Sukcesy osiągnięte przez ucznia w konkursach przedmiotowych wpływają na podwyższenie oceny z przedmiotu.

12. Na ocenę semestralną i końcową składają się:

a) oceny ze sprawdzianów pisemnych – oznaczenie w dzienniku „Spr.”,

b) oceny z kartkówek – oznaczenie w dzienniku „Kart.”,

c) odpowiedź ustna – oznaczenie w dzienniku „Odp.”,

d) praca domowa – oznaczenie w dzienniku „Pd.”,

e) aktywność, praca w grupie, przygotowanie do lekcji – oznaczenie w dzienniku „Akt.”.

13. Zgodnie z Rozporządzeniem MEN w sprawie zasad oceniania, klasyfikowania i promowania uczeń może być nieklasyfikowany z powodu nieobecności na zajęciach edukacyjnych, przekraczających połowę czasu przeznaczanego na te zajęcia w szkolnym planie nauczania.

14. Wszystkie oceny uczniów są rejestrowane i motywowane na prośbę ucznia lub jego opiekuna prawnego.

III. ZAKRES WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH NA POSZCZEGÓLNE OCENY SZKOLNE

Ocena bieżąca postępów ucznia uwzględnia wszystkie cztery sprawności językowe, tj.: rozumienie ze słuchu, pisanie, czytanie, mówienie oraz tzw. podsystemy języka, czyli gramatykę i słownictwo.

Oceny semestralna i roczna obejmują wszystkie ww. sprawności językowe i podsystemy języka, wymagane na danym etapie nauczania, a także uwzględniają pracę ucznia na lekcjach.

Ocena pracy ucznia na lekcjach uwzględnia: pracę indywidualną, tj. aktywność na lekcji, pracę zgodną z poleceniami nauczyciela, wysiłek włożony w wykonanie zadania, pracę w parach i grupach, tj. równy udział w ćwiczeniu każdego ucznia, używanie języka obcego w ćwiczonych dialogach, pomoc koleżeńska w wypadku trudności z wykonaniem zadania. W związku z tym ustala się następujący zakres wiadomości, umiejętności i wymagań edukacyjnych na poszczególne oceny:

OCENA CELUJĄCA				
ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> – uczeń w pełni rozumie wszystkie polecenia i wypowiedzi nauczyciela formułowane w języku niemieckim i właściwie na nie reaguje, – rozumie teksty słuchane i pisane, których słownictwo i struktury gramatyczne wykraczają poza program nauczania, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu określa główną jego myśl, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, sprawnie wyszukuje szczegółowe informacje, określa intencje autora tekstu, kontekst wypowiedzi, – określa związki między poszczególnymi częściami tekstu słuchanego bądź pisanego, – potrafi streścić wysłuchane/przeczytane teksty, stosując bogate słownictwo i struktury gramatyczne. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń tworzy wypowiedzi zawierające bogate słownictwo i zróżnicowane struktury gramatyczne, wykraczające poza materiał nauczania, – nie popełnia błędów, które zakłócają komunikację, – stosuje formalny i nieformalny styl wypowiedzi w zależności od sytuacji, – potrafi spontanicznie nawiązać i podtrzymać rozmowę, – wypowiada się swobodnie bez przygotowania, – wypowiedzi są płynne, – wypowiedzi są całkowicie poprawne fonetycznie, bez błędów w wymowie i intonacji. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń bez żadnych trudności redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, stosując środki wyrazu charakterystyczne dla wymaganej formy wypowiedzi oraz precyzyjnie dobierając słownictwo pozwalające na pełny przekaz informacji, – swobodnie reaguje w formie pisemnej w określonych sytuacjach, – wypowiedzi pisemne są zgodne z tematem, bogate pod względem treści, spójne i logiczne, – wypowiedzi pisemne zawierają słownictwo i struktury gramatyczne wykraczające poza program nauczania, – wypowiedzi pisemne zawierają tylko sporadyczne błędy, które nie wpływają na zrozumienie tekstu, – wypowiedzi pisemne nie zawierają błędów interpunkcyjnych. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń bezbłędnie stosuje struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania oraz wykraczające poza program, – stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych bogaty zasób słów wykraczający poza materiał nauczania. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń posiadał wiedzę i umiejętności wykraczające poza program nauczania w danej klasie, – jest aktywny na zajęciach, systematyczny, wykonuje dodatkowe prace projektowe oraz wszystkie zadania domowe, – z prac klasowych uzyskuje 96%–100% punktów i rozwiązuje dodatkowe zadania na ocenę celującą, – uzyskał większość ocen cząstkowych celujących i bardzo dobrych, – swobodnie posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi, – stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznanne słowa i zwroty) oraz strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w wypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu, – posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami), – odnosi sukcesy w konkursach

i olimpiadach,
 – uczęszcza na zajęcia koła języka niemieckiego,
 – zna kulturę i obyczaje krajów niemieckojęzycznych.

OCENA BARDZO DOBRA

ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<p>– uczeń rozumie wszystkie polecenia i wypowiedzi nauczyciela sformułowane w języku niemieckim i właściwie na nie reaguje, – rozumie teksty słuchane i pisane mniej więcej w 90%, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu określa główną jego myśl, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, wyszukuje szczegółowe informacje, określa intencje autora tekstu, określa kontekst wypowiedzi, – określa związki między poszczególnymi częściami tekstu słuchanego bądź pisanego, – potrafi streścić wysłuchane/przeczytane teksty, stosując słownictwo i struktury gramatyczne objęte programem nauczania.</p>	<p>– uczeń wypowiada się swobodnie, stosując bogaty zasób słów i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – bardzo sporadycznie popełnia błędy, które nie zakłócają komunikacji, – potrafi nawiązać i podtrzymać rozmowę, – wypowiedzi są płynne, – wypowiedzi są poprawne fonetycznie, bez błędów w wymowie i intonacji.</p>	<p>– uczeń bez trudności redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, stosując środki wyrazu charakterystyczne dla wymaganej formy wypowiedzi oraz precyzyjnie dobierając słownictwo pozwalające na pełny przekaz informacji, – swobodnie reaguje w formie pisemnej w określonych sytuacjach, – wypowiedzi pisemne są zgodne z tematem, bogate pod względem treści, spójne i logiczne, – wypowiedzi pisemne zawierają słownictwo i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – wypowiedzi pisemne zawierają sporadyczne błędy, które nie wpływają na zrozumienie tekstu, – wypowiedzi pisemne</p>	<p>– uczeń bezbłędnie stosuje struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych bogaty zasób słów zawarty w programie nauczania, – buduje spójne zdania.</p>	<p>– uczeń opanował cały materiał objęty programem nauczania w danej klasie, – jest aktywny na zajęciach, systematyczny, bierze udział w pracach projektowych oraz systematycznie odrabia zadania domowe, – z prac klasowych uzyskuje 85%–95% punktów, – uzyskał większość ocen częściowych bardzo dobrych, – swobodnie posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi, – stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty) oraz strategie kompensacyjne (np. parafraza, definicja) w wypadku, gdy nie zna lub nie pamięta jakiegoś wyrazu, – posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic</p>

		zawierają sporadyczne błędy interpunkcyjne.		między językami), – bierze udział w konkursach i olimpiadach, – uczęszcza na zajęcia koła języka niemieckiego, – korzysta z różnych źródeł informacji w języku niemieckim, – zna kulturę i obyczaje krajów niemieckojęzycznych.
--	--	---	--	---

OCENA DOBRA				
ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<p>– uczeń rozumie wszystkie polecenia i większość wypowiedzi nauczyciela sformułowanych w języku niemieckim i właściwie na nie reaguje, – rozumie teksty słuchane i pisane mniej więcej w 75%, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu określa główną jego myśl, określa główną myśl poszczególnych części tekstu, wyszukuje większość informacji, określa intencje autora, określa kontekst większości wypowiedzi, – określa związki między poszczególnymi częściami większości tekstów słuchanych bądź pisanych, – potrafi streścić większość wysłuchanych/przeczytanych tekstów, stosując słownictwo i struktury gramatyczne objęte programem nauczania.</p>	<p>– uczeń wypowiada się, stosując zasób słów i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – popełnia nieliczne błędy, które nie zakłócają komunikacji, – wypowiedzi są płynne przy niewielkiej pomocy nauczyciela, – wypowiedzi są zgodne z tematem, – wypowiedzi są zasadniczo poprawne fonetycznie i intonacyjnie.</p>	<p>– uczeń redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, stosując większość środków wyrazu charakterystycznych dla wymaganej formy wypowiedzi oraz z niewielkimi niedopatrzzeniami dobierając słownictwo pozwalające na przekaz większości informacji, – reaguje w formie pisemnej w większości określonych sytuacji, – wypowiedzi pisemne są zgodne z tematem, spójne i logiczne, – wypowiedzi pisemne zawierają słownictwo i struktury gramatyczne</p>	<p>– uczeń poprawnie stosuje większość struktur gramatycznych zawartych w programie nauczania, – stosuje w wypowiedziach ustnych i pisemnych dość duży zasób słów zawarty w materiale nauczania, – w większości sytuacji buduje spójne zdania.</p>	<p>– uczeń opanował materiał objęty programem nauczania w danej klasie, – jest aktywny na zajęciach, systematyczny, bierze udział w pracach projektowych oraz systematycznie odrabia zadania domowe, – z prac klasowych uzyskuje 70%–84% punktów, – uzyskał większość ocen częściowych dobrych, – dość swobodnie posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi, – stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, rozumienie tekstu zawierającego nieznaną słowa i zwroty),</p>

		zawarte w programie nauczania, – wypowiedzi pisemne zawierają nieliczne błędy gramatyczne, leksykalne, ortograficzne i interpunkcyjne, które nie wpływają na zrozumienie tekstu.		– posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).
--	--	---	--	---

OCENA DOSTATECZNA				
ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<p>– uczeń rozumie dużą część poleceń i niektóre wypowiedzi nauczyciela formułowane w języku niemieckim i właściwie na nie reaguje, – rozumie teksty słuchane i pisane mniej więcej w 60%, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu określa główną jego myśl oraz wyszukuje dużą część informacji w nieskomplikowanych wypowiedziach, – potrafi streścić tylko niektóre wysłuchane/przeczytane teksty, stosując proste słownictwo i struktury gramatyczne objęte programem nauczania.</p>	<p>– uczeń wypowiada się, stosując pojedyncze słowa i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – popełnia błędy świadczące o niepełnym opanowaniu struktur leksykalnych i gramatycznych, co czasami zakłóca komunikację, – wypowiedzi są płynne w zasadniczej części, – wypowiedzi są zgodne z tematem, – wypowiedzi są zrozumiałe pomimo błędów w wymowie niektórych wyrazów i w intonacji.</p>	<p>– uczeń redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, stosując tylko część środków wyrazu charakterystycznych dla wymaganej formy wypowiedzi oraz z większymi niedopatrzzeniami dobierając słownictwo pozwalające na przekaz jedynie najważniejszych informacji, – reaguje w prostej formie pisemnej w niektórych sytuacjach, – wypowiedzi pisemne są zgodne z tematem, – wypowiedzi pisemne zawierają proste słownictwo i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania,</p>	<p>– uczeń poprawnie stosuje tylko niektóre struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – stosuje niewielki zasób słów zawarty w programie nauczania, – buduje proste zdania, – sporadycznie buduje spójne zdania.</p>	<p>– uczeń opanował materiał objęty programem nauczania w danej klasie na poziomie podstawowym, – w miarę systematycznie uczestniczy w zajęciach, ale nie zawsze odrabia zadania domowe, – z prac klasowych uzyskuje 50%–69% punktów, – uzyskał większość ocen częściowych dostatecznych, – w stopniu dostatecznym posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi, – stosuje proste strategie komunikacyjne.</p>

		<ul style="list-style-type: none"> – wypowiedzi pisemne zawierają błędy gramatyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, które częściowo utrudniają zrozumienie tekstu, – wypowiedzi pisemne zawierają liczne powtórzenia leksykalne i mało urozmaicone struktury gramatyczne oraz składniowe. 		
--	--	--	--	--

OCENA DOPUSZCZAJACA				
ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<ul style="list-style-type: none"> – uczeń rozumie tylko nieliczne polecenia i wypowiedzi nauczyciela formułowane w języku niemieckim i właściwie na nie reaguje, – rozumie teksty słuchane i pisane mniej więcej w 40%, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu wyszukuje tylko niektóre informacje w nieskomplikowanych wypowiedziach, – rozumie ogólny sens tylko niektórych tekstów słuchanych bądź pisanych, – nie potrafi streścić wysłuchanych/przeczytanych tekstów. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń wypowiada się, stosując pojedyncze słowa i struktury gramatyczne zawarte w programie nauczania, – popełnia liczne błędy świadczące o nieznajomości struktur leksykalnych i gramatycznych, co zakłóca komunikację, – wypowiedzi są płynne fragmentarycznie jedynie przy pomocy nauczyciela, – wypowiedzi są niepoprawne fonetycznie. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń w sposób bardzo uproszczony redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, nie stosując środków wyrazu charakterystycznych dla wymaganej formy wypowiedzi oraz niewłaściwie dobierając słownictwo pozwalające na przekaz jedynie niewielkiej ilości informacji, – wypowiedzi pisemne są tylko częściowo zgodne z tematem, – wypowiedź pisemna zawiera ubogie słownictwo i struktury gramatyczne zawarte w 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń nie stosuje poprawnie struktur gramatycznych zawartych w programie nauczania, – stosuje bardzo niewielki zasób słów zawarty w programie nauczania, – buduje proste zdania, które nie są spójne, – dobór słownictwa nie zawsze odpowiada tematowi. 	<ul style="list-style-type: none"> – uczeń nie opanował materiału objętego programem nauczania w danej klasie na poziomie podstawowym, – nie uczestniczy systematycznie ani aktywnie w zajęciach i tylko sporadycznie odrabia zadania domowe, – z prac klasowych uzyskuje 36%–49% punktów, – uzyskał większość ocen częściowych dopuszczających, – w stopniu bardzo podstawowym posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi.

		<p>programie nauczania, – wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy gramatyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, które w znacznej mierze zakłócają zrozumienie tekstu.</p>	
--	--	---	--

OCENA NIEDOSTATECZNA				
ROZUMIENIE TEKSTU SŁUCHANEGO/CZYTANEGO	SPRAWNOŚĆ MÓWIENIA	SPRAWNOŚĆ PISANIA	GRAMATYKA I SŁOWNICTWO	INNE UMIEJĘTNOŚCI I FORMY AKTYWNOŚCI
<p>– uczeń rozumie bardzo nieliczne polecenia i wypowiedzi nauczyciela formułowane w języku niemieckim, – nie rozumie tekstów słuchanych i pisanych nawet w 30%, – na bazie wysłuchanego/przeczytanego tekstu nie potrafi wyszukać potrzebnych informacji, – nie potrafi streścić wysłuchanych/przeczytanych tekstów.</p>	<p>– uczeń nie potrafi wypowiedzieć się na określony temat ani odpowiedzieć na bardzo proste pytania nauczyciela, – popełnia liczne błędy, które uniemożliwiają komunikację, – wymowa i intonacja uniemożliwiają zrozumienie.</p>	<p>– uczeń redaguje dłuższe i krótsze teksty użytkowe, tj. wiadomość, opis, sprawozdanie z rozmowy, pocztówkę, e-mail, list prywatny, które nie spełniają kryteriów wymaganej formy wypowiedzi oraz nie zawierają wymaganych informacji, – wypowiedzi pisemne nie są zgodne z tematem, – wypowiedzi pisemne nie zawierają podstawowego słownictwa ani struktur gramatycznych zawartych w programie nauczania, – wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy gramatyczne, ortograficzne i interpunkcyjne, które uniemożliwiają zrozumienie tekstu, – wypowiedzi są chaotyczne i niespójne,</p>	<p>– uczeń nie stosuje poprawnie struktur gramatycznych zawartych w programie nauczania, co świadczy o ich nieznaności, – stosuje pojedyncze słowa, co uniemożliwia komunikację, – nie buduje spójnych zdań, – zasób słownictwa jest bardzo ubogi i nie zawsze zgodny z tematem.</p>	<p>– uczeń nie opanował materiału objętego programem nauczania w danej klasie na poziomie podstawowym, – nie uczestniczy systematycznie ani aktywnie w zajęciach i nie odrabia prac domowych, – z prac klasowych nie uzyskuje nawet 36% punktów, – uzyskał większość ocen częściowych niedostatecznych, – nie posługuje się nabytymi kompetencjami językowymi nawet w stopniu bardzo podstawowym.</p>

	– uczeń nie potrafi zbudować prostego zdania.	
--	--	--

Wiedza o kulturze

Kryteria oceniania z przedmiotu wiedza o kulturze wynikają z treści podstawy programowej, programu nauczania „Spotkania z kulturą” oraz Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania obowiązującego w Zespole Szkół Usługowo – Gospodarczych w Pleszewie. Pozwalają one stawiać diagnozy, określać poziom przyswojenia wiadomości i umiejętności wymienionych w podstawie programowej, a także wskazywać niedociągnięcia, braki w wiedzy uczniów oraz sposoby ich uzupełnienia.

Ocena pracy ucznia i jego postępów w nauce w przypadku przedmiotu wiedza o kulturze odzwierciedla przede wszystkim oprócz stopnia opanowanej wiedzy, aktywność i inicjatywę ucznia podczas zajęć oraz wkład pracy, sumiennność i rzetelność przy wykonywaniu różnego rodzaju zadań.

Formy pomiaru osiągnięć uczniów oraz sposoby oceniania:

Biorąc pod uwagę fakt, że zajęcia odbywają się raz w tygodniu i tylko przez rok, w celu uzyskania kilku ocen w ciągu semestru ocenie podlegać będą następujące formy pracy i dokonania ucznia:

- aktywność na zajęciach szkolnych i pozaszkolnych,
- udział w dyskusji,
- praca w grupach,
- ćwiczenia i zadania praktyczne,
- pokazy, prezentacje multimedialne,
- wykonanie pomocy dydaktycznych.

Za powyższe zadania uczeń otrzymuje ocenę w zależności od ich rodzaju i stopnia trudności, zaangażowania w pracę; obowiązuje również system plusów i minusów. Za zebranie trzech plusów nauczyciel może postawić ocenę bardzo dobrą, a trzech minusów – niedostateczną.

- zadanie domowe np. referat;

Uczeń uzyskuje ocenę zależną od jakości pracy; za brak pracy domowej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną

- krótki test z czytania ze zrozumieniem składający się z zadań otwartych i zamkniętych,
- kartkówka - niezapowiedziana wypowiedź pisemna, sprawdza bieżące przygotowanie ucznia do lekcji, obejmuje do trzech ostatnich tematów,
- sprawdzian wiadomości - zapowiedziana wypowiedź pisemna ucznia, sprawdza opanowanie przez ucznia wybranych zagadnień, może trwać 45 min. Każdy uczeń musi przystąpić do pisania sprawdzianów pisemnych, jeżeli uczeń nie pisał, pracy z całą klasą przystępuje do pisania jej w terminie ustalonym przez nauczyciela do 2 tygodni po powrocie do szkoły.

W przypadku wyżej wymienionych prac pisanych podczas lekcji, w których przyjmuje się skalę punktową oceny przyporządkowuje się według następujących kryteriów:

- 0% - 30% niedostateczny
- 31% - 50% dopuszczający
- 51% - 70% dostateczny
- 71% - 85% dobry
- 86% - 100% bardzo dobry

Ocena semestralna lub końcoworoczna jest wystawiana na podstawie co najmniej 4 ocen cząstkowych. Ocena ta jest całościowa zaś w ocenach cząstkowych dopuszcza się „+” i „-”

Uczeń otrzymuje ocenę semestralną za systematyczną pracę w ciągu całego semestru.

Temat	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
1. Człowiek w przestrzeni kultury	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między naturą a kulturą • podaje na przykładach, na czym polega wyjątkowość gatunku ludzkiego • określa różnice w znaczeniu słów kulturalny i kulturowy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia różnice w znaczeniu wyrazów: natura, kultura, cywilizacja • przytacza różne definicje kultury • wyjaśnia znaczenie podanych wyrazów ze słowem kultura 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy zbiory przykładów użycia wyrazów naturalny i kulturalny • wymienia nazwy nauk badających kulturę i określa pola ich zainteresowań • ze zrozumieniem stosuje terminy kulturalny i kulturowy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski dotyczące obecności i znaczenia kultury w wybranych obszarach życia człowieka • wskazuje duchowe i materialne aspekty wybranych artefaktów kultury • omawia przemiany rozumienia terminu kultura na przestrzeni wieków 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, w jaki sposób osiągnięcia etnografii, etnologii, antropologii kulturowej, socjologii kultury i kulturoznawstwa wzbogacają społeczne rozumienie pojęcia kultura • tworzy prezentację multimedialną ukazującą przykłady zachowań kulturalnych i kulturowych
2. Kategorie w badaniu kultury	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie terminu mit • wyjaśnia, czym jest sacrum i profanum w kontekście przestrzeni oraz czasu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przestrzeń dospołeczną, odspołeczną oraz osobistą i podaje przykłady takich przestrzeni • przytacza przysłowia odzwierciedlające kulturową normę dotyczącą domu jako sacrum 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy, na czym polega postrzeganie ciała jako znaku kultury • wyjaśnia, jak na przestrzeni czasu zmieniało się postrzeganie sfery sacrum i profanum 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje historyczną i kulturową zmienność pojmowania czasu oraz stosunku do ciała • wyjaśnia, czym jest tabu i tworzy listę tematów tabu w środowisku rówieśniczym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy znaczenie wyrażenia axis mundi • analizuje duchowe i materialne aspekty zwyczajów świątecznych • przedstawia własną opinię na temat cytatu dotyczącego odczuwania przynależności płciowej przez człowieka i uzasadnia swoje stanowisko w tej sprawie
3. Zjawiska współczesnej kultury i jej źródła	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przytacza definicję kultury europejskiej • wyjaśnia znaczenie terminów: kultura niska, masowa, popularna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: kultura niska, masowa, popularna oraz wskazuje podobieństwa i różnice między nimi • omawia różnice między kulturą elitarną a ludową 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zależność między grupą społeczną a kulturą, którą tworzy ta grupa • podaje przykłady współczesnych zjawisk w kulturze – homogenizacji kultury i makdonaldyzacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykłady wpływu kultury na rozwój osobowości człowieka • charakteryzuje zjawiska homogenizacji kultury, makdonaldyzacji i postmodernizmu • przedstawia okoliczności narodzin postmodernizmu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek historycznych typów kultury europejskiej ze współczesnymi modelami kultury • wyjaśnia, dlaczego kultura popularna jest obiektem zainteresowania współczesnych badaczy

					kultury
4. Być świadomym odbiorcą kultury	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przyczyny powstania i główne cechy kultury globalnej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje kulturę lokalną, regionalną i narodową • wyjaśnia, czym są stereotypy narodowe 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ruchy kontrkulturowe, subkulturowe i alternatywne jako nurty kultury niezależnej, dostrzega różnice pomiędzy nimi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy i przyczyny popularności przedmiotów wyrabianych ręcznie, wiąże tradycję handmade z odpowiednim typem kultury • wymienia pozytywne i negatywne aspekty wpływu procesu globalizacji na kulturę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje wypowiedź na temat kultury swojego regionu • definiuje zjawisko wielokulturowości, określa jego pozytywne i negatywne cechy • formułuje własne zdanie na temat obecności stereotypów narodowych w przestrzeni kulturowej
5. Lokalna animacja kultury	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa zakres działalności animatora kultury • wymienia formy kontaktu z kulturą i podaje ich przykłady 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady tzw. usług kulturowych niezbędnych w środowisku lokalnym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób nowe technologie mogą pomagać animatorom kultury w ich działaniach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia potrzeby kulturowe wybranego środowiska, np. społeczności szkolnej, osiedlowej, grupy rówieśników lub dzieci 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia sens słów Grzegorza Godlewskiego, określających animację kultury jako całość kulturowej potencjalności człowieka i jego osobowości kulturowej
6. Co jest sztuką?	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów mimesis i tèche • wymienia funkcje sztuki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje sztuki i podaje ich przykłady • dostrzega różnice w kategoryzowaniu artysty jako rzemieślnika, artystycznego geniusza, przedstawiciela cyganerii, uczestnika konsumpcji i ironicznego obserwatora 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje powody, dla których dany obraz został uznany za dzieło sztuki • wykazuje związki między znaczeniami słów sztuka i sztuczny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przywołuje różne stanowiska dotyczące rozumienia istoty sztuki od czasów najdawniejszych • opisuje starożytne początki oraz historyczne zmiany w sposobach kolekcjonowania dzieł sztuki • przedstawia istotę współczesnych koncepcji wystawienniczych i podaje przykłady ich różnych form 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • interpretuje filozoficzną definicję sztuki według Władysława Tatarkiewicza i wskazuje w niej podobieństwa oraz różnice ze starożytnymi teoriami sztuki • redaguje notatkę na temat: Co jest sztuką dla dzisiejszego pokolenia młodych ludzi?
7. Kategorie piękna i brzydoty w sztuce	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przytacza definicję dzieła sztuki • wyjaśnia, czym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związki pomiędzy dziełem sztuki a pięknem 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady kiczu i brzydoty w sztuce • wyjaśnia, czym jest piękno 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady środków służących wyrażeniu piękna w sztuce w różnych epokach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia własny sposób rozumienia tego, czym jest dzieło sztuki

	<p>charakteryzuje się kicz</p> <ul style="list-style-type: none"> • przytacza tytuły dzieł, które uważa za sztukę 		jako kategoria estetyczna	i uzasadnia swój wybór	<ul style="list-style-type: none"> • omawia współczesne pojmowanie oraz funkcję piękna i brzydoty w sztuce • analizuje środki, jakimi operują wybrane przykłady kiczu • określa kryteria kiczu i uzasadnia swoje stanowisko
8. Kultura wysyła komunikaty	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • definiuje terminy: znak, symbol, kod kulturowy • wyjaśnia sens stwierdzenia Herberta Marshalla McLuhana, określającego świat jako globalną wioskę • wymienia nazwy współczesnych mediów i wskazuje podobieństwa oraz różnice między nimi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy sposobem porozumiewania się człowieka ze zwierzętami oraz formami komunikacji międzyludzkiej • wyjaśnia, czym jest medium i podaje przykłady mediów w kulturze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tłumaczy sens słów Edwarda T. Halla: Kultura jest komunikacją, a komunikacja jest kulturą • przytacza najważniejsze fakty z historii mediów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • układa listę frazeologizmów podkreślających rolę słowa w życiu człowieka • redaguje pisemną wypowiedź na temat komunikacji w świecie, w którym nie istnieje pismo, druk, telefon ani telewizja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady różnych form komunikacji kulturowej • omawia wpływ rozwoju mediów na postrzeganie rzeczywistości przez człowieka • określa wpływ dominującego medium na kulturę i strukturę określonych społeczności • prezentuje argumenty na poparcie hipotezy, że wynalazek Internetu jest porównywalny z dokonaniem Gutenberga
9. Tajemnice współczesnego malarstwa	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy współczesnych kierunków w malarstwie i nazwiska ich przedstawicieli • podaje nazwiska polskich malarzy współczesnych i przykładowe tytuły ich prac 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia główne założenia i tendencje obecne w malarstwie drugiej połowy XX w. i początku XXI w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice w pojmowaniu sztuki malarskiej dawniej i dziś • analizuje zmiany w malarstwie zachodzące na przestrzeni czasu od prehistorii po współczesność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy kolaż na podstawie wybranego obrazu • zabiera głos w dyskusji na temat istoty współczesnego malarstwa 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje porównawczo założenia poszczególnych kierunków w malarstwie współczesnym • tworzy prezentację multimedialną zawierającą najciekawsze przykłady współczesnego malarstwa
10. Świadomy interpretator sztuki malarskiej	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe kryteria niezbędne do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w przykładowym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udziela odpowiedzi na pytania dotyczące formy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • korzystając z podanych pytań, tworzy spójną 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakłada na blogu wątek dotyczący rozumienia

	analizy i interpretacji obrazu	omówieniu obrazu składniki języka malarstwa	i treści obrazu Jeana Dubuffeta „Mnemotechnika	wypowiedź stanowiącą analizę i interpretację obrazu Jeana Dubuffeta „Mnemotechnika	istoty współczesnego malarstwa i moderuje przebieg dyskusji • charakteryzuje podstawowe elementy języka malarstwa i podaje przykłady dzieł, w których można dostrzec ich realizację
11. Czym zaskakuje współczesna sztuka rzeźbiarska?	Uczeń: • wymienia najważniejsze cechy i tematy obecne w sztuce rzeźbiarskiej od połowy XX w. • przytacza podstawowe informacje na temat poszczególnych nurtów współczesnej sztuki rzeźbiarskiej • wylicza nazwiska oraz tytuły prac współczesnych polskich rzeźbiarzy	Uczeń: • podaje nazwy kierunków we współczesnej rzeźbie i przybliża ich najważniejsze założenia	Uczeń: • prezentuje wiadomości na temat najistotniejszych zmian, jakie zaszły w rzeźbie na przestrzeni kolejnych epok i wieków	Uczeń: • wypowiada się na temat wrażeń, jakie wywołuje dawna (tradycyjna), a jakie – współczesna rzeźba	Uczeń: • omawia istotę poszczególnych nurtów i zjawisk współczesnej sztuki rzeźbiarskiej • podaje argumenty na poparcie tezy Henry’ego Moore’a, dotyczącej rozumienia rzeźby • formułuje wypowiedź zawierającą indywidualne przemyślenia na temat istoty sztuki rzeźbiarskiej
12. Znaczenia ukryte w rzeźbie	Uczeń: • wylicza podstawowe składniki języka rzeźby • redaguje notatkę o wybranej rzeźbie	Uczeń: • odszukuje w przykładowej analizie i interpretacji dzieła elementy języka rzeźby	Uczeń: • wyjaśnia na podstawie tekstu autorstwa krytyka sztuki, czym różni się odbiór obrazu i rzeźby	Uczeń: • formułuje wypowiedzi składające się na analizę i interpretację rzeźby Magdaleny Abakanowicz „Nierozpoznani” • omawia podstawowe elementy języka rzeźby i wymienia tytuły dzieł, w których one występują	Uczeń: • samodzielnie analizuje i interpretuje dzieło „Nierozpoznani” Magdaleny Abakanowicz, posługując się terminami z dziedziny sztuki rzeźbiarskiej • porównuje dwa sposoby ujęcia tego samego tematu – malarski z czasów renesansu i współczesny rzeźbiarski
13. Sprawdzian wiadomości – zagadnienia ogólne o kulturze i sztuce, malarstwo, rzeźba	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.

14. Urbanistyczna redefinicja sztuki	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje nazwy współczesnych kierunków architektonicznych i nazwiska ich przedstawicieli • wymienia nazwiska współczesnych polskich architektów i podaje przykłady ich prac 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje główne założenia poszczególnych nurtów architektury drugiej połowy XX i początku XXI w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje zmiany w architekturze zachodzące na przestrzeni wieków od starożytności po czasy obecne 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie architektury i jej twórców dla współczesnego człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wypowiada się na temat współczesnych tendencji architektonicznych i ich związków z tradycją tej dziedziny sztuki
15. Zrozumieć architekturę	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia nazwy elementów formalnych i treściowych dzieła architektonicznego, na które trzeba zwrócić uwagę w trakcie jego analizy i interpretacji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w przykładowym omówieniu budowli składniki języka architektury 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia podstawowe elementy języka architektury i podaje przykłady budowli, w których można dostrzec ich realizacje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udziela odpowiedzi na pytania dotyczące budynku Imperialnego Muzeum Wojny w Manchesterze, zaprojektowanego przez Daniela Libeskinda 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tworzy spójną wypowiedź, stanowiącą omówienie budynku Imperialnego Muzeum Wojny w Manchesterze Daniela Libeskinda
16. Piękno czy użyteczność?	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega znaczenie sztuki użytkowej i funkcja projektantów w codziennym życiu człowieka • wymienia nazwy najważniejszych tendencji we współczesnym designie i podaje nazwiska przedstawicieli poszczególnych nurtów oraz przykłady ich prac • opisuje wybrany przez siebie przedmiot, z którego korzysta na co dzień 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • przytacza podstawowe założenia stylów obecnych w sztuce użytkowej na przestrzeni ostatnich 60 lat i przyporządkowuje nurtom odpowiednie nazwiska projektantów • na podstawie wyglądu wybranych przedmiotów określa, co mogło być inspiracją dla ich projektantów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady współczesnych polskich grup projektowych i nazwiska indywidualnych twórców, a także wymienia tytuły ich projektów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zestawia historyczne i współczesne tendencje w designie, wskazuje podobieństwa oraz różnice między nimi • zabiera głos w dyskusji na temat roli przedmiotów w życiu człowieka 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonuje analizy porównawczej współczesnych stylów projektowania • wskazuje wpływy aktualnej rzeczywistości na kierunek rozwoju sztuki użytkowej • określa cechy i predyspozycje designera • tworzy projekt innowacyjnego przedmiotu
17. Zostać designerem to wyzwanie!	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia terminy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • udziela odpowiedzi na 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszukuje w różnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia na przykładach

	składające się na język sztuki użytkowej	przykładowej analizie i interpretacji dzieła elementy języka sztuki użytkowej	pytania dotyczące elementów formalnych i funkcjonalnych dzieła sztuki użytkowej	źródłach informacji na temat idei EXPO, ocenia polski projekt wystawienniczy	znaczenie terminów należących do języka sztuki użytkowej • posługując się podanymi pytaniami, tworzy spójną wypowiedź będącą omówieniem dzieła sztuki użytkowej – szafy Curiosity projektu Gudrun Lilji Gunlaugsdóttir
18. Przekraczanie granic gatunkowych – o nowych praktykach w sztuce	Uczeń: • wymienia nazwy tradycyjnych dyscyplin artystycznych, na których pograniczu zrodziły się nowe praktyki sztuki	Uczeń: • podaje terminy określające nowe techniki artystyczne, strategie działań oraz nurty sztuki i wiąże je z odpowiednimi nazwiskami twórców	Uczeń: • formułuje główne tematy i opisuje charakter poszczególnych technik, strategii oraz nurtów nowych praktyk sztuki • tłumaczy sens cytatu dotyczącego współczesnego sposobu obcowania ze sztuką	Uczeń: • wyjaśnia, czym różni się kontakt ze sztuką tradycyjną od odbioru współczesnych dzieł • określa, na czym polega nowatorstwo działań artystycznych wybranych polskich twórców	Uczeń: • wskazuje związki nowych praktyk sztuki z awangardowymi kierunkami z początku XX w. • redaguje rozprawkę, w której rozważa, czy za dzieło sztuki można uznać życie pojedynczego człowieka
19. Język nowych praktyk sztuki	Uczeń: • wymienia nazwy elementów formalnych oraz treściowych dzieła nowych praktyk sztuki, na które trzeba zwrócić uwagę w trakcie jego analizy i interpretacji	Uczeń: • odnajduje w przykładowym omówieniu performance'u muzycznego składniki języka nowych praktyk sztuki	Uczeń: • przygotowuje prezentację dotyczącą wybranych prac współczesnych twórców	Uczeń: • na podstawie materiału ilustracyjnego odpowiada na pytania dotyczące formy i treści wideoinstalacji „Tratwa” Billa Violi	Uczeń: • wykorzystuje terminy składające się na język nowych praktyk sztuki oraz podane pytania do samodzielnej analizy i interpretacji wideoinstalacji Billa Violi „Tratwa”
20. Czym jest muzyka dla współczesnego człowieka?	Uczeń: • określa tematy i najważniejsze cechy twórczości muzycznej ostatnich dekad • charakteryzuje wybrany gatunek muzyczny • podaje przykład współczesnego	Uczeń: • wymienia nazwy najważniejszych zjawisk i gatunków we współczesnej muzyce poważnej oraz rozrywkowej, podaje nazwiska ich przedstawicieli	Uczeń: • opisuje rozwój muzyki od starożytności do czasów współczesnych	Uczeń: • omawia dokonania współczesnych polskich kompozytorów muzyki poważnej i rozrywkowej	Uczeń: • wskazuje różnicę pomiędzy rozumieniem muzyki jako sztuki i jako rozrywki • posługując się dowolnie wybranym przykładem, wyjaśnia, na czym polega funkcja muzyki filmowej

	wykonawcy o dużej sile oddziaływania na pokolenie młodych odbiorców				
21. Muzyka jako forma wyrazu emocji	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia terminy składające się na język muzyki 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje elementy języka muzyki w przykładowym omówieniu utworu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> analizuje i interpretuje utwór muzyczny, udzielając odpowiedzi na podane pytania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia składniki języka muzyki i podaje przykłady wykonawców, w których twórczości mają one największe znaczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie obejrzanego filmu wideo z instalacją Briana Eno 77 „Million Paintings” ocenia, w jakim stopniu muzyka i obraz wpływają na siebie nawzajem
22. Innowacje w teatrze	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje główne cechy współczesnych spektakli teatralnych i określa podejmowane w nich tematy wymienia nazwy nurtów i zjawisk współczesnego teatru oraz przypisuje im odpowiednie nazwiska twórców teatralnych charakteryzuje źródła teatru, wskazuje najważniejsze fakty z jego historii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje określenia cech wyróżniających współczesne odmiany teatru: dramatycznego, przedmiotu, muzycznego, taneczno-ruchowego, a także teatru radiowego i telewizyjnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia dokonania wybranych współczesnych polskich twórców teatralnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa, które elementy teatru alternatywnego mogą być poddawane eksperymentom uczestniczy w spektaklu teatru ulicznego przeprowadza ankietę internetową na temat chodzenia do teatru pracując w grupie, przygotowuje scenkę teatralną na podany temat 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa wpływ interdyscyplinarności i intertekstualności na rozwój współczesnego teatru tworzy prezentację multimedialną na temat teatru ulicznego zabiera głos w dyskusji na temat obejrzanego spektaklu teatru ulicznego
23. Przez chwilę być reżyserem...	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia terminy przydatne do omówienia spektaklu teatralnego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje w przykładowym omówieniu spektaklu elementy języka teatru 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy odbiorem spektaklu teatru telewizyjnego lub radiowego a przedstawienia scenicznego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> na podstawie obejrzanych fragmentów spektaklu formułuje odpowiedzi na pytania dotyczące jego formy i treści 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje poszczególne składniki języka teatru i podaje przykłady obejrzanych przez siebie spektakli, w których można je odnaleźć
24. Różne oblicza fotografii	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> określa główne cechy i tematy współczesnej fotografii wymienia nazwy nurtów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> podaje najważniejsze fakty z historii fotografii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia sylwetki znanych polskich fotografów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> wyказuje podobieństwa i różnice pomiędzy pierwszą falą ruchu amatorskiego a obecną popularnością 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje główne założenia współczesnych nurtów oraz form fotografii formułuje własne

	współczesnej fotografii oraz nazwiska ich przedstawicieli			fotografii cyfrowej • formułuje własną opinię na temat słów Susan Sontag, dotyczących specyfiki oddziaływania obrazu fotograficznego	stanowisko na temat poglądów Annie Leibovitz, zawartych w przeczytanym tekście
25 Przesłanie zawarte w fotografii	Uczeń: • wymienia terminy składające się na język fotografii	Uczeń: • odnajduje elementy języka fotografii w przykładowym omówieniu dzieła	Uczeń: • udziela odpowiedzi na pytania dotyczące formy i treści zaprezentowanego zdjęcia	Uczeń: • wyjaśnia znaczenie terminów tworzących język fotografii	Uczeń: • samodzielnie analizuje i interpretuje fotografię, odwołując się w razie potrzeby do podanych pytań • omawia właściwości literackiego opisu zdjęcia i zestawia go z zasadami analizy oraz interpretacji fotografii
26. Dokąd zmierza współczesne kino?	Uczeń: • wskazuje główne cechy i tematy współczesnego kina • wymienia nazwy oraz wyznaczniki głównych nurtów i zjawisk współczesnej kinematografii • podaje tytuły najważniejszych dzieł filmowych w historii kinematografii	Uczeń: • przyporządkowuje nazwiskom reżyserów filmowych odpowiednie zjawiska w kinie	Uczeń: • przybliży sylwetki wybitnych polskich reżyserów filmowych • na podstawie dostępnych źródeł redaguje treść hasła dotyczącego wybranego gatunku filmowego do internetowej encyklopedii filmu • tworzy listę frazeologizmów związanych z kinem	Uczeń: • podaje przykłady dzieł filmowych reprezentatywnych dla poszczególnych nurtów współczesnej kinematografii	Uczeń: • wyjaśnia, na czym polega specyfika poszczególnych nurtów i zjawisk współczesnej kinematografii • uczestniczy w quizie dotyczącym znajomości cytatów filmowych
27. Sprawdzian wiadomości – zagadnienia dotyczące architektury, muzyki, teatru, kina i fotografii	jw.	jw.	jw.	jw.	jw.
28. Co oferuje widzowi dzisiejsza technika filmowa?	Uczeń: • wymienia terminy składające się na język filmu	Uczeń: • wskazuje elementy wzorcowej analizy i interpretacji w przykładowym	Uczeń: • formułuje wypowiedzi dotyczące formy i treści dzieła filmowego, posługując się podanymi	Uczeń: • prezentuje w dyskusji swoje zdanie na temat filmu	Uczeń: • charakteryzuje poszczególne elementy języka filmu i analizuje je na podanych

		omówieniu filmu	pytaniami		przykładach kadrów filmowych • na podstawie obejrzanego kadru z filmu i reprodukcji obrazu wyraża swoje zdanie na temat filmowego nawiązania do dzieła malarskiego
29. Nowe oblicza telewizji	Uczeń: • przedstawia cechy telewizji jako współczesnego medium • wskazuje różnice pomiędzy telewizją państwową i komercyjną • wymienia nazwy funkcji telewizji • podaje przykłady programów, w których przejawiają się cechy tzw. real tv	Uczeń: • omawia specyfikę przekazu cyfrowego z uwzględnieniem usług VOD i Web-streaming • charakteryzuje seriale nowej generacji	Uczeń: • omawia specyfikę reklamy • wyjaśnia, czym charakteryzuje się wydarzenie medialne • tłumaczy, czym są rytuały telewizyjne • podaje fakty przełomowe w rozwoju telewizji • wyjaśnia, w jaki sposób pora emisji programu wpływa na jego treść	Uczeń: • wskazuje elementy, na które trzeba zwrócić uwagę w analizie i interpretacji programu telewizyjnego • zabiera głos w dyskusji na temat kulturowych seriali • układa ramę programową stacji przeznaczonej dla rówieśników	Uczeń: • charakteryzuje telewizję jako medium oraz nowe medium • podaje przykłady wydarzeń medialnych z ostatnich lat • dokonuje analizy i interpretacji wieczornych wydań programów informacyjnych obejrzanych w różnych stacjach
30. Internet we współczesnym świecie	Uczeń: • wymienia cechy Internetu • tłumaczy, czym są blogi • omawia najważniejsze zagrożenia, z jakimi wiąże się korzystanie z sieci • przedstawia korzyści i zagrożenia związane ze zjawiskiem zakupów społecznych	Uczeń: • określa, na czym polega interaktywność Internetu • wymienia najistotniejsze fakty z historii Internetu • podaje nazwy elementów, na które należy zwrócić uwagę podczas omawiania strony internetowej	Uczeń: • wyjaśnia, czym jest netgeneracja i pokolenie Web 2.0. • wskazuje elementy języka Internetu w przykładowym omówieniu zjawiska fotoblogów • korzysta z podanej strony i określa jej zalety oraz wady	Uczeń: • prezentuje na forum klasy utwór będący twórczym przekształceniem innego dzieła • przeprowadza ankietę internetową wśród znajomych na temat ich aktywności na portalach społecznościowych • wyraża swoją opinię na temat eksperymentu myślowego zawartego w przeczytanym tekście • pisze wiadomość, używając emotikonów	Uczeń: • wyjaśnia, na czym polega kultura biblioteki i hiperlinku • omawia specyfikę kultury netgeneracji • tłumaczy, na czym polega fenomen baz danych opartych na wiedzy zbiorowej użytkowników sieci internetowej • zajmuje stanowisko w sprawie rozgraniczenia pomiędzy kradzieżą własności intelektualnej a przetwarzaniem tekstów kultury
31. Sytuacje, zjawiska, role –	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

codzienne praktyki kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> • określa główne cechy i obszary potocznych praktyk kulturowych • podaje przykłady ról odgrywanych przez współczesnego człowieka • wyjaśnia, czym są subkultury 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym są obszary publiczne i prywatne w sferze kontaktów międzyludzkich • podaje wyróżniki oraz przykłady sytuacji formalnych i nieformalnych • podaje przykłady rekwizytów kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że moda jest zjawiskiem społecznym • przytacza najciekawsze fakty z historii wybranych praktyk kulturowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wybrane współczesne subkultury • tłumaczy, na czym polega specyfika rekwizytów kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia specyfikę roli konsumenta, aktywnego uczestnika kultury oraz turysty we współczesnej kulturze • formułuje zasady savoir-vivre'u dotyczące posługiwania się telefonem komórkowym
32. Formy uczestnictwa w kulturze – analiza i interpretacja	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia terminy i kategorie składające się na język potocznych praktyk kulturowych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje najistotniejsze elementy przykładowego omówienia zjawiska uczestnictwa w subkulturze 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • odpowiada na pytania dotyczące zjawiska wyprzedaży 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje scenki wyobrażające sytuację formalną i nieformalną • przeprowadza ankietę internetową dotyczącą przyzwyczajień konsumenckich znanych mu osób 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia aspekty, jakie należy wziąć pod uwagę podczas analizowania potocznych praktyk kulturowych • przygotowuje i przedstawia na forum klasy prezentację multimedialną na temat wybranego rekwizytu kulturowego

Historia

I. Przedmiotem oceny są:

- 1) wiadomości i umiejętności według programu nauczania z historii dla klas technikum, zasadniczej szkoły zawodowej w zakresie podstawowym, o programie nauczania historii w danej klasie i wymaganiach edukacyjnych nauczyciel informuje uczniów na początku roku,
- 2) zaangażowanie w proces uczenia się – nauczania (aktywność),
- 3) znajomość faktów i dynamiczne ujmowanie przeszłości oraz dostrzeganie przejawów i skutków wydarzeń historycznych,
- 4) praktyczne opanowanie umiejętności ogólnych i specjalistycznych, których wpojenie należy do celów nauczania przewidzianych programem nauczania,
- 5) systematyczność pracy.

II. Ogólne zasady:

1) oceny (1, 2, 3, 4, 5, 6) wystawiane są:

- a) z odpowiedzi ustnych z szerszego zakresu materiału – według indywidualnych kryteriów,
- b) z kartkówek (do 15 minut) i sprawdzianów pisemnych (prac kontrolnych),
- c) ze znajomości bieżących informacji – według indywidualnych kryteriów,
- d) za udział w dyskusjach, przygotowywanie materiałów do lekcji (referaty), za umiejętność wypowiedzania się, logicznego uzasadniania swoich racji – wg indywidualnych kryteriów,
- e) aktywność ucznia na lekcji ocenia się w następujący sposób – za poprawne odpowiedzi, której uczeń udziela podczas lekcji przyznawany jest plus (+), trzy plusy powodują wpisanie do dziennika oceny bardzo dobrej, za negatywną odpowiedź uczeń otrzymuje minus (-), trzy minusy powoduje wpisanie do dziennika oceny niedostatecznej,
- 2) informacje o terminie i zakresie prac kontrolnych są podawane z minimum tygodniowym wyprzedzeniem; termin prac jest wpisywany do dziennika klasowego,
- 3) prace pisemne oddawane są w ciągu dwóch tygodni,
- 4) formy prac kontrolnych: test wyboru, test otwarty, zestaw pytań problemowych,
- 5) nauczyciel wskazuje problemy i zadania do omówienia na ocenę celującą,
- 6) jeżeli uczeń z przyczyn losowych nie może pisać pracy kontrolnej w określonym terminie ma obowiązek uczynić to na najbliższej lekcji; brak zaliczenia pracy klasowej równa się ocenie niedostatecznej; w przypadkach szczególnych i uzasadnionych uczeń zalicza sprawdzian pisemny w terminie indywidualnie ustalonym z nauczycielem,
- 7) ocenę z pracy kontrolnej można poprawić w ciągu 2 tygodni od rozdania prac w terminie i w sposób uzgodniony z nauczycielem; ocena z poprawy jest wpisana obok oceny pierwotnej i jest ostateczna, uczeń ma możliwość poprawy jedynie oceny niedostatecznej ze sprawdzianu,
- 8) kartkówki nie podlegają zaliczeniu, oceny z kartkówek nie podlegają poprawie,
- 9) prowadzenie zeszytu przedmiotowego jest obowiązkowe, w zeszycie powinny się znajdować się najważniejsze podane przez nauczyciela informacje, zeszyt musi być estetyczny i czytelny,
- 10) nie przewiduje się zaliczania materiału nauczania pod koniec semestru – uczeń ma obowiązek pracować systematycznie,
- 11) ocena semestralna (roczna) nie jest średnią z ocen częściowych; brany jest pod uwagę materiał, którego dotyczy ocena częściowa, znajomość faktów historycznych; ważna jest systematyczność i pracowitość ucznia, jego aktywność, predyspozycje przedmiotowe,

III Wymagania dotyczące danej oceny:

Ocena celująca

Uczeń:

- opanował kompetencje we wszystkich poziomach przedstawionych poniżej,
- rozwija własne zainteresowania historyczne,
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach przedmiotowych,

- współpracuje z nauczycielem w przygotowaniu zajęć, wykorzystując twórcze myślenie i umiejętność rozwiązywania problemów,
- interesuje się najnowszymi osiągnięciami nauk historycznych.

Ocena bardzo dobra

1. Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą, dostateczną i dobrą a ponadto w zakresie umiejętności:

- wie, gdzie szukać informacji,
- samodzielnie pracuje z mapą,
- selekcjonuje wydarzenia,
- interpretuje dane przedstawione na wykresie lub diagramie,
- potrafi zorganizować pracę w grupie,
- samodzielnie wyciąga wnioski z porównania informacji dotyczących wydarzeń i postaci historycznych,

2. Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą, dostateczną i dobrą a ponadto w zakresie wiedzy:

- zna zależność polityczną między I wojną światową o odzyskaniem przez Polskę niepodległości,
- zna okoliczności 11 listopada 1918 roku oraz postaci historyczne i ich funkcje związane z tym wydarzeniem,
- zna sytuację polityczną i gospodarczą Polski lat 20. XX wieku,
- zna zmiany ustroju Polski w latach 1919 – 1939,
- porównuje sytuację w państwach sąsiednich i jej wpływ na wybuch II wojny światowej (Niemcy, ZSRR)
- analizuje okoliczności i istotę okupacji bolszewickiej i faszystowskiej,
- klasyfikuje systemy ustrojowe państw w Europie,
- dostrzega wpływ ideologii totalitarnych na kryzys tradycyjnych wartości,
- systematyzuje dane na temat form oporu polskiego społeczeństwa w czasie wojny i później,

Ocena dobra

1. Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą i dostateczną a ponadto w zakresie umiejętności:

- odszukuje na mapie miejscowości związane z wydarzeniami historycznymi,
- klasyfikuje źródła historyczne,
- wyciąga wnioski z informacji dotyczących wydarzeń i postaci,
- ocenia według własnych kryteriów sytuacje historyczne,
- aktywnie pracuje w grupie,
- dostrzega związki przyczynowo-skutkowe,
- formułuje problemy i pytania.

2. Uczeń posiada kompetencje określone na ocenę dopuszczającą i dostateczną a ponadto w zakresie wiedzy:

- zna skutki I wojny światowej, i najważniejsze postanowienia traktatu paryskiego,
- wymienia działania Polaków, które doprowadziły do ukształtowania granic Polski po I wojnie światowej,
- charakteryzuje sytuację polityczną i gospodarczą Polski w latach 1919–1939,
- zna przyczyny, najważniejsze wydarzenia i skutki II wojny światowej na frontach Europy i świata,
- charakteryzuje systemy polityczne funkcjonujące w XX wieku,
- posługuje się pojęciami: nacjonalizm, liberalizm, konserwatyzm, industrializacja.

Ocena dostateczna

1. W zakresie umiejętności uczeń:

- podejmuje samodzielne próby wykonywania poleceń,
- odczytuje informacje z mapy,

- wyszukuje wiadomości z podanych źródeł,
- nazywa problemy i stawia do nich pytania,
- podejmuje działania w grupie,
- jest aktywny na lekcjach, ale sporadycznie.

2. W zakresie wiedzy uczeń:

- charakteryzuje okoliczności odzyskania niepodległości przez Polskę,
- zna postanowienia konferencji paryskiej w sprawie polskiej,
- wymienia twórców niepodległości Polski,
- zna okoliczności kształtowania granic Polski,
- charakteryzuje ustrój Polski w latach 1918–1939,
- opisuje sytuację w Niemczech i ZSRR,
- charakteryzuje sytuację Polski w przededniu II wojny światowej,
- opisuje przebieg głównych działań wojennych na ziemiach polskich,

Ocena dopuszczająca

1. W zakresie umiejętności uczeń:

- lokuje daty na osi czasu,
- przy pomocy nauczyciela wskazuje na mapie miejscowości historyczne,
- szereguje wydarzenia w ciągu historycznym,
- rozróżnia podstawowe źródła informacji historycznej,
- rozumie i rozwiązuje proste polecenia.

2. W zakresie wiedzy uczeń:

- wie, co wydarzyło się 11 listopada 1918 roku,
- wymienia wybitnych Polaków, którzy zasłużyli się w odzyskaniu niepodległości,
- zna główne przyczyny wybuchu II wojny światowej,
- rozumie zbrodniczość działań nazistów,
- zna metody prześladowania Polaków przez okupantów oraz sposoby obrony przed nimi,
- zna pojęcia: faszyzm, nazizm, stalinizm, okupacja, AK,

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- ma bardzo duże braki w wiedzy, nie rozumie prostych poleceń, nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi odtworzyć fragmentarycznej wiedzy,
- wykazuje się brakiem systematyczności,
- nie odrabia prac domowych,
- lekceważy polecenia nauczyciela,
- nie podejmuje prób wykonywania najprostszych poleceń,
- jest bierny na lekcjach,
- przeszkadza w prowadzeniu zajęć,
- nie opanował minimum przewidzianego programem dla klasy I na poziomie podstawowym (IV etap edukacyjny).

Wiedza o społeczeństwie

Dział	Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:
I. Edukacja i praca w Polsce i w Unii Europejskiej	1. Prawa i obowiązki ucznia	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe akty prawne w szkole, np. statut szkoły – potrafi wymienić instytucje, do których może się zwrócić o pomoc – zna podstawowe prawa i obowiązki ucznia obowiązujące w swojej szkole – zna procedury dochodzenia praw ucznia w swojej szkole 	<ul style="list-style-type: none"> – zna niektóre prawa i obowiązki ucznia w szkole – zna procedury dochodzenia praw w szkole oraz w kuratorium oświaty 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, co to jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki – zna wszystkie prawa i obowiązki ucznia – zna procedury dochodzenia praw w szkole, kuratorium oświaty oraz przed sądami – potrafi napisać skargę do dyrektora szkoły w związku z łamaniem praw ucznia 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyjaśnić, co to jest obowiązek szkolny i obowiązek nauki – potrafi wymienić wszystkie dokumenty, w których są zawarte prawa ucznia (Ustawa o systemie oświaty, statut szkoły, konstytucja RP) – rozumie, czym jest skarga do WSA w sprawie decyzji kuratora, wie, co to jest zażalenie lub skarga kasacyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – zna międzynarodowy kontekst uchwalenia Konwencji o ochronie praw dziecka – zna mechanizmy jurysdykcji administracyjnej w sprawie praw i obowiązków ucznia – zna drogę postępowania sądowego przed organami sądowymi w Polsce
	2. Planujemy dalszą naukę	<ul style="list-style-type: none"> – zna ogólne zasady egzaminu maturalnego i egzaminu zawodowego – zna karne skutki plagiatu 	<ul style="list-style-type: none"> – zna ogólne zasady rekrutacji na studia – potrafi zaplanować własną karierę zawodową 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady działania programu Erasmus oraz EHEA 	<ul style="list-style-type: none"> – zna system szkolnictwa wyższego w Polsce – zna system boloński i zasady jego działania – wie, które 	<ul style="list-style-type: none"> – zna dokładne zasady działania programu Erasmus – zna warunki i zasady studiowania na kontynencie amerykańskim (np. w

					<p>kierunki studiów pozostały dwustopniowe</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna zakres działania Państwowej Komisji Akredytacyjnej – wie, gdzie znaleźć informacje o karnych skutkach plagiatu 	<p>Stanach Zjednoczonych, Kanadzie)</p>
	3. Planujemy pierwszą pracę	<ul style="list-style-type: none"> – zna ogólne zasady rozliczania podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT) 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi w miarę bezbłędnie napisać CV oraz Europass CV 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi napisać CV, Europass CV oraz list motywacyjny – zna rodzaje umów oraz potrafi wskazać różnice pomiędzy nimi 	<ul style="list-style-type: none"> – zna wysokość płacy minimalnej w Polsce – potrafi porównać wysokość płac minimalnych w Polsce z innymi krajami UE 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady obliczania płacy minimalnej w Polsce
	4. Szukamy pracy	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić rodzaje umów o pracę – wie, co to jest CV i list motywacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi scharakteryzować rodzaje niektórych umów o pracę 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje różne umowy o pracę i wskazuje ich zalety i wady – potrafi bez większych błędów napisać CV i list motywacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi scharakteryzować etapy zakładania firmy – bezbłędnie napisać CV i list motywacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zapisy aktów międzynarodowych dotyczące praw ucznia
	5. Podróżujemy i pracujemy za granicą	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe prawa pasażerów w Polsce – rozumie, na czym polega układ z Schengen – zna podstawowe zasady bezpiecznego podróżowania – zna telefon alarmowy 112 	<ul style="list-style-type: none"> – zna datę przystąpienia Polski do strefy Schengen i podstawowe korzyści wynikające z przynależności do tej strefy – zna wybrane rodzaje ubezpieczeń turystycznych – zna organizacje, które niosą pomoc w razie kłopotów za granicą 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić kraje należące do strefy Schengen – zna programy pomagające w poszukiwaniu pracy na terenie UE 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić i wskazać na mapie niebezpieczne miejsca na świecie dla podróżujących – wyjaśnia, dlaczego nie należy do tych miejsc podróżować – wie, co oznacza obowiązek nostryfikacji 	<ul style="list-style-type: none"> – zna i potrafi scharakteryzować prawa pasażerów lotniczych – zna historię powstania strefy Schengen

					<p>dyplomu</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna zasady działania programu EURES i potrafi z niego korzystać – potrafi wymienić warunki ubezpieczenia zdrowotnego na terenie UE 	
<p>II. Młody obywatel w urzędzie</p>	<p>1. Obywatelstwo i informacja publiczna</p>	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: obywatelstwo, prawo krwi, prawo ziemi – wie, kto nadaje obywatelstwo polskie – zna podstawowe prawa i obowiązki obywatela państwa polskiego – wie, co to jest BIP 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić podstawowe uprawnienia przysługujące obywatelowi Polski oraz UE – wie, co to jest podwójne obywatelstwo – zna zasady przyznawania obywatelstwa polskiego cudzoziemcom – zna podstawowe prawa dostępu do informacji publicznej – potrafi wypełnić wniosek o udostępnienie informacji publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, na czym polega proces naturalizacji – zna organy nadające obywatelstwo polskie – wie, który traktat UE wprowadził pojęcie obywatelstwa UE – wie, czym różni się obywatelstwo UE od obywatelstwa krajowego – zna ograniczenia w dostępie do informacji publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest ENA – potrafi przeanalizować wszystkie przypadki, w których jest możliwa zmiana obywatelstwa polskiego lub naturalizacja – wie, kiedy można dokonać ekstradycji obywatela polskiego – wie, czym zajmuje się DIP 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać znowelizowany artykuł konstytucji RP w sprawie ekstradycji obywatela polskiego – potrafi przedstawić problem repatriantów w Polsce
	<p>2. Załatwiamy sprawy w urzędzie</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wie, który urząd wydaje podstawowe dokumenty, takie jak: dowód osobisty, paszport, prawo jazdy – potrafi w miarę poprawnie wypełnić formularze potrzebne do wydania tych dokumentów 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kto może się ubiegać o dowód osobisty i na jakich warunkach – wie, jakie zabezpieczenia ma dowód osobisty – zna kategorie praw jazdy – zna procedury 	<ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcia: patent, wiza – wie, kiedy i na jaki czas można uzyskać paszport – wie, co to jest paszporty biometrycznej – zna zasady zmiany nazwiska 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, na jakich zasadach dokonuje się rejestracji aut zabytkowych – wie, od kiedy obowiązują w Polsce białe tablice rejestracyjne i dlaczego doszło do zmiany wzorów 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, jak uzyskać dostęp do informacji publicznej w urzędzie w swojej miejscowości (urząd gminny, powiatowy, wojewódzki)

		<ul style="list-style-type: none"> – wie, kto jest uprawniony, aby posiadać dowód osobisty – wie, kto może się ubiegać o prawo jazdy i paszport 	rejestracji pojazdów		tablic	
	3. Dochodzimy swoich praw	<ul style="list-style-type: none"> – wie, jakie sprawy można załatwić w urzędzie gminy – zna podstawowe prawa obywatela państwa polskiego w urzędzie 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, co można załatwić w urzędzie powiatowym i wojewódzkim – potrafi poprawnie sformułować skargę na działanie administracji publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie administracji zespolonej i niezespolonej – zna schemat działania administracji publicznej w Polsce – rozumie, czym jest decyzja, a czym postanowienie wydane przez urzędnika 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady przeprowadzania referendum lokalnego, np. w sprawie odwołania władz lokalnych – zna drogę postępowania administracyjnego-go i drogę jurysdykcyjno-administracyjną w przypadku złożenia skargi na działanie urzędów 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi podać przykłady gmin i województw, w których skutecznie przeprowadzono referenda lokalne
	4. Idziemy na wybory	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić podstawowe prawa wyborcze – rozróżnia czynne i bierne prawo wyborcze 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyjaśnić zasady wyborów w Polsce – rozumie, co to jest cenzus wyborczy – wie, jak wziąć udział w wyborach w przypadku, gdy się jest poza miejscem stałego zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady głosowania obywateli polskich za granicą – zna podstawowe zadania PKW 	<ul style="list-style-type: none"> – zna ogólne zasady przeprowadzania wyborów do sejmu i senatu w Polsce oraz do Parlamentu Europejskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, w jaki sposób zmieniono w 2010 roku ordynację wyborczą do senatu
	5. Systemy wyborcze	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zasadę działania systemu proporcjonalnego, który obowiązuje w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – zna różnice wynikające ze stosowania dwóch systemów wyborczych: proporcjonalnego i większościowego 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi porównać systemy wyborcze: większościowy, proporcjonalny i mieszany – zna pojęcie frekwencji wyborczej 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać wady i zalety systemu proporcjonalnego i większościowego 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić państwa, w których obowiązuje system wyborczy większościowy, i te, w których stosuje się system mieszany

						– potrafi scharakteryzować działanie obu systemów wyborczych
III. Prawo i sądy	1. Rozumiemy istotę prawa	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie prawa – potrafi wymienić co najmniej dwie funkcje prawa – rozumie, co to są normy społeczne – zna dwie zasady prawa – wie, czym jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna wybrane funkcje i zasady prawa – zna i potrafi scharakteryzować wybrane normy społeczne – zna ogólną hierarchię aktów prawnych obowiązujących w Polsce (konstytucja, ustawa, rozporządzenie) – wie, co to jest niezawisłość sędziów i niezależność sądów – zna podstawowe zadania KRS 	<ul style="list-style-type: none"> – zna funkcje i zasady prawa – zna i potrafi scharakteryzować normy społeczne – potrafi wymienić niektóre szczegółowe zasady prawa – zna i potrafi scharakteryzować hierarchię aktów prawnych obowiązujących w Polsce – wie, gdzie publikuje się w Polsce akty prawne – zna zasady funkcjonowania sądów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić i wyjaśnić łacińskie określenia zasad prawa – interpretuje symbol Temidy – potrafi wyjaśnić współczesną koncepcję prawa – zna systematyzację norm społecznych według Marii Ossowskiej – potrafi przedstawić drogę zawodową sędziego w Polsce – potrafi wyjaśnić zasady funkcjonowania sądów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – zna rzymskie podstawy współczesnego prawa
	2. Rozróżniamy gałęzie prawa	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić źródła prawa w znaczeniu instytucjonalnym – wie, czym jest Dziennik Ustaw i Monitor Polski – zna pozycję Sądu Najwyższego w strukturze sądownictwa RP – zna organy kontroli przestrzegania prawa 	<ul style="list-style-type: none"> – zna podział prawa ze względu na pochodzenie prawa – potrafi wymienić podstawowe gałęzi prawa – zna podstawową strukturę sądownictwa w Polsce – zna wybiórczo organy ochrony prawnej i kontroli 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wymienić i scharakteryzować podstawowe źródła prawa – potrafi scharakteryzować trzy wybrane gałęzie prawa – potrafi scharakteryzować strukturę sądownictwa w Polsce – zna organy ochrony prawnej i kontroli 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyjaśnić różnice między Monitorem Polskim i Dziennikiem Ustaw – charakteryzuje gałęzie prawa – rozumie, czym jest prawo materialne, a czym jest prawo procesowe 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zadania instytucji europejskich odpowiedzialnych za tworzenie prawa; rozumie w jakim zakresie państwo polskie jest zobowiązane respektować prawo europejskie

	3. Uczestniczymy w procesie karnym	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zdefiniować, czym są przestępstwo oraz prawo karne – zna zakres odpowiedzialności nieletnich w rozumieniu kodeksu karnego 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zdefiniować społeczną szkodliwość czynu – wie, kto ponosi pełną odpowiedzialność karną za swoje czyny – zna pojęcie mediacji 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zdefiniować czyn, bezprawność czynu oraz czyn zawiniony – potrafi zdefiniować prawo karne materialne – rozumie, na czym polegają mediacje w sprawach karnych 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zdefiniować zaniechanie oraz czyn zagrożony karą 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi przedstawić sposoby mediacji i podać przykłady mediacji na drodze sądowej
	4. Proces karny	<ul style="list-style-type: none"> – zna strony procesu karnego: oskarżony, prokurator, sędzia, obrońca – potrafi scharakteryzować zadania stron procesu 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, czym jest zawiadomienie o zaistnieniu przestępstwa – potrafi sporządzić pismo o takim charakterze – wie, czym jest postępowanie przygotowawcze 	<ul style="list-style-type: none"> – zna prawa pokrzywdzonego i oskarżonego – zna wybrane prawa świadka – wie, na czym polega funkcja ławnika 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi scharakteryzować postępowanie procesowe w procesie karnym 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi porównać postępowanie procesowe w procesie karnym w Polsce i w Stanach Zjednoczonych
	5. Uczestniczymy w procesie cywilnym	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi zdefiniować osobę fizyczną i osobę prawną – rozumie, czym jest zdolność prawna i kto ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest umowa jako oświadczenie woli – zna granice wieku, decydujące o uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych – zna prawa osób o ograniczonej zdolności do czynności prawnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym jest zdolność do czynności prawnych i jej ograniczenia – zna rodzaje oświadczeń woli – rozumie pojęcie arbitrażu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, czym są mediacje w sprawach cywilnych oraz ich znaczenie – potrafi porównać sposoby rozwiązywania sporów obowiązujące w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać przyczyny opieszałości polskich sądów
	6. Proces cywilny	<ul style="list-style-type: none"> – zna strony procesu cywilnego: powód i pozwany – zna zadania ławnika i komornika – zna prawa świadka w procesie cywilnym 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, czym są postępowanie rozpoznawcze oraz postępowanie procesowe i nieprocesowe 	<ul style="list-style-type: none"> – zna wszystkie prawa stron procesu cywilnego 	<ul style="list-style-type: none"> – zna wszystkie etapy postępowania cywilnego (rozumie, czym różni się ono od postępowania karnego) 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać różnicę w prawie zwyczajowym a prawie pisanim
	7. Rozwiązujemy sprawy rodzinne	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, co to jest mediacja – definiuje pojęcie małżeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać różnice między ustawową a umowną wspólnotą majątkową 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, czym jest dziedziczenie ustawowe oraz tzw. zachówek 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi scharakteryzować postępowanie rozwodowe 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady uzyskania Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego

		<p>wie, czym jest ślub konkordatowy</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: rozwód, testament – zna podstawowe zasady dziedziczenia 		<ul style="list-style-type: none"> – zna prawa alimentacyjne rodziców wobec dzieci oraz dzieci wobec rodziców 	<ul style="list-style-type: none"> – zna najczęstsze przyczyny rozwodów w Polsce (na podstawie danych statystycznych GUS lub CBOS) – potrafi scharakteryzować postępowanie spadkowe – zna rodzaje testamentów i sposoby ich spisywania 	
IV. Bezpieczeństwo	1. Poznajemy organy ścigania	<ul style="list-style-type: none"> – definiuje funkcję prokuratora – zna podstawowe prawa obywateli wobec policji oraz straży miejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> – zna prawa policji wobec obywatela – zna zadania straży miejskiej i wie, czym różni się straż od policji – zna zadania straży granicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, kto może pełnić funkcję prokuratora – zna pojęcie i zadania asesora – wie, czym jest CBS 	<ul style="list-style-type: none"> – zna strukturę organizacyjną prokuratury w Polsce – zna wszystkie zadania policji, straży granicznej, straży ochrony kolei oraz straży miejskiej (gminnej) 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi scharakteryzować zadania CBA i porównać je z uprawnieniami CBS
	2. Spotykamy się z funkcjonariuszem	<ul style="list-style-type: none"> – zna podstawowe prawa policji wobec obywateli – zna kary za wykroczenia drogowe 	<ul style="list-style-type: none"> – zna zasady zatrzymania i aresztu tymczasowego – odróżnia taryfikator mandatów od taryfikatora punktów karnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, czym są środki przymusu bezpośredniego oraz kto i kiedy może je stosować 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje uprawnienia straży granicznej i straży ochrony kolei – potrafi ocenić bezpieczeństwo własnej miejscowości na podstawie danych 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi przytoczyć dane policji i straży granicznej na temat nielegalnych emigrantów w Polsce
	3. Unikamy zagrożeń – dbamy o własne bezpieczeństwo	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, czym jest pedofilia, kazirodztwo – zna kwalifikacje czynów zabronionych 	<ul style="list-style-type: none"> – zna procedurę Niebieskiej Karty – zna organizacje niosące pomoc osobom 	<ul style="list-style-type: none"> – zna przepisy dotyczące kwalifikacji czynów takich jak gwałt i molestowanie 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie, na czym polega handel ludźmi i potrafi wskazać przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać różne organizacje zajmujące się obroną pokrzywdzonych

		na tle seksualnym – wie, czym zajmują się następujące organizacje: La Strada oraz Fundacja ITAKA – rozpoznaje rodzaje przemocy domowej	pokrzywdzonym: Fundacja Dzieci Niczyje, Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć	– zna podstawowe zasady wsparcia dla osób pokrzywdzonych	i skutki tego procederu	
	4. Poznajemy konsekwencje swoich czynów	– zna skutki uzależnienia od używek (narkotyków, alkoholu, papierosów) – zna podstawowe środki poprawcze wobec nieletnich	– definiuje pojęcie demoralizacji – zna zakres odpowiedzialności osób nieletnich	– zna przepisy ograniczające zażywanie używek w miejscach publicznych – odróżnia środki poprawcze od środków wychowawczych	– wskazuje skutki zażywania różnych używek dla zdrowia i życia człowieka – potrafi wskazać dane obrazujące problem uzależnień w Polsce	– przedstawia wady i zalety systemu resocjalizacji młodych w Polsce
V. Prawa człowieka	1. Poznajemy genezę naszych praw	– zna zasady wolności praw zawarte w Konstytucji 3 maja – wie, czym jest konwencja genewska, rozpoznaje znaki międzynarodowego ruchu humanitarnego – wie, czym jest Powszechna Deklaracja Praw Człowieka	– zna elementy europejskiego systemu ochrony praw człowieka	– zna historię idei praw człowieka – potrafi wymienić konwencje genewskie oraz omówić ich znaczenie – zna europejski system ochrony praw człowieka	– potrafi porównać pod względem poszanowania wolności polskie i międzynarodowe akty prawne na przestrzeni wieków – zna współczesne organizacje powołane do ochrony praw człowieka	– zna historię powstania PCK oraz Caritasu
	2. Znamy prawa człowieka	– wie, na czym polega uniwersalny, indywidualny i niezbywalny charakter praw człowieka – zna podstawowe prawa dziecka – zna zadania Rzecznika Praw Dziecka	– zna ustawowe przypadki ograniczenia praw człowieka – zna i rozumie prawa dziecka	– zna trzy generacje praw człowieka i potrafi wymienić prawa wchodzące w ich skład	– zna organizacje powołane do ochrony praw dziecka oraz praw człowieka – potrafi wyjaśnić pochodzenie generacji praw człowieka	– zna historię uchwalenia praw człowieka i potrafi podać przyczyny powstania tego dokumentu
	3. Rozpoznajemy przejawy łamania praw człowieka	– potrafi wymienić podstawowe przyczyny łamania praw człowieka	– przedstawia przyczyny łamania praw człowieka na świecie	– wskazuje kraje, w których do dziś stosuje się karę śmierci, i	– wskazuje przyczyny i konsekwencje	– przedstawia przyczyny historyczne, dla których

		na świecie		podaje przyczyny takiej sytuacji	stosowania kary śmierci – prezentuje i uzasadnia własny pogląd na temat stosowania kary śmierci	zrezygnowano z kary śmierci w Europie i na świecie
	4. Prawa człowieka a ochrona danych osobowych	– zna podstawowe prawa obywatela w kontaktach z mediami	– zna założenia Ustawy o ochronie danych osobowych z 1997 roku	– wie, które informacje są objęte zakazem przetwarzania danych, i potrafi wskazać przyczynę tego zakazu	– ocenia polski system ochrony danych osobowych	– przedstawia problem ochrony danych osobowych w kontekście praw demokratycznych oraz praw człowieka (np. prawa do wolności) – przedstawia problem konieczności ograniczenia prawa wolności w zetknięciu z problemem terroryzmu na świecie
VI. Ochrona praw i wolności	1. Poszukujemy pomocy prawnej	– zna uproszczoną drogę postępowania sądowego w Polsce – wie, czym się zajmuje Trybunał Konstytucyjny i Rzecznik Praw Obywatelskich – zna podstawowe prawa pacjenta	– potrafi samodzielnie sporządzić skargę do Trybunału Konstytucyjnego i do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu oraz wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka	– zna organizacje pozarządowe zajmujące się ochroną praw człowieka	– potrafi przedstawić znaczenie organów powołanych do ochrony praw człowieka w Polsce	– przedstawia problem stosowania tortur wobec osób podejrzanych o terroryzm w kontekście praw człowieka
	2. Rozpoznajemy przejawy nietolerancji	– rozumie, co to jest tolerancja – odróżnia działania dyskryminacyjne od tolerancyjnych	– definiuje pojęcia: pluralizm, ksenofobia, szowinizm, totalitaryzm	– potrafi przedstawić rodzaje dyskryminacji – przedstawia problemy różnych grup społecznych dotkniętych	– przedstawia przyczyny i skutki zachowań nietolerancyjnych	– przedstawia problem osób wykluczonych przez społeczeństwo

				nietolerancją		
	3. Stajemy w obronie innych	– definiuje pojęcie wolontariatu – zna podstawowe organizacje niosące pomoc humanitarną w Polsce – wie, kogo się określa mianem „więźnia sumienia”	– zna działalność Amnesty International i Greenpeace’u – potrafi wymienić akcje podejmowane przez te organizacje – zna pojęcie ekoprzestępstwa	– zna historię ruchu feministycznego w Europie – definiuje i wyjaśnia pojęcie freeganizmu	– potrafi przestawić wady i zalety wolontariatu – analizuje problem równości płci w Polsce – przedstawia problem ochrony środowiska w Polsce	– zna historię powstania Amnesty International oraz Greenpeace’u

Podstawy przedsiębiorczości

Realizacja wszystkich celów edukacyjnych wymaga stosowania skutecznego systemu kontroli i oceny ucznia . Przedmiotowy System Oceniania uwzględnia czasowe ramy realizacji przedmiotu oraz założenia zawarte w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania.

Przedmiotowy System Oceniania z podstaw przedsiębiorczości zawiera następujące czynniki: specyficzne cele programu, szczególny charakter samego programu, strategiczne zamiary określone przez MENiS, potrzeby wynikające z procesu rozwoju ucznia.

Za najważniejsze cele oceniania uznaje się:

- przekazywanie uczniom informacji o tym jakim stopniu osiągają zakładane w programie cele kształcenia (w skali przyjętej w statucie szkoły),
- opisywanie rozwoju kompetencji ucznia i udzielanie mu informacji zwrotnej , wskazanie na sukcesy i trudności oraz różne możliwe sposoby radzenia sobie z nimi,
- przekazywanie uczniom informacji na temat tego, jak się uczą i jak mogą doskonalić metody uczenia się odpowiadające ich preferencjom,
- wdrażanie uczniów do efektywnej samooceny i samokontroli,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności uczniów za osobiste postępy w edukacji szkolnej,
- dostarczanie nauczycielowi precyzyjnej informacji o poziomie osiągania założonych celów kształcenia, skuteczności stosowanych przez niego metod i sposobów nauczania oraz kierunku ich ewentualnej modyfikacji,
- realizację odpowiednich zapisów Podstawy programowej oraz Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania.

Uczeń oceniany jest na lekcjach podstaw przedsiębiorczości systematycznie w ciągu całego okresu nauczania za pomocą różnorodnych narzędzi pomiaru dydaktycznego.

1. Przedmiotem oceny ucznia są:

- suma posiadanych wiadomości i umiejętności oraz gotowość do ich zaprezentowania,
- różne przejawy aktywności intelektualnej, w tym rozumienie tekstów i instrukcji, uczestniczenie w dyskusjach, praca indywidualna i w zespole, sprawne wykonywanie ćwiczeń praktycznych i innych powierzonych zadań,
- umiejętność gromadzenia informacji z różnych źródeł, w tym z Internetu i oprogramowania komputerowego,
- umiejętności komunikacyjne (w mowie i w piśmie), w tym wykorzystanie technologii informacyjnych.

2. Oceny bieżące, według skali obowiązującej w Wewnętrzny Szkolnym Systemie Oceniania uczeń otrzymuje za:

- wypowiedzi ustne – na określony temat, referaty, udział w dyskusji,
- kartkówki 10-15 minutowe maksymalnie z trzech ostatnich lekcji (tematów), bez zapowiedzi,
- sprawdziany różnego typu (np. testy sprawdziany, umiejętności praktyczne), zapowiadane i oddawane zgodnie z terminami przewidzianymi w WSO.
- prace domowe (pisemne i ustne, strony WWW, foldery plakaty, plansze, makiety itp.,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń,
- aktywny udział w zajęciach, w tym również pozalekcyjnych (konkursy, sesje popularnonaukowe, debaty, projekty itp.),
- aktywność na lekcji oceniana w formie „+” za trzy „+” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą,
-

Wymagania edukacyjne do podręcznika Krok w przedsiębiorczość

<i>Dział programu</i>	<i>Lp.</i>	<i>Temat lekcji</i>	Poziom wymagań				
			konieczny Uczeń:	podstawowy Uczeń:	rozszerzający Uczeń:	dopełniający Uczeń:	wykraczający Uczeń:
	1.	Kim jest osoba przedsiębiorcza ? Typy osobowości	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość • definiuje osobowość 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje typy osobowości 	

KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA

2.	Role społeczne i rodzaje zachowań	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „rola społeczna” definiuje pojęcie „rola organizacyjna” rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje role przypisane i osiągnięte wyjaśnia, czym są napięcie ról oraz konflikt ról i podaje przykłady wystąpienia tych sytuacji omawia poszczególne rodzaje zachowań w kontekście osoby przedsiębiorczej 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje własne role społeczne i typowe dla nich zachowania 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje typowe role organizacyjne wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej
3.	Komunikacja społeczna	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna” 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji definiuje pojęcie „empatia” stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i rozdziela poziomy komunikowania
4.	Podjęcie decyzji	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny” 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji omawia wady oraz zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia zasady podejmowania racjonalnych decyzji wyjaśnia, czym jest racjonalność decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rodzaje decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje wpływ luki informacyjnej na jakość podjętej decyzji charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz rzeczowo

	5.	Konflikty i ich rozwiązywanie. Negocjacje	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż” • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnicę między technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji
ISTOTA FUNKCJONOWANIA GOSPODARKI RYNKOWEJ	6.	Gospodarka rynkowa. Podmioty gospodarki	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „gospodarka rynkowa”, „mechanizm rynkowy”, „popyt”, „podaż”, „plan Balcerowicza” • wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową • wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia proces transformacji polskiej gospodarki • wyjaśnia, na czym polegał plan Balcerowicza 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje działania składające się na proces transformacji gospodarczej w Polsce
	7.	Rynek w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „rynek” • wymienia funkcje rynku • klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą) 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje potrzebę wspierania konkurencji i walki z monopolem

8.	Popyt, podaż i cena	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „popyt”, „podaż”, „cena”, „dobra komplementarne”, „dobra substytucyjne”, „cena równowagi rynkowej”, „punkt równowagi rynkowej” • definiuje prawo popytu • definiuje prawo podaży 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt • wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu • analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego • wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zjawisko elastyczności cenowej popytu
9.	Gospodarstwa domowe	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „budżet domowy”, „deficyt budżetowy” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne (z podziałem na stałe i zmienne) • ocenia strukturę wydatków własnej rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> • tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym
10.	Konsument, czyli „król rynku”	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rękojmia” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów oraz określa ich cele i zadania • podaje różnice między reklamacją a gwarancją 	<ul style="list-style-type: none"> • wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość • przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zasady składania reklamacji w wypadku niezgodności towaru z umową • przedstawia drogę egzekwowania własnych praw przez konsumenta 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta • wyjaśnia, na czym polega zjawisko zmowy cenowej

11.	Rola państwa w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „interwencjonizm państwowy”, „dobra publiczne” • wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mikroekonomiczna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę • określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę
12.	Wzrost i rozwój gospodarczy państwa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB • charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce • omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami tych wskaźników dla innych państw • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy odpowiednich wskaźników ekonomicznych • interpretuje wysokość i przyrost PKB 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma ograniczone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka

13.	Budżet państwa	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne źródła dochodów państwa • wymienia główne wydatki budżetu państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB
14.	Pieniądz	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji” 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia ewaluację pieniądza • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza • wymienia i charakteryzuje właściwości pieniądza • omawia skutki inflacji • przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji 	<ul style="list-style-type: none"> • objaśnia obieg pieniądza w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siły nabywczej) • omawia poziom inflacji w Polsce w latach 1989–2010 oraz podaje jej przyczyny i działania, w których wyniku nastąpiło osłabienie dynamiki procesów inflacyjnych

PIENIĄDZ I BANKOWOŚĆ

15.	Banki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy” • wymienia elementy systemu bankowego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego • rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność • wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce • wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP • określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego • identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP • wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych wprowadzoną przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych przez banki osobom fizycznym i przedsiębiorcom • wyjaśnia rolę banków w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje podstawowe różnice między bankami komercyjnymi a SKOK-ami
16.	Rachunki bankowe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych • rozróżnia rodzaje kont osobistych • wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje • identyfikuje rodzaje kart płatniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej • wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty bankowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych • oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji • porównuje oferty wybranych usług bankowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej

17.	Kredyty	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, „zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa” • podaje różnice między kredytem a pożyczką 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje kredytów wg różnych kryteriów (okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu) • omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu • wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu • ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów
18.	Pozabankowe formy inwestowania	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny” • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów (przedmiotu inwestycji, podmiotu inwestowania) • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne • wyjaśnia pojęcie „emisja akcji” i zna zasady emisji 	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz wg uprawnień właścicieli akcji • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce • rozróżnia ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) • wyjaśnia pojęcia: „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” • wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce odgrywają fundusze inwestycyjne

19.	Gielda	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „gielda” oraz charakteryzuje jej rodzaje wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, „ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW wymienia podstawowe indeksy na GPW 	<ul style="list-style-type: none"> określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW omawia systemy notowań na GPW wyjaśnia znaczenie podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje tabele z informacjami giełdowymi omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie omawia rolę giełdy w gospodarce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia rys historyczny GPW określa miejsce GPW na europejskim rynku kapitałowym
20.	Podatki	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „podatek” wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „podatnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa opodatkowania” 	<ul style="list-style-type: none"> argumentuje konieczność płacenia podatków wymienia i charakteryzuje funkcje podatków identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia rodzaje podatków charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne i regresywne 	<ul style="list-style-type: none"> omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym ocenia system podatkowy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego wyjaśnia znaczenie terminu „Dzień Wolności Podatkowej” porównuje stopień obciążenia podatnikami obywatela w różnych krajach

PODATKI I UBEZPIECZENIA

21.	Roczne rozliczenie podatku dochodowego	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia ulgi podatkowe obowiązujące w Polsce • wymienia rodzaje formularzy podatkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposoby obliczania podatku wg różnych stawek podatkowych • omawia zasady wspólnego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje strukturę dochodów podatników PIT w Polsce i jej zmiany w określonych latach
22.	Jak wypełnić roczne zeznanie podatkowe?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „Urządowe Poświadczenie Odbioru” (UPO) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady wspólnego opodatkowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych 	
23.	Ubezpieczenia	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie • wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne”, „ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela • wymienia filary systemu emerytalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczenia) • charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury • wyjaśnia, jaką rolę w gospodarce odgrywają fundusze emerytalne • omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między redystrybutywnym a kapitałowym modelem ubezpieczeń społecznych

PRZEDSIĘBIORSTWO

24.	Cele i rodzaje działalności gospodarczej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele gospodarowania wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia czynniki produkcji wymienia i charakteryzuje rodzaje działalności gospodarczej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań zgodnych z koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu 	<ul style="list-style-type: none"> określa rodzaj działalności gospodarczej wg PKD 2007 	
25.	Klasyfikacja przedsiębiorstw	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna” 	<ul style="list-style-type: none"> omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje rodzaje spółek omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskim systemie gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę przedsiębiorstw z sektora MŚP w funkcjonowaniu polskiej gospodarki wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny)
26.	Zakładanie firmy	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia „makrootoczenie przedsiębiorstwa”, „mikrootoczenie przedsiębiorstwa” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia czynniki warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu działalności przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG-1
27.	Biznesplan	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest biznesplan wymienia i omawia zasady sporządzania biznesplanu wyjaśnia pojęcia: „analiza rynku”, „rynek potencjalny” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju przedsiębiorstwa wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT 	<ul style="list-style-type: none"> sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie 	

28.	Zarządzanie przedsiębiorstwem	<ul style="list-style-type: none"> definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii” wymienia i omawia zasady pracy zespołowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy procesu zarządzania oraz jego przebieg wymienia różne style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności
29.	Sprawozdania finansowe przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady kosztów stałych oraz zmiennych przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa 	<ul style="list-style-type: none"> wyznacza na prostych przykładach próg rentowności omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej
30.	Księgowość przedsiębiorstwa	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „rachunkowość firmy” wymienia podstawowe zasady księgowości klasyfikuje i opisuje dowody księgowe 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia funkcje rachunkowości wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność prowadzenia rachunkowości w firmie podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostępnych danych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „kreatywna księgowość” oraz omawia przyczyny i konsekwencje tego zjawiska

31.	Marketing	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele • wymienia rodzaje mediów reklamowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia • wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych • wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów 	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zjawisko kreowania marki firmy, uwzględniając znaczenie barw firmowych
32.	Etyka w pracy i w biznesie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa” • definiuje pojęcie „mobbing” • wyjaśnia pojęcie „korupcja” 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w wypadku pracodawcy i pracownika • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi • identyfikuje rodzaje korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania • wymienia zasady etycznego pracownika – kodeks etyczny • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która – działając zgodnie z zasadami etyki – odniosła w życiu zawodowym sukces • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje przykładowy kodeks etyki zawodowej danej profesji (np. nauczyciela)
33.	Rynek pracy	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, „współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie” • wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia pracę jako wartość • wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do podejmowania pracy • wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy • wymienia i charakteryzuje przyczyny oraz konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej

PRACA

34.	Poszukiwanie pracy	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy • wyjaśnia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe • 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy • wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego • wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniające zawody deficytowe i nadwyżkowe oraz najczęstsze oczekiwania pracodawców) • wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy • uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy • odróżnia wiarygodne oferty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) • analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim • wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje • tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy 	<ul style="list-style-type: none"> • wypełnia formularz Europass CV w języku polskim
35.	Rozmowa kwalifikacyjna	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy procesu rekrutacji pracowników • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady dobrego zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej • analizuje najczęściej zadawane pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych 	

36.	Zatrudnienie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadectwo pracy”, „płaca” • wymienia rodzaje umów o pracę • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło) • wymienia i omawia funkcje płacy • wymienia instytucje w Polsce stojące na straży praw pracowniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego regulującego prawa i obowiązki pracowników oraz pracodawców • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym pracownika młodocianego) oraz pracodawcy • wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto) • wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy • analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy • oblicza płacę netto 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu pracy w zależności od sytuacji problemowej
37.	Bezrobocie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „bezrobocie”, „stopa bezrobocia”, „osoba bezrobotna”, „BAEL” 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia warunki, które trzeba spełnić, aby otrzymać status bezrobotnego • charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje bezrobocia ze względu na przyczynę i formę występowania • wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia • wymienia i omawia sposoby walki z bezrobociem (pasywne i aktywne) 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę aktywnej i efektywnej walki z bezrobociem • oblicza stopę bezrobocia • analizuje dane statystyczne dotyczące wielkości i struktury bezrobocia w Polsce • formułuje wnioski na temat bezrobocia w województwie, w którym mieszka 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania

	38. Sytuacja na rynku pracy w UE	<ul style="list-style-type: none"> wymienia swobody wspólnego rynku i charakteryzuje swobodę przepływu osób 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje stopę bezrobocia wg BAEL w krajach UE i wyciąga wnioski podaje nazwy krajów UE o najwyższym poziomie bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny migracji zarobkowych Polaków podaje nazwy państw będących głównym celem emigracji zarobkowej Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> omawia zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE (uwzględniając stopę bezrobocia i przeciętne roczne dochody) omawia znaczenie gwarancji jednakowych praw w krajach UE 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje możliwości zatrudnienia w krajach UE
WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA	39. Handel zagraniczny. Współpraca gospodarcza Polski z zagranicą	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „eksport”, „import”, „bilans handlu zagranicznego” wymienia bariery ograniczające handel zagraniczny 	<ul style="list-style-type: none"> określa zakres współpracy międzynarodowej wymienia nazwy państw o największym udziale w handlu zagranicznym (eksportcie i imporcie) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce oraz wymienia korzyści wynikające z wymiany handlowej podaje przykłady polskich „hitów eksportowych” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia głównych partnerów handlowych Polski oraz omawia strukturę handlu zagranicznego i jego znaczenie dla naszego kraju analizuje wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zjawisko protekcjonizmu państwowego
	40. Procesy globalizacji	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „globalizacja” wyjaśnia znaczenie terminu „antyglobalista” 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje płaszczyzny globalizacji wymienia główne centra gospodarcze i finansowe świata 	<ul style="list-style-type: none"> omawia rolę globalnych korporacji w rozwoju globalizacji wymienia i omawia korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji wymienia i charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji na poszczególnych jej płaszczyznach wyjaśnia pojęcia: „bezpośrednia inwestycja zagraniczna”, „inwestycje green-field” 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę Polski podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski 	<ul style="list-style-type: none"> podaje różnicę między antyglobalistami a alterglobalistami

Plan wynikowy do podręcznika Krok w przedsiębiorczość

Material nauczania	L.g.	Wymagania podstawowe Uczeń poprawnie:	Kat.	Wymagania podstawowe Uczeń poprawnie:	Kat.
I. KOMUNIKACJA INTERPERSONALNA					
Kim jest osoba przedsiębiorcza? Typy osobowości <ul style="list-style-type: none"> Osoba przedsiębiorcza Moje mocne i słabe strony Typy osobowości 	7	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest przedsiębiorczość wymienia cechy osoby przedsiębiorczej definiuje osobowość 	A B A	<ul style="list-style-type: none"> analizuje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej rozróżnia i charakteryzuje typy osobowości 	C C
Role społeczne i rodzaje zachowań <ul style="list-style-type: none"> Role społeczne Konflikty ról Role organizacyjne Rodzaje zachowań Asertywność 		<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „rola społeczna” rozróżnia i charakteryzuje role przypisane i osiągnięte wyjaśnia, czym są napięcie ról oraz konflikt ról i podaje przykłady występowania tych sytuacji definiuje pojęcie „rola organizacyjna” rozpoznaje podstawowe rodzaje zachowań, w tym zachowania asertywne, podaje przyczyny i konsekwencje poszczególnych rodzajów zachowań omawia poszczególne rodzaje zachowań w kontekście osoby przedsiębiorczej 	A C C A C C	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia i charakteryzuje własne role społeczne i typowe dla nich zachowania rozróżnia i charakteryzuje typowe role organizacyjne wskazuje przykłady postawy konformistycznej i nonkonformistycznej wykazuje potrzebę przyjmowania postawy asertywnej w określonych sytuacjach 	C C C C C
Komunikacja społeczna <ul style="list-style-type: none"> Komunikacja społeczna Komunikacja interpersonalna Przebieg procesu komunikacji Komunikacja werbalna Komunikacja niewerbalna – mowa ciała Bariery komunikacyjne Skuteczne komunikowanie się 		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „komunikacja społeczna”, „komunikacja interpersonalna”, „komunikacja werbalna”, „komunikacja niewerbalna” wyjaśnia, czym jest komunikowanie się, i omawia przebieg tego procesu, charakteryzując poszczególne jego elementy 	A C	<ul style="list-style-type: none"> rozróżnia i charakteryzuje wybrane elementy mowy ciała wyjaśnia, czym są bariery komunikacyjne, i podaje ich przykłady wymienia i charakteryzuje elementy skutecznej komunikacji definiuje pojęcie „empatia” 	C B B A

<p>Podejmowanie decyzji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Proces decyzyjny i jego fazy • Rodzaje decyzji • Wady oraz zalety indywidualnego i grupowego podejmowania decyzji • Bariery w podejmowaniu decyzji • Racjonalność decyzji 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie komunikacji niewerbalnej w życiu codziennym 	B	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i rozróżnia poziomy komunikowania • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska 	C D
<p>Konflikty i ich rozwiązywanie. Negocjacje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konflikt i jego rodzaje • Metody rozwiązywania konfliktów • Negocjacje • Mediacje i arbitraż 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „decyzja”, „decydent”, „problem decyzyjny” • rozróżnia i charakteryzuje fazy procesu decyzyjnego • omawia wady oraz zalety decyzji indywidualnych i zbiorowych • wymienia i charakteryzuje bariery w podejmowaniu decyzji 	A C C C	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje decyzji • wykazuje wpływ luki informacyjnej na jakość podjętej decyzji • wyjaśnia, czym jest racjonalność decyzji • charakteryzuje decyzje racjonalne metodologicznie oraz rzeczowo • wymienia i omawia zasady podejmowania racjonalnych decyzji 	C D A C C
	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konflikt”, „negocjacje”, „mediacje”, „arbitraż” • wymienia i charakteryzuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów • wymienia cechy i umiejętności przydatne w czasie negocjacji • wymienia zalety mediacji i arbitrażu 	A C A B	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia i charakteryzuje rodzaje konfliktów ze względu na podmiot i przedmiot konfliktu • wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi rodzajami negocjacji • podaje różnice pomiędzy technikami manipulacyjnymi a technikami negocjacyjnymi • podaje przykłady technik manipulacyjnych stosowanych podczas negocjacji • wymienia i omawia zasady prowadzenia skutecznych negocjacji • identyfikuje i analizuje konflikty w zespole i proponuje metody ich rozwiązania, szczególnie w drodze negocjacji 	C C C B C D
<p>II. ISTOTA FUNKCJONOWANIA GOSPODARKI RYNKOWEJ</p>				

<p>Gospodarka rynkowa. Podmioty gospodarki</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka centralnie sterowana • Transformacja polskiej gospodarki • Plan Balcerowicza • Gospodarka rynkowa • Podmioty gospodarki rynkowej • Prawo podaży i popytu 	10	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie: „gospodarka” • definiuje pojęcia: „gospodarka rynkowa”, „mechanizm rynkowy”, „popyt”, „podaż”, „plan Balcerowicza” • wymienia filary gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej • podaje najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową • wymienia główne podmioty gospodarki rynkowej 	A A B C B	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia argumenty świadczące o nieefektywności gospodarki centralnie sterowanej • omawia proces transformacji polskiej gospodarki • charakteryzuje działania składające się na proces transformacji gospodarczej w Polsce • wyjaśnia, na czym polegał plan Balcerowicza 	C D D D
<p>Rynek w gospodarce</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rynek i jego rodzaje • Funkcje rynku • Struktury rynkowe 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „rynek” • wymienia funkcje rynku • podaje różnice między rynkiem producenta a rynkiem konsumenta • klasyfikuje rynek wg przedmiotu wymiany 	A A C C	<ul style="list-style-type: none"> • określa rodzaje rynków występujących w najbliższym otoczeniu • wymienia i charakteryzuje główne modele struktur rynkowych (monopol, oligopol, konkurencję monopolistyczną, konkurencję doskonałą) • wykazuje potrzebę wspierania konkurencji i walki z monopolem 	C C D
<p>Popyt, podaż i cena</p> <ul style="list-style-type: none"> • Popyt • Podaż • Krzywa popytu i krzywa podaży • Punkt i cena równowagi rynkowej 					
<p>Gospodarstwo domowe</p>					

<ul style="list-style-type: none"> Gospodarstwo domowe i jego dochody Wydatki gospodarstw domowych Deficyt w domowych finansach Budżet gospodarstwa domowego 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „popyt”, „podaż”, „cena”, „dobra komplementarne”, „dobra substytucyjne”, „cena równowagi rynkowej”, „punkt równowagi rynkowej” wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące popyt definiuje prawo popytu wymienia i charakteryzuje pozacenowe czynniki kształtujące podaż definiuje prawo podaży 	<p>A</p> <p>C</p> <p>A</p> <p>C</p> <p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje zależność między cenami dóbr komplementarnych i dóbr substytucyjnych a wielkością popytu wyjaśnia zjawiska nadwyżki rynkowej i niedoboru rynkowego wyznacza na prostych przykładach punkt równowagi rynkowej analizuje na przykładzie przebieg krzywej podaży i krzywej popytu wyjaśnia zjawisko elastyczności cenowej popytu 	<p>D</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p>
<p>Konsument, czyli „król rynku”</p> <ul style="list-style-type: none"> Konsument i jego prawa Instytucje stojące na straży praw konsumenta Zjawisko zmywy cenowej Niezgodność towaru z umową Gwarancja Reklamacja Prawa e-konsumenta Rękojmia 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „gospodarstwo domowe”, „budżet domowy”, „deficyt budżetowy” wymienia i charakteryzuje główne źródła dochodów gospodarstw domowych 	<p>A</p> <p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje główne rodzaje wydatków gospodarstw domowych: konsumpcyjne i inwestycyjne (z podziałem na stałe i zmienne) ocenia strukturę wydatków własnej rodziny tworzy budżet domowy swojej rodziny, a następnie zarządza nim proponuje działania mające na celu zniwelowanie deficytu w budżecie domowym 	<p>B</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>D</p>
<p>Rola państwa w gospodarce</p> <ul style="list-style-type: none"> Przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę Funkcje ekonomiczne państwa Polityka gospodarcza państwa Polityka fiskalna i monetarna państwa Narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę 				

<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost gospodarczy a rozwój gospodarczy • Wskaźniki wzrostu gospodarczego • Wskaźniki rozwoju gospodarczego • Cykl koniunkturalny, jego przebieg i fazy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „konsument”, „gwarancja”, „reklamacja”, „zakupy na odległość”, „rękojmia” • wymienia i charakteryzuje podstawowe prawa konsumenta • wymienia instytucje zajmujące się ochroną praw konsumentów oraz określa ich cele i zadania • podaje różnice między reklamacją a gwarancją 	<p>A</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia prawa konsumenta z tytułu niezgodności towaru z umową • wyróżnia prawa przysługujące konsumentom w wypadku zakupów na odległość • przedstawia zasady składania reklamacji w wypadku niezgodności towaru z umową • przedstawia drogę egzekwowania własnych praw przez konsumenta • wymienia akty prawne dotyczące ochrony praw konsumenta • wyjaśnia, na czym polega zjawisko zмовy cenowej 	<p>C</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>B</p> <p>B</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „interwencjonizm państwowy”, „dobra publiczne” • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje ekonomiczne państwa • wyjaśnia i rozróżnia pojęcia: „polityka makroekonomiczna” i „polityka mikroekonomiczna” 	<p>A</p> <p>C</p> <p>C</p>	<ul style="list-style-type: none"> • określa cele polityki gospodarczej, a w jej ramach – polityki fiskalnej i polityki monetarnej • określa przyczyny ingerencji państwa w gospodarkę • przedstawia argumenty za i przeciw ingerencji państwa w gospodarkę • wymienia i charakteryzuje narzędzia oddziaływania państwa na gospodarkę 	<p>B</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „wzrost gospodarczy”, „rozwój gospodarczy”, „siła nabywcza waluty”, „cykl koniunkturalny” • rozróżnia i opisuje wybrane wskaźniki wzrostu gospodarczego i rozwoju gospodarczego • wymienia fazy cyklu koniunkturalnego 	A C A	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje wartości wybranych wskaźników wzrostu i rozwoju gospodarczego dla Polski z wartościami tych wskaźników dla innych państw • formułuje wnioski o poziomie rozwoju gospodarczego państwa na podstawie analizy odpowiednich wskaźników ekonomicznych • klasyfikuje państwa na podstawie wartości wskaźnika rozwoju społecznego (HDI) • interpretuje wysokość i przyrost PKB • wyjaśnia przyczyny różnic między nominalnym a realnym PKB • wyjaśnia, dlaczego wskaźnik PKB ma ograniczone znaczenie przy porównywaniu jakości życia obywateli różnych państw • omawia przebieg klasycznego cyklu koniunkturalnego • charakteryzuje zjawiska recesji i dobrej koniunktury w gospodarce • określa, na podstawie analizy wskaźników aktywności gospodarczej, fazę cyklu koniunkturalnego, w której znajduje się polska gospodarka 	D D D C C D C C D
Budżet państwa <ul style="list-style-type: none"> • Budżet państwa i jego funkcje • Dochody i wydatki budżetu państwa Deficyt budżetowy i dług publiczny a gospodarka	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „budżet państwa”, „podatek”, „dług publiczny” • wymienia główne źródła dochodów państwa • wymienia główne wydatki budżetu państwa 	A B B	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje funkcje budżetu państwa • wymienia, rozróżnia i charakteryzuje podstawowe zasady budżetowe • ocenia wpływ deficytu budżetowego i długu publicznego na gospodarkę • formułuje wnioski na podstawie analizy danych statystycznych dotyczących wartości deficytu budżetowego i długu publicznego państwa w relacji do PKB 	C C D D
III. PIENIĄDZ I BANKOWOŚĆ				

<p>Pieniądz</p> <ul style="list-style-type: none"> Ewolucja form pieniądza Właściwości, funkcje i cechy pieniądza Obieg pieniądza w gospodarce Inflacja i jej rodzaje Inflacja w Polsce 	10	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „pieniądz”, „siła nabywcza”, „inflacja”, „stopa inflacji” omawia ewaluację form pieniądza wymienia, rozróżnia i charakteryzuje formy pieniądza wymienia i omawia cechy pieniądza identyfikuje rodzaje inflacji w zależności od przyczyn jej powstania oraz stopy inflacji 	A C B C C	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje funkcje pieniądza wymienia i charakteryzuje cechy pieniądza omawia skutki inflacji przedstawia sposoby przeciwdziałania inflacji objaśnia obieg pieniądza w gospodarce omawia przyczyny zmian wartości pieniądza (siły nabywczej) omawia poziom inflacji w Polsce w latach 1989–2010 oraz podaje jej przyczyny i działania, w których wyniku nastąpiło osłabienie dynamiki procesów inflacyjnych 	C C C C C C	
<p>Banki</p> <ul style="list-style-type: none"> Polski system bankowy Bank centralny Banki komercyjne Rola banków w gospodarce 						
<p>Rachunki bankowe</p> <ul style="list-style-type: none"> Rodzaje usług bankowych Rachunek bankowy Konta osobiste Konta firmowe Lokaty bankowe Karty płatnicze 						
<p>Kredyty</p> <ul style="list-style-type: none"> Kredyty i ich rodzaje Kredyt konsumencki RRSO Pozyczki 			<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „bank”, „system bankowy”, wymienia elementy systemu bankowego w Polsce wymienia i charakteryzuje funkcje banku centralnego rozróżnia rodzaje banków ze względu na dominującą działalność wyjaśnia różnice między bankami komercyjnymi a bankami spółdzielczymi 	A B C B B	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę banku centralnego w gospodarce wyjaśnia rolę banków w gospodarce wyjaśnia, na czym polega polityka pieniężna banku centralnego identyfikuje rodzaje polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP wymienia i charakteryzuje podstawowe narzędzia polityki pieniężnej NBP wykazuje zależność między zmianą stóp procentowych wprowadzoną przez NBP a oprocentowaniem kredytów udzielanych przez banki osobom fizycznym i przedsiębiorcom określa znaczenie Rady Polityki Pieniężnej w kształtowaniu polityki pieniężnej NBP podaje podstawowe różnice między bankami komercyjnymi a SKOK-ami 	C B B C C D C C
<p>Pozabankowe formy inwestowania</p> <ul style="list-style-type: none"> Inwestycje i ich podział Inwestycje finansowe Obligacje Bony skarbowe i weksle Akcje Fundusze inwestycyjne 						

Gięda <ul style="list-style-type: none"> Rynek kapitałowy w Polsce Rynek pierwotny i rynek wtórny Gięda Analiza tabel z informacjami giełdowymi System notowań na GPW Główny indeksy giełdowe na GPW Historia warszawskiej giełdy Rola giełdy w gospodarce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe rodzaje usług bankowych rozróżnia rodzaje kont osobistych wyjaśnia znaczenie terminów: „limit debetowy”, „kapitalizacja odsetek”, „karta płatnicza” identyfikuje rodzaje kart płatniczych wyjaśnia zasady funkcjonowania lokat bankowych, wymienia i charakteryzuje ich rodzaje 	A B A B C	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady rozsądnego korzystania z karty kredytowej wyjaśnia zasady wyboru najlepszej lokaty bankowej porównuje oferty wybranych usług bankowych oblicza należne odsetki od lokat bankowych z uwzględnieniem różnego oprocentowania i kapitalizacji wykazuje zależność między częstotliwością kapitalizacji odsetek a wielkością należnych odsetek od lokaty bankowej wyjaśnia różnice między stałym a zmiennym oprocentowaniem lokat bankowych, 	C C C D D B
	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje rodzaje kredytów wg różnych kryteriów (okresu kredytowania, waluty kredytu, przeznaczenia kredytu) wyjaśnia znaczenie terminów: „kredyt”, „kredyt konsumencki”, „rzeczywista roczna stopa oprocentowania”, „pożyczka”, „zastaw hipoteczny”, „spread walutowy”, „zdolność kredytowa” omawia podstawowe prawa przysługujące kredytobiorcy w wypadku umowy kredytu konsumenckiego podaje różnice między kredytem a pożyczką 	A B C B	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze kryteria oceny zdolności kredytowej stosowane przez banki wskazuje rolę Biura Informacji Kredytowej (BIK) w procesie przyznawania kredytów oblicza należne odsetki od zaciągniętego kredytu ocenia możliwość spłaty zaciągniętego kredytu przy określonym dochodzie wymienia i omawia kryteria wyboru najlepszego kredytu 	B C D C C

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „inwestowanie”, „instrument finansowy”, „papiery wartościowe”, „obligacje”, „bony skarbowe”, „weksle”, „akcje”, „fundusz inwestycyjny” • rozróżnia i charakteryzuje inwestycje rzeczowe i finansowe • wskazuje różnice między poszczególnymi rodzajami papierów wartościowych • identyfikuje rodzaje inwestycji wg różnych kryteriów (przedmiotu inwestycji, podmiotu inwestowania) • rozróżnia formy inwestowania kapitału • wymienia i charakteryzuje kryteria wyboru formy inwestycji 	<p>A</p> <p>C</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>B</p> <p>C</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje obligacji ze względu na emitenta • wymienia typy obligacji skarbowych w Polsce • określa rodzaje akcji ze względu na sposób przenoszenia własności oraz wg uprawnień właścicieli akcji • wyjaśnia pojęcie „emisja akcji” i zna zasady emisji • wyjaśnia, czym są fundusze inwestycyjne • rozróżnia ceny akcji (nominalną, emisyjną oraz rynkową) • wyjaśnia pojęcia: „jednostka uczestnictwa”, „certyfikat inwestycyjny” • wymienia i charakteryzuje rodzaje funduszy inwestycyjnych, uwzględniając potencjalne zyski roczne oraz ryzyko wystąpienia strat • oblicza przewidywany zysk z przykładowej inwestycji kapitałowej w krótkim i długim okresie • dostrzega zróżnicowanie stopnia ryzyka w zależności od rodzaju inwestycji oraz okresu inwestowania • wyjaśnia rolę, jaką w gospodarce odgrywają fundusze inwestycyjne 	<p>B</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>B</p> <p>B</p> <p>A</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>D</p> <p>C</p>
--	--	---	--	---

		<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „giełda” oraz charakteryzuje jej rodzaje wymienia i charakteryzuje instytucje rynku kapitałowego w Polsce wymienia i omawia rynki giełdowe na GPW wyjaśnia znaczenie terminów: „makler”, „indeks giełdowy”, „ceduła giełdowa”, „hossa”, „bessa” wymienia podstawowe indeksy na GPW 	<p>C</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>A</p> <p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> określa miejsce GPW w systemie rynku kapitałowego wyjaśnia mechanizm funkcjonowania GPW omawia systemy notowań na GPW analizuje tabele z informacjami giełdowymi wyjaśnia znaczenie podstawowych wskaźników giełdowych w podejmowaniu decyzji dotyczących inwestowania na giełdzie omawia działania podejmowane przed rozpoczęciem inwestowania na giełdzie omawia rolę giełdy w gospodarce przedstawia rys historyczny GPW określa miejsce GPW na europejskim rynku kapitałowym 	<p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>A</p> <p>C</p>
IV. PODATKI I UBEZPIECZENIA					
<p>Podatki</p> <ul style="list-style-type: none"> Pojęcie, funkcje i rodzaje podatków Klasyczne zasady podatkowe Klasyfikacja podatków w Polsce Podatki pośrednie i bezpośrednie VAT Dzień Wolności Podatkowej 	7	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie „podatek” argumentuje konieczność płacenia podatków wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna”, „podatnik”, „obowiązek podatkowy”, „przedmiot opodatkowania”, „stawka podatkowa”, „podstawa opodatkowania” wymienia i charakteryzuje funkcje podatków identyfikuje rodzaje podatków wg różnych kryteriów 	<p>A</p> <p>B</p> <p>A</p> <p>C</p> <p>C</p>	<ul style="list-style-type: none"> omawia klasyczne zasady podatkowe A. Smitha wymienia i omawia rodzaje podatków przedstawia argumenty za i przeciw wprowadzeniu podatku liniowego wyjaśnia znaczenie terminu „Dzień Wolności Podatkowej” porównuje stopień obciążenia podatkami obywatela w różnych krajach charakteryzuje podatki progresywne, proporcjonalne i regresywne omawia rolę podatku VAT w polskim systemie podatkowym ocenia system podatkowy w Polsce 	<p>C</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>A</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>D</p>
<p>Roczne rozliczenie podatku dochodowego</p> <ul style="list-style-type: none"> Podmiot opodatkowania Przedmiot opodatkowania Sposoby obliczania podatku Kwota wolna od podatku Ulgi podatkowe Wspólne opodatkowanie Rodzaje formularzy podatkowych Rozliczenie podatku przez pracodawcę 		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminów: „obowiązek 	A	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposoby obliczania podatku wg 	C

<p>Jak wypełnić roczne zeznanie podatkowe?</p> <ul style="list-style-type: none"> Wypełnianie rocznego zeznania podatkowego 	<p>podatkowy”, „dochód”, „przychód”, „koszty uzyskania przychodu”, „kwota wolna od podatku”, „ulga podatkowa”, „zaliczka na podatek dochodowy”, „płatnik podatku”</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia ulgi podatkowe obowiązujące w Polsce wymienia rodzaje formularzy podatkowych 	<p>B</p> <p>B</p>	<p>różnych stawek podatkowych</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zasady wspólnego opodatkowania dobiera odpowiedni formularz podatkowy do źródeł przychodu oraz sposobu jego opodatkowania analizuje strukturę dochodów podatników PIT w Polsce i jej zmiany w określonych latach 	<p>B</p> <p>C</p> <p>D</p>
<p>Ubezpieczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> Rodzaje ubezpieczeń Ochrona ubezpieczeniowa Suma ubezpieczenia Roszczenia z umowy ubezpieczenia Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny Obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela Ubezpieczenia zdrowotne Ubezpieczenia społeczne Polski system emerytalny Otwarte Fundusze Emerytalne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie terminu „Urzędowe Poświadczenie Odbioru” (UPO) wymienia sposoby złożenia zeznania podatkowego 	<p>A</p> <p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> omawia zasady wspólnego opodatkowania wypełnia roczne zeznanie podatkowe na podstawie przykładowych danych 	<p>B</p> <p>D</p>
	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest ubezpieczenie wyjaśnia znaczenie terminów: „ubezpieczyciel”, „ubezpieczający”, „ubezpieczony”, „system zabezpieczenia społecznego”, „ubezpieczenia publiczne”, „ubezpieczenia prywatne”, „polisa ubezpieczeniowa”, „karencja” wymienia podstawowe obowiązki ubezpieczonego i ubezpieczyciela wymienia filary systemu emerytalnego w Polsce 	<p>A</p> <p>A</p> <p>A</p> <p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje rodzaje ubezpieczeń wg różnych kryteriów (przedmiotu ubezpieczenia, stopnia swobody w zakresie nawiązania stosunku ubezpieczenia) omawia rolę Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w polskim systemie ubezpieczeń charakteryzuje poszczególne filary systemu emerytalnego w Polsce wskazuje związek pomiędzy swoją przyszłą aktywnością zawodową a wysokością emerytury wyjaśnia, jaką rolę w gospodarce odgrywają fundusze emerytalne podaje różnice między redystrybutywnym a kapitałowym modelem ubezpieczeń społecznych 	<p>C</p> <p>B</p> <p>B</p> <p>D</p> <p>C</p> <p>B</p>
<p>V. PRZEDSIĘBIORSTWO</p>				

<p>Cele i rodzaje działalności gospodarczej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ekonomiczne cele gospodarowania • Społeczne cele gospodarowania • Czynniki produkcji • Rodzaje działalności gospodarczej • Polska Klasyfikacja Działalności (PKD) 	12	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje ekonomiczne cele gospodarowania • wymienia i charakteryzuje społeczne cele gospodarowania • wymienia i omawia czynniki produkcji • <u>wymienia i charakteryzuje rodzaje</u> 	C C B B	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady działań zgodnych z koncepcją społecznej odpowiedzialności biznesu • określa rodzaj działalności gospodarczej wg PKD 2007 	C C
<p>Klasyfikacja przedsiębiorstw</p> <ul style="list-style-type: none"> • Przedsiębiorca • Formy własności przedsiębiorstw • Formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw • Podział spółek i ich rodzaje • Wielkość przedsiębiorstw • Związki spółek 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, kim jest przedsiębiorca • wyjaśnia znaczenie terminów: „zdolność prawna”, „osobowość prawna” • wymienia i charakteryzuje formy własności przedsiębiorstw • omawia klasyfikację wielkościową przedsiębiorstw 	A A B C	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje formy organizacyjno-prawne przedsiębiorstw • klasyfikuje rodzaje spółek • określa rolę przedsiębiorstw z sektora MŚP w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • wymienia i charakteryzuje formy związków spółek (korporacje, monopole, holdingi, koncerny) • omawia znaczenie mikroprzedsiębiorstw w polskim systemie gospodarki 	C C D C D
<p>Zakładanie firmy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Otoczenie przedsiębiorstwa • Zakładanie własnej działalności gospodarczej • Sukces i niepowodzenie przedsiębiorstwa 		<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia „makrootoczenie przedsiębiorstwa”, „mikrootoczenie przedsiębiorstwa” • wymienia i charakteryzuje etapy zakładania własnej działalności gospodarczej • wskazuje najczęstsze przyczyny niepowodzeń przedsiębiorstwa 	B C A	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia czynniki warunkujące sprawne funkcjonowanie przedsiębiorstwa • dostosowuje formę organizacyjno-prawną do profilu działalności przedsiębiorstwa • wypełnia zintegrowany wniosek CEIDG-1 	B D D
<p>Biznesplan</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie biznesplanu • Zasady sporządzania biznesplanu • Elementy biznesplanu i ich analiza • Analiza strategiczna SWOT 		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest biznesplan • wymienia i omawia zasady sporządzania 	B C	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia przydatność sporządzania biznesplanu niezależnie od etapów rozwoju 	C

Zarządzanie przedsiębiorstwem <ul style="list-style-type: none"> Przebieg procesu zarządzania Dobór pracowników Zasady organizacji pracy w firmie Cechy dobrego kierownika (lidera) zespołu Motywowanie Zasady pracy zespołowej Cechy wykonawcy Kontrola firmy 	biznesplanu <ul style="list-style-type: none"> wymienia i charakteryzuje elementy biznesplanu wyjaśnia pojęcia: „analiza rynku” i „rynek potencjalny” 	A	przedsiębiorstwa <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega analiza strategiczna SWOT sporządza projekt własnego przedsiębiorstwa oparty na biznesplanie 	C
	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia zasady organizacji pracy w firmie definiuje terminy: „styl kierowania”, „motywowanie”, „efekt synergii” wymienia cechy dobrego kierownika (lidera zespołu) wymienia i omawia zasady pracy zespołowej 	A B A B	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne style zarządzania i wyjaśnia, na czym one polegają wymienia i charakteryzuje elementy procesu zarządzania oraz jego przebieg ocenia zastosowanie różnych stylów kierowania w zależności od rodzaju przedsiębiorstwa i przedmiotu działalności wymienia i omawia cechy dobrego wykonawcy dowodzi skuteczności łączenia różnych sposobów motywowania podwładnych 	A C D B C
	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: „majątek trwały”, „majątek obrotowy”, „aktywa przedsiębiorstwa”, „pasywa przedsiębiorstwa”, „bilans”, „amortyzacja”, „rachunek zysków i strat”, „próg rentowności”, „koszt całkowity”, „całkowity koszt jednostkowy” wymienia i charakteryzuje podstawowe składniki bilansu 	A C	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady kosztów stałych oraz zmiennych przedsiębiorstwa analizuje przykładowy wynik finansowy przedsiębiorstwa wyznacza na prostych przykładach próg rentowności omawia procedurę likwidacji działalności gospodarczej 	B D D C
	definiuje pojęcie „rachunkowość firmy”	A	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność prowadzenia 	C
Sprawozdanie finansowe przedsiębiorstwa <ul style="list-style-type: none"> Aktywa, pasywa i bilans przedsiębiorstwa Koszty Wynik finansowy działalności Rachunek zysków i strat Wskaźniki analizy finansowej Próg rentowności Likwidacja działalności gospodarczej 				
Księgowość przedsiębiorstwa <ul style="list-style-type: none"> Rachunkowość firmy Podstawowe zasady księgowości Dokumenty księgowe firmy Księgowość pełna i uproszczona Podatki przedsiębiorstwa Kreatywna księgowość 				

Marketing <ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie marketingu • Marketing mix • Narzędzia promocji • Reklama i jej oddziaływanie na konsumenta • Media reklamowe • Kreowanie marki firmy 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia funkcje rachunkowości • wymienia podstawowe zasady księgowości • wymienia podstawowe dokumenty księgowe firmy • klasyfikuje i opisuje dowody księgowe 	B B A C	rachunkowości w firmie <ul style="list-style-type: none"> • podaje różnice między księgowością pełną a księgowością uproszczoną • uzupełnia fakturę VAT na podstawie dostarczonych danych • wymienia i omawia wady oraz zalety poszczególnych form opodatkowania przedsiębiorstwa podatkiem dochodowym • wyjaśnia znaczenie terminu „kreatywna księgowość” oraz omawia przyczyny i konsekwencje tego zjawiska 	B D B B
Etyka w pracy i w biznesie <ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie etyki • Etyka w biznesie • Etyka zawodowa • Etyka przedsiębiorstwa • Nieetyczne zachowania w biznesie • Mobbing • Nieetyczne zachowania pracownika • Korupcja 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, czym jest marketing, oraz wymienia jego cele • wyjaśnia znaczenie terminu „marketing mix” oraz charakteryzuje jego elementy • wyjaśnia, czym jest promocja, oraz charakteryzuje jej narzędzia • wyjaśnia, czym jest reklama, oraz omawia cele działań reklamowych • wymienia rodzaje mediów reklamowych 	B C C C B	<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje informacje zawarte w reklamach, odróżniając je od elementów perswazyjnych • omawia zjawisko kreowania marki firmy, uwzględniając znaczenie barw firmowych • wskazuje pozytywne i negatywne przykłady wpływu reklamy na konsumentów 	C C C

		<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „etyka zawodowa” • wymienia działania etyczne i nieetyczne w biznesie • rozróżnia zachowania etyczne i nieetyczne w wypadku pracodawcy i pracownika • definiuje pojęcie „mobbing” • wymienia przejawy mobbingu, jego skutki oraz sposoby przeciwdziałania mobbingowi • wyjaśnia pojęcie „korupcja” 	<p>A B C A B A</p>	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje reguły moralne i normy prawne jako elementy etycznego postępowania • wymienia, rozróżnia oraz charakteryzuje podstawowe wartości etyczne w biznesie • dowodzi negatywnego wpływu szarej strefy na gospodarkę • analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która – działając zgodnie z zasadami etyki – odniosła w życiu zawodowym sukces • wymienia zasady etycznego pracownika – kodeks etyczny • identyfikuje rodzaje korupcji • wymienia przyczyny i skutki oraz sposoby przeciwdziałania korupcji • analizuje przykładowy kodeks etyki zawodowej danej profesji (np. nauczyciela) 	<p>B B D D B C B D</p>
VI. PRACA					
<p>Rynek pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Praca jako wartość • Rynek pracy • Zasoby siły roboczej • Współczynnik aktywności zawodowej • Nierównowaga na rynku pracy 	10	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: „praca”, „humanizacja pracy”, „aktywność zawodowa”, „współczynnik aktywności zawodowej”, „bezrobocie” • przedstawia pracę jako wartość • wymienia i omawia bodźce skłaniające człowieka do podejmowania pracy • wyjaśnia motywy aktywności zawodowej człowieka • wyjaśnia, czym jest rynek pracy, i wymienia jego uczestników 	<p>A B C B B</p>	<ul style="list-style-type: none"> • omawia skutki nadmiernego popytu na rynku pracy • wymienia i charakteryzuje przyczyny oraz konsekwencje zjawiska nierównowagi na rynku pracy • analizuje popyt na pracę i podaż pracy, uwzględniając czynniki wpływające na wielkość popytu i podaży pracy • oblicza na prostych przykładach współczynnik aktywności zawodowej 	<p>C B C D</p>
<p>Poszukiwanie pracy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywne poszukiwanie pracy • Oczekiwania pracodawców wobec przyszłych pracowników • Kompetencje twarde i miękkie • Własne predyspozycje zawodowe 					

<ul style="list-style-type: none"> Sposoby poszukiwania pracy Dokumenty aplikacyjne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym jest aktywne poszukiwanie pracy wyjaśnia, jak rozpoznać własne predyspozycje i możliwości zawodowe wymienia i omawia sposoby poszukiwania pracy wymienia zasady pisania CV i listu motywacyjnego wymienia najczęstsze błędy w CV i listach motywacyjnych 	<p>B</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>B</p>	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozpoznanie rynku pracy (uwzględniające zawody deficytowe i nadwyżkowe oraz najczęstsze oczekiwania pracodawców) wymienia kompetencje miękkie, na które najczęściej zwracają uwagę pracodawcy uzasadnia konieczność jednoczesnego korzystania z kilku metod szukania pracy wymienia i omawia elementy dokumentów aplikacyjnych (uwzględniając Europass) tworzy dokumenty aplikacyjne dotyczące konkretnej oferty pracy odróżnia wiarygodne oferty pracy wyszukuje oferty pracy, uwzględniając własne możliwości i predyspozycje analizuje własne możliwości znalezienia pracy na rynku lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim wypełnia formularz Europass CV w języku polskim 	<p>C</p> <p>B</p> <p>D</p> <p>B</p> <p>D</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>C</p> <p>D</p>
<p>Rozmowa kwalifikacyjna</p> <ul style="list-style-type: none"> Rekrutacja pracowników – proces rekrutacji i jego etapy Rozmowa kwalifikacyjna Przygotowanie do rozmowy kwalifikacyjnej Zasady prezentacji podczas rozmowy kwalifikacyjnej Najczęstsze pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej Błędy podczas rozmowy kwalifikacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy procesu rekrutacji 	<p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zasady dobrego zaprezentowania 	<p>B</p>
<p>Zatrudnienie</p> <ul style="list-style-type: none"> Podstawy prawne zatrudnienia Formy zatrudnienia Umowy o pracę Umowa-zlecenie i umowa o dzieło Prawa i obowiązki pracownika Prawa i obowiązki pracodawcy Płaca i jej funkcje Rodzaje systemów płac Ochrona prawna pracowników 				

<p>Bezrobocie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pojęcie i pomiar bezrobocia • Rodzaje bezrobocia • Przyczyny i skutki bezrobocia • Metody walki z bezrobociem • Bezrobocie w Polsce 	<p>pracowników</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu „rozmowa kwalifikacyjna” • wyjaśnia znaczenie rozmowy kwalifikacyjnej w procesie rekrutacji • wymienia zasady przygotowania się do rozmowy kwalifikacyjnej 	<p>A B C</p>	<p>się na rozmowie kwalifikacyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • stosuje różne formy komunikacji werbalnej i niewerbalnej w celu autoprezentacji oraz prezentacji własnego stanowiska • analizuje najczęściej zadawane pytania podczas rozmowy kwalifikacyjnej • uczestniczy w rozmowie kwalifikacyjnej w warunkach symulowanych 	<p>D C D</p>
<p>Sytuacja na rynku pracy w UE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Swoboda przepływu osób w krajach UE • Gwarancja jednakowych praw • Zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE • Migracje zarobkowe <p>Oferty pracy dla Polaków w krajach UE</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: „kodeks pracy”, „stosunek pracy”, „świadectwo pracy”, „płaca” • wymienia rodzaje umów o pracę • wymienia formy rozwiązania umowy o pracę • wymienia umowy cywilnoprawne (umowę-zlecenie i umowę o dzieło) • wymienia podstawowe prawa i obowiązki pracownika (w tym pracownika młodocianego) oraz pracodawcy • wymienia i charakteryzuje rodzaje płacy (minimalna, netto, brutto) • wymienia i omawia funkcje płacy • wymienia i charakteryzuje rodzaje systemów płac • wymienia nazwy instytucji w Polsce stojących na straży praw pracowniczych • wyjaśnia znaczenie Kodeksu pracy jako podstawowego aktu prawnego 	<p>A B B A A C B B B D</p>	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i interpretuje szczegółowe zapisy prawa pracy • wymienia i omawia podstawowe zasady prawa pracy • analizuje formy zatrudnienia na podstawie umów cywilnoprawnych, a następnie wskazuje podstawowe cechy odróżniające je od umowy o pracę • analizuje poszczególne rodzaje umów o pracę, a następnie wskazuje ich wady i zalety z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy • stosuje odpowiednie przepisy Kodeksu pracy w zależności od sytuacji problemowej • analizuje formy wynagrodzenia wynikające z systemu płac, a następnie wskazuje wady i zalety każdej z nich z punktu widzenia pracownika oraz pracodawcy • oblicza płacę netto 	<p>D C C D D D D</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: „bezrobocie”, „stopa bezrobocia”, „osoba bezrobotna”, „BAEL” • wymienia warunki, które trzeba spełnić, aby otrzymać status bezrobotnego • charakteryzuje rodzaje bezrobocia 	<p>A</p> <p>A</p> <p>C</p>	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje rodzaje bezrobocia ze względu na przyczynę i formę występowania • wymienia negatywne i pozytywne skutki bezrobocia • wymienia i omawia sposoby walki z bezrobociem (pasywne i aktywne) • uzasadnia potrzebę aktywnej i efektywnej walki z bezrobociem • oblicza stopę bezrobocia • analizuje dane statystyczne dotyczące wielkości i struktury bezrobocia w Polsce • formułuje wnioski na temat bezrobocia w województwie, w którym mieszka • proponuje działania mające na celu ograniczenie bezrobocia w miejscu zamieszkania 	<p>C</p> <p>B</p> <p>C</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>C</p> <p>D</p> <p>D</p>
	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia swobody wspólnego rynku i charakteryzuje swobodę przepływu osób • analizuje stopę bezrobocia wg BAEL w krajach UE i wyciąga wnioski • podaje nazwy krajów UE o najwyższym poziomie bezrobocia 	<p>C</p> <p>D</p> <p>A</p>	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie gwarancji jednakowych praw w krajach UE • omawia zróżnicowanie warunków pracy i życia w UE (uwzględniając stopę bezrobocia i przeciętne roczne dochody) • wymienia przyczyny migracji zarobkowych Polaków • analizuje możliwości zatrudnienia w krajach UE 	<p>C</p> <p>D</p> <p>B</p> <p>D</p>
VII. WSPÓLPRACA MIĘDZYNARODOWA				

<p>Handel zagraniczny. Współpraca gospodarcza Polski z zagranicą</p> <ul style="list-style-type: none"> Pojęcie i zakres współpracy zagranicznej Handel zagraniczny Bilans handlowy Partnerzy handlowi Polski Struktura handlu zagranicznego Polski Kurs walut a handel zagraniczny 	4	<ul style="list-style-type: none"> określa zakres współpracy międzynarodowej wyjaśnia znaczenie terminów: „handel zagraniczny”, „eksport”, „import”, „bilans handlu zagranicznego” wymienia nazwy państw o największym udziale w handlu zagranicznym (eksporcie i imporcie) wymienia bariery ograniczające handel zagraniczny 	B A A B	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie handlu zagranicznego w gospodarce oraz wymienia korzyści wynikające z wymiany handlowej wymienia głównych partnerów handlowych Polski oraz omawia strukturę handlu zagranicznego i jego znaczenie dla naszego kraju podaje przykłady polskich „hitów eksportowych” analizuje wpływ kursu walut na handel zagraniczny i gospodarkę wyjaśnia zjawisko protekcjonizmu państwowego 	C D A D B
<p>Procesy globalizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> Globalizacja i jej płaszczyzny Globalne korporacje Centra gospodarcze i finansowe świata Pozytywne i negatywne skutki globalizacji <p>Globalizacja a gospodarka Polski</p>		<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie „globalizacja” wymienia i charakteryzuje płaszczyzny globalizacji wymienia główne centra gospodarcze i finansowe świata wyjaśnia znaczenie terminu „antyglobalista” 	A C B A	<ul style="list-style-type: none"> wymienia i omawia korzyści i zagrożenia wynikające z globalizacji, wymienia i charakteryzuje pozytywne i negatywne skutki globalizacji na poszczególnych jej płaszczyznach omawia rolę globalnych korporacji w rozwoju globalizacji wyjaśnia pojęcia: „bezpośrednia inwestycja zagraniczna”, „inwestycje green-field” ocenia wpływ globalizacji na gospodarkę Polski podaje przykłady oddziaływania globalizacji na poziom życia i model konsumpcji wyszukuje informacje o aktualnych tendencjach i zmianach w gospodarce świata i Polski podaje różnicę między antyglobalistami a alterglobalistami 	C C C A D C D B

Geografia

Wymagania edukacyjne: *Oblicza geografii*, zakres podstawowy

Poziom wymagań						
<i>Nr lekcji</i>	<i>Temat lekcji</i>	konieczny	podstawowy	rozszerzający	dopelniający	wykraczający
MAPA ŚWIATA						
•	Lekcja organizacyjna. Przedstawienie przedmiotowego systemu oceniania oraz wstępna diagnoza wiedzy i umiejętności uczniów					

•	Zmiany na mapie politycznej świata	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>państwo, integracja, dezintegracja</i> • wskazuje na mapie politycznej świata wybrane państwa i ich stolice • wymienia przykłady największych i najmniejszych państw pod względem powierzchni i liczby ludności • wymienia nazwy państw powstałych w Europie po 1989 r. • wymienia nazwy państw sąsiadujących z Polską • wymienia nazwy województw Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia elementy państwa • wyjaśnia różnicę między enklawą a eksklawą • wskazuje na mapie politycznej świata przykłady enklaw i eksklaw • porównuje powierzchnię państw na podstawie danych statystycznych • wymienia nazwy kontynentów objętych procesem dekolonizacji • podaje przyczyny dekolonizacji <ol style="list-style-type: none"> 4. wymienia przykłady terytoriów zależnych 5. podaje przyczyny procesów integracji i dezintegracji państw 6. wymienia regiony świata, w których zachodzą procesy integracji i dezintegracji 7. opisuje położenie i granice Polski 8. opisuje podział administracyjny Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. opisuje zmiany na mapie politycznej świata w różnych okresach historycznych 2. opisuje skutki dekolonizacji 3. analizuje mapę polityczną świata 4. opisuje zmiany na mapie politycznej świata po 1989 r. oraz następstwa tych zmian 5. opisuje na podstawie mapy Polski i danych statystycznych zmiany granic Polski po 1945 r. 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia kształtowanie się aktualnego podziału politycznego od okresu wielkich odkryć geograficznych przez kolonializm po proces dekolonizacji – opisuje ustroje polityczne na świecie – wyjaśnia gospodarcze, społeczne oraz polityczne skutki integracji i dezintegracji w skali lokalnej, regionalnej i globalnej 6. wykazuje korzyści wynikające z położenia geograficznego Polski 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje przyczyny integracji i dezintegracji państw – uzasadnia, dlaczego niektóre kraje ulegają rozpadowi politycznemu – ocenia znaczenie położenia geopolitycznego Polski w Europie i na świecie
---	------------------------------------	--	--	--	---	--

LUDNOŚĆ I URBANIZACJA

•	Liczba ludności świata i jej zmiany	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>demografia, przyrost naturalny, eksplozja demograficzna</i> – wymienia czynniki wzrostu liczby ludności na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje na podstawie danych statystycznych zmiany liczby ludności na poszczególnych kontynentach – opisuje czynniki 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – oblicza współczynnik przyrostu naturalnego – wykazuje przyczyny zmian współczynnika przyrostu naturalnego na świecie – porównuje na podstawie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny dysproporcji między wartością współczynnika przyrostu naturalnego w krajach wysoko i słabo rozwiniętych gospodarczo 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – prognozuje zmiany liczby ludności na świecie – przewiduje skutki wzrostu liczby ludności na świecie
---	-------------------------------------	---	--	---	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy najludniejszych kontynentów i wskazuje te kontynenty na mapie świata - wymienia nazwy krajów o wysokim i niskim przyroście naturalnym - odczytuje z wykresu wartość współczynników: urodzeń, zgonów i przyrostu naturalnego w Polsce 	<p>wpływające na zmiany liczby ludności na świecie</p> <ul style="list-style-type: none"> - odczytuje z mapy tematycznej zróżnicowanie współczynnika przyrostu naturalnego na świecie - wymienia czynniki wpływające na eksplozję demograficzną - analizuje wykres przedstawiający model przejścia demograficznego - opisuje na podstawie wykresu i danych statystycznych zmiany liczby ludności w Polsce po 1946 r. 	<p>danych statystycznych wartość współczynnika przyrostu naturalnego w krajach słabo i wysoko rozwiniętych</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje fazy przejścia demograficznego i epidemiologicznego na przykładach z całego świata - wymienia czynniki wpływające na niską wartość przyrostu naturalnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje skutki eksplozji demograficznej - analizuje skutki ujemnego przyrostu naturalnego w krajach wysoko rozwiniętych - opisuje cechy społeczeństw w różnych fazach przejścia demograficznego na wybranych przykładach - analizuje model przejścia epidemiologicznego na wybranych przykładach - ukazuje zmiany liczby ludności w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje wnioski na podstawie analizy diagramu ilustrującego zmiany współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce w wybranych latach
--	--	---	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • 	Zróżnicowanie demograficzne społeczeństw	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura demograficzna, struktura zatrudnienia</i> • wymienia cechy struktury demograficznej • wymienia państwa o różnej średniej długości trwania życia na świecie oraz wskazuje je na mapie • odczytuje dane z piramidy wieku i płci • definiuje bezrobocie 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje strukturę wieku i płci na podstawie danych statystycznych oraz piramidy wieku i płci na wybranych przykładach • odczytuje z mapy średnią długość trwania życia na świecie • omawia przyczyny wzrostu średniej długości trwania życia w Europie • omawia przyczyny starzenia się społeczeństw • charakteryzuje na podstawie piramidy wieku cechy społeczeństwa młodego i starego • charakteryzuje strukturę zatrudnienia ludności w wybranych krajach • omawia przyczyny bezrobocia na wybranych przykładach 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki starzenia się społeczeństw • wyjaśnia przyczyny zróżnicowania współczynnika feminizacji i maskulinizacji w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo • analizuje piramidę wieku i płci ludności Polski • porównuje strukturę zatrudnienia w wybranych krajach świata na podstawie danych statystycznych i wykresu • wyjaśnia przyczyny różnych rodzajów bezrobocia 	<ul style="list-style-type: none"> • interpretuje piramidę wieku i płci społeczeństwa młodego (rozwojowego), zastojowego i starego (regresywnego) • wykazuje zależność pomiędzy strukturą płci a wiekiem społeczeństwa • porównuje strukturę demograficzną Polski ze strukturą demograficzną wybranych krajów świata • wykazuje zależność struktury zatrudnienia od poziomu gospodarczego państw • wymienia społeczne i ekonomiczne skutki bezrobocia na świecie – wyjaśnia, na czym polegają zmiany zachodzące na rynku pracy w skali globalnej i regionalnej, wynikające z rozwoju nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje konsekwencje struktury wieku w społeczeństwach odznaczających się wysokim i niskim odsetkiem dzieci i młodzieży • wymienia sposoby przeciwdziałania bezrobociu na świecie • uzasadnia konieczność dostosowania kwalifikacji zawodowych do zmieniających się potrzeb gospodarki w Europie i w Polsce
<ul style="list-style-type: none"> • 	Rozmieszczenie ludności na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>gęstość zaludnienia</i> • wymienia nazwy obszarów o największej i najmniejszej gęstości zaludnienia na świecie i wskazuje te obszary na mapie • wymienia na podstawie mapy bariery osadnicze na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności na wybranych przykładach • omawia na podstawie mapy gęstości zaludnienia zróżnicowanie rozmieszczenia ludności na świecie • wyróżnia i charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje gęstość zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych gospodarczo • oblicza wskaźnik gęstości zaludnienia • porównuje wartość gęstości zaludnienia w wybranych krajach • opisuje geograficzne 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje wpływ barier osadniczych na rozmieszczenie ludności na świecie • wykazuje zależność pomiędzy liczbą ludności a poziomem rozwoju gospodarczego na danym obszarze 	<ul style="list-style-type: none"> • formułuje prawidłowości rządzące rozmieszczeniem ludności na świecie • analizuje skutki dużej lub małej gęstości zaludnienia w krajach słabo i wysoko rozwiniętych

		<ul style="list-style-type: none"> • odczytuje z danych statystycznych gęstość zaludnienia na kontynentach 	<p>obszary o optymalnych i trudnych warunkach do zamieszkania w skali globalnej i regionalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie ludności w Polsce 	czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce		gospodarczo
•	Migracje na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>migracja</i>, <i>emigracja</i>, <i>imigracja</i>, <i>reemigracja</i>, <i>saldo migracji</i> • wymienia czynniki migracji na świecie • wymienia przyczyny migracji zagranicznych Polaków • wymienia nazwy krajów, do których migrują Polacy, i wskazuje te kraje na mapie 	<ol style="list-style-type: none"> a) klasyfikuje migracje i podaje ich przyczyny b) odczytuje z wykresu saldo migracji w wybranych krajach świata c) wyjaśnia przyczyny ujemnego salda migracji ludności w wybranych krajach d) opisuje główne kierunki migracji na świecie 	<ol style="list-style-type: none"> e) porównuje saldo migracji w wybranych krajach f) oblicza współczynnik przyrostu rzeczywistego g) opisuje wpływ ruchów migracyjnych na zmiany liczby ludności na świecie 	<ol style="list-style-type: none"> h) charakteryzuje współczesne kierunki emigracji Polaków i) charakteryzuje czynniki wpływające na atrakcyjność niektórych państw dla imigrantów j) opisuje pozytywne i negatywne skutki migracji zagranicznych 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje główne kierunki migracji we współczesnym świecie – ocenia skutki migracji zagranicznych
•	Zróżnicowanie ludności świata. Kręgi kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia główne i mieszane odmiany ludzkie i wskazuje rozmieszczenie ich przedstawicieli na mapie – wymienia główne rodziny i grupy językowe na świecie – wymienia główne religie na świecie – wyjaśnia znaczenie terminu <i>mniejszość narodowa</i> – wymienia mniejszości narodowe żyjące w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny kulturowego zróżnicowania ludności na świecie – opisuje na podstawie danych statystycznych strukturę wyznaniową na świecie – opisuje na podstawie mapy zróżnicowanie językowe ludności świata – opisuje na podstawie mapy kręgi cywilizacyjne na świecie – wymienia nazwy regionów zamieszkiwanych przez mniejszości narodowe w Polsce i wskazuje te regiony na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje na podstawie mapy zróżnicowanie odmian ludzkich – charakteryzuje różnice między poszczególnymi kręgami kulturowymi na świecie – analizuje zróżnicowanie kulturowe ludności Polski 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje konsekwencje występowania wielu odmian ludzkich oraz dużego zróżnicowania etnicznego na świecie – wyjaśnia znaczenie kultury i tradycji regionalnych w procesie różnicowania się regionów pod względem rozwoju społeczno-gospodarczego – wyjaśnia rolę tradycji w rozwoju przedsiębiorczości w państwach Azji Południowo-Wschodniej 	<ul style="list-style-type: none"> – podaje przykłady działań, które mogłyby ograniczyć negatywne przejawy zróżnicowania rasowego, językowego i religijnego na świecie

•	Osadnictwo	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje jednostek osadniczych – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>miasto, wieś</i> – wymienia funkcje miast na świecie – wskazuje na mapie świata i Polski największe miasta – wymienia kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnicę między miastem a wsią – podaje przykłady typowych form osadnictwa wiejskiego – opisuje czynniki miastotwórcze i funkcje miast – opisuje na podstawie fotografii typy fizjonomiczne przykładowych miast świata – wymienia na podstawie mapy miasta w Polsce liczące powyżej 200 tysięcy mieszkańców 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje typy form osadnictwa wiejskiego • opisuje zmiany w funkcji obszarów wiejskich na wybranych przykładach (np. w Unii Europejskiej, w regionach turystycznych, w państwach rozwijających się) – porównuje miasta typowe dla poszczególnych regionów świata – wymienia przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia pozytywne i negatywne skutki życia w mieście • podaje przykłady typów miast odznaczających się podobnymi elementami architektonicznym i układem przestrzennym • opisuje kryteria wyróżniania miast w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia szanse i zagrożenia dla środowiska przyrodniczego i mieszkańców poszczególnych regionów wynikające z procesów przemian zachodzących na terenach wiejskich
•	Urbanizacja na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>urbanizacja, wskaźnik urbanizacji, zespoły miejskie</i> • wymienia płaszczyzny urbanizacji • wymienia czynniki mające wpływ na intensywność urbanizacji • odczytuje na podstawie danych statystycznych wskaźniki urbanizacji w wybranych krajach świata • wymienia nazwy najlepiej i najslabiej zurbanizowanych województw w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny urbanizacji na świecie • wymienia typy aglomeracji miejskich – wyjaśnia zróżnicowanie procesów urbanizacji na świecie • wyjaśnia proces dezurbanizacji • wskazuje na mapie świata obszary najsilniej i najslabiej zurbanizowane oraz największe zespoły miejskie • wymienia fazy urbanizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje fazy urbanizacji • porównuje i opisuje wskaźniki urbanizacji na świecie i w wybranych regionach – opisuje procesy tworzenia się aglomeracji miejskich oraz ich formy • wykazuje różnice między aglomeracją monocentryczną a policentryczną • opisuje przyczyny powstawania dzielnic nędzy w krajach słabo rozwiniętych gospodarczo 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje przyczyny i skutki ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata • charakteryzuje proces suburbanizacji i reurbanizacji w Polsce – wyjaśnia przyczyny powstawania dzielnic nędzy, wzrostu przestępczości, degradacji środowiska przyrodniczego i problemów komunikacyjnych w dużych miastach 	<ul style="list-style-type: none"> • identyfikuje i wyjaśnia procesy wzrostu liczby ludności oraz ekspansji przestrzennej wielkich metropolii świata • proponuje działania, które mogą poprawić jakość życia mieszkańców w dzielnicach nędzy (slumsach, fawelach)
•	Lekcja powtórzeniowa					
•	Sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Mapa świata oraz Ludność i urbanizacja</i>					

GLOBALNA GOSPODARKA

•	Czynniki rozwoju rolnictwa	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy obszarów o korzystnych czynnikach rozwoju rolnictwa i wskazuje te obszary na mapie świata – wymienia czynniki ograniczające rozwój rolnictwa – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>struktura użytkowania ziemi, monokultura, rolnictwo towarowe, rolnictwo samozaopatrzeniowe</i> 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie rolnictwa – opisuje na podstawie map warunki przyrodnicze rozwoju rolnictwa na świecie – wymienia pozaprzyrodnicze czynniki rozwoju rolnictwa – wyróżnia na podstawie danych statystycznych i wykresu główne cechy struktury użytkowania ziemi – opisuje na podstawie danych statystycznych poziom mechanizacji rolnictwa w wybranych krajach świata – wymienia cechy rolnictwa ekstensywnego i intensywnego 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny przestrzennego zróżnicowania rolnictwa na świecie – porównuje cechy rolnictwa intensywnego i ekstensywnego na wybranych przykładach – oblicza wielkość plonów na wybranych przykładach 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ wybranych czynników przyrodniczych i społeczno-gospodarczych na zmiany struktury użytkowania ziemi – wykazuje pozytywne i negatywne skutki rolnictwa uprzemysłowionego – analizuje przestrzenne rozmieszczenie sposobów gospodarowania na świecie i w wybranych regionach 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykazuje na wybranych przykładach zależność poziomu produkcji rolnej od warunków pozaprzyrodniczych – porównuje warunki rozwoju rolnictwa w Polsce z warunkami rozwoju rolnictwa w krajach Unii Europejskiej i formułuje wnioski
•	Główne obszary upraw	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia nazwy głównych roślin uprawnych na świecie – wymienia czynniki warunkujące rozmieszczenie upraw na świecie – wymienia główne uprawy w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – klasyfikuje rośliny uprawne – podaje przyczyny zróżnicowania w rozmieszczeniu obszarów upraw wybranych roślin – wymienia nazwy obszarów upraw wybranych roślin i wskazuje te obszary na mapie świata – wymienia największych producentów wybranych roślin – wyjaśnia znaczenie roślin 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne obszary upraw na świecie – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia obszarów wybranych upraw na świecie – porównuje wielkość produkcji rolniczej w wybranych krajach świata i w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – uzasadnia przyczyny zróżnicowania upraw roślin w wybranych regionach – ocenia zmiany w strukturze zasiewów w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje na podstawie danych statystycznych plony i zbiory roślin uprawnych w wybranych krajach świata i w Polsce oraz formułuje wnioski

			zbożowych i przemysłowych w Polsce			
•	Chów zwierząt na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cele hodowli zwierząt • wymienia główne gatunki zwierząt hodowlanych w różnych regionach świata • wymienia przeznaczenie wybranych zwierząt hodowlanych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia czynniki wpływające na hodowlę zwierząt na świecie • omawia na podstawie wykresów pogłowie zwierząt hodowlanych na wybranych przykładach • wymienia nazwy regionów hodowli zwierząt i wskazuje te regiony na mapie świata • opisuje główne kierunki produkcji zwierzęcej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje główne obszary chowu zwierząt na świecie • wymienia przyczyny zróżnicowania rozmieszczenia chowu na świecie • porównuje intensywny i ekstensywny chów zwierząt • omawia czynniki wpływające na zróżnicowanie rozmieszczenia hodowli bydła w różnych regionach • wyjaśnia przyczyny spadku pogłowia zwierząt hodowlanych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia strukturę hodowli zwierząt na świecie • ocenia znaczenie chowu zwierząt dla polskiej gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność w rozmieszczeniu chowu niektórych gatunków zwierząt hodowlanych od warunków produkcji rolnej (przyrodniczych i pozaprzyrodniczych)

<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Leśnictwo i gospodarka morska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>monokultura leśna, lesistość, rybołówstwo, rybactwo, akwakultura, marikultura</i> • wymienia największe kompleksy leśne na Ziemi • wymienia funkcje lasów • wymienia na podstawie mapy województwa o największym i najmniejszym zalesieniu w Polsce • wymienia na podstawie danych statystycznych nazwy państw o największych połowach morskich • wymienia nazwy portów rybackich w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia gospodarcze wykorzystanie lasów • wymienia różnice między rabunkową a racjonalną gospodarką leśną • wymienia kraje na świecie o zróżnicowanej lesistości • opisuje na podstawie mapy rozmieszczenie głównych kompleksów leśnych w Polsce • przedstawia podział obszarów morskich na świecie • wymienia przykłady wykorzystania oceanu światowego • opisuje na podstawie mapy obszary połowów morskich • porównuje na podstawie danych statystycznych wielkość połowów morskich w Polsce z innymi krajami 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje racjonalną gospodarkę leśną na wybranych przykładach • charakteryzuje kierunki zmian w powierzchni lasów na świecie (w wyniku wylesiania i zalesiania) • omawia problemy gospodarki leśnej w Polsce – charakteryzuje cechy gospodarki morskiej • porównuje udział oceanów w światowych połowach • omawia problemy gospodarki morskiej w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje skutki nieracjonalnej gospodarki leśnej na świecie i w Polsce • podaje przykłady pozytywnego i negatywnego gospodarowania zasobami leśnymi • wykazuje przyczyny rabunkowej gospodarki leśnej na wybranych przykładach • analizuje zagrożenia wynikające ze zbyt intensywnej eksploatacji zasobów morskich 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia potrzebę ochrony zasobów leśnych oraz formułuje wnioski – uzasadnia potrzebę współdziałania państw w zakresie ochrony zasobów morskich
---	--------------------------------------	---	---	--	--	---

•	Rozwój i znaczenie przemysłu	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia sekcje i działy przemysłu – wymienia funkcje przemysłu – wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze czynniki lokalizacji przemysłu – wymienia najlepiej rozwijające się działy produkcji przemysłowej w Polsce • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>okręg przemysłowy, ośrodek przemysłowy</i> • wymienia na podstawie mapy nazwy okręgów przemysłowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia znaczenie przemysłu – omawia na wybranych przykładach czynniki lokalizacji przemysłu – wymienia na podstawie danych statystycznych i wskazuje na mapie świata kraje o największej produkcji przemysłowej w wybranych dziedzinach – charakteryzuje na podstawie wykresu udział przemysłu w tworzeniu PKB w wybranych krajach – przedstawia na podstawie danych statystycznych i wykresu strukturę produkcji przemysłowej w Polsce • charakteryzuje cechy okręgu przemysłowego • wymienia rodzaje okręgów przemysłowych na świecie i lokalizuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różnice między przymusową, związaną i swobodną lokalizacją przemysłu • podaje przykłady lokalizacji przymusowej, związanej i swobodnej • charakteryzuje rewolucje przemysłowe • wyjaśnia przyczyny zmian zachodzących w polskim przemyśle w ostatnim 30-leciu – charakteryzuje na podstawie mapy czynniki lokalizacji wybranych okręgów przemysłowych – omawia strukturę gałęziową przemysłu w wybranych okręgach 	<ol style="list-style-type: none"> 7. wyjaśnia związki między lokalizacją przemysłu a warunkami naturalnymi, rynkiem zbytu, szlakami komunikacyjnymi i potencjałem ludzkim 8. analizuje przyczyny prywatyzacji i restrukturyzacji przemysłu w Polsce 9. wyjaśnia udział i znaczenie inwestycji zagranicznych w Polsce – wymienia pozytywne i negatywne skutki koncentracji przemysłu 	<ol style="list-style-type: none"> 10. ocenia skutki procesu restrukturyzacji i modernizacji przemysłu na świecie i w Polsce – ocenia politykę państw wysoko rozwiniętych gospodarczo dotyczącą restrukturyzacji okręgów przemysłowych
•	Przemysł wysokiej technologii na świecie	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>restrukturyzacja przemysłu, modernizacja przemysłu, deglomeracja przemysłu</i> • wymienia branże przemysłu high-tech • wymienia na podstawie mapy regiony, w których rozwija się przemysł high-tech 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy restrukturyzacji i modernizacji przemysłu – przedstawia cechy przemysłu wysokiej technologii • wymienia czynniki lokalizacji przemysłu high-tech • opisuje rozmieszczenie ośrodków high-tech na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje formy przestrzenne przemysłu high-tech (technopolie, klastry, dystrykty przemysłowe) • charakteryzuje wybrany ośrodek high-tech • wymienia przykłady najszybciej rozwijających się gałęzi nowoczesnego przemysłu 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje na podstawie mapy udział produktów wysokiej technologii w eksporcie artykułów przemysłowych w wybranych krajach • opisuje wpływ przemysłu wysokich technologii na rozwój gospodarczy państw 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia korzyści wynikające z rozwijania nowoczesnych gałęzi przemysłu

<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Energetyka na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia źródła energii na świecie • wymienia surowce energetyczne • wymienia największych producentów surowców energetycznych • wymienia główne surowce energetyczne w Polsce – wymienia typy elektrowni – wymienia odnawialne źródła energii – wymienia nazwy różnych typów elektrowni w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia na podstawie mapy rozmieszczenie surowców energetycznych na świecie • opisuje znaczenie surowców energetycznych • wymienia nazwę organizacji skupiającej największych eksporterów ropy naftowej • odczytuje z wykresu zmiany w bilansie energetycznym świata • odczytuje na podstawie wykresów udział wybranych krajów w światowej produkcji energii elektrycznej – lokalizuje na mapie surowce energetyczne w Polsce – wymienia zalety i wady różnych rodzajów elektrowni – wymienia i lokalizuje na mapie obszary występowania różnych typów elektrowni – wyjaśnia znaczenie odnawialnych źródeł energii elektrycznej dla gospodarki – lokalizuje na mapie Polski elektrownie ciepłe i wodne 	<ol style="list-style-type: none"> 1. wymienia czynniki wpływające na strukturę energii w danym kraju 2. analizuje bilans energetyczny świata <ol style="list-style-type: none"> 1. wyjaśnia twierdzenie, że ropa naftowa rządzi światem 3. analizuje strukturę produkcji energii elektrycznej w Polsce – wykazuje korzyści z wykorzystywania niekonwencjonalnych źródeł energii 	<ol style="list-style-type: none"> 4. wymienia skutki eksploatacji i wykorzystywania tradycyjnych surowców energetycznych <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia zróżnicowanie i zmiany struktury wykorzystania surowców energetycznych na świecie 5. ocenia zjawisko uzależnienia produkcji energii na świecie od źródeł zaopatrzenia surowców nieodnawialnych <ul style="list-style-type: none"> – ocenia pozytywne i negatywne skutki rozwoju energetyki atomowej – przedstawia problemy przemysłu energetycznego w Polsce 	<ol style="list-style-type: none"> 6. prognozuje zmiany w bilansie energetycznym świata do 2050 r. 7. uzasadnia konieczność racjonalnej gospodarki surowcami energetycznymi i energią <ul style="list-style-type: none"> – ocenia możliwości wykorzystania w Polsce źródeł energii odnawialnej
---	------------------------------	---	---	--	--	--

•	Komunikacja	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie usług – wymienia rodzaje usług – wymienia działy komunikacji – klasyfikuje rodzaje transportu • wyjaśnia znaczenie terminu <i>infrastruktura transportowa</i> – wymienia czynniki rozwoju transportu • wymienia na podstawie mapy nazwy głównych portów morskich oraz wskazuje główne szlaki transportu morskiego – wymienia na podstawie mapy nazwy regionów o największej gęstości dróg kołowych na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie usług we współczesnej gospodarce – wykazuje znaczenie transportu – opisuje zróżnicowanie sieci transportowej na świecie – opisuje działy łączności – opisuje znaczenie poszczególnych rodzajów transportu lądowego na świecie – opisuje na podstawie mapy przestrzenne zróżnicowanie gęstości sieci dróg kołowych i sieci kolejowej na świecie – opisuje znaczenie transportu wodnego i lotniczego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę nowoczesnych usług komunikacyjnych w funkcjonowaniu gospodarki i w życiu codziennym – opisuje na podstawie wykresu dostęp do internetu w wybranych krajach świata – wyjaśnia przyczyny, które zdecydowały o stanie sieci transportowej w poszczególnych państwach, – charakteryzuje wady i zalety różnych rodzajów transportu – omawia znaczenie nowoczesnych terminali w rozwoju regionów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny zróżnicowania udziału sektora usług w tworzeniu dochodu narodowego na świecie – omawia zmiany zachodzące w kierunkach i natężeniu ruchu osób i towarów na świecie i w wybranych regionach 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że zatrudnienie w usługach jest jednym z mierników poziomu rozwoju gospodarczego • wyjaśnia znaczenie łączności w funkcjonowaniu polskiej gospodarki • charakteryzuje główne problemy transportu w Polsce
•	Rozwój turystyki na świecie	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>turystyka, walory turystyczne infrastruktura turystyczna</i> • wymienia rodzaje turystyki • wymienia przyczyny rozwoju turystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie turystyki w gospodarce państw świata • klasyfikuje turystykę wg różnych kryteriów • charakteryzuje rodzaje turystyki • wymienia nazwy regionów o wysokich walorach turystycznych i wskazuje te regiony na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje wybrane obszary intensywnie zagospodarowane turystycznie • identyfikuje pozytywne i negatywne skutki rozwoju turystyki dla gospodarki i środowiska przyrodniczego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje atrakcje turystyczne wybranych regionów świata • wyjaśnia przyczyny zmian kierunków wyjazdów turystycznych Polaków • ocenia atrakcyjność turystyczną Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje potrzebę ochrony walorów turystycznych • opisuje turystykę jako źródło dochodu ludności
•	Lekcja powtórzeniowa					
•	Sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Globalna gospodarka</i>					
GLOBALNE PROBLEMY						

<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Dysproporcje w rozwoju ekonomicznym państw</p>	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu <i>produkt krajowy brutto (PKB)</i> • wymienia przyczyny dysproporcji w rozwoju społeczno-gospodarczym świata • odczytuje z tabeli wybrane wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze – wymienia i wskazuje na mapie politycznej świata przykłady państw wysoko, średnio i słabo rozwiniętych gospodarczo – wyróżnia na podstawie mapy regiony bogate i biedne 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wskaźniki społeczno-gospodarcze na danym obszarze – porównuje na podstawie mapy i danych statystycznych produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca w wybranych krajach – charakteryzuje wskaźnik rozwoju społecznego (HDI) – odczytuje z mapy zróżnicowanie wskaźnika HDI w wybranych krajach – opisuje cechy krajów o różnym poziomie rozwoju na wybranych przykładach – określa na podstawie mapy i danych statystycznych, które regiony zalicza się do bogatej Północy, a które – do biednego Południa 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje państwa na podstawie analizy wskaźników społeczno-gospodarczych – opisuje skutki nierównomiernego rozwoju państw 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje wybrane kraje świata pod względem wartości PKB na 1 mieszkańca (tys. USD) oraz wskaźnika HDI – dostrzega zależności między wartością wskaźnika PKB i HDI – analizuje działania bogatych państw i organizacji międzynarodowych mające na celu zniwelowanie różnic pomiędzy najbogatszymi i najbiedniejszymi krajami 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia przyczyny dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego regionów świata – proponuje sposoby zmniejszenia nierówności w rozwoju społeczno-gospodarczym świata
<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Wyżywienie na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki wpływające na nierównomierny dostęp do żywności • wymienia na podstawie mapy kraje o niedoborze i nadprodukcji żywności 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny głodu i niedożywienia • odczytuje z wykresu strukturę niedożywienia w wybranych regionach świata • wskazuje na mapie regiony głodu i niedożywienia na świecie • wymienia nazwy organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje poziomy wyżywienia na świecie • wyjaśnia, z czego wynikają różnice w wielkości i strukturze spożycia żywności na świecie • wyjaśnia przyczyny otyłości na świecie • wyjaśnia, na czym polegała zielona rewolucja 	<ul style="list-style-type: none"> • wykazuje zależność poziomu wyżywienia ludności od warunków produkcji rolnej • analizuje skutki głodu i niedożywienia na świecie • wyjaśnia skutki zielonej rewolucji • wyjaśnia skutki otyłości jako choroby cywilizacyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia i projektuje różne formy pomocy krajów i organizacji pozarządowych państwom oraz regionom dotkniętym głodem • ocenia skuteczność działań organizacji międzynarodowych zajmujących się pomocą dla regionów dotkniętych głodem

			regionów, w których występuje zjawisko głodu			
•	Globalizacja. Przyczyny i skutki	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>globalizacja</i> • wymienia przyczyny globalizacji • wymienia płaszczyzny globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady procesów globalizacji – wymienia korzyści wynikające z rozwoju procesu globalizacji – wymienia nazwy największych korporacji na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje procesy globalizacji na świecie i ich wpływ na rozwój regionalny i lokalny – charakteryzuje wielkie korporacje i ich rolę w procesie globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia pozytywne i negatywne skutki procesu globalizacji • podaje i analizuje przyczyny sprzeciwu wobec globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje korzyści, jakie osiągają kraje średnio i słabo rozwinięte gospodarczo z lokalizacji filii międzynarodowych koncernów na ich terenie • uzasadnia na dowolnych przykładach, że Polska jest objęta procesem globalizacji
•	Współpraca międzynarodowa. Organizacje międzynarodowe	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminów: <i>integracja międzynarodowa, handel zagraniczny, import, eksport, bilans handlu zagranicznego</i> • wymienia płaszczyzny integracji międzynarodowej • wymienia na podstawie mapy nazwy organizacji międzynarodowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje cele integracji w skali globalnej i regionalnej • wyjaśnia znaczenie handlu międzynarodowego • wyjaśnia, co składa się na bilans handlu zagranicznego • wymienia na podstawie diagramów głównych światowych eksporterów i importerów • wymienia na podstawie mapy nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia korzyści wynikające ze współpracy międzynarodowej • analizuje znaczenie ONZ • charakteryzuje organizacje międzynarodowe, których członkiem jest Polska • wymienia nazwy euroregionów na obszarach przygranicznych Polski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie współpracy międzynarodowej na szczeblu krajowym i regionalnym • wyjaśnia na wybranych przykładach przyczyny procesów integracyjnych i ich skutki gospodarcze, społeczne i polityczne • analizuje pozytywne i negatywne skutki integracji europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że integracja polityczna i gospodarcza jest korzystna dla krajów zrzeszonych w poszczególnych organizacjach
•	Konflikty zbrojne. Terroryzm	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie terminu <i>terroryzm</i> • wymienia źródła konfliktów na świecie • podaje przykłady wybranych konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje przyczyny konfliktów zbrojnych • wskazuje na mapie świata najważniejsze obszary konfliktów zbrojnych i zamachów terrorystycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje miejsce i charakter wybranych zamachów terrorystycznych w XXI w. • wyjaśnia skutki terroryzmu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia skutki konfliktów zbrojnych • opisuje wybrany konflikt zbrojny, podając strony konfliktu, jego przebieg i przyczyny • wyjaśnia, w jaki sposób społeczność 	Uczeń poprawnie: <ul style="list-style-type: none"> • ocenia i projektuje różne formy pomocy państwa i organizacji pozarządowych państwom i regionom dotkniętym konfliktami zbrojnymi

		zbrojnych			międzynarodowa może zapobiec istniejącym lub potencjalnym konfliktom zbrojnym	
•	Lekcja powtórzeniowa					
•	Sprawdzenie wiadomości z rozdziału <i>Globalne problemy</i>					
RELACJE CZŁOWIEK – ŚRODOWISKO						
•	Oddziaływanie człowieka na środowisko	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>środowisko przyrodnicze, środowisko geograficzne, antropopresja</i> • wymienia przyczyny antropopresji • wymienia nazwy obszarów o dużej antropopresji 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przejawy antropopresji związanej z rozwojem rolnictwa – opisuje wpływ przemysłu i transportu na środowisko przyrodnicze – wymienia czynniki wpływające na niedobór wody na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje efekt cieplarniany i mechanizm powstawania dziury ozonowej – opisuje przyczyny zachodzących współcześnie globalnych zmian klimatu (globalnego ocieplenia) – charakteryzuje obszary niedoboru i nadmiaru wody na świecie i określa przyczyny tego zróżnicowania – wymienia działania człowieka przyczyniające się do deficytu zasobów wody na świecie 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia skutki wpływu człowieka na środowisko przyrodnicze – ocenia rozwiązania podejmowane w skali globalnej i regionalnej zapobiegające ocieplaniu się klimatu – projektuje działania stosowane w sytuacjach braku lub niedoborów wody w różnych strefach klimatycznych 	<p>Uczeń poprawnie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – formułuje problemy wynikające z eksploatacji zasobów odnawialnych i nieodnawialnych – wykazuje na przykładach, że zbyt intensywne wykorzystanie rolnicze gleb oraz nieumiejętne zabiegi agrotechniczne powodują w wielu częściach świata degradację gleb, co w konsekwencji prowadzi do spadku produkcji żywności, a w niektórych regionach świata – do głodu i ubóstwa

<ul style="list-style-type: none"> • 	<p>Działania na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>ekorozwój</i>, <i>recykling</i>, <i>rekultywacja</i> – rozróżnia formy ochrony przyrody w Polsce – wymienia nazwy parków narodowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia koncepcję zrównoważonego rozwoju – charakteryzuje filary zrównoważonego rozwoju – omawia na podstawie wykresu działania związane z recyklingiem 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje działania podejmowane na rzecz odbudowania równowagi ekologicznej • wymienia nazwy międzynarodowych form ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje etapy relacji człowiek – środowisko – proponuje sposoby ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> – przewiduje globalne przyrodnicze i pozaprzyrodnicze skutki zakłóceń równowagi ekologicznej – proponuje sposoby działań na rzecz zachowania równowagi w środowisku przyrodniczym – wykazuje na przykładach pozaprzyrodnicze czynniki zmieniające relacje człowiek – środowisko przyrodnicze (rozszerzanie udziału technologii energooszczędnych, zmiany modelu konsumpcji, zmiany poglądów dotyczących ochrony środowiska)
---	--	--	---	--	---	---

Biologia

Obowiązki i prawa ucznia na lekcjach biologii zgodne ze Szkolnym Systemem Oceniania.

Oceniane będą:

- **odpowiedzi ustne** (zgodnie ze szczegółowymi kryteriami oceniania); uczeń może zgłosić nieprzygotowanie na początku lekcji raz w semestrze nie podając przyczyny.
- z bieżącego materiału (bez zapowiadania) obejmującego znajomość ostatniej lekcji z uwzględnieniem niezbędnych, wcześniej poznanych wiadomości i umiejętności stanowiących podstawę lub kontynuację realizowanych treści nauczania.
- **kartkówki** (bez zapowiedzi) z wiadomości i umiejętności obejmujących trzy ostatnie lekcje.
- **sprawdziany pisemne**, obejmujące większe partie materiału, najczęściej dział programowy.

Zasady oceniania sprawdzianów przy zastosowaniu punktacji:

Ocena	Procentowy udział punktów
niedostateczny	0-30%
dopuszczający	31-50%
dostateczny	51-70%
dobry	71-85%
bardzo dobry	86-100%

-- o terminie, zakresie (zagadnienia na sprawdzian) i formie sprawdzianu uczniowie są informowani, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

-- sprawdziany są obowiązkowe dla wszystkich uczniów (nie dotyczy uczniów przewlekle chorych i szczególnych przypadków losowych).

-- jeżeli uczeń opuści sprawdzian z przyczyn usprawiedliwionych, powinien go napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły; uczeń wcześniej ustala z nauczycielem termin w którym będzie zaliczał zaległy sprawdzian, jeśli tego nie zrobi, nauczyciel wraz z upływem terminu, ma prawo sprawdzić stan wiedzy i umiejętności ucznia, z danego materiału, bez zapowiedzi.

-- jeżeli uczeń otrzyma ze sprawdzianu ocenę niedostateczną lub ocenę z której jest niezadowolony, może ją poprawić w ciągu dwóch tygodni od momentu otrzymania oceny.

Nauczyciel jest zobowiązany w terminie do dwóch tygodni ocenić i omówić z uczniami wyniki sprawdzianu oraz udostępnić je uczniom do wglądu.

- **zadania domowe**; za dwukrotne niewykonanie zadania domowego, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

- **opracowanie i wygłoszenia referatu na forum klasy.**

- **aktywność podczas lekcji**; uczeń może otrzymać „plusa”, „minusa” lub ocenę z zależności od stopnia trudności wykonywanych zadań i zaangażowania.

- inne formy pracy ucznia, które mogą być oceniane:

- wykonanie planszy,
- przygotowanie prezentacji multimedialnej,
- wykonanie modelu czy projektu,
- udział w konkursach.

Wymagania edukacyjne

zawierają szczegółowy wykaz wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować po omówieniu poszczególnych lekcji z biologii – zakres podstawowy.

Poziomy oczekiwanych osiągnięć ucznia

Wymagania podstawowe	Wymagania ponadpodstawowe
konieczne (na stopień dopuszczający) podstawowe (na stopień dostateczny)	rozszerzające (na stopień dobry) dopełniające (na stopień bardzo dobry)
obejmują treści i umiejętności	obejmują treści i umiejętności
☐ najważniejsze w uczeniu się biologii	☐ złożone i mniej przystępne niż zaliczone do

	wymagań podstawowych
☐ łatwe dla ucznia nawet mało zdolnego	☐ wymagające korzystania z różnych źródeł informacji
☐ często powtarzające się w procesie nauczania	☐ umożliwiające rozwiązywanie problemów
☐ określone programem nauczania na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej	☐ pośrednio użyteczne w życiu pozaszkolnym
☐ użyteczne w życiu codziennym	☐ pozwalające łączyć wiedzę z różnych przedmiotów i dziedzin

Stopnie szkolne

Stopień dopuszczający

Stopień dopuszczający można wystawić uczniowi, który przyswoił treści konieczne. Taki uczeń z pomocą nauczyciela jest w stanie nadrobić braki w podstawowych umiejętnościach.

Stopień dostateczny

Stopień dostateczny może otrzymać uczeń, który opanował wiadomości podstawowe i z niewielką pomocą nauczyciela potrafi rozwiązać podstawowe problemy. Analizuje również proste zależności, a także próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.

Stopień dobry

Stopień dobry można wystawić uczniowi, który przyswoił treści rozszerzające, właściwie stosuje terminologię przedmiotową, a także wiadomości w sytuacjach typowych wg wzorów znanych z lekcji i podręcznika, rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem poznanych metod, samodzielnie pracuje z podręcznikiem i materiałem źródłowym oraz aktywnie uczestniczy w zajęciach.

Stopień bardzo dobry

Stopień bardzo dobry może otrzymać uczeń, który opanował treści dopełniające. Potrafi on samodzielnie interpretować zjawiska oraz bronić swych poglądów.

Stopień celujący

Stopień celujący może otrzymać uczeń, który opanował treści wykraczające poza informacje zawarte w podręczniku. Potrafi on selekcionować i hierarchizować wiadomości, z powodzeniem bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, a także pod okiem nauczyciela prowadzi własne prace badawcze.

Dział programu	Lp	Temat	Poziom wymagań			
			konieczny (K)	podstawowy (P)	rozszerzający (R)	dopełniający (D)
I. Od genu do cechy	1	Budowa i funkcje kwasów nukleinowych	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę DNA jako nośnika informacji genetycznej wymienia elementy budowy DNA i RNA wymienia zasady azotowe wchodzące w skład obu typów kwasów nukleinowych definiuje pojęcia: genetyka, nukleotyd wymienia rodzaje RNA 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: inżynieria genetyczna, replikacja DNA wyjaśnia regułę komplementarności zasad omawia proces replikacji DNA określa rolę poszczególnych rodzajów RNA porównuje budowę i rolę DNA z budową i rolą RNA rozpoznaje na modelu lub ilustracji DNA i RNA 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, z czego wynika komplementarność zasad przedstawia graficznie regułę komplementarności zasad wykazuje, że replikacja DNA ma charakter semikonserwatywny wykazuje związek między kwasami nukleinowymi a cechami organizmów przedstawia za pomocą schematycznego rysunku budowę nukleotydu DNA i RNA 	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę polimerazy DNA w replikacji DNA wykazuje rolę replikacji DNA w zachowaniu niezmienionej informacji genetycznej uzasadnia konieczność zachodzenia procesu replikacji DNA przed podziałem komórki
	2	Geny i genomy	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: gen, genom, chromosom, chromatyna, kariotyp, pozagenowy DNA przedstawia budowę chromosomu wymienia organelle komórki zawierające DNA 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: nukleosom, chromosom homologiczny, komórka haploidalna, komórka diploidalna podaje liczbę chromosomów w komórkach somatycznych i rozrodczych człowieka oblicza liczbę chromosomów w komórce haploidalnej, znając liczbę chromosomów w komórce diploidalnej danego organizmu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między eksonem a intronem omawia organizację materiału genetycznego w jądrze komórkowym wskazuje i nazywa miejsca występowania DNA w komórkach prokariotycznych i eukariotycznych opisuje budowę chromatyny charakteryzuje budowę i rodzaje chromosomów w kariotypie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnice w budowie genomów bakterii i organizmów jądrowych podaje przykłady wykorzystania badań DNA w różnych dziedzinach życia człowieka

3	Kod genetyczny	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia: kod genetyczny, kodon • wymienia cechy kodu genetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób zapisania informacji genetycznej w DNA • wyjaśnia znaczenie kodu genetycznego • charakteryzuje cechy kodu genetycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje schemat przepływu informacji genetycznej • odczytuje kolejność aminokwasów kodowanych przez dany fragment mRNA przy pomocy tabeli kodu genetycznego • nazywa cechy kodu genetycznego na podstawie schematów 	<ul style="list-style-type: none"> • oblicza liczbę nukleotydów i kodonów kodujących określoną liczbę aminokwasów oraz liczbę aminokwasów kodowaną przez określoną liczbę nukleotydów i kodonów • zapisuje sekwencję nukleotydów mRNA oraz sekwencję kodującej nici DNA, znając skład aminokwasowy krótkiego odcinka białka
4	Ekspresja genów	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy ekspresji genów • określa cel transkrypcji i translacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg transkrypcji i translacji • wyjaśnia rolę tRNA w translacji • rozróżnia etapy ekspresji genów 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje i nazywa poszczególne etapy ekspresji genów w komórce • określa znaczenie struktury przestrzennej dla funkcjonalności białek • opisuje budowę cząsteczki tRNA • omawia rolę rybosomów w ekspresji genu 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia konieczność modyfikacji białka po translacji • omawia różnicę w ekspresji genów kodujących RNA i białka • omawia rolę polimerazy RNA w transkrypcji

5	Podstawowe reguły dziedziczenia genów	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: genotyp, fenotyp, allel, homozygota, heterozygota, dominacja, recesywność wymienia i rozpoznaje cechy dominujące i recesywne u ludzi zapisuje genotypy: homozygoty dominującej, homozygoty recesywnej i heterozygoty 	<ul style="list-style-type: none"> wykazuje zależność między genotypem a fenotypem omawia I i II prawo Mendla na schemacie krzyżówki genetycznej rozpoznaje genotyp oraz określa fenotyp rodziców i pokolenia potomnego wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia jednego genu wymienia inne przykłady dziedziczenia cech 	<ul style="list-style-type: none"> omawia badania Mendla wyjaśnia mechanizm dziedziczenia cech zgodnie z I i II prawem Mendla wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia dwóch genów interpretuje krzyżówki genetyczne, używając określeń homozygota, heterozygota, cecha dominująca, cecha recesywna omawia przykłady innych sposobów dziedziczenia cech 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie prac Mendla dla rozwoju genetyki określa prawdopodobieństwo pojawienia się określonych genotypów i fenotypów potomstwa na podstawie genotypów rodziców uzasadnia różnice w dziedziczeniu genów zgodnie z prawami Mendla i genów sprzężonych
6	Genetyczne uwarunkowania płci. Cechy sprzężone z płcią	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia zasadę dziedziczenia płci u człowieka za pomocą krzyżówki genetycznej wymienia przykłady chorób sprzężonych z płcią rozdziela chromosomy płci i chromosomy autosomalne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm ujawnienia się cech recesywnych sprzężonych z płcią wykonuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią wymienia przykłady cech związanych z płcią definiuje pojęcia: chromosomy płci, chromosomy autosomalne 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady mechanizmów dziedziczenia płci u innych organizmów interpretuje krzyżówki genetyczne dotyczące dziedziczenia chorób sprzężonych z płcią uzasadnia różnicę między cechami sprzężonymi a cechami związanymi z płcią wyjaśnia, w jaki sposób dziedziczy się hemofilię 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia, dlaczego mężczyźni częściej chorują na hemofilię i daltonizm niż kobiety omawia różnice między chromosomem X a chromosomem Y

	7	Zmiany w informacji genetycznej	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie rekombinacja genetyczna • definiuje pojęcie mutacja • rozróżnia mutacje genowe i chromosomowe • wymienia czynniki mutagenne • klasyfikuje mutacje ze względu na ich konsekwencje 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje znaczenie rekombinacji genetycznej w kształtowaniu zmienności genetycznej • wymienia czynniki mutagenne • omawia skutki mutacji genowych • omawia skutki mutacji chromosomowych 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje procesy warunkujące rekombinację genetyczną • rozróżnia mutacje spontaniczne i indukowane • klasyfikuje czynniki mutagenne • wyjaśnia, na czym polegają poszczególne rodzaje mutacji genowych i chromosomowych • wyjaśnia, w jaki sposób mutacje prowadzą do chorób nowotworowych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg procesu crossing-over • analizuje rodowody pod kątem metody diagnozowania mutacji • rozróżnia mutacje w zależności od rodzaju komórki, w której mają miejsce • uzasadnia, że mutacje są źródłem zmienności organizmów
	8	Choroby genetyczne człowieka	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie choroba genetyczna • klasyfikuje choroby genetyczne ze względu na przyczynę • wymienia przykłady chorób genetycznych • wyjaśnia, na czym polega profilaktyka genetyczna 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje choroby jednogenowe z uwzględnieniem sposobu dziedziczenia, skutków mutacji, objawów i leczenia • charakteryzuje choroby chromosomalne z uwzględnieniem zmian w kariotypie, objawów i leczenia • rozróżnia wybrane choroby genetyczne 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje dziedziczenie wybranej choroby genetycznej jednogenowej • wyjaśnia, na czym polega poradnictwo genetyczne oraz wymienia sytuacje, w których należy wykonać badania DNA • klasyfikuje badania prenatalne oraz dokonuje ich charakterystyki 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega wady i zalety badań prenatalnych • omawia znaczenie przeprowadzania testów pourodzeniowych • szacuje ryzyko wystąpienia mutacji u dziecka
II. Biotechnologia i inżynieria genetyczna	11	Biotechnologia tradycyjna	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie biotechnologia • wymienia przykłady produktów otrzymywanych metodami biotechnologii tradycyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zastosowania fermentacji mlekowej • przedstawia zastosowania fermentacji etanolowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega reakcja fermentacji • uzasadnienia różnicę między biotechnologią tradycyjną a biotechnologią nowoczesną • zapisuje reakcje fermentacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia wykorzystanie bakterii octowych • omawia na przykładach znaczenie fermentacji mlekowej • dowodzi pozytywnego i negatywnego znaczenia zachodzenia fermentacji dla człowieka

12	Biotechnologia w ochronie środowiska	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady praktycznego wykorzystania organizmów do rozkładu substancji definiuje pojęcia: oczyszczanie biologiczne, tworzywa biodegradowalne, biologiczne zwalczanie szkodników wymienia metody utylizacji odpadów komunalnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm biologicznego oczyszczania ścieków omawia zastosowanie testów uzyskanych metodami biotechnologicznymi do oceny stanu środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> omawia istotę funkcjonowania biofiltrów wykazuje rolę mikroorganizmów w biologicznym oczyszczaniu ścieków charakteryzuje metody utylizacji odpadów komunalnych opisuje metody zwalczania szkodników z użyciem metod biologicznych 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi roli przetwarzania odpadów komunalnych jako alternatywnego źródła energii analizuje korzyści wynikające z zastosowania tworzyw biodegradowalnych zamiast tradycyjnych tworzyw sztucznych ocenia zastosowanie metod biotechnologicznych do wytwarzania energii
13	Podstawowe techniki inżynierii genetycznej	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: inżynieria genetyczna, organizm zmodyfikowany genetycznie, organizm transgeniczny, enzym restrykcyjny, wektor wymienia techniki inżynierii genetycznej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, czym zajmuje się inżynieria genetyczna wyjaśnia, na czym polega: sekwencjonowanie DNA, elektroforeza, łańcuchowa reakcja polimerazy, sonda molekularna 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposoby otrzymania organizmów transgenicznych wyjaśnia funkcję enzymów restrykcyjnych porównuje działanie ligazy i enzymów restrykcyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje poszczególne etapy: elektroforezy, metody PCR i wprowadzenia genu do komórki określa cel wykorzystania sondy molekularnej
14	Organizmy zmodyfikowane genetycznie	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cele tworzenia roślin i zwierząt zmodyfikowanych genetycznie 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia cele tworzenia roślin i zwierząt zmodyfikowanych genetycznie określa korzyści wynikające ze stosowania zmodyfikowanych genetycznie zwierząt w rolnictwie, medycynie, nauce i przemyśle 	<ul style="list-style-type: none"> określa rodzaje modyfikacji genetycznych roślin oraz wskazuje cechy, które rośliny zyskują dzięki nim omawia kolejne etapy transformacji genetycznej roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje argumenty za i przeciw genetycznej modyfikacji organizmów ocenia rzetelność przekazu medialnego na temat GMO

15	Biotechnologia a medycyna	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: diagnostyka molekularna, terapia genowa • wymienia przykłady molekularnych metod diagnostycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa cel molekularnych metod diagnostycznych • podaje przykłady leków uzyskiwanych dzięki zastosowaniu biotechnologii nowoczesnej • uzasadnia rolę organizmów zmodyfikowanych genetycznie w produkcji biofarmaceutyków • wyjaśnia, na czym polega terapia genowa • wyjaśnia znaczenie biotechnologii w otrzymywaniu materiałów medycznych nowej generacji 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia badania prowadzone w ramach diagnostyki molekularnej • omawia techniki otrzymywania biofarmaceutyków • omawia możliwości związane z hodowlą tkanek i narządów w transplantologii • charakteryzuje poszczególne rodzaje terapii genowej • rozróżnia rodzaje terapii genowej 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia molekularne metody diagnostyczne • dowodzi skuteczności badania prowadzonych w ramach diagnostyki molekularnej w indywidualizacji procesu leczenia • określa znaczenie wykorzystania komórek macierzystych w leczeniu chorób • ocenia skuteczność leczenia schorzeń metodami terapii genowej
16	Klonowanie - tworzenie genetycznych kopii	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: klonowanie, klon • wymienia przykłady organizmów będących naturalnymi klonami • wymienia cele klonowania DNA, komórek, roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • udowadnia, że bliźnięta jednojajowe są naturalnymi klonami • wyjaśnia, w jaki sposób otrzymuje się klony DNA, komórek, roślin i zwierząt • uzasadnia swoje stanowisko w sprawie klonowania człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rodzaje rozmnażania bezpłciowego jako przykłady naturalnego klonowania • omawia sposoby klonowania roślin i zwierząt • rozróżnia klonowanie reprodukcyjne i terapeutyczne • formułuje argumenty za i przeciw klonowaniu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy klonowania ssaków metodą transplantacji jąder komórkowych • ocenia przekaz medialny dotyczący klonowania, w tym klonowania człowieka • uzasadnia rolę klonowania w zachowaniu bioróżnorodności gatunkowej

	17	Inżynieria genetyczna – korzyści i zagrożenia	<ul style="list-style-type: none"> • podaje argumenty za i przeciw stosowaniu technik inżynierii genetycznej w badaniach naukowych, medycynie, rolnictwie, przemyśle i ochronie środowiska • wymienia argumenty za i przeciw stosowaniu zwierząt w eksperymentach naukowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób GMO mogą wpłynąć negatywnie na środowisko naturalne • rozpoznaje produkty GMO 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wpływ produktów GMO na zdrowie człowieka • uzasadnia obawy etyczne związane z GMO • omawia sposoby zapobiegania zagrożeniom ze strony organizmów zmodyfikowanych genetycznie 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia regulacje prawne dotyczące GMO w Unii Europejskiej • ocenia przekaz medialny dotyczący badań naukowych oraz przewiduje skutki nierzetelnej informacji obecnej w mediach
	18	Znaczenie badań nad DNA	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady praktycznego zastosowania badań nad DNA w medycynie, medycynie sądowej, biotechnologii nowoczesnej, ewolucjonizmie i systematyce • definiuje pojęcie profil genetyczny 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega zastosowanie badań nad DNA w medycynie, medycynie sądowej, biotechnologii nowoczesnej, ewolucjonizmie i systematyce • wyjaśnia sposób wykorzystania DNA do określenia pokrewieństwa oraz ustalenia lub wykluczenia ojcostwa 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady organizmów oraz pozyskiwanych od nich genów • omawia metody śledzenia funkcjonowania wybranego genu • omawia wykorzystanie badań DNA w medycynie sądowej • uzasadnia znaczenie analizy sekwencji DNA w badaniach ewolucyjnych i taksonomicznych 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy metody ustalania profilu genetycznego • przewiduje możliwe kierunki rozwoju inżynierii genetycznej na podstawie zdobytej wiedzy
III. Ochrona przyrody	19	Czym jest różnorodność biologiczna?	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia poziomy różnorodności biologicznej • wskazuje trzy miejsca na Ziemi szczególnie cenne pod względem różnorodności biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcie różnorodności biologicznej • omawia wskazany czynnik kształtujący różnorodność biologiczną • wyjaśnia różnice pomiędzy poziomami różnorodności biologicznej • uzasadnia praktyczne znaczenie bioróżnorodności dla człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje poziomy różnorodności biologicznej • porównuje poziomy różnorodności biologicznej • charakteryzuje wybrane miejsca na Ziemi, szczególnie cenne pod względem różnorodności biologicznej • opisuje metody pozwalające na określenie poziomu bioróżnorodności 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje wpływ różnych czynników na kształtowanie się różnorodności biologicznej • analizuje zmiany różnorodności gatunkowej w czasie • dowodzi istnienia trudności w określaniu liczby gatunków na świecie

	20	Zagrożenia różnorodności biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykłady gatunków zagrożonych wyginięciem wymienia przykłady gatunków wymarłych wylicza czynniki wpływające na stan ekosystemów 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działalności człowieka przyczyniającej się do spadku różnorodności biologicznej wymienia miejsca najbardziej narażone na zanik różnorodności biologicznej podaje przykłady gatunków inwazyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny wymierania gatunków wskazuje działalność człowieka jako przyczynę spadku różnorodności biologicznej wyjaśnia przyczyny zanikania różnorodności biologicznej na świecie analizuje wpływ rolnictwa na zachowanie różnorodności biologicznej ocenia skutki wyginięcia gatunków zwornikowych 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi istnienia różnic pomiędzy współczesnym wymieraniem gatunków a poprzednimi wymieraniami przewiduje skutki osuszania obszarów podmokłych omawia wpływ gatunków obcych, w tym inwazyjnych, na ekosystemy
	21	Motywy i koncepcje ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia zadania ochrony przyrody wymienia motywy ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność ochrony przyrody omawia wybrane motywy ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> omawia motywy ochrony przyrody charakteryzuje koncepcje ochrony przyrody uzasadnia konieczność podejmowania działań prowadzących do zachowania różnorodności biologicznej 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady działań w zakresie ochrony przyrody wynikających z poszczególnych motywów ochrony przyrody
	22	Sposoby ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby ochrony przyrody wymienia cele ochrony przyrody podaje przykłady ochrony in situ i ex situ 	<ul style="list-style-type: none"> omawia wskazany sposób ochrony przyrody wyjaśnia różnice pomiędzy sposobami ochrony przyrody podaje przykłady sytuacji, w których niezbędna jest ochrona czynna 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sposoby ochrony przyrody uzasadnia różnicę między ochroną bierną a ochroną czynną uzasadnia konieczność tworzenia banków nasion podaje przykłady gatunków, które restytuowano podaje przykłady działań, które dopuszcza się w przypadku ochrony częściowej 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia konieczność ochrony gatunkowej wyjaśnia, dlaczego w stosunku do niektórych gatunków i obszarów stosowana jest ochrona ścisła, a do innych – ochrona częściowa wyjaśnia, czym resystytucja różni się od reintrodukcji ocenia skuteczność ochrony in situ i ex situ

	23	Ochrona przyrody w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy ochrony przyrody w Polsce • wskazuje na mapie parki narodowe • podaje nazwy parków narodowych i krajobrazowych położonych najbliżej miejsca zamieszkania • wymienia po pięć nazw zwierząt, roślin i grzybów podlegających w Polsce ochronie gatunkowej • podaje przykłady działań podejmowanych w ramach ochrony czynnej 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia formy ochrony obszarowej przyjęte w Polsce • wyjaśnia różnice pomiędzy formami ochrony indywidualnej • rozpoznaje na ilustracji lub fotografii omawiane wcześniej rośliny, zwierzęta i grzyby podlegające ochronie gatunkowej • wskazuje przykłady chronionych gatunków roślin i zwierząt występujących w najbliższej okolicy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę poszczególnych form ochrony przyrody • charakteryzuje park narodowy położony najbliżej miejsca zamieszkania • klasyfikuje rezerwy przyrody ze względu na przedmiot ochrony i typ ekosystemu • wymienia działania zakazane i dozwolone na obszarach podlegających ochronie 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie otulin tworzonych wokół parków narodowych • klasyfikuje parki narodowe według daty założenia lub wielkości
	24	Międzynarodowe formy ochrony przyrody	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia międzynarodowe formy ochrony przyrody • charakteryzuje rezerwat biosfery jako międzynarodową formę ochrony przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • wylicza parki narodowe w Polsce uznane za rezerwy biosfery • definiuje pojęcie zrównoważony rozwój • omawia działalność organizacji zajmujących się ochroną przyrody 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie Agendy 21 • wyjaśnia, na czym polega zrównoważony rozwój • podaje przykłady międzynarodowych inicjatyw w zakresie ochrony przyrody • charakteryzuje parki narodowe w Polsce uznane za rezerwy biosfery • rozróżnia typy obszarów sieci Natura 2000 • formułuje sądy dotyczące zasad zrównoważonego rozwoju oraz sposobów i możliwości wdrażania tych zasad 	<ul style="list-style-type: none"> • określa znaczenie konwencji: ramsarskiej, CITES, bońskiej w ochronie przyrody • uzasadnia konieczność globalnej ochrony przyrody • ocenia znaczenie projektu Natura 2000 • ocenia działalność organizacji zajmujących się ochroną przyrody • ocenia stopień realizacji postulatów zrównoważonego rozwoju na świecie i w kraju

Chemia

Obowiązki i prawa ucznia na lekcjach chemii zgodne ze Szkolnym Systemem Oceniania.

Kryteria oceniania i metod sprawdzania osiągnięć uczniów oraz wymagania edukacyjne.

Oceniane będą:

- sprawdziany pisemne, obejmujące większe partie materiału, najczęściej dział programowy,
- kartkówki (bez zapowiedzi) z wiadomości i umiejętności obejmujących trzy ostatnie lekcje,
- odpowiedzi ustne (zgodnie ze szczegółowymi kryteriami oceniania); uczeń może zgłosić nieprzygotowanie na początku lekcji raz w semestrze nie podając przyczyny,
- z bieżącego materiału (bez zapowiadania) obejmującego znajomość ostatniej lekcji z uwzględnieniem niezbędnych, wcześniej poznanych wiadomości i umiejętności stanowiących podstawę lub kontynuację realizowanych treści nauczania,

Zasady oceniania sprawdzianów przy zastosowaniu punktacji:

Ocena	Procentowy udział punktów
niedostateczny	0-30%
dopuszczający	31-50%
dostateczny	51-70%
dobry	71-85%
bardzo dobry	86-100%

-- o terminie, zakresie (zagadnienia na sprawdzian) i formie sprawdzianu uczniowie są informowani, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

-- sprawdziany są obowiązkowe dla wszystkich uczniów (nie dotyczy uczniów przewlekle chorych i szczególnych przypadków losowych).

-- jeżeli uczeń opuści sprawdzian z przyczyn usprawiedliwionych, powinien go napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły; uczeń wcześniej ustala z nauczycielem termin w którym będzie zaliczał zaległy sprawdzian, jeśli tego nie zrobi, nauczyciel wraz z upływem terminu, ma prawo sprawdzić stan wiedzy i umiejętności ucznia, z danego materiału, bez zapowiedzi.

-- jeżeli uczeń otrzyma ze sprawdzianu ocenę niedostateczną lub ocenę z której jest niezadowolony, może ją poprawić w ciągu dwóch tygodni od momentu otrzymania oceny.

Nauczyciel jest zobowiązany w terminie do dwóch tygodni ocenić i omówić z uczniami wyniki sprawdzianu oraz udostępnić je uczniom do wglądu.

- zadania domowe; za dwukrotne niewykonanie zadania domowego, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną,

- aktywność podczas lekcji; uczeń może otrzymać „plusa”, „minusa” lub ocenę z zależności od stopnia trudności wykonywanych zadań i zaangażowania,

- inne formy pracy ucznia, które mogą być oceniane:

- przygotowanie prezentacji multimedialnej,

- opracowanie i wygłoszenia referatu na forum klasy,

- wykonanie planszy,
- wykonanie modelu czy projektu,
- udział w konkursach.

Wymagania konieczne (K) obejmują wiadomości i umiejętności, których opanowanie pozwoli uczniowi kontynuować naukę na danym poziomie nauczania.

Wymaganiom koniecznym odpowiadają cele kategorii A (uczeń wie). Uczeń zapamiętuje i odtwarza wiadomości (definiuje, wymienia, nazywa), opisuje działania (ale niekoniecznie je wykonuje). Uczeń, który spełnia te wymagania, uzyskuje ocenę dopuszczającą.

Wymagania podstawowe (P) obejmują wiadomości i umiejętności, które są stosunkowo łatwe do opanowania, użyteczne w życiu codziennym i konieczne do kontynuowania nauki. Wymaganiom podstawowym odpowiadają cele kategorii B (uczeń rozumie). Uczeń rozumie wiadomości (wyjaśnia, streszcza, rozróżnia), odtwarzania działania. Uczeń, który spełnia wymagania konieczne i podstawowe, uzyskuje ocenę dostateczną.

Wymagania rozszerzające (R) obejmują wiadomości o średnim poziomie trudności, a ich przyswojenie nie jest niezbędne do kontynuowania nauki. Mogą one, ale nie muszą być użyteczne w życiu codziennym. Są pogłębione i rozszerzone w stosunku do wymagań podstawowych. Wymaganiom rozszerzonym odpowiadają cele kategorii C (uczeń stosuje wiadomości). Uczeń wykorzystuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach typowych (rozwiązuje, porównuje, rysuje, projektuje). Uczeń, który spełnia wymagania konieczne, podstawowe i rozszerzające, uzyskuje ocenę dobrą.

Wymagania dopełniające (D) obejmują wiadomości i umiejętności, które są trudne do opanowania, nie mają bezpośredniego zastosowania w życiu codziennym, mogą, ale nie muszą wykraczać poza program nauczania. Wymaganiom dopełniającym odpowiadają cele kategorii D (uczeń rozwiązuje problemy). Uczeń wykorzystuje wiadomości i umiejętności w sytuacjach problemowych/nietypowych (dowodzi, przewiduje, ocenia, wykrywa). Uczeń, który spełnia warunki konieczne, podstawowe, rozszerzające i dopełniające, zyskuje ocenę bardzo dobrą

Stopnie szkolne

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma pewne braki w wiadomościach i umiejętnościach określonych w wymaganiach podstawy programowej, ale nie przekreślają one możliwości dalszego kształcenia,
- z pomocą nauczyciela rozwiązuje typowe zadania teoretyczne i praktyczne o niewielkim stopniu trudności,
- z pomocą nauczyciela bezpiecznie wykonuje proste doświadczenia chemiczne, zapisuje proste wzory i równania reakcji chemicznych.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował w zakresie podstawowym te wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach podstawy programowej, które są konieczne do dalszego kształcenia,
- z pomocą nauczyciela poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do rozwiązywania typowych zadań i problemów,
- z pomocą nauczyciela korzysta ze źródeł wiedzy, takich jak: układ okresowy pierwiastków chemicznych, wykresy, tablice chemiczne,
- z pomocą nauczyciela bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne,
- z pomocą nauczyciela zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych oraz rozwiązuje zadania obliczeniowe o niewielkim stopniu trudności.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w dużym zakresie wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach podstawy programowej,
- poprawnie stosuje wiadomości i umiejętności do samodzielnego rozwiązywania typowych zadań i problemów,

- korzysta z układu okresowego pierwiastków chemicznych, wykresów, tablic chemicznych i innych źródeł wiedzy chemicznej,
- bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne,
- zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych,
- samodzielnie rozwiązuje zadania obliczeniowe o średnim stopniu trudności.

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który:

- opanował w pełnym zakresie wiadomości i umiejętności określone w wymaganiach podstawy programowej,
- stosuje zdobytą wiedzę i umiejętności do rozwiązywania problemów oraz zadań problemowych (nowych),
- wykazuje dużą samodzielność i potrafi bez pomocy nauczyciela korzystać z różnych źródeł wiedzy, np.: układu okresowego pierwiastków chemicznych, wykresów, tablic chemicznych, encyklopedii i Internetu,
- projektuje i bezpiecznie wykonuje doświadczenia chemiczne,
- biegle zapisuje i bilansuje równania reakcji chemicznych oraz samodzielnie rozwiązuje zadania obliczeniowe o dużym stopniu trudności.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- ma i stosuje wiadomości oraz umiejętności wykraczające poza zakres wymagań podstawy programowej dla danego etapu kształcenia,
- ma i stosuje wiadomości oraz umiejętności z zakresu wymagań podstawy programowej dla danego etapu kształcenia i stosuje je do rozwiązania zadań problemowych o wysokim stopniu złożoności,
- formułuje problemy oraz dokonuje analizy i syntezy nowych zjawisk,
- osiąga sukcesy w konkursach chemicznych na szczeblu wyższym niż szkolny.

Wymagania programowe z chemii na poszczególne oceny – IV etap edukacyjny
– przygotowane na podstawie treści zawartych w podstawie programowej
oraz w podręczniku To jest chemia zakres podstawowy

1. Materiały i tworzywa pochodzenia naturalnego

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
Uczeń: – zna i stosuje zasady BHP obowiązujące w pracowni chemicznej (bezpiecznie posługuje się prostym sprzętem laboratoryjnym i podstawowymi odczynnikami chemicznymi)	Uczeń: – opisuje, jak zidentyfikować węglan wapnia – opisuje właściwości oraz zastosowania skał wapiennych i gipsowych – opisuje właściwości tlenku krzemu(IV)	Uczeń: – projektuje doświadczenie chemiczne Odróżnianie skał wapiennych od innych skał i minerałów oraz zapisuje odpowiednie równania reakcji chemicznych – definiuje pojęcie skala twardości	Uczeń: – omawia proces twardnienia zaprawy wapiennej i zapisuje odpowiednie równanie reakcji chemicznej – podaje twardości w skali Mohsa dla wybranych minerałów – projektuje doświadczenie	Uczeń: – wyjaśnia zjawisko powstawania kamienia kotłowego – opisuje szczegółowo przeróbkę gipsu – wymienia rodzaje szkła oraz opisuje ich właściwości i

<p>– definiuje pojęcia: skorupa ziemska, minerały, skały, surowce mineralne</p> <p>– dokonuje podziału surowców mineralnych na budowlane, chemiczne, energetyczne, metalurgiczne, zdobnicze oraz wymienia przykłady poszczególnych rodzajów surowców</p> <p>– zapisuje wzór sumaryczny i podaje nazwę systematyczną podstawowego związku chemicznego występującego w skałach wapiennych</p> <p>– opisuje rodzaje skał wapiennych i gipsowych</p> <p>– opisuje podstawowe zastosowania skał wapiennych i gipsowych</p> <p>– opisuje sposób identyfikacji CO₂ (reakcja charakterystyczna)</p> <p>– definiuje pojęcie hydrat</p> <p>– przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania</p> <p>– wymienia główny składnik kwarcu i piasku</p> <p>– zapisuje wzór sumaryczny krzemionki oraz podaje jej nazwę systematyczną</p> <p>– wymienia najważniejsze odmiany SiO₂ występujące w przyrodzie i podaje ich zastosowania</p> <p>– wymienia najważniejsze właściwości tlenku krzemu(IV)</p> <p>– podaje nazwy systematyczne</p>	<p>– podaje nazwy soli bezwodnych i zapisuje ich wzory sumaryczne</p> <p>– podaje przykłady nazw najważniejszych hydratów i zapisuje ich wzory sumaryczne</p> <p>– oblicza masy cząsteczkowe hydratów</p> <p>– przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania</p> <p>– opisuje sposób otrzymywania wapna palonego i gaszonego</p> <p>– opisuje właściwości wapna palonego i gaszonego</p> <p>– zapisuje równania reakcji otrzymywania i gaszenia wapna palonego (otrzymywania wapna gaszonego)</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Gaszenie wapna palonego</p> <p>– zapisuje równanie reakcji chemicznej wapna gaszonego z CO₂ (twardnienie zaprawy wapiennej)</p> <p>– zapisuje wzory sumaryczne gipsu i gipsu palonego oraz opisuje sposoby ich otrzymywania</p> <p>– wyjaśnia, czym są zaprawa gipsowa i zaprawa wapienna oraz wymienia ich zastosowania</p> <p>– wyjaśnia proces twardnienia zaprawy gipsowej</p> <p>– opisuje proces produkcji szkła (wymienia kolejne etapy)</p> <p>– opisuje niektóre rodzaje szkła i</p>	<p>minerałów</p> <p>– podaje nazwy systematyczne hydratów i zapisuje ich wzory sumaryczne</p> <p>– opisuje różnice we właściwościach hydratów i soli bezwodnych</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Usuwanie wody z hydratów</p> <p>– oblicza zawartość procentową wody w hydratych</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Termiczny rozkład wapieni</p> <p>– opisuje szczegółowo sposób otrzymywania wapna palonego i wapna gaszonego</p> <p>– zapisuje równanie reakcji otrzymywania gipsu palonego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego gips i gips palony są hydratami</p> <p>– zapisuje równanie reakcji twardnienia zaprawy gipsowej</p> <p>– wyjaśnia niektóre zastosowania gliny na podstawie jej właściwości</p> <p>– projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne Badanie właściwości sorpcyjnych gleby</p> <p>– opisuje wpływ niektórych składników gleby na rozwój roślin</p> <p>– uzasadnia potrzebę stosowania nawozów sztucznych i podaje ich</p>	<p>chemiczne Badanie właściwości tlenku krzemu(IV)</p> <p>– opisuje każdy z etapów produkcji szkła</p> <p>– projektuje i przeprowadza doświadczenie chemiczne Badanie odczynu gleby</p> <p>– opisuje właściwości omawianych odmian kwarcu</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Sporządzanie zaprawy gipsowej i badanie jej twardnienia</p>	<p>zastosowania</p> <p>– opisuje glinę pod względem jej zastosowań w materiałach budowlanych</p> <p>– opisuje zastosowania cementu, zaprawy cementowej i betonu</p> <p>– wymienia źródła zanieczyszczeń gleby, omawia ich skutki oraz proponuje sposoby ochrony gleby przed degradacją</p> <p>- rozwiązuje chemograpy</p> <p>- potrafi zaprojektować doświadczenia</p>
---	--	---	---	--

<p>wapna palonego i gaszonego oraz zapisuje wzory sumaryczne tych związków chemicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia podstawowe właściwości i zastosowania wapna palonego i gaszonego – wymienia podstawowe zastosowania gipsu palonego – wymienia właściwości szkła – podaje różnicę między substancjami krystalicznymi a ciałami bezpostaciowymi – opisuje proces produkcji szkła (wymienia podstawowe surowce) – definiuje pojęcie glina – wymienia przykłady zastosowań gliny – definiuje pojęcia: cement, zaprawa cementowa, beton, ceramika – opisuje, czym są właściwości sorpcyjne gleby oraz co to jest odczyn gleby – wymienia składniki gleby – dokonuje podziału nawozów na naturalne i sztuczne (fosforowe, azotowe i potasowe) – wymienia przykłady nawozów naturalnych i sztucznych – wymienia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń gleby 	<p>ich zastosowania</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia właściwości gliny – wymienia surowce do produkcji wyrobów ceramicznych, cementu i betonu – projektuje i przeprowadza badanie kwasowości gleby – uzasadnia potrzebę stosowania nawozów – opisuje znaczenie właściwości sorpcyjnych i odczynu gleby oraz wpływ pH gleby na wzrost wybranych roślin – wyjaśnia, na czym polega zanieczyszczenie gleby – wymienia źródła chemicznego zanieczyszczenia gleby – definiuje pojęcie degradacja gleby – opisuje, na czym polega rekultywacja gleby 	<p>przykłady</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega chemiczne zanieczyszczenie gleby – opisuje metody rekultywacji gleby 		
--	--	---	--	--

2. Źródła energii

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady surowców naturalnych wykorzystywanych do pozyskiwania energii – definiuje pojęcie gaz ziemny – wymienia właściwości gazu ziemnego – zapisuje wzór sumaryczny głównego składnika gazu ziemnego oraz podaje jego nazwę systematyczną – wymienia zasady BHP dotyczące obchodzenia się z węglowodorami i innymi paliwami – definiuje pojęcie ropa naftowa – wymienia skład i właściwości ropy naftowej – definiuje pojęcie alotropia pierwiastków chemicznych – wymienia odmiany alotropowe węgla – wymienia nazwy kopalnych paliw stałych – definiuje pojęcia: destylacja, frakcja, destylacja frakcjonowana, piroliza (pirogenizacja, sucha destylacja), katalizator, izomer – wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej – wymienia nazwy produktów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia właściwości kopalnych paliw stałych – opisuje budowę diamentu, grafitu – wymienia fulerenów oraz wymienia ich właściwości (z podziałem na fizyczne i chemiczne) – wyjaśnia, jakie właściwości ropy naftowej umożliwiają jej przetwarzanie w procesie destylacji frakcjonowanej – wymienia nazwy i zastosowania kolejnych produktów otrzymanywanych w wyniku destylacji ropy naftowej – opisuje proces suchej destylacji węgla kamiennego (pirolizę) – wymienia nazwy produktów procesu suchej destylacji węgla kamiennego oraz opisuje ich skład i stan skupienia – wymienia zastosowania produktów suchej destylacji węgla kamiennego – opisuje, jak można zbadać właściwości benzyn – wymienia przykłady rodzajów benzyn – wymienia nazwy systematyczne związków chemicznych o LO = 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje właściwości diamentu, grafitu – opisuje fulerenów na podstawie znajomości ich budowy – wymienia zastosowania diamentu, grafitu i fulerenów wynikające z ich właściwości – definiuje pojęcia grafen i karbin – opisuje przebieg destylacji ropy naftowej – wyjaśnia, na czym polegają krawing i reforming – opisuje, jak ustala się liczbę oktanową – wymienia nazwy substancji stosowanych jako środki przeciwstukowe – opisuje właściwości różnych rodzajów benzyn – zapisuje równania reakcji powstawania kwasów (dotyczące kwaśnych opadów) – analizuje możliwości zastosowań alternatywnych źródeł energii (biopaliwa, wodór, energia słoneczna, wodna, jądrowa, geotermalna, itd.) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakim celu przeprowadza się procesy krawingu i reformingu – definiuje pojęcie izomeria – wymienia wady i zalety wykorzystywania tradycyjnych i alternatywnych źródeł energii – projektuje doświadczenie chemiczne Badanie właściwości ropy naftowej – projektuje doświadczenie chemiczne Badanie właściwości benzyny – analizuje wpływ sposobów uzyskiwania energii na stan środowiska przyrodniczego – analizuje wpływ sposobów uzyskiwania energii na stan środowiska przyrodniczego 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – proponuje rodzaje szkła laboratoryjnego niezbędnego do wykonania doświadczenia chemicznego Destylacja frakcjonowana ropy naftowej – projektuje doświadczenie chemiczne Sucha destylacja węgla kamiennego – analizuje wady i zalety środków przeciwstukowych - potrafi zaprojektować doświadczenia

<p>suchej destylacji węgla kamiennego</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia składniki benzyny, jej właściwości i główne zastosowania – definiuje pojęcie liczba oktanowa – dokonuje podziału źródeł energii na wyczerpywalne i niewyczerpywalne – wymienia przykłady negatywnego wpływu stosowania paliw tradycyjnych na środowisko przyrodnicze – definiuje pojęcia: efekt cieplarniany, kwaśne opady, globalne ocieplenie – wymienia gazy cieplarniane – wymienia przykłady alternatywnych źródeł energii – zapisuje proste równania reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego węglowodorów 	<p>100 i LO = 0</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia sposoby podwyższania LO benzyny – zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego węglowodorów – wymienia główne powody powstania nadmiernego efektu cieplarnianego oraz kwaśnych opadów – zapisuje przykłady równań reakcji tworzenia się kwasów – definiuje pojęcie smog – wymienia poznane alternatywne źródła energii – opisuje właściwości tlenku węgla(II) i jego wpływ na organizm człowieka 			
---	--	--	--	--

3. Środki czystości i kosmetyki

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie mydła – dokonuje podziału mydeł ze względu na rozpuszczalność w wodzie i stan skupienia oraz podaje ich przykłady – wymienia metody 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje proces zmydlenia tłuszczów – zapisuje słownie przebieg reakcji zmydlenia tłuszczów – opisuje, jak doświadczalnie otrzymać mydło 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projektuje doświadczenie chemiczne Otrzymywanie mydła w reakcji zmydlenia tłuszczu – projektuje doświadczenie chemiczne Otrzymywanie mydła w reakcji zobojętniania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zjawisko powstawania osadu, zapisując jonowo równania reakcji chemicznych – projektuje doświadczenie chemiczne Badanie wpływu emulgatora na trwałość emulsji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapisuje równanie reakcji hydrolizy podanego mydła na sposób cząsteczkowy i jonowy – zapisuje równania reakcji usuwania twardości wody

<p>otrzymywania mydeł</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: reakcja zmydlenia, reakcja zobojętniania, reakcja hydrolizy – zapisuje wzory sumaryczne i nazwy zwyczajowe podstawowych kwasów tłuszczowych – wymienia właściwości i zastosowania wybranych mydeł – podaje odczyn roztworów mydeł oraz wymienia nazwy jonów odpowiedzialnych za jego powstanie – wymienia składniki brudu – wymienia substancje zwilżalne i niezwilżalne przez wodę – wyjaśnia pojęcia: hydrofilowy, hydrofobowy, napięcie powierzchniowe – wymienia podstawowe zastosowania detergentów – podaje przykłady substancji obniżających napięcie powierzchniowe wody – definiuje pojęcia: twarda woda, kamień kotłowy – opisuje zachowanie mydła w twardej wodzie – dokonuje podziału mieszanin ze względu na rozmiary cząstek – opisuje zjawisko tworzenia się emulsji – wymienia przykłady emulsji i ich zastosowania – podaje, gdzie znajdują się informacje 	<p>z tłuszczu</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapisuje nazwę zwyczajową i wzór sumaryczny kwasu tłuszczowego potrzebnego do otrzymania mydła o podanej nazwie – wyjaśnia, dlaczego roztwory mydeł mają odczyn zasadowy – definiuje pojęcie substancja powierzchniowo czynna (detergent) – opisuje budowę substancji powierzchniowo czynnych – zaznacza fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe w podanych wzorach strukturalnych substancji powierzchniowo czynnych oraz opisuje rolę tych fragmentów – wymienia rodzaje substancji powierzchniowo czynnych – opisuje mechanizm usuwania brudu – projektuje doświadczenie chemiczne Badanie wpływu różnych substancji na napięcie powierzchniowe wody – wymienia związki chemiczne odpowiedzialne za powstawanie kamienia kotłowego – wyjaśnia, co to są emulgatory – dokonuje podziału emulsji i wymienia przykłady poszczególnych jej rodzajów – wyjaśnia różnice między typami emulsji (O/W, W/O) 	<ul style="list-style-type: none"> – zapisuje równanie reakcji otrzymywania mydła o podanej nazwie – wymienia produkty reakcji hydrolizy mydeł oraz wyjaśnia ich wpływ na odczyn roztworu – wyjaśnia, z wykorzystaniem zapisu jonowego równania reakcji chemicznej, dlaczego roztwór mydła ma odczyn zasadowy – projektuje doświadczenie chemiczne Wpływ twardości wody na powstawanie piany – zapisuje równania reakcji chemicznych mydła z substancjami odpowiadającymi za twardość wody – określa rolę środków zmiękczejących wodę oraz podaje ich przykłady – wyjaśnia, jak odróżnić koloidy od roztworów właściwych – opisuje składniki bazowe, czynne i dodatkowe kosmetyków – wyszukuje w dostępnych źródłach informacje na temat działania kosmetyków – opisuje wybrane środki czystości (do mycia szyb i lusterek, używane w zmywarkach, do udrażniania rur, do czyszczenia metali i biżuterii) – wskazuje na charakter chemiczny składników środków do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii w aspekcie zastosowań 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje działanie wybranych postaci kosmetyków (np. emulsje, roztwory) – podaje przykłady ich zastosowań – omawia mechanizm usuwania brudu przy użyciu środków zawierających krzemian sodu na podstawie odpowiednich równań reakcji – opisuje sposób czyszczenia srebra metodą redukcji elektrochemicznej – projektuje doświadczenie chemiczne Wykrywanie obecności fosforanów(V) w proszkach do prania – wyjaśnia, dlaczego substancje zmiękczejące wodę zawarte w proszkach są szkodliwe dla urządzeń piorących – omawia wpływ freonów na warstwę ozonową 	<p>przez gotowanie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia zasady odczytywania i analizy składu kosmetyków na podstawie etykiet – wymienia zasady INCI - potrafi zaprojektować doświadczenia
--	---	--	---	---

<p>o składnikach kosmetyków</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia zastosowania wybranych kosmetyków i środków czystości – wymienia nazwy związków chemicznych znajdujących się w środkach do przetykania rur – wymienia przykłady zanieczyszczeń metali (rdza) oraz sposoby ich usuwania – definiuje pojęcie eutrofizacja wód – wymienia przykłady substancji powodujących eutrofizację wód – definiuje pojęcie dziura ozonowa – stosuje zasady bezpieczeństwa podczas korzystania ze środków chemicznych w życiu codziennym 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia niektóre składniki kosmetyków z uwzględnieniem ich roli (np. składniki nawilżające, zapachowe) – wyjaśnia przyczynę eliminowania fosforanów(V) z proszków do prania (proces eutrofizacji) – dokonuje podziału zanieczyszczeń metali na fizyczne i chemiczne oraz opisuje różnice między nimi – opisuje zanieczyszczenia występujące na powierzchni srebra i miedzi – wymienia substancje, które w proszkach do prania odpowiadają za tworzenie się kamienia kotłowego (zmiękczacze) – definiuje pojęcie freony 	<p>tych produktów</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje źródła zanieczyszczeń metali oraz sposoby ich usuwania – omawia szczegółowo proces eutrofizacji 		
---	--	--	--	--

4. Żywność

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje składników odżywczych oraz określa ich funkcje w organizmie – definiuje pojęcia: wartość odżywcza, wartość energetyczna, GDA – przeprowadza bardzo proste 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposób wykrywania białka w produktach żywnościowych – opisuje sposób wykrywania tłuszczu w produktach żywnościowych – podaje nazwę produktu rozkładu termicznego tłuszczu oraz opisuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przeprowadza obliczenia z uwzględnieniem pojęć GDA, wartość odżywcza i energetyczna – projektuje i wykonuje doświadczenie chemiczne Wykrywanie białka w produktach żywnościowych (np. w twarogu) – projektuje doświadczenie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projektuje doświadczenie chemiczne Odróżnianie tłuszczu od substancji tłustej – zapisuje równanie hydrolizy podanego tłuszczu – wyjaśnia, dlaczego sacharoza i skrobia dają ujemny wynik próby Trommera 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje jedną z przemysłowych metod produkcji octu – wyjaśnia skrót INS i potrzebę jego stosowania – analizuje zalety i wady stosowania dodatków do żywności

<p>obliczenia z uwzględnieniem pojęć: wartość odżywcza, wartość energetyczna, GDA</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje zastosowanie reakcji ksantoproteinowej – zapisuje słownie przebieg reakcji hydrolizy tłuszczów – podaje po jednym przykładzie substancji tłustej i tłuszczu – dokonuje podziału sacharydów – podaje nazwy i wzory sumaryczne podstawowych sacharydów – opisuje, jak wykryć skrobię – opisuje znaczenie wody, witamin oraz soli mineralnych dla organizmu – wyszukuje w dostępnych źródłach informacje na temat składników wody mineralnej i mleka – opisuje mikroelementy i makroelementy oraz podaje ich przykłady – wymienia pierwiastki toksyczne dla człowieka oraz pierwiastki biogenne – definiuje pojęcia: fermentacja, biokatalizator – dokonuje podziału fermentacji (tlenowa, beztlenowa) oraz opisuje jej rodzaje – wymienia, z podaniem przykładów zastosowań, rodzaje procesów fermentacji zachodzących 	<p>jego działanie na organizm</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposób wykrywania skrobi, np. w mące ziemniaczanej i ziarnach fasoli – opisuje sposób wykrywania glukozy – wymienia pokarmy będące źródłem białek, tłuszczów i sacharydów – dokonuje podziału witamin (rozpuszczalne i nierozpuszczalne w tłuszczach) i wymienia przykłady z poszczególnych grup – opisuje procesy fermentacji (najważniejsze, podstawowe informacje) zachodzące podczas wyrabiania ciasta, pieczenia chleba, produkcji napojów alkoholowych, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów – zapisuje wzór sumaryczny kwasu mlekowego, masłowego i octowego – definiuje pojęcie hydroksykwasy – wyjaśnia przyczyny psucia się żywności oraz proponuje sposoby zapobiegania temu procesowi – opisuje sposoby otrzymywania różnych dodatków do żywności – wymienia przykłady barwników, konserwantów (tradycyjnych), przeciwutleniaczy, substancji zagęszczających, emulgatorów, aromatów, regulatorów kwasowości i substancji słodzących 	<p>chemiczne Wykrywanie tłuszczu w produktach żywnościowych (np. w pestkach dyni i orzechach)</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposób odróżniania substancji tłustej od tłuszczu – projektuje doświadczenie chemiczne Wykrywanie skrobi w produktach żywnościowych (np. mące ziemniaczanej i ziarnach fasoli) – projektuje doświadczenie chemiczne Wykrywanie glukozy (próba Trommera) – zapisuje równania reakcji chemicznych dla próby Trommera, utleniania glukozy – opisuje produkcję napojów alkoholowych – opisuje, na czym polegają: fermentacja alkoholowa, mlekowa i octowa – zapisuje równania reakcji fermentacji alkoholowej i octowej – zapisuje równanie reakcji fermentacji masłowej z określeniem warunków jej zachodzenia – zapisuje równania reakcji hydrolizy laktozy i powstawania kwasu mlekowego – wyjaśnia określenie chleba na zakwasie – opisuje procesy jęlczenia, gnicia i butwienia – przedstawia znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> – projektuje doświadczenie chemiczne Fermentacja alkoholowa – opisuje proces produkcji serów – opisuje jedną z przemysłowych metod produkcji octu – analizuje potrzebę stosowania aromatów i regulatorów kwasowości – przedstawia konsekwencje stosowania dodatków do żywności 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje wybrane emulgatory i substancje zagęszczające, ich pochodzenie i zastosowania - potrafi zaprojektować doświadczenia
--	---	---	--	--

<p>w życiu codziennym</p> <ul style="list-style-type: none"> – zalicza laktozę do disacharydów – definiuje pojęcia: jęłczenie, gnicie, butwienie – wymienia najczęstsze przyczyny psucia się żywności – wymienia przykłady sposobów konserwacji żywności – opisuje, do czego służą dodatki do żywności; dokonuje ich podziału ze względu na pochodzenie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie symbolu E – podaje przykłady szkodliwego działania niektórych dodatków do żywności 	<p>stosowania dodatków do żywności</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia niektóre zagrożenia wynikające ze stosowania dodatków do żywności – opisuje poznane sposoby konserwacji żywności – opisuje wybrane substancje zaliczane do barwników, konserwantów, przeciwutleniaczy, substancji zagęszczających, emulgatorów, aromatów, regulatorów kwasowości i substancji słodzących – określa rolę substancji zagęszczających i emulgatorów 		
--	--	---	--	--

5. Leki

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: substancje lecznicze, leki, placebo – dokonuje podziału substancji leczniczych ze względu na efekt ich działania (eliminujące objawy bądź przyczyny choroby), metodę otrzymywania (naturalne, półsyntetyczne i syntetyczne) oraz postać, w jakiej występują – wymienia postaci, w jakich mogą występować leki (tabletki, roztwory, syropy, maści) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyszukuje informacje na temat działania składników popularnych leków na organizm ludzki (np. węgla aktywnego, kwasu acetylosalicylowego, środków neutralizujących nadmiar kwasów w żołądku) – wymienia przykłady substancji leczniczych eliminujących objawy (np. przeciwbólowe, nasenne) i przyczyny choroby (np. przeciwbakteryjne, wiążące substancje toksyczne) 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposoby otrzymywania wybranych substancji leczniczych – opisuje działanie kwasu acetylosalicylowego – zapisuje równanie reakcji zobojętniania kwasu solnego sodą oczyszczoną – wykonuje obliczenia związane z pojęciem dawki leku – określa moc substancji toksycznej na podstawie wartości LD50 – opisuje wpływ odczynu środowiska 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia skutki nadużywania niektórych leków – wyjaśnia powód stosowania kwasu acetylosalicylowego (opisuje jego działanie na organizm ludzki, zastosowania) – analizuje problem testowania leków na zwierzętach – wyjaśnia wpływ baru na organizm – wyjaśnia, zapisując odpowiednie równania reakcji chemicznych, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dokonuje trudniejszych obliczeń związanych z pojęciem dawki leku – wyjaśnia, zapisując odpowiednie równania reakcji chemicznych, działanie odtrutki w przypadku zatrucia barem – analizuje skład dymu papierosowego (wymienia jego główne składniki – nazwy systematyczne, wzory sumaryczne) – zapisuje wzory sumaryczne

<ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcie maść – wymienia właściwość węgla aktywnego, umożliwiającą zastosowanie go w przypadku dolegliwości żołądkowych – wymienia nazwę związku chemicznego występującego w aspirynie i polopirynie – wymienia zastosowania aspiryny i polopiryny – podaje przykład związku chemicznego stosowanego w lekach neutralizujących nadmiar kwasu solnego w żołądku – wyjaśnia, od czego mogą zależeć lecznicze i toksyczne właściwości niektórych związków chemicznych – wyszukuje podstawowe informacje na temat działania składników popularnych leków (np. węgla aktywnego, kwasu acetylosalicylowego, środków neutralizujących nadmiar kwasów w żołądku) – definiuje pojęcia: dawka minimalna, dawka lecznicza, dawka toksyczna, dawka śmiertelna średnia – wymienia ogólne czynniki warunkujące działanie substancji leczniczych – wymienia sposoby podawania leków – wymienia przykłady uzależnień oraz substancji uzależniających – opisuje ogólnie poszczególne rodzaje uzależnień 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady nazw substancji leczniczych naturalnych, półsyntetycznych i syntetycznych – opisuje właściwości adsorpcyjne węgla aktywnego – wyjaśnia, jaki odczyn mają leki stosowane na nadkwasotę – wyjaśnia, od czego mogą zależeć lecznicze i toksyczne właściwości związków chemicznych – oblicza dobową dawkę leku dla określonej masy ciała – wyjaśnia różnicę między LC50 i LD50 – wymienia klasy toksyczności substancji – wymienia cechy ludzkiego organizmu, wpływające na działanie leków – opisuje wpływ sposobu podania leku na szybkość jego działania – opisuje jaki wpływ mają rtęć i jej związki na organizm ludzki – opisuje działanie substancji uzależniających – wymienia właściwości etanolu i nikotyny – definiuje pojęcie narkotyki – wymienia nazwy substancji chemicznych uznawanych za narkotyki – wyszukuje podstawowe informacje na temat działania składników napojów, takich jak: 	<p>na działanie leków</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia zależność szybkości działania leku od sposobu jego podania – opisuje działanie rtęci i baru na organizm – opisuje wpływ rozpuszczalności substancji leczniczej w wodzie na siłę jej działania – definiuje pojęcie tolerancja na dawkę substancji – opisuje skutki nadmiernego używania etanolu oraz nikotyny na organizm – opisuje działanie na organizm morfiny, heroiny, kokainy, haszyszu, marihuany i amfetaminy – wyszukuje informacje na temat działania składników napojów, takich jak: kawa, herbata, napoje typu cola na organizm ludzki 	<p>działanie odtrutki w przypadku zatrucia barem</p> <ul style="list-style-type: none"> – analizuje skład dymu papierosowego – klasyfikuje narkotyki do odpowiedniej grupy związków chemicznych – opisuje działanie dopalaczy na organizm – wymienia związki chemiczne neutralizujące szkodliwe działanie baru na organizm 	<p>poznanych narkotyków oraz klasyfikuje je do odpowiedniej grupy związków chemicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi zaprojektować doświadczenia
--	--	--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> – wymienia przykłady leków, które mogą prowadzić do lekomanii (leki nasenne, psychotropowe, sterydy anaboliczne) – opisuje, czym są narkotyki i dopalacze – wymienia napoje zawierające kofeinę 	<ul style="list-style-type: none"> kawa, herbata, napoje typu cola – wymienia właściwości kofeiny oraz opisuje jej działanie na organizm ludzki 			
---	---	--	--	--

6. Odzież i opakowania

Ocena dopuszczająca [1]	Ocena dostateczna [1 + 2]	Ocena dobra [1 + 2 + 3]	Ocena bardzo dobra [1 + 2 + 3 + 4]	Ocena celująca [1 + 2 + 3 + 4 + 5]
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – definiuje pojęcia: tworzywa sztuczne, mer, polimer – dokonuje podziału polimerów ze względu na ich pochodzenie – wymienia rodzaje substancji dodatkowych – w tworzywach sztucznych oraz podaje ich przykłady – wymienia nazwy systematyczne najpopularniejszych tworzyw sztucznych oraz zapisuje skróty pochodzące od tych nazw – opisuje sposób otrzymywania kauczuku – wymienia podstawowe zastosowania kauczuku – wymienia substraty i produkt wulkanizacji kauczuku – wymienia podstawowe zastosowania gumy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje zasady tworzenia nazw polimerów – wymienia właściwości kauczuku – opisuje, na czym polega wulkanizacja kauczuku – zapisuje równanie reakcji otrzymywania PVC – opisuje najważniejsze właściwości i zastosowania poznanych polimerów syntetycznych – wymienia czynniki, które należy uwzględnić przy wyborze materiałów do produkcji opakowań – opisuje wady i zalety opakowań stosowanych w życiu codziennym – wyjaśnia, dlaczego składowanie niektórych substancji chemicznych stanowi problem – uzasadnia potrzebę zagospodarowania odpadów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia różnice we właściwościach kauczuku przed i po wulkanizacji – opisuje budowę wewnętrzną termoplastów i duroplastów – omawia zastosowania PVC – wyjaśnia, dlaczego mimo użycia tych samych merów, właściwości polimerów mogą się różnić – wyjaśnia, dlaczego roztworu kwasu fluorowodorowego nie przechowuje się w opakowaniach ze szkła – zapisuje równanie reakcji tlenku krzemu(IV) z kwasem fluorowodorowym – opisuje recykling szkła, papieru, metalu – tworzyw sztucznych – podaje zapis procesu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapisuje równanie reakcji wulkanizacji kauczuku – wyjaśnia, z uwzględnieniem budowy, zachowanie się termoplastów i duroplastów pod wpływem wysokich temperatur – wyjaśnia, dlaczego stężony roztwór kwasu azotowego(V) przechowuje się w aluminiowych cysternach – zapisuje równanie reakcji glinu z kwasem azotowym(V) – analizuje wady i zalety różnych sposobów radzenia sobie z odpadami stałymi – opisuje właściwości i zastosowania nylonu oraz goreteksu – analizuje wady i zalety różnych włókien – uzasadnia potrzebę ich stosowania – wymienia nazwy włókien do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje właściwości i zastosowania nylonu oraz goreteksu – opisuje zastosowania włókien aramidowych, węglowych, biostatycznych i szklanych – potrafi zaprojektować doświadczenia

<p>– wymienia nazwy polimerów sztucznych, przy których powstawaniu jednym z substratów była celuloza</p> <p>– klasyfikuje tworzywa sztuczne według ich właściwości (termoplasty i duroplasty)</p> <p>– podaje przykłady nazw systematycznych termoplastów i duroplastów</p> <p>– wymienia właściwości poli(chlorku winylu) (PVC)</p> <p>– zapisuje wzór strukturalny meru dla PVC</p> <p>– wymienia przykłady i najważniejsze zastosowania tworzyw sztucznych (np. polietylenu, polistyrenu, polipropylenu, teflonu)</p> <p>– wskazuje na zagrożenia związane z gazami powstającymi w wyniku spalania PVC</p> <p>– dokonuje podziału opakowań ze względu na materiał, z którego są wykonane</p> <p>– podaje przykłady opakowań (celulozowych, szklanych, metalowych, sztucznych) stosowanych w życiu codziennym</p> <p>– wymienia sposoby zagospodarowania określonych odpadów stałych</p> <p>– definiuje pojęcie polimery biodegradowalne</p> <p>– definiuje pojęcia: włókna naturalne, włókna sztuczne, włókna syntetyczne</p> <p>– klasyfikuje włókna na naturalne, sztuczne</p>	<p>pochodzących z różnych opakowań</p> <p>– opisuje, które rodzaje odpadów stałych stanowią zagrożenie dla środowiska naturalnego w przypadku ich spalania</p> <p>– wymienia przykłady polimerów biodegradowalnych</p> <p>– podaje warunki, w jakich może zachodzić biodegradacja polimerów (tlenowe, beztlenowe)</p> <p>– opisuje sposób odróżnienia włókna białkowego (wełna) od celulozowego (bawełna)</p> <p>– podaje nazwę włókna, które zawiera keratynę</p> <p>– dokonuje podziału surowców do otrzymywania włókien sztucznych (organiczne, nieorganiczne) oraz wymienia nazwy surowców danego rodzaju</p> <p>– wymienia próbę ksantoproteinową jako sposób na odróżnienie włókien jedwabiu naturalnego od włókien jedwabiu sztucznego</p> <p>– wymienia najbardziej popularne włókna syntetyczne</p> <p>– podaje niektóre zastosowania włókien syntetycznych</p>	<p>biodegradacji polimerów w warunkach tlenowych i beztlenowych</p> <p>– opisuje zastosowania poznanych włókien sztucznych oraz syntetycznych</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Odróżnianie włókien naturalnych pochodzenia zwierzęcego od włókien naturalnych pochodzenia roślinnego</p> <p>– projektuje doświadczenie chemiczne Odróżnianie jedwabiu sztucznego od naturalnego</p>	<p>zadań specjalnych i opisuje ich właściwości</p>	
---	--	--	--	--

i syntetyczne – wymienia najważniejsze zastosowania włókien naturalnych, sztucznych i syntetycznych – wymienia właściwości wełny, jedwabiu naturalnego, bawełny i lnu				
---	--	--	--	--

Wyróżnione wymagania edukacyjne odpowiadają wymaganiom ogólnym i szczegółowym zawartym w treściach nauczania podstawy programowej.

Propozycja planu wynikowego opracowanego na podstawie programu nauczania autorstwa R. Hassy, A. Mrzigod, J. Mrzigod

Tytuł rozdziału w podręczniku	Temat lekcji	Treści nauczania	Wymagania edukacyjne		Wymagania szczegółowe podstawy programowej
			Podstawowe (P)	Ponadpodstawowe (PP)	
Szkło i sprzęt laboratoryjny Zasady BHP w pracowni chemicznej	Pracownia chemiczna – podstawowe szkło i sprzęt laboratoryjny. Przepisy BHP i regulamin pracowni chemicznej	obowiązujące na lekcjach chemii przepisy BHP i regulamin pracowni chemicznej kryteria oceniania na lekcjach chemii nowy system oznaczeń chemikaliów nazwy szkła i sprzętu laboratoryjnego	Uczeń: zna zasady BHP i regulamin obowiązujące w pracowni chemicznej (A) stosuje zasady obowiązujące w pracowni chemicznej (C) nazywa wybrane szkło i sprzęt laboratoryjny używany w pracowni chemicznej (B)		
1. Materiały i tworzywa pochodzenia naturalnego					
Skały i minerały	Skały i minerały. Hydraty	skały wapienne właściwości i zastosowania skał wapiennych wykrywanie skał wapiennych wśród innych skał i minerałów z zapisaniem odpowiednich równań reakcji chemicznych skały gipsowe rodzaje, właściwości i zastosowania skał gipsowych hydraty wzory sumaryczne oraz nazwy hydratów i soli bezwodnych (CaSO_4 , $2 \text{CaSO}_4 \cdot$	Uczeń: definiuje pojęcia: skorupa ziemską, minerały, skały, surowce mineralne (A) dokonuje podziału surowców mineralnych oraz wymienia przykłady poszczególnych rodzajów surowców (B) zapisuje wzór sumaryczny i podaje nazwę systematyczną podstawowego związku chemicznego występującego w skałach wapiennych (C) wymienia rodzaje skał wapiennych (A) opisuje właściwości i zastosowania skał wapiennych (C) opisuje sposób identyfikacji CO_2 (C) wymienia rodzaje skał gipsowych oraz opisuje ich podstawowe zastosowania (B) definiuje pojęcie hydraty (A)	Uczeń: projektuje doświadczenie – Odróżnianie skał wapiennych od innych skał i minerałów i zapisuje odpowiednie równania reakcji chemicznych (D) definiuje pojęcie skała twardości minerałów (A) podaje twardości w skali Mohsa dla wybranych minerałów (B) wyjaśnia zjawisko powstawania kamienia kotłowego (C) podaje nazwy hydratów i zapisuje ich wzory sumaryczne (C) opisuje różnice we właściwościach hydratów i soli bezwodnych (C) przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania (D) projektuje doświadczenie – Usuwanie wody z hydratów oblicza zawartość procentową wody w	Uczeń: bada i opisuje właściwości SiO_2 ; wymienia odmiany SiO_2 występujące w przyrodzie i wskazuje na ich zastosowania opisuje rodzaje skał wapiennych (wapń, marmur, kreda), ich właściwości i zastosowania; projektuje wykrycie skał wapiennych wśród innych skał i minerałów; zapisuje równania reakcji zapisuje wzory hydratów i soli bezwodnych (CaSO_4 , $(\text{CaSO}_4)_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ i $\text{CaSO}_4 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$; podaje ich nazwy; opisuje różnice we

		H ₂ O i CaSO ₄ · 2H ₂ O) różnice we właściwościach hydratów i substancji bezwodnych zachowanie się hydratów podczas ogrzewania krzemionka odmiany SiO ₂ , ich właściwości i zastosowania	przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania (C) wymienia główny składnik kwarcu i piasku (A) zapisuje wzór sumaryczny krzemionki oraz podaje jej nazwę systematyczną (C) opisuje właściwości tlenku krzemu(IV) (C) wymienia najważniejsze odmiany SiO ₂ występujące w przyrodzie i podaje ich zastosowania (B)	hydratach (D) projektuje doświadczenie – Badanie właściwości tlenku krzemu(IV) (D) opisuje właściwości omawianych odmian kwarcu (C)	właściwościach hydratów i substancji bezwodnych; przewiduje zachowanie się hydratów podczas ogrzewania i weryfikuje swoje przewidywania poprzez doświadczenie
Przeróbka wapieni, gipsu i kwarcu	Przeróbka wapieni i gipsu.	wapno palone, wapno gaszone gips, gips palony proces twardnienia zaprawy gipsowej surowce do produkcji wyrobów ceramicznych, cementu, betonu równania reakcji chemicznych zachodzących podczas twardnienia zaprawy wapiennej	podaje nazwy systematyczne wapna palonego i gaszonego oraz zapisuje wzory sumaryczne tych związków chemicznych (C) wymienia właściwości wapna palonego i gaszonego (B) projektuje doświadczenie – Gaszenie wapna palonego (D) zapisuje równanie reakcji twardnienia zaprawy wapiennej (C) zapisuje wzory sumaryczne gipsu i gipsu palonego oraz opisuje sposoby ich otrzymywania (C) wyjaśnia, czym jest zaprawa gipsowa oraz wymienia jej zastosowania (B) wyjaśnia proces twardnienia zaprawy gipsowej (B)	projektuje doświadczenie – Termiczny rozkład wapieni (D) opisuje sposób otrzymywania wapna palonego i gaszonego wraz z zapisaniem odpowiednich równań reakcji chemicznych (C) omawia proces twardnienia zaprawy wapiennej(B) zapisuje równanie reakcji otrzymywania gipsu palonego (C) wyjaśnia, dlaczego gips i gips palony są hydratami (B) projektuje doświadczenie – Sporządzanie zaprawy gipsowej i badanie jej twardnienia (D) zapisuje równanie reakcji twardnienia zaprawy gipsowej (C)	wymienia zastosowania skał gipsowych; wyjaśnia proces twardnienia zaprawy gipsowej (zapisuje odpowiednie równanie reakcji)
	Przeróbka kwarcu. Cement i beton	proces produkcji szkła rodzaje i właściwości szkła cement, beton, ceramika zastosowania	podaje różnicę między substancjami krystalicznymi a ciałami bezpostaciowymi (B) opisuje proces produkcji szkła (C) wymienia właściwości i przykłady zastosowań gliny (B) definiuje pojęcia: cement, zaprawa	wymienia rodzaje szkła oraz opisuje ich właściwości i zastosowania (C)	opisuje proces produkcji szkła; jego rodzaje, właściwości i zastosowania wymienia surowce do produkcji wyrobów ceramicznych, cementu,

		zaprawy cementowej, cementu i betonu	cementowa, beton, ceramika (A) wymienia surowce do produkcji wyrobów ceramicznych, cementu i betonu (B)		betonu
3. Właściwości gleby i jej ochrona	Źródła zanieczyszczeń gleb i ich ochrona	gleba sorpcyjne właściwości gleby kwasowość gleby wpływ pH gleby na wzrost wybranych roślin nawozy naturalne i sztuczne oraz ich zastosowania źródła chemicznego zanieczyszczenia gleb podstawowe rodzaje zanieczyszczeń gleb degradacja gleby sposoby ochrony gleb przed degradacją rekultywacja gleby	wymienia składniki gleby (A) wyjaśnia, czym są właściwości sorpcyjne gleby oraz co to jest odczyn gleby (B) opisuje znaczenie właściwości sorpcyjnych i odczynu gleby oraz wpływ pH gleby na wzrost wybranych roślin (C) planuje i przeprowadza badanie kwasowości gleby (C) dokonuje podziału nawozów na naturalne i sztuczne (fosforowe, azotowe i potasowe) (B) wymienia przykłady nawozów naturalnych i sztucznych (A) uzasadnia potrzebę stosowania nawozów (C) wyjaśnia, na czym polega zanieczyszczenie gleb (B) wymienia podstawowe rodzaje zanieczyszczeń gleb (A) wymienia źródła chemicznego zanieczyszczenia gleb (A) definiuje pojęcie degradacja gleby (A) opisuje metody rekultywacji gleby (B)	projektuje i przeprowadza doświadczenie – Badanie właściwości sorpcyjnych gleby (D) projektuje i przeprowadza doświadczenie – Badanie odczynu gleby (D) opisuje wpływ wybranych składników gleby na rozwój roślin (C) uzasadnia potrzebę stosowania nawozów sztucznych (C) wymienia źródła zanieczyszczeń gleby, omawia ich skutki oraz proponuje sposoby ochrony gleby przed degradacją (C)	4.1. tłumaczy, na czym polegają sorpcyjne właściwości gleby; opisuje wpływ pH gleby na wzrost wybranych roślin; planuje i przeprowadza badanie kwasowości gleby oraz badanie właściwości sorpcyjnych gleby 4.2. podaje przykłady nawozów naturalnych i sztucznych, uzasadnia potrzebę ich stosowania 4.3. wymienia źródła chemicznego zanieczyszczenia gleb oraz podstawowe rodzaje zanieczyszczeń (metale ciężkie, węglowodory, pestycydy, azotany) 4.4. proponuje sposoby ochrony gleby przed degradacją
Podsumowanie Sprawdź, czy potrafisz...	Podsumowanie i powtórzenie. Sprawdzenie wiadomości				
2. Źródła energii					
1. Rodzaje paliw	Alotropia	alotropia	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

kopalnych	– odmiany węgla. Paliwa kopalne.	główne odmiany alotropowe węgla właściwości i zastosowania odmian alotropowych węgla paliwa kopalne	definiuje pojęcie alotropia pierwiastków chemicznych (A) wymienia odmiany alotropowe węgla (B) opisuje budowę diamentu, grafitu i fulerenów oraz wymienia ich właściwości (C) wymienia i opisuje przykłady surowców naturalnych wykorzystywanych do pozyskiwania energii (B) definiuje pojęcie gaz ziemny (A) wymienia właściwości gazu ziemnego (B) wymienia zasady BHP dotyczące obchodzenia się z węglowodorami i innymi paliwami (B) definiuje pojęcie ropa naftowa (A) wymienia skład i właściwości ropy naftowej (B) wymienia nazwy kopalnych paliw stałych (A) wymienia właściwości kopalnych paliw stałych (B)	wyjaśnia właściwości diamentu, grafitu i fulerenów na podstawie znajomości ich budowy (C) wymienia zastosowania diamentu, grafitu i fulerenów wynikające z ich właściwości (C) definiuje pojęcia grafen i karbin (A) projektuje doświadczenie – Badanie właściwości ropy naftowej (D)	wyjaśnia pojęcie alotropii pierwiastków; na podstawie znajomości budowy diamentu, grafitu i fulerenów tłumaczy ich właściwości i zastosowania 5.1. podaje przykłady surowców naturalnych wykorzystywanych do uzyskiwania energii (bezpośrednio i po przetworzeniu)
2.Przeróbka ropy naftowej i węgla kamiennego	Przeróbka ropy naftowej i węgla kamiennego	właściwości ropy naftowej i węgla kamiennego przebieg destylacji ropy naftowej i pirolizy węgla kamiennego produkty destylacji ropy naftowej produkty pirolizy węgla kamiennego zastosowania	definiuje pojęcia: destylacja, frakcja, destylacja frakcjonowana, piroliza, katalizator (A) wymienia nazwy produktów destylacji ropy naftowej (A) wymienia nazwy produktów suchej destylacji węgla kamiennego (A) opisuje zastosowania produktów otrzymywanych w wyniku destylacji ropy naftowej (C) opisuje proces suchej destylacji węgla kamiennego (pirolizę) (C)	opisuje przebieg destylacji ropy naftowej (C) proponuje rodzaje szkła laboratoryjnego niezbędnego do wykonania doświadczenia – Destylacja frakcjonowana ropy naftowej (D) projektuje doświadczenie – Sucha destylacja węgla kamiennego (D) wymienia zastosowania produktów suchej destylacji węgla kamiennego (B)	5.2. opisuje przebieg destylacji ropy naftowej i węgla kamiennego; wymienia nazwy produktów tych procesów i uzasadnia ich zastosowania

		produktów procesu destylacji ropy naftowej i pirolizy węgla kamiennego	wymienia nazwy produktów procesu suchej destylacji węgla kamiennego oraz opisuje ich skład i stan skupienia (C) podaje zastosowania produktów pirolizy węgla kamiennego (B)		
3. Benzyna – właściwości i otrzymywanie	Benzyna – właściwości i otrzymywanie	benzyna liczba oktanowa (LO) sposoby zwiększania LO benzyny środki przeciwstukowe kraking reforming (izomeryzacja) powody stosowania procesów krakingu i reformingu w przemyśle	wymienia składniki benzyny oraz opisuje jej właściwości i główne zastosowania (C) wymienia przykłady benzyn (A) opisuje zastosowania wybranych benzyn (C) opisuje, jak można zbadać właściwości benzyny (C) definiuje pojęcia: liczba oktanowa, izomer (A) wymienia nazwy systematyczne związków chemicznych o LO = 100 i LO = 0 (A) wymienia i opisuje sposoby podwyższenia LO benzyny (B) wyjaśnia, w jakim celu przeprowadza się procesy krakingu i reformingu (C)	projektuje doświadczenie – Badanie właściwości benzyny (D) definiuje pojęcie izomerii (A) wyjaśnia, na czym polegają kraking i reforming (B) opisuje, jak ustala się liczbę oktanową (C) wymienia nazwy substancji stosowanych jako środki przeciwstukowe (A) opisuje właściwości różnych rodzajów benzyn (B)	5.3. wyjaśnia pojęcie liczby oktanowej (LO) i podaje sposoby zwiększania LO benzyny; tłumaczy, na czym polega kraking oraz reforming, i uzasadnia konieczność prowadzenia tych procesów w przemyśle
4. Sposoby pozyskiwania energii a środowisko przyrodnicze	Wpływ spalania paliw kopalnych na stan środowiska przyrodniczego. Alternatywne źródła energii	alternatywne źródła energii dla paliw kopalnych wpływ sposobów uzyskiwania energii na stan środowiska przyrodniczego zalety i wady alternatywnych źródeł energii efekt cieplarniany globalne ocieplenie	dokonyje podziału źródeł energii (B) wymienia przykłady negatywnego wpływu wykorzystywania paliw tradycyjnych na środowisko przyrodnicze (A) definiuje pojęcia: efekt cieplarniany, kwaśne opady, globalne ocieplenie (A) opisuje gazy cieplarniane (B) wymienia alternatywne źródła energii (A) opisuje właściwości tlenku węgla (II) i jego wpływ na organizm człowieka	analizuje możliwości zastosowań alternatywnych źródeł energii (biopaliwa, wodór, energia słoneczna, wodna, jądrowa, geotermalna, itd.) (D) opisuje wady i zalety wykorzystywania tradycyjnych i alternatywnych źródeł energii (C) analizuje wpływ różnorodnych sposobów uzyskiwania energii na stan środowiska przyrodniczego (D)	5.4. proponuje alternatywne źródła energii – analizuje możliwości ich zastosowań (biopaliwa, wodór, energia słoneczna, wodna, jądrowa, geotermalne itd.) 5.5. analizuje wpływ różnorodnych sposobów uzyskiwania energii na stan środowiska przyrodniczego

			(C) zapisuje równania reakcji spalania całkowitego i niecałkowitego węglowodorów (B) wymienia główne powody powstania nadmiernego efektu cieplarnianego oraz kwaśnych opadów (B) zapisuje równania reakcji powstawania kwasów (C) definiuje pojęcie smog (A)		
Podsumowanie Sprawdź, czy potrafisz...	Podsumowanie i powtórzenie. Sprawdzenie wiadomości				
3. Środki czystości i kosmetyki					
1. Właściwości mydeł i ich otrzymywanie	Mydła – ich właściwości i otrzymywanie	mydła zmydlanie tłuszczu zapis słowny przebiegu reakcji zmydlania tłuszczów	Uczeń: definiuje pojęcie mydła (A) dokonuje podziału mydeł (B) zapisuje nazwę zwyczajową i wzór sumaryczny kwasu tłuszczowego potrzebnego do otrzymania mydła o podanej nazwie (C) wymienia metody otrzymywania mydeł (A) definiuje pojęcia: reakcja zmydlania, reakcja zobojętniania, reakcja hydrolizy (A) opisuje proces zmydlania tłuszczów (C) zapisuje słownie przebieg reakcji zmydlania tłuszczów (C) opisuje, jak doświadczalnie otrzymać mydło z tłuszczu (C) wymienia właściwości i zastosowania wybranych mydeł (B)	Uczeń: projektuje doświadczenie Otrzymywanie mydła w reakcji zmydlania tłuszczu (D) projektuje doświadczenie Otrzymywanie mydła w reakcji zobojętniania (D) zapisuje równanie reakcji otrzymywania mydła o podanej nazwie (C) wyjaśnia, z wykorzystaniem jonowego zapisu równania reakcji chemicznej, dlaczego roztwór mydła ma odczyn zasadowy (D)	Uczeń: 2.1. opisuje proces zmydlania tłuszczów; zapisuje (słownie) przebieg tej reakcji

			wyjaśnia, dlaczego roztwory mydeł mają odczyn zasadowy (C)		
2. Mechanizm usuwania brudu	Mechanizm usuwania brudu	napięcie powierzchniowe materiały zwilżalne materiały niezwilżane substancje powierzchniowo czynne fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe we wzorach cząsteczek substancji powierzchniowo czynnych proces usuwania brudu twarda woda kamień kotłowy	wymienia składniki brudu (A) odróżnia wybrane substancje zwilżalne przez wodę od niezwilżanych (B) wyjaśnia pojęcia: hydrofilowy, hydrofobowy, napięcie powierzchniowe (B) definiuje pojęcie substancja powierzchniowo czynna (detergent) (A) zaznacza fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe w podanych wzorach strukturalnych substancji powierzchniowo czynnych oraz opisuje rolę tych fragmentów (C) wymienia rodzaje substancji powierzchniowo czynnych (A) opisuje podstawowe zastosowania detergentów (B) opisuje mechanizm usuwania brudu (C) projektuje doświadczenie – Badanie wpływu różnych substancji na napięcie powierzchniowe wody (C) definiuje pojęcia: twarda woda, kamień kotłowy (A) wymienia związki chemiczne odpowiedzialne za powstawanie kamienia kotłowego (A) opisuje zachowanie mydła w twardej wodzie (C)	projektuje doświadczenie – Wpływ twardości wody na powstawanie piany (D) wyjaśnia zjawisko powstawania osadu, zapisując jonowo równania reakcji chemicznych (C) określa rolę środków zmiękczających wodę (C) oraz podaje ich przykłady	2.2. wyjaśnia, na czym polega proces usuwania brudu, i bada wpływ twardości wody na powstawanie związków trudno rozpuszczalnych; zaznacza fragmenty hydrofobowe i hydrofilowe we wzorach cząsteczek substancji powierzchniowo czynnych
3. Emulsje	Emulsje	emulsja tworzenie się emulsji	dokonyje podziału mieszanin ze względu na rozmiary cząstek (B)	wyjaśnia, jak odróżnić koloidy od roztworów właściwych (C)	2.5. opisuje tworzenie się emulsji, ich zastosowania

		zastosowania emulsji emulsje typu O/W emulsje typu W/O emulgator	wyjaśnia, co to są emulgatory (B) opisuje zjawisko tworzenia się emulsji (C) wymienia przykłady i zastosowania emulsji (B) wyjaśnia różnice między typami emulsji (O/W, W/O) (C)	projektuje doświadczenie – Badanie wpływu emulgatora na trwałość emulsji (D) opisuje działanie wybranych postaci kosmetyków (np. emulsje, roztwory) i podaje przykłady ich zastosowań (C)	
4. Składniki kosmetyków	15. Składniki kosmetyków okiem chemika	kosmetyki skład kosmetyków (na etykiecie kremu, balsamu, pasty do zębów itd.) wyszukiwanie w dostępnych źródłach informacje na temat działania składników kosmetyków INCI	podaje, gdzie znajdują się informacje o składnikach kosmetyków (C) wymienia zastosowania wybranych kosmetyków i środków czystości (B) klasyfikuje niektóre składniki kosmetyków w zależności od ich roli (np. składniki nawilżające, zapachowe) (C) wyszukuje w dostępnych źródłach informacje na temat działania kosmetyków (C)	opisuje składniki bazowe, czynne i dodatkowe kosmetyków (C) opisuje zasady odczytywania i analizy składu kosmetyków na podstawie etykiet (C) opisuje zasady INCI (B)	2.5. analizuje skład kosmetyków (na podstawie etykiety kremu, balsamu, pasty do zębów itd.) i wyszukuje w dostępnych źródłach informacje na temat ich działania
5. Rodzaje środków czystości 6. Środki czystości a środowisko przyrodnicze	16. Nowoczesne środki myjące i piorące. Środki czystości, a środowisko przyrodnicze	środki do czyszczenia szkła środki do czyszczenia metali środki do udrożniania rur zasady bezpieczeństwa przy stosowaniu środków chemicznych do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii eutrofizacja przyczyny eliminacji fosforanów(V) ze składu proszków do	wymienia nazwy związków chemicznych znajdujących się w środkach do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii (A) stosuje zasady bezpieczeństwa podczas korzystania ze środków chemicznych w życiu codziennym (C) dokonuje podziału zanieczyszczeń metali na fizyczne i chemiczne oraz opisuje różnice między nimi (C) wymienia przykłady zanieczyszczeń metali oraz sposoby ich usuwania (C) wymienia substancje, które w proszkach do prania odpowiadają za tworzenie się kamienia kotłowego (zmiękczające) (B)	wskazuje na charakter chemiczny składników środków do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii w aspekcie zastosowań tych produktów (C) omawia mechanizm usuwania brudu przy użyciu środków zawierających krzemian sodu na podstawie odpowiednich równań reakcji (C) opisuje sposób czyszczenia srebra metodą redukcji elektrochemicznej (C) projektuje doświadczenie Wykrywanie fosforanów(V) w proszkach do prania (D) wyjaśnia, dlaczego substancje zmiękczające wodę zawarte w proszkach są szkodliwe dla urządzeń	tłumaczy przyczynę eliminowania fosforanów(V) ze składu proszków (proces eutrofizacji) wskazuje na charakter chemiczny składników środków do mycia szkła, przetykania rur, czyszczenia metali i biżuterii w aspekcie zastosowań tych produktów; stosuje te środki z uwzględnieniem zasad bezpieczeństwa; wyjaśnia, na czym polega proces usuwania zanieczyszczeń za pomocą tych środków

		prania dziura ozonowa	wyjaśnia pojęcie eutrofizacja wód (B) wymienia przykłady substancji powodujących eutrofizację wód (A) wyjaśnia przyczynę eliminowania fosforanów(V) z proszków do prania (proces eutrofizacji) (B) definiuje pojęcia: dziura ozonowa, freony (A)	piorących (B) opisuje wpływ freonów na warstwę ozonową (B)	
Podsumowanie Sprawdź, czy potrafiśz...	17.Podsumowanie i powtórzenie. Sprawdzenie wiadomości				
4. Żywność					
1. Wpływ składników żywności na organizm	18.Skład produktów spożywczych	składniki odżywcze (białka, tłuszcze, sacharydy, witaminy, sole mineralne, woda) znaczenie poszczególnych składników odżywczych dla organizmu	Uczeń: wymienia rodzaje składników odżywczych oraz określa ich funkcje w organizmie (B) definiuje pojęcia: wartość odżywcza, wartość energetyczna, GDA (A) przeprowadza obliczenia z uwzględnieniem pojęć: GDA, wartość odżywcza, energetyczna (C) opisuje zastosowanie reakcji ksantoproteinowej (B) zapisuje słownie przebieg reakcji hydrolizy tłuszczów (B) podaje po jednym przykładzie substancji tłustej i tłuszczu (B) podaje nazwy i wzory sumaryczne podstawowych sacharydów (C) opisuje mikroelementy i makroelementy oraz podaje ich przykłady (B) wymienia pierwiastki toksyczne dla człowieka oraz pierwiastki biogenne	Uczeń: projektuje i wykonuje doświadczenie – Wykrywanie białka w produktach żywnościowych (np. w twarogu) (D) projektuje doświadczenie – Wykrywanie tłuszczu w produktach żywnościowych (np. w pestkach dyni i orzechach) (D) projektuje doświadczenie – Odróżnianie tłuszczu od substancji tłustej(D) zapisuje równanie hydrolizy podanego tłuszczu (C) projektuje doświadczenie – Wykrywanie skrobi w produktach żywnościowych (np. mące ziemniaczanej i ziarnach fasoli) (D) projektuje doświadczenie – Wykrywanie glukozy (próba Trommera) (D) zapisuje równania reakcji chemicznych dla próby Trommera, utleniania	

			<p>(B) opisuje sposób wykrywania białka, tłuszczu, glukozy i skrobi w produktach żywnościowych (C) wymienia pokarmy będące źródłem białek, tłuszczów i sacharydów (B) dokonuje podziału witamin (rozpuszczalne i nierozpuszczalne w tłuszczach) i wymienia przykłady z poszczególnych grup (B) opisuje znaczenie wody, witamin oraz soli mineralnych dla organizmu (B)</p>	<p>glukozy (D) wyjaśnia, dlaczego sacharoza i skrobia dają ujemny wynik próby Trommera (C)</p>	
2. Fermentacja i inne przemiany żywności	19. Fermentacja i jej skutki	<p>procesy fermentacyjne zachodzące podczas wyrabiania ciasta i pieczenia chleba, produkcji napojów alkoholowych, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów, serów fermentacja alkoholowa fermentacja octowa fermentacja mlekowa równania reakcji fermentacji alkoholowej i octowej</p>	<p>definiuje pojęcia: fermentacja, biokatalizator (A) dokonuje podziału fermentacji (tlenowa, beztlenowa) oraz opisuje jej rodzaje (C) wymienia, z podaniem przykładów zastosowań, rodzaje procesów fermentacji zachodzących w życiu codziennym (C) opisuje procesy fermentacji (najważniejsze, podstawowe informacje) zachodzące podczas wyrabiania ciasta, pieczenia chleba, produkcji wina, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów (C) zapisuje wzór sumaryczny kwasu mlekowego, masłowego i octowego (C) definiuje pojęcie hydrokwas (A)</p>	<p>opisuje produkcję napojów alkoholowych (B) opisuje, na czym polegają fermentacja alkoholowa, mlekowa i octowa (B) zapisuje równania reakcji fermentacji alkoholowej i octowej (C) projektuje doświadczenie – Fermentacja alkoholowa (D) zapisuje równanie reakcji fermentacji masłowej z określeniem warunków jej zachodzenia (C) zapisuje równania reakcji hydrolizy laktozy i powstawania kwasu mlekowego (C) wyjaśnia określenie chleba na zakwasie (B) opisuje produkcję serów (C) opisuje jedną z przemysłowych metod produkcji octu (C)</p>	3.4. opisuje procesy fermentacyjne zachodzące podczas wyrabiania ciasta i pieczenia chleba, produkcji wina, otrzymywania kwaśnego mleka, jogurtów, serów; zapisuje równania reakcji fermentacji alkoholowej i octowej

	20. Inne przemiany chemiczne żywności	przyczyny psucia się żywności sposoby zapobiegania procesowi psucia się żywności	definiuje pojęcia: jęłczenie, gnicie, butwienie (A) wyjaśnia przyczyny psucia się żywności oraz proponuje sposoby zapobiegania temu procesowi (C) opisuje sposoby konserwacji żywności (B)	opisuje procesy jęłczenia, gnicia i butwienia (B) charakteryzuje niektóre zagrożenia wynikające ze stosowania określonych dodatków do żywności (C) opisuje poznane sposoby konserwacji żywności (C)	3.5. wyjaśnia przyczyny psucia się żywności i proponuje sposoby zapobiegania temu procesowi
3. Dodatki do żywności	21. Dodatki do żywności	dotatki do żywności znaczenie i konsekwencje stosowania dodatków do żywności w tym konserwantów	opisuje, do czego służą dodatki do żywności; dokonuje ich podziału ze względu na pochodzenie (B) opisuje sposoby otrzymywania różnych dodatków do żywności (C) wymienia przykłady barwników, konserwantów (tradycyjnych), przeciwutleniaczy, substancji zagęszczających, emulgatorów, aromatów, regulatorów kwasowości i substancji słodzących (A) wyjaśnia znaczenie symbolu E (B) podaje przykłady szkodliwego działania niektórych dodatków do żywności (B)	przedstawia znaczenie stosowania dodatków do żywności (B) przedstawia konsekwencje stosowania dodatków do żywności (B) wyjaśnia skrót INS i potrzebę jego stosowania (B) opisuje wybrane substancje zaliczane do barwników, konserwantów, przeciwutleniaczy, substancji zagęszczających, emulgatorów, aromatów, regulatorów kwasowości i substancji słodzących (C) analizuje potrzebę stosowania aromatów i regulatorów kwasowości (C) określa rolę substancji zagęszczających i emulgatorów (C)	3.5. przedstawia znaczenie i konsekwencje stosowania dodatków do żywności w tym konserwantów
Podsumowanie Sprawdź, czy potrafiśz...	22.Podsumowanie i powtórzenie. Sprawdzenie wiadomości				
5. Leki					
1. Rodzaje substancji leczniczych	23. Rodzaje substancji leczniczych	substancja lecznicza lek działanie składników popularnych leków	Uczeń: wyjaśnia pojęcia: substancja lecznicza, lek, placebo (B) dokonuje podziału substancji leczniczych ze względu na efekt działania (B) wymienia postaci, w jakich mogą	Uczeń: opisuje sposoby otrzymywania wybranych substancji leczniczych (B) wyjaśnia powód stosowania kwasu acetylosalicylowego (opisuje jego działanie na organizm ludzki, zastosowania) (C)	3.2. wyszukuje informacje na temat działania składników popularnych leków (np. węgla aktywowanego, aspiryny, środków neutralizujących nadmiar kwasów w żołądku)

			<p>występować leki (A) opisuje właściwości adsorpcyjne węgla aktywnego (B) wymienia nazwę związku chemicznego występującego w aspirynie i polopirynie (A) wymienia zastosowania aspiryny i polopiryny (A) podaje przykład związku chemicznego stosowanego w lekach neutralizujących nadmiar kwasu solnego w żołądku (A) wyjaśnia, jaki odczyn mają leki stosowane na nadkwasotę (B) wyszukuje informacje na temat działania składników popularnych leków na organizm ludzki (np. węgla aktywnego, kwasu acetylosalicylowego, środków neutralizujących nadmiar kwasów w żołądku) (C) wymienia przykłady substancji leczniczych eliminujących objawy i przyczyny określonej choroby (C) wymienia przykłady nazw substancji leczniczych naturalnych, półsyntetycznych i syntetycznych (B)</p>	<p>zapisuje równanie reakcji zobojętniania kwasu solnego sodą oczyszczoną (C) wymienia skutki nadużywania niektórych leków (A)</p>	
2. Dawka lecznicza i dawka toksyczna	24. Dawka lecznicza i dawka toksyczna.	<p>dawka minimalna DM dawka lecznicza DC dawka toksyczna DT dawka śmiertelna średnia LD50</p>	<p>wyjaśnia pojęcia: dawka minimalna, dawka lecznicza, dawka toksyczna, dawka śmiertelna średnia (B) wymienia ogólne czynniki warunkujące działanie substancji leczniczych (B) wymienia sposoby podawania leków (A) wyjaśnia, od czego mogą zależeć</p>	<p>określa moc substancji toksycznej na podstawie wartości LD50 (C) opisuje wpływ odczynu środowiska na działanie leków (B) wyjaśnia zależność szybkości działania leku od sposobu jego podania (B) opisuje działanie rtęci i baru na organizm (C) wyjaśnia, zapisując odpowiednie</p>	3.1. tłumaczy, na czym mogą polegać i od czego zależeć lecznicze i toksyczne właściwości substancji chemicznych (dawka, rozpuszczalność w wodzie, rozdrobnienie, sposób przenikania do organizmu) aspiryny, nikotyny, alkoholu

			<p>lecnicze i toksyczne właściwości związków chemicznych (B)</p> <p>oblicza dobową dawkę leku dla człowieka o określonej masie ciała (C)</p> <p>wyjaśnia różnicę między LC50 i LD50 (B)</p> <p>wymienia klasy toksyczności substancji</p> <p>wymienia cechy ludzkiego organizmu, wpływające na działanie leków (A)</p> <p>opisuje wpływ sposobu podania leku na szybkość jego działania (C)</p>	<p>równania reakcji chemicznych, działanie odtrutki w przypadku zatrucia balem (D)</p> <p>opisuje wpływ rozpuszczalności substancji leczniczej w wodzie na siłę jej działania (B)</p> <p>wyjaśnia pojęcie tolerancja na dawkę substancji (B)</p> <p>analizuje problem testowania leków na zwierzętach (D)</p>	etylowego
3. Substancje uzależniające	25. Substancje uzależniające	uzależnienie narkotyki	<p>wymienia przykłady uzależnień oraz substancji uzależniających (A)</p> <p>opisuje poszczególne rodzaje uzależnień (C)</p> <p>wymienia przykłady leków, które mogą prowadzić do lekomanii (C)</p> <p>wyjaśnia, czym są narkotyki i dopalacze (B)</p> <p>wymienia nazwy związków chemicznych uznawanych za narkotyki (A)</p> <p>opisuje działanie substancji uzależniających (C)</p> <p>wymienia napoje zawierające kofeinę (A)</p> <p>wymienia właściwości kofeiny oraz opisuje jej działanie na ludzki organizm (C)</p> <p>wymienia właściwości etanolu i nikotyny (C)</p> <p>wyszukuje informacje na temat działania składników napojów, takich jak: kawa, herbata, napoje typu cola</p>	<p>opisuje skutki nadmiernego używania etanolu oraz nikotyny na organizm (B)</p> <p>opisuje działanie na organizm morfiny, heroiny, kokainy, haszyszu, marihuany i amfetaminy (B)</p> <p>opisuje działanie „dopalaczy” na organizm (B)</p> <p>analizuje skład dymu papierosowego (wymienia jego główne składniki – nazwy, wzory sumaryczne) (D)</p> <p>zapisuje wzory sumaryczne poznanych narkotyków oraz klasyfikuje je do odpowiedniej grupy związków chemicznych (D)</p>	<p>3.1. tłumaczy, na czym mogą polegać i od czego zależeć lecznicze i toksyczne właściwości substancji chemicznych (dawka, rozpuszczalność w wodzie, rozdrobnienie, sposób przenikania do organizmu) aspiryny, nikotyny, alkoholu etylowego</p> <p>3.3. wyszukuje informacje na temat składników napojów dnia codziennego (kawa, herbata, mleko, woda mineralna, napoje typu cola) w aspekcie ich działania na organizm ludzki</p>

			na organizm ludzki (C)		
Podsumowanie	26. Podsumowanie i powtórzenie.				
Sprawdź, czy potrafisz...	Sprawdzenie wiadomości				
6. Odzież i opakowania					
1. Rodzaje tworzyw sztucznych	27. Tworzywa sztuczne – otrzymywanie, właściwości	tworzywa sztuczne termoplasty duroplasty równania reakcji otrzymywania PVC zagrożenia związane z gazami powstającymi w wyniku spalania PVC	Uczeń: definiuje pojęcia: tworzywa sztuczne, mer, polimer (A) dokonuje podziału polimerów ze względu na ich pochodzenie (B) wymienia rodzaje substancji dodatkowych w tworzywach sztucznych oraz podaje ich przykłady (B) wymienia nazwy systematyczne najpopularniejszych tworzyw sztucznych oraz zapisuje skróty pochodzące od tych nazw (C) opisuje zasady tworzenia nazw polimerów (B) opisuje sposób otrzymywania kauczuku (B) wymienia właściwości kauczuku (A) opisuje podstawowe zastosowania kauczuku (B) wyjaśnia, na czym polega wulkanizacja kauczuku (C) wymienia podstawowe zastosowania gumy (A) klasyfikuje tworzywa sztuczne według ich właściwości (termoplasty i duroplasty) (C) podaje przykłady nazw systematycznych tworzyw zaliczanych do termoplastów i duroplastów (B)	Uczeń: omawia różnice we właściwościach kauczuku przed i po wulkanizacji (C) opisuje budowę wewnętrzną termoplastów i duroplastów (C) opisuje zastosowania PVC (B) analizuje, dlaczego mimo użycia tych samych merów, właściwości polimerów mogą się różnić (D) zapisuje równanie reakcji wulkanizacji kauczuku (C) analizuje, z uwzględnieniem budowy, zachowanie się termoplastów i duroplastów pod wpływem wysokich temperatur (D)	Uczeń: 6.2. klasyfikuje tworzywa sztuczne w zależności od ich właściwości (termoplasty i duroplasty); zapisuje równania reakcji otrzymywania PVC; wskazuje na zagrożenia związane z gazami powstającymi w wyniku spalania się PVC

			<p>wymienia właściwości poli(chlorku winylu) (PVC) (A)</p> <p>zapisuje wzór strukturalny meru dla PVC (C)</p> <p>zapisuje równanie reakcji otrzymywania PVC (C)</p> <p>wskazuje na zagrożenia związane z gazami powstającymi w wyniku spalania się PVC (C)</p> <p>wymienia przykłady i najważniejsze zastosowania tworzyw sztucznych (A)</p> <p>wymienia nazwy polimerów sztucznych, przy których powstawaniu jednym z substratów była celuloza (B)</p>		
2. Rodzaje opakowań	28. Opakowania okiem chemika	<p>opakowanie</p> <p>przykłady opakowań stosowanych w życiu codziennym</p> <p>wady i zalety opakowań</p> <p>gospodarowanie odpadami pochodzącymi z różnych opakowań</p> <p>recykling tworzywa</p> <p>biodegradowalne</p>	<p>Uczeń:</p> <p>dokonyuje podziału opakowań ze względu na materiał, z którego są wykonane (B)</p> <p>podaje przykłady opakowań (celulozowych, szklanych, metalowych, sztucznych) stosowanych w życiu codziennym (B)</p> <p>wybiera prawidłowo sposób zagospodarowania określonych odpadów stałych (C)</p> <p>określa czynniki, które należy uwzględnić przy wyborze materiałów do produkcji opakowań (C)</p> <p>opisuje wady i zalety opakowań stosowanych w życiu codziennym (B)</p> <p>wyjaśnia, dlaczego składowanie niektórych substancji chemicznych</p>	<p>Uczeń:</p> <p>wyjaśnia, dlaczego roztworu kwasu fluorowodorowego nie przechowuje się w opakowaniach ze szkła (B)</p> <p>zapisuje równanie reakcji chemicznej tlenku krzemu(IV) z kwasem fluorowodorowym (C)</p> <p>porównuje recykling szkła, papieru, metalu i tworzyw sztucznych (C)</p> <p>podaje zapis procesu biodegradacji polimerów w warunkach tlenowych i beztlenowych (C)</p> <p>wyjaśnia, dlaczego stężony roztwór kwasu azotowego(V) przechowuje się w aluminiowych cysternach (B)</p> <p>zapisuje równanie reakcji glinu z kwasem azotowym(V) (C)</p> <p>analizuje wady i zalety różnych sposobów radzenia sobie z odpadami stałymi (D)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>6.1. podaje przykłady opakowań (celulozowych, szklanych, metalowych, sztucznych) stosowanych w życiu codziennym; opisuje ich wady i zalety</p> <p>uzasadnia potrzebę zagospodarowania odpadów pochodzących z różnych opakowań</p>

			<p>stanowi problem (B) uzasadnia potrzebę zagospodarowania odpadów pochodzących z różnych opakowań (B) określa, które rodzaje odpadów stałych stanowią zagrożenie dla środowiska naturalnego w przypadku ich spalania (C) wyjaśnia pojęcie polimery biodegradowalne (B) wymienia przykłady polimerów biodegradowalnych (A) określa warunki, w jakich może zachodzić biodegradacja polimerów (C)</p>		
3. Włókna naturalne sztuczne i syntetyczne	29. Włókna naturalne, sztuczne i syntetyczne	<p>włókna naturalne włókna sztuczne włókna syntetyczne zastosowania włókien wady i zalety danego rodzaju włókien doświadczenie umożliwiające identyfikację włókien białkowych i celulozowych, sztucznych i syntetycznych</p>	<p>definiuje pojęcia: włókna naturalne, włókna sztuczne, włókna syntetyczne (A) dokonuje podziału włókien na naturalne, sztuczne i syntetyczne (A) wymienia najważniejsze zastosowania włókien naturalnych, sztucznych i syntetycznych (A) wymienia właściwości wełny, jedwabiu naturalnego, bawełny i lnu (B) opisuje sposoby odróżnienia włókna białkowego (wełna) od celulozowego (bawełna) (C) podaje nazwę włókna, które zawiera keratynę (C) dokonuje podziału surowców do otrzymywania włókien sztucznych (organiczne, nieorganiczne) oraz</p>	<p>charakteryzuje zastosowania poznanych włókien sztucznych oraz syntetycznych (B) projektuje doświadczenie – Odróżnianie włókien naturalnych pochodzenia zwierzęcego od włókien naturalnych pochodzenia roślinnego (D) projektuje doświadczenie – Odróżnianie jedwabiu sztucznego od naturalnego (D) wymienia nazwy włókien do zadań specjalnych i opisuje ich właściwości (C) opisuje właściwości i zastosowania nylonu oraz goreteksu (B) opisuje właściwości i zastosowania włókien aramidowych, węglowych, biostatycznych i szklanych (B) analizuje wady i zalety różnych włókien i uzasadnia potrzebę ich</p>	<p>klasyfikuje włókna na naturalne (białkowe i celulozowe), sztuczne i syntetyczne, wskazuje ich zastosowania; opisuje wady i zalety; uzasadnia potrzebę stosowania tych włókien</p> <p>projektuje doświadczenie pozwalające zidentyfikować włókna białkowe i celulozowe, sztuczne i syntetyczne</p>

			wymienia nazwy surowców danego rodzaju (C) podaje próbę ksantoproteinową jako sposób na odróżnienie włókien jedwabiu naturalnego od włókien jedwabiu sztucznego (C) wymienia najbardziej popularne włókna syntetyczne (A)	stosowania (D)	
Podsumowanie Sprawdź, czy potrafisz...	30. Podsumowanie i powtórzenie. Sprawdzenie wiadomości				

Ocena	Poziom wymagań	Opis wymagań	Normy ocen*/**
niedostateczny	podstawowe (P)	uczeń nie opanował nawet połowy wymagań podstawowych (najbardziej elementarnych)	0%–49% P**
dopuszczający		uczeń opanował większą część wymagań podstawowych	50%–74% P**
dostateczny		uczeń opanował wymagania podstawowe	75%–100% P*
dobry	ponadpodstawowe (PP)	uczeń opanował wymagania podstawowe i większą część wymagań ponadpodstawowych	75% P + (50%–74%) PP**
bardzo dobry		uczeń opanował pełne wymagania □ podstawowe i ponadpodstawowe	75% P + (75%–100%) PP*

1 Ochenduszk Julian: Pomiar dydaktyczny w mierzeniu jakości pracy szkoły. Materiały edukacyjne Niepublicznej Placówki Doskonalenia Nauczycieli EKO-TUR, Warszawa 2001.

www.archiwum.literka.pl

*Ocenianie wg norm wymagań – oceny reprezentują odpowiednie wymagania.

** Ocenianie mieszane – wg norm wymagań i pseudonorm %.

A – zapamiętanie wiadomości

B – zrozumienie wiadomości

C – stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych

D – stosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych

Fizyka

Wymagania edukacyjne i kryteria ocen z fizyki dla klasy I ZSZ i technikum

Zagadnienie	Poziom podstawowy	Poziom ponadpodstawowy	Numer zagadnienia z podstawy programowej
Uczeń:			
Astronomia i grawitacja			
Makro i mikro czyli z daleka i z bliska	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje rozmiary i odległości we Wszechświecie (galaktyki, gwiazdy, planety, ciała makroskopowe, organizmy, cząsteczki, atomy, jądra atomowe) – posługuje się jednostką odległości „rok świetlny” 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwiązuje zadania związane z przedstawianiem obiektów bardzo dużych i bardzo małych w odpowiedniej skali 	1.11; 3.1
Budowa Układu Słonecznego	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym – wymienia nazwy i podstawowe własności przynajmniej trzech innych planet – wie, że wokół niektórych innych planet też krążą księżyce, a wokół niektórych gwiazd – planety – wyjaśnia obserwowany na niebie ruch planet wśród gwiazd jako złożenie ruchów obiegowych: Ziemi i obserwowanej planety – wymienia inne obiekty Układu Słonecznego: planetoidy, planety karłowate i komety 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje budowę planet, dzieląc je na planety skaliste i gazowe olbrzymy – porównuje wielkość i inne właściwości planet – odszukuje i analizuje informacje na temat aktualnych poszukiwań życia poza Ziemią – odróżnia pojęcia „życie pozaziemskie” i „cywilizacja pozaziemska” – stosuje pojęcia „teoria geocentryczna” i „teoria heliocentryczna” 	1. 7
. Nasz najbliższy sąsiad w przestrzeni -Księżyc	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, dlaczego zawsze widzimy tę samą stronę Księżycy – opisuje następstwo faz Księżycy – opisuje warunki panujące na Księżycu – wyjaśnia mechanizm powstawania faz Księżycy – wyjaśnia mechanizm powstawania zaćmień Słońca i Księżycy 	<ul style="list-style-type: none"> – wie, w której fazie Księżycy możemy obserwować zaćmienie Słońca, a w której Księżycy, i dlaczego nie następują one w każdej pełni i w każdym nowiu – wyjaśnia, dlaczego typowy mieszkaniec Ziemi częściej obserwuje zaćmienia Księżycy niż zaćmienia Słońca 	1. 8
Orientacja na niebie czyli gwiazdy i galaktyki	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega zjawisko paralaksy – wie, że Słońce jest jedną z gwiazd, a Galaktyka (Droga Mleczna) – jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie – wie, że gwiazdy świecą 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza odległość do gwiazdy (w parsekach) na podstawie jej kąta paralaksy – posługuje się jednostkami: parsek, rok świetlny, 	1. 9

	własnym światłem – przedstawia za pomocą rysunku zasadę wyznaczania odległości za pomocą paralaksy geo- i heliocentrycznej	jednostka astronomiczna – wyjaśnia, dlaczego Galaktyka widziana jest z Ziemi w postaci smugi na nocnym niebie	
Ruch krzywoliniowy	– przedstawia na rysunku wektor prędkości w ruchu prostoliniowym i krzywoliniowym – opisuje ruch po okręgu, używając pojęć: „okres”, „częstotliwość”, „prędkość w ruchu po okręgu”	– wykonuje doświadczenia wykazujące, że prędkość w ruchu krzywoliniowym skierowana jest stycznie do toru – rozwiązuje proste zadania, wylicza okres, częstotliwość, prędkość w ruchu po okręgu	
Do czego służą satelity geostacjonarne? Siła dośrodkowa	– zaznacza na rysunku kierunek i zwrot siły dośrodkowej – wyjaśnia, jaka siła pełni funkcję siły dośrodkowej w różnych zjawiskach – oblicza siłę dośrodkową	– korzystając ze wzoru na siłę dośrodkową, oblicza każdą z występujących w tym wzorze wielkości	1. 2
Siła grawitacji czyli dlaczego nie spadamy?	– omawia zjawisko wzajemnego przyciągania się ciał za pomocą siły grawitacji – opisuje, jak siła grawitacji zależy od masy ciał i ich odległości – wyjaśnia, dlaczego w praktyce nie obserwujemy oddziaływań grawitacyjnych między ciałami innymi niż ciała niebieskie	– oblicza siłę grawitacji działającą między dwoma ciałami o danych masach i znajdujących się w różnej odległości od siebie – korzystając ze wzoru na siłę grawitacji, oblicza każdą z występujących w tym wzorze wielkości – opisuje doświadczenie Cavendisha	1. 3
Siła grawitacji jako siła dośrodkowa	– wyjaśnia zależność pomiędzy siłą grawitacji i krzywoliniowym ruchem ciał niebieskich – opisuje działanie siły grawitacji jako siły dośrodkowej przez analogię z siłami mechanicznymi	– wyjaśnia wpływ grawitacji na ruch ciał w układzie podwójnym	1. 5
Loty kosmiczne	– podaje ogólne informacje na temat lotów kosmicznych – wymienia przynajmniej niektóre zastosowania sztucznych satelitów – omawia zasadę poruszania się sztucznego satelity po orbicie okołoziemskiej – posługuje się pojęciem „pierwsza prędkość kosmiczna”	– oblicza pierwszą prędkość kosmiczną dla różnych ciał niebieskich – oblicza prędkość satelity krążącego na danej wysokości	1. 6
Prawa Keplera	– przedstawia na rysunku	– wyjaśnia, w jaki sposób	1. 6

	<p>eliptyczną orbitę planety z uwzględnieniem położenia Słońca</p> <ul style="list-style-type: none"> – wie, że okres obiegu planety jest jednoznacznie wyznaczony przez średnią odległość planety od Słońca – stosuje pojęcie „satelita geostacjonarny” – podaje III prawo Keplera 	<p>możliwe jest zachowanie stałego położenia satelity względem powierzchni Ziemi</p> <ul style="list-style-type: none"> – posługuje się III prawem Keplera w zadaniach obliczeniowych 	
Ciężar i nieważkość	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, w jakich warunkach powstają przeciążenie, niedociążenie i nieważkość – wyjaśnia przyczynę nieważkości w statku kosmicznym – wyjaśnia zależność zmiany ciężaru i niezmienność masy podczas przeciążenia i niedociążenia 	<ul style="list-style-type: none"> – rozwiązuje zadania obliczeniowe związane z przeciążeniem i niedociążeniem w układzie odniesienia poruszającym się z przyspieszeniem skierowanym w górę lub w dół 	1. 4

KRYTERIA OCEN

Na ocenę celującą uczeń:

- rozwiązuje zadania problemowe i rachunkowe o większym stopniu trudności
- przewiduje rozwiązanie na podstawie analizy podobnego problemu bądź udowadnia postawioną tezę poprzez projektowanie serii doświadczeń
- bierze udział w konkursach i turniejach przedmiotowych

Na ocenę bardzo dobrą uczeń:

- rozwiązuje zadania związane z przedstawianiem obiektów bardzo dużych i bardzo małych w odpowiedniej skali
- stosuje pojęcia „teoria geocentryczna” i „teoria heliocentryczna
- wie, w której fazie Księżyca możemy obserwować zaćmienie Słońca, a w której Księżyca, i dlaczego nie następują one w każdej pełni i w każdym nowiu
- oblicza odległość do gwiazdy (w parsekach) na podstawie jej kąta paralaksy
- rozwiązuje proste zadania, wylicza okres, częstotliwość, prędkość w ruchu po okręgu
- korzystając ze wzoru na siłę dośrodkową, oblicza każdą z występujących w tym wzorze wielkości
- oblicza prędkość satelity krążącego na danej wysokości
- posługuje się III prawem Keplera w zadaniach obliczeniowych
- rozwiązuje zadania obliczeniowe związane z przeciążeniem i niedociążeniem w układzie odniesienia poruszającym się z przyspieszeniem skierowanym w górę lub w dół

Na ocenę dobrą uczeń:

- porównuje wielkość i inne właściwości planet
- poszukuje i analizuje informacje na temat aktualnych poszukiwań życia poza Ziemią
- odróżnia pojęcia „życie pozaziemskie” i „cywilizacja pozaziemska”
- wyjaśnia mechanizm powstawania faz Księżyca
- wyjaśnia mechanizm powstawania zaćmień Słońca i Księżyca
- przedstawia za pomocą rysunku zasadę wyznaczania odległości za pomocą paralaks geo- i heliocentrycznej
- posługuje się jednostkami: parsek, rok świetlny, jednostka astronomiczna
- wykonuje doświadczenia wykazujące, że prędkość w ruchu krzywoliniowym skierowana jest stycznie do toru
- wyjaśnia, dlaczego w praktyce nie obserwujemy oddziaływań grawitacyjnych między ciałami innymi niż ciała niebieskie
- oblicza siłę dośrodkową
- oblicza wartość pierwszej prędkości kosmicznej
- podaje III prawo Keplera
- wyjaśnia zależność zmiany ciężaru i niezmienność masy podczas przeciążenia i

niedociążenia

Na ocenę dostateczną uczeń:

- posługuje się jednostką odległości „rok świetlny”
- wie, że wokół niektórych innych planet też krążą księżyce, a wokół niektórych gwiazd – planety
- opisuje warunki panujące na Księżycu
- wie, że Słońce jest jedną z gwiazd, a Galaktyka (Droga Mleczna) – jedną z wielu galaktyk we Wszechświecie
- wie, że gwiazdy świecą własnym światłem
- wyjaśnia, jaka siła pełni funkcję siły dośrodkowej w różnych zjawiskach
- opisuje, jak siła grawitacji zależy od masy ciał i ich odległości
- omawia zasadę poruszania się sztucznego satelity po orbicie okołoziemskiej
- posługuje się pojęciem „pierwsza prędkość kosmiczna”
- wie, że okres obiegu planety jest jednoznacznie wyznaczony przez średnią odległość planety od Słońca
- wyjaśnia przyczynę nieważkości w statku kosmicznym

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

- porównuje rozmiary i odległości we Wszechświecie (galaktyki, gwiazdy, planety)
- opisuje miejsce Ziemi w Układzie Słonecznym
- wymienia obiekty Układu Słonecznego: planetoidy, planety karłowate i komety
- opisuje budowę planet, dzieląc je na planety skaliste i gazowe olbrzymy
- wyjaśnia, dlaczego zawsze widzimy tę samą stronę Księżycza
- opisuje następstwo faz Księżycza
- wyjaśnia, na czym polega zjawisko paralaksy
- opisuje ruch jednostajny po okręgu, posługując się pojęciami *okres* i *częstotliwość*
- zaznacza na rysunku kierunek i zwrot siły dośrodkowej
- omawia zjawisko wzajemnego przyciągania się ciał
- opisuje zależność siły grawitacji od masy ciał i ich odległości
- wyjaśnia zależność pomiędzy siłą grawitacji a krzywoliniowym ruchem ciał niebieskich
- podaje ogólne informacje na temat lotów kosmicznych
- wymienia przykłady zastosowania sztucznych satelitów
- przedstawia graficznie eliptyczną orbitę planety z uwzględnieniem położenia Słońca
- wyjaśnia, w jakich warunkach powstają przeciążenie, niedociążenie i nieważkość

FIZYKA ATOMOWA

Efekt fotoelektryczny	– opisuje przebieg doświadczenia, podczas którego można zaobserwować efekt fotoelektryczny – posługuje się pojęciem fotonu oraz zależnością między jego energią i częstotliwością – opisuje widmo fal elektromagnetycznych, szeregując rodzaje występujących w nim fal zgodnie z niesioną przez nie energią – opisuje bilans energetyczny zjawiska fotoelektrycznego	– wyjaśnia, dlaczego założenie o falowej naturze światła nie umożliwia wyjaśnienia efektu fotoelektrycznego – oblicza energię i prędkość elektronów wybitych z danego metalu przez promieniowanie o określonej częstotliwości	2. 6; 2. 4
Promieniowanie ciał	– wyjaśnia, że wszystkie ciała emitują promieniowanie – opisuje związek pomiędzy promieniowaniem emitowanym przez dane ciało oraz jego temperaturą – rozróżnia widmo ciągłe i widmo liniowe	– odróżnia widma absorpcyjne od emisyjnych i opisuje ich różnice	2. 1

	– podaje przykłady ciał emitujących widma ciągłe i widma liniowe – opisuje widmo wodoru		
Atom wodoru	– podaje postulaty Bohra – stosuje zależność między promieniem n -tej orbity a promieniem pierwszej orbity w atomie wodoru – oblicza prędkość elektronu na danej orbicie	– wyjaśnia, dlaczego wcześniejsze teorie nie wystarczały do opisanie widma atomu wodoru	2. 2
Jak powstaje widmo wodoru?	– wykorzystuje postulaty Bohra i zasadę zachowania energii do opisu powstawania widma wodoru – oblicza energię i długość fali fotonu emitowanego podczas przejścia elektronu między określonymi orbitami	– oblicza końcową prędkość elektronu poruszającego się po danej orbicie po pochłonięciu fotonu o podanej energii – ocenia obecną rolę teorii Bohra i podaje jej ograniczenia	2. 3 2. 5
<i>Fale czy cząstki? Cząstki czy fale?</i>	– podaje argumenty na rzecz falowej i korpuskularnej natury światła – podaje granice stosowalności obu teorii i teorię łączącą je w jedną	– opisuje doświadczenia, w których można zaobserwować falową naturę materii – oblicza długość fali materii określonych ciał	III, IV
<i>Jak działa laser</i>	– wyjaśnia, czym światło lasera różni się od światła żarówki – wymienia przynajmniej niektóre zastosowania laserów	– wyjaśnia w przybliżeniu zjawisko emisji wymuszonej	III, IV

KRYTERIA OCEN

Na ocenę celującą uczeń:

- stosuje poznaną wiedzę i nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów fizycznych
- ustala, czy zajdzie efekt fotoelektryczny na podstawie podanej pracy wyjścia danego metalu oraz długości fali (barwy) padającego nań promieniowania

Na ocenę bardzo dobrą uczeń:

- oblicza energię i prędkość elektronów wybitych z danego metalu przez promieniowanie o określonej częstotliwości
- odróżnia widma absorpcyjne od emisyjnych i opisuje ich różnice
- oblicza końcową prędkość elektronu poruszającego się po danej orbicie po pochłonięciu fotonu o podanej energii
- wyjaśnia w przybliżeniu zjawisko emisji wymuszonej

Na ocenę dobrą uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego założenie o falowej naturze światła nie umożliwia wyjaśnienia efektu fotoelektrycznego
- podaje przykłady ciał emitujących widma ciągłe i widma liniowe
- opisuje widmo wodoru
- stosuje zależność między promieniem n -tej orbity a promieniem pierwszej orbity w atomie wodoru
- wykorzystuje postulaty Bohra i zasadę zachowania energii do opisu powstawania widma wodoru
- wymienia przynajmniej niektóre zastosowania laserów

Na ocenę dostateczną uczeń:

- posługuje się pojęciem fotonu oraz zależnością między jego energią i częstotliwością
- opisuje widmo fal elektromagnetycznych, szeregując rodzaje występujących w nim fal zgodnie z niesioną przez nie energią
- opisuje związek pomiędzy
- promieniowaniem emitowanym przez dane ciało oraz jego temperaturą
- rozróżnia widmo ciągłe i widmo liniowe

- wyjaśnia, czym światło lasera różni się od światła żarówki

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

- wie na czym polega zjawisko fotoelektryczne
- posługuje się pojęciem fotonu oraz zależnością między jego energią i częstotliwością
- wyjaśnia, że wszystkie ciała emitują promieniowanie

FIZYKA JĄDROWA

Budowa jądra atomowego	<p>– posługuje się pojęciami: „atom”, „pierwiastek chemiczny”, „jądro atomowe”, „izotop”, „liczba atomowa”, „liczba masowa”</p> <p>– podaje skład jądra atomowego na podstawie liczby atomowej i liczby masowej pierwiastka/izotopu</p> <p>– wymienia cząstki, z których są zbudowane atomy</p>	<p>– wyjaśnia, dlaczego jądro atomowe się nie rozpada</p> <p>– wyjaśnia pojęcie „antymateria”</p>	3. 1
Promieniowanie jądrowe	<p>– wymienia właściwości promieniowania alfa, beta (minus) i gamma</p> <p>– charakteryzuje wpływ promieniowania na organizmy żywe</p> <p>– wymienia i omawia sposoby powstawania promieniowania</p> <p>– wymienia przynajmniej niektóre zastosowania promieniowania</p> <p>– zna sposoby ochrony przed promieniowaniem</p>	<p>– porównuje przenikliwość znanych rodzajów promieniowania</p> <p>– porównuje szkodliwość różnych źródeł promieniowania (znajomość jednostek dawek nie jest wymagana)</p> <p>– opisuje zasadę działania licznika Geigera–Müllera</p> <p>– jeśli to możliwe, wykonuje pomiary za pomocą licznika Geigera–Müllera</p>	3. 3; 3. 6; 3. 7; 3. 8
Reakcje jądrowe	<p>– odróżnia reakcje jądrowe od reakcji chemicznych</p> <p>– opisuje rozpad alfa, beta (wiadomości o neutrinach nie są wymagane) oraz sposób powstawania promieniowania gamma</p> <p>– opisuje reakcje jądrowe za pomocą symboli</p>	<p>– do opisu reakcji jądrowych stosuje zasadę zachowania ładunku i zasadę zachowania liczby nukleonów</p>	3. 5
Czas połowicznego rozpadu	<p>– posługuje się pojęciami „jądro stabilne” i „jądro niestabilne”</p> <p>– opisuje rozpad izotopu promieniotwórczego i posługuje się pojęciem „czas połowicznego rozpadu”</p> <p>– szkicuje wykres opisujący rozpad promieniotwórczy</p> <p>– wie, że istnieją izotopy o bardzo długim i bardzo krótkim czasie połowicznego rozpadu</p> <p>– rozwiązuje zadania obliczeniowe, w których czas jest wielokrotnością czasu połowicznego rozpadu</p> <p>– opisuje metodę datowania węglem C14</p>	<p>– rozwiązuje zadania obliczeniowe metodą graficzną, korzystając z wykresu przedstawiającego zmniejszanie się liczby jąder izotopu promieniotwórczego w czasie</p>	1. 10; 3. 4

Energia jądrowa	<ul style="list-style-type: none"> – podaje warunki zajścia reakcji łańcuchowej – opisuje mechanizm rozpadu promieniotwórczego i syntezy termojądrowej – wyjaśnia, jakie reakcje zachodzą w elektrowni jądrowej, reaktorze termojądrowym, gwiazdach oraz w bombach jądrowych i termojądrowych – wyjaśnia, dlaczego Słońce świeci – podaje przykłady zastosowań energii jądrowej 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia trudności związane z kontrolowaniem fuzji termojądrowej – opisuje działanie elektrowni jądrowej – przytacza i ocenia argumenty za energetyką jądrową i przeciw niej 	<p>3. 8; 3. 9; 3. 10</p>
Deficyt masy	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie wzoru $E = mc^2$ – posługuje się pojęciami: „deficyt masy”, „energia spoczynkowa”, „energia wiązania” – oblicza energię spoczynkową ciała o danej masie oraz deficyt masy podczas reakcji o danej energii 	<ul style="list-style-type: none"> – oblicza ilość energii wyzwolonej w podanych reakcjach jądrowych 	<p>3. 2; 3. 11</p>
<i>Życie Słońca</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>podaje wiek Słońca i przewidywany dalszy czas jego życia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>opisuje powstanie Słońca i jego dalsze losy</i> – <i>opisuje przemiany jądrowe, które będą zachodziły w Słońcu w przyszłych etapach jego życia</i> 	<p>3. 11;</p>
<i>Budowa i ewolucja gwiazd</i>	<ul style="list-style-type: none"> – <i>wyjaśnia, że każda gwiazda zmienia się w czasie swojego życia</i> – <i>opisuje ewolucję gwiazdy w zależności od jej masy – opisuje typowe obiekty powstające pod koniec życia gwiazd mało i bardzo masywnych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – <i>opisuje życie gwiazd w zależności od masy</i> – <i>opisuje przemiany jądrowe zachodzące w gwiazdach w różnych etapach ich życia</i> – <i>wymienia podstawowe właściwości czerwonych olbrzymów, białych karłów, gwiazd neutronowych i czarnych dziur</i> 	<p>3. 11</p>
Budowa i ewolucja Wszechświata	<ul style="list-style-type: none"> – wie, że Wszechświat powstał kilkanaście miliardów lat temu w Wielkim Wybuchu i od tego czasu się rozszerza – wyjaśnia, skąd pochodzi większość pierwiastków, z których zbudowana jest materia wokół nas i nasze organizmy – wyjaśnia, że obiekty położone daleko oglądamy takimi, jakimi były w przeszłości 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, że proces rozszerzania Wszechświata przyspiesza i że dziś jeszcze nie wiemy, dlaczego się tak dzieje 	<p>1. 12</p>
KRYTERIA OCEN			

Na ocenę celującą uczeń:

- stosuje poznaną wiedzę i nabyte umiejętności do rozwiązywania problemów fizycznych
- stosuje poznaną wiedzę do rozwiązywania zadań rachunkowych o wyższym stopniu trudności
- bierze udział w konkursach przedmiotowych

Na ocenę bardzo dobrą uczeń:

- wyjaśnia pojęcie antymateria
- opisuje przemiany jądrowe, które będą zachodziły w Słońcu w przyszłych etapach jego życia
- rozwiązuje zadania metodą graficzną, korzystając z wykresu przedstawiającego zmniejszanie się liczby jąder izotopu promieniotwórczego w czasie
- posługuje się informacjami pochodzącymi z analizy przeczytanych tekstów, w tym popularnonaukowych
- do opisu reakcji jądrowych stosuje zasadę zachowania ładunku i zasadę zachowania liczby nukleonów
- *opisuje przemiany jądrowe zachodzące w gwiazdach w różnych etapach ich życia*
- porównuje szkodliwość różnych źródeł promieniowania (znajomość jednostek dawek nie jest wymagana)
- historii badań Wszechświata (np. prace E. Hubble'a, A. Wolszczana) oraz ewolucji gwiazd formułuje wnioski oparte na wynikach obserwacji i badań Wszechświata

Na ocenę dobrą uczeń:

- wyjaśnia, dlaczego jądro atomowe się nie rozpada
- opisuje zasadę działania licznika Geigera- Mullera
- porównuje przenikliwość znanych rodzajów promieniowania oraz szkodliwość różnych źródeł promieniowania
- sporządza wykres zależności liczby jąder, które uległy rozpadowi od czasu na podstawie danych z tabeli (oznaczenie wielkości i skali na osiach), a także odczytuje dane z wykresu
- opisuje działanie elektrowni atomowej przytacza i ocenia argumenty za energetyką jądrową i przeciw niej
- oblicza ilość energii wyzwolonej w podanych reakcjach jądrowych
 - opisuje ewolucję gwiazdy w zależności od jej masy
- wyjaśnia, że proces rozszerzania Wszechświata przyspiesza i nie wiemy jeszcze, dlaczego się tak dzieje
- *wymienia podstawowe właściwości czerwonych olbrzymów, białych karłów, gwiazd neutronowych i czarnych dziur*

Na ocenę dostateczną uczeń:

- posługuje się pojęciami: pierwiastek, jądro atomowe, izotop, proton, neutron, elektron
- wskazuje przykłady izotopów wymienia właściwości promieniowania jądrowego α , β , γ
- charakteryzuje wpływ promieniowania na organizmy żywe
- wymienia i omawia sposoby powstawania promieniowania
- zna sposoby ochrony przed promieniowaniem
- wyjaśnia, jak promieniowanie jądrowe wpływa na materię oraz na organizmy, opisuje sposoby ochrony przed promieniowaniem
- podaje przykłady zastosowania zjawiska promieniotwórczości
- opisuje rozpady alfa, beta (nie są wymagane wiadomości o neutrinach) oraz sposób powstawania promieniowania gamma
- rysuje wykres zależności liczby jąder, które uległy rozpadowi od czasu
- wyjaśnia zasadę datowania substancji na podstawie składu izotopowego, np. datowanie węglem C 14
- opisuje reakcję rozszczepienia uranu ^{235}U zachodzącą w wyniku pochłonięcia neutronu; podaje warunki zajścia reakcji łańcuchowej
- wymienia korzyści i zagrożenia płynące z energetyki jądrowej
- opisuje reakcje termojądrowe zachodzące w gwiazdach oraz w bombie wodorowej
- interpretuje zależność $E = mc^2$
- opisuje powstanie Słońca i jego przyszłe losy
- opisuje Wielki Wybuch, jako początek znanego nam Wszechświata
- wyjaśnia, że obiekty położone daleko oglądamy takimi, jakimi były w przeszłości
- oblicza energię spoczynkową, deficyt masy i energię wiązania dla dowolnego pierwiastka układu okresowego,

Na ocenę dopuszczającą uczeń:

- wymienia cząstki, z których są zbudowane atomy
- posługuje się pojęciami: „atom”, „pierwiastek chemiczny”, „jądro atomowe”, „izotop”, „liczba atomowa”, „liczba masowa”
- podaje skład jądra atomowego na podstawie liczby masowej i atomowej
- odczytuje dane z tabeli
- odróżnia reakcje jądrowe od reakcji chemicznych
- posługuje się pojęciami jądra stabilnego i niestabilnego
- opisuje rozpad izotopu promieniotwórczego, posługując się pojęciem czasu połowicznego rozpadu
- podaje przykłady zastosowania energii jądrowej
- posługuje się pojęciami: energii spoczynkowej, deficytu masy i energii wiązania
- podaje wiek Słońca i przewidywany czas jego życia
- wyjaśnia, że każda gwiazda zmienia się w czasie swojego życia
- podaje przybliżony wiek Wszechświata

Matematyka

ZASADY OCENIANIA Z MATEMATYKI DLA TECHNIKUM

1. Cele oceniania
 - Sprawdzanie rozumienia i przewidywania zjawisk przyrodniczych, technicznych, ekonomicznych i społecznych.
 - Przygotowanie ucznia do sytuacji egzaminacyjnej
 - Diagnozowanie specjalnych potrzeb edukacyjnych ucznia
 - Rozwijanie indywidualnych zainteresowań oraz umiejętność systematycznej i obiektywnej samooceny
 - Znalezienie odpowiednich metod nauczania (uczenia się) dla uzupełnienia wiadomości i umiejętności ucznia
2. Formy pomiaru osiągnięć uczniów oraz sposoby oceniania:
 - wypowiedź ustna – za wypowiedź ustną uczeń otrzymuje ocenę, na którą wpływ ma rzeczowość wypowiedzi oraz stosowanie języka matematycznego
 - kartkówka – niezapowiedziana wypowiedź pisemna, sprawdza bieżące przygotowanie ucznia do lekcji, obejmuje do trzech ostatnich tematów
 - sprawdzian – zapowiedziana wypowiedź pisemna ucznia, sprawdza opanowanie przez ucznia wybranych zagadnień, może trwać krócej niż 45 min.
 - praca klasowa - zapowiedziana wypowiedź pisemna ucznia, sprawdza opanowanie przez ucznia zagadnień obejmujących dany dział, może być w formie testu wielostopniowego lub wielostopniowego zestawu zadań, trwa do 90 min
 - praca domowa – uczeń uzyskuje ocenę zależną od jakości pracy; za nieuzasadniony brak pracy domowej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną
 - aktywność i praca na lekcji, praca w grupach – uczeń otrzymuje ocenę w zależności od rodzaju i stopnia trudności wykonywanego zadania, ćwiczenia, zaangażowania w pracę
 - test kompetencji po danym etapie kształcenia, np. po klasie, sprawdza opanowanie przez ucznia zagadnień danego etapu kształcenia,
3. Osiągnięcia uczniów oceniane są w skali stopniowej 1 – 6
4. W przypadku prac pisemnych w których przyjmuje się skalę punktową oceny przyporządkowuje się według następujących kryteriów:
 - 0% - 30% niedostateczny
 - 31% - 50% dopuszczający
 - 51% - 70% dostateczny
 - 71% - 85% dobry
 - 86% - 100% bardzo dobry
5. Ocenę celującą otrzymuje uczeń, którego wiedza obejmuje cały program nauczania, a ponadto twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania, pomysłowo i oryginalnie rozwiązuje nietypowe zadania;
6. Każdy uczeń musi przystąpić do pisania wszystkich zapowiedzianych prac pisemnych, jeżeli uczeń nie pisał pracy z całą klasą przystępuje do pisania jej w terminie ustalonym z nauczycielem, do 2 tygodni po powrocie do szkoły.
7. W przypadku co najmniej tygodniowej usprawiedliwionej nieobecności ucznia zobowiązany jest do nadrobienia zaległości w ciągu 7 dni od dnia powrotu do szkoły.
8. Poprawa sprawdzianów pisemnych jest obowiązkowa i powinna odbywać się w ciągu dwóch tygodni od otrzymania oceny.

9. Każdy uczeń zobowiązany jest do bieżącego prowadzenia zeszytu przedmiotowego.
10. Ocena na I półroczu lub końcoworoczna jest wystawiana na podstawie ocen cząstkowych przy czym największą wagę mają oceny z prac klasowych, sprawdzianów, w drugiej kolejności oceny za odpowiedzi ustne oraz kartkówki, a pozostałe oceny są wspomagające. Ocena ta jest całościowa zaś w ocenach cząstkowych dopuszcza się + i –
Uczeń otrzymuje ocenę końcoworoczną za systematyczną pracę w ciągu całego roku
11. Sposoby informowania uczniów:
- PSO będzie uczniom przedstawiony na początku roku szkolnego
 - oceny cząstkowe są jawne, ich uzasadnienia nauczyciel może dokonać na lekcji lub na przerwie
 - prace pisemne uczniowie otrzymują do wglądu po ich sprawdzeniu i ocenieniu, ale oddają nauczycielowi, będą one przechowywane w pracowni do końca roku szkolnego
12. Sposoby informowania rodziców:
- O sposobach oceniania rodzice zostają poinformowani na początku roku szkolnego poprzez wpis do zeszytu przedmiotowego, po zapoznaniu się z nimi rodzic powinien potwierdzić ten fakt podpisem.
 - ocenach cząstkowych lub semestralnych rodzic jest informowany na bieżąco poprzez dziennik elektroniczny, na zebraniach lub podczas rozmów indywidualnych
 - rodzice lub opiekunowie mają możliwość wglądu do prac pisemnych
 - oceny z odpowiedzi ustnych będą wpisywane do zeszytu przedmiotowego
13. Wymagania na określoną ocenę:

Niżej przedstawione ogólne kryteria ocen (oprócz oceny celującej) należy rozumieć koniunktywnie.

Ocena celująca

Ocenę tę otrzymuje uczeń, którego wiedza obejmuje cały program nauczania, a ponadto spełniający jeden z podpunktów:

- twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania;
- pomysłowo i oryginalnie rozwiązuje nietypowe zadania;
- bierze udział i osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach matematycznych.

Ocena bardzo dobra

Ocenę tę otrzymuje uczeń, który opanował pełen zakres wiadomości przewidziany programem nauczania oraz potrafi:

- sprawnie rachować;
- samodzielnie rozwiązywać zadania;
- wykazać się znajomością definicji i twierdzeń oraz umiejętnością ich zastosowania w zadaniach;
- posługiwać się poprawnym językiem matematycznym;
- samodzielnie zdobywać wiedzę;
- przeprowadzać rozmaite rozumowania dedukcyjne.

Ocena dobra

Ocenę tę otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową oraz wybrane elementy programu nauczania, a także potrafi:

- samodzielnie rozwiązać typowe zadania;
- wykazać się znajomością i rozumieniem poznanych pojęć i twierdzeń oraz algorytmów;

- posługiwać się językiem matematycznym, który może zawierać jedynie nieliczne błędy i potknięcia;
- sprawnie rachować;
- przeprowadzić proste rozumowania dedukcyjne.

Ocena dostateczna

Ocenę tę otrzymuje uczeń, który opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową, co pozwala mu na:

- wykazanie się znajomością i rozumieniem podstawowych pojęć i algorytmów;
- stosowanie poznanych wzorów i twierdzeń w rozwiązywaniu typowych ćwiczeń i zadań;
- wykonywanie prostych obliczeń i przekształceń matematycznych.

Ocena dopuszczająca

Uczeń opanował wiadomości i umiejętności przewidziane podstawą programową w takim zakresie, że potrafi:

- samodzielnie lub z niewielką pomocą nauczyciela wykonywać ćwiczenia i zadania o niewielkim stopniu trudności;
- wykazać się znajomością i rozumieniem najprostszych pojęć oraz algorytmów;
- operować najprostszymi obiektami abstrakcyjnymi (liczbami, zbiorami, zmiennymi i zbudowanymi z nich wyrażeniami).

SZCZEGÓŁOWE WYMAGANIA EDUKACYJNE KLASA I TECHNIKUM

DZIAŁANIA W ZBIORACH LICZBOWYCH

- Zbiór liczb naturalnych i całkowitych.
- Zbiór liczb wymiernych i niewymiernych.
- Działania w zbiorze liczb rzeczywistych.
- Przedziały.
- Rozwiązywanie równań.
- Rozwiązywanie nierówności.
- Pierwiastki i potęgi.
- Wzory skróconego mnożenia.
- Procenty. Punkty procentowe.
- Błąd przybliżenia. Szacowanie wartości liczbowych.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – potrafi rozróżnić liczby naturalne, całkowite, wymierne, niewymierne; – potrafi przedstawić liczbę wymierną w postaci ułamka	Uczeń: – potrafi wyznaczyć największy wspólny dzielnik i najmniejszą wspólną wielokrotność liczb naturalnych;	Uczeń: – potrafi podać zapis symboliczny wybranych liczb, np. liczby parzystej, liczby nieparzystej, liczby podzielnej przez daną liczbę całkowitą,	Uczeń: - potrafi zamienić ułamek o rozwinięciu dziesiętnym nieskończonym okresowym na ułamek zwykły; – potrafi podać przykład	Uczeń: – potrafi określić dziedzinę i zbiór elementów spełniających równanie z jedną niewiadomą, zawierające wyrażenia wymierne lub pierwiastek

<p>zwykłego i w postaci rozwinięcia dziesiętnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi zaznaczać liczby wymierne na osi liczbowej; – rozumie pojęcie przedziału, rozpoznaje przedziały ograniczone i nieograniczone; – potrafi zapisać za pomocą przedziałów zbiory opisane nierównościami; – potrafi zaznaczyć na osi liczbowej podany przedział liczbowy; – potrafi wskazać liczby pierwsze i liczby złożone; – zna i potrafi stosować cechy podzielności liczb naturalnych (przez 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10); – potrafi rozłożyć liczbę naturalną na czynniki pierwsze; – zna definicję liczby całkowitej parzystej oraz nieparzystej; – potrafi sprawnie wykonywać działania na ułamkach zwykłych i na ułamkach dziesiętnych; – zna i stosuje w obliczeniach kolejność działań i prawa działań w zbiorze liczb rzeczywistych; – potrafi porównywać liczby rzeczywiste; – zna własność proporcji i potrafi stosować ją do 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb naturalnych; – zna twierdzenia pozwalające przekształcać w sposób równoważny równania i nierówności – potrafi posługiwać się procentem w prostych zadaniach tekstowych (w tym wzrosty i spadki cen, podatki, kredyty i lokaty); – rozumie pojęcie punktu procentowego i potrafi się nim posługiwać; – potrafi obliczyć błąd procentowy przybliżenia; – potrafi szacować wartości wyrażeń. 	<p>wielokrotności danej liczby; zapis liczby, która w wyniku dzielenia przez daną liczbę naturalną daje wskazaną resztę;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi oszacować wartość liczby niewymiernej. 	<p>równania sprzecznego oraz równania tożsamościowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wykazać podzielność liczb całkowitych, zapisanych symbolicznie; 	<p>stopnia drugiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania tekstowe o podwyższonym stopniu trudności, dotyczące własności liczb rzeczywistych; – potrafi wykonać dzielenie z resztą w zbiorze liczb całkowitych ujemnych;
--	---	---	--	--

<p>rozwiązywania równań zawierających proporcje; – potrafi rozwiązywać równania z jedną niewiadomą metodą równań równoważnych; – potrafi rozwiązywać nierówności z jedną niewiadomą metodą nierówności równoważnych; – potrafi obliczyć procent danej liczby, a także wyznaczyć liczbę, gdy dany jest jej procent; – potrafi obliczyć, jakim procentem danej liczby jest druga dana liczba; – potrafi określić, o ile procent dana wielkość jest większa (mniejsza) od innej wielkości; – potrafi wyznaczyć przybliżenie dziesiętne liczby rzeczywistej z żadaną dokładnością; – potrafi obliczyć błąd bezwzględny i błąd względny danego przybliżenia;</p>				
--	--	--	--	--

WYRAŻENIA ALGEBRAICZNE

- Potęga o wykładniku naturalnym.
- Pierwiastek arytmetyczny. Pierwiastek stopnia nieparzystego z liczby ujemnej.
- Działania na wyrażeniach algebraicznych.
- Wzory skróconego mnożenia.
- Potęga o wykładniku całkowitym ujemnym.
- Potęga o wykładniku wymiernym.

- Określenie logarytmu.
- Zastosowanie logarytmów.
- Przekształcanie wzorów.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wykonywać działania na potęgach o wykładniku naturalnym, całkowitym i wymiernym; – zna prawa działań na potęgach o wykładnikach wymiernych i stosuje je w obliczeniach; – potrafi zapisać liczbę w notacji wykładniczej; – potrafi wylączać wspólny czynnik z różnych wyrażeń; – potrafi posługiwać się wzorami skróconego mnożenia: $(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2$ $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$ $a^2 - b^2 = (a - b)(a + b)$ – zna pojęcie pierwiastka arytmetycznego z liczby nieujemnej i potrafi stosować prawa działań na pierwiastkach w obliczeniach; – potrafi obliczać pierwiastki stopnia nieparzystego z liczb ujemnych; – zna definicję logarytmu i potrafi obliczać logarytmy bezpośrednio z definicji; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sprawnie sprowadza wyrażenia algebraiczne do najprostszej postaci i oblicza ich wartości dla podanych wartości zmiennych; – sprawnie wykonuje działania na wyrażeniach, które zawierają wymienione wzory skróconego mnożenia; – potrafi usuwać niewymierność z mianownika ułamka, stosując wzór skróconego mnożenia (różnicę kwadratów dwóch wyrażeń); – sprawnie przekształca wzory matematyczne, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wylączać wspólną potęgę poza nawias; – potrafi rozłożyć wyrażenia na czynniki metodą grupowania wyrazów lub za pomocą wzorów skróconego mnożenia; – potrafi oszacować wartość potęgi o wykładniku rzeczywistym; – zna i potrafi stosować własności logarytmów w obliczeniach; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – sprawnie przekształca wyrażenia algebraiczne zawierające potęgi i pierwiastki; – sprawnie zamienia pierwiastki arytmetyczne na potęgi o wykładniku wymiernym i odwrotnie; – sprawnie wykonywać działania na potęgach o wykładniku rzeczywistym; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi sprawnie działać na wyrażeniach zawierających potęgi i pierwiastki z zastosowaniem wzorów skróconego mnożenia; – potrafi sprawnie rozkładać wyrażenia zawierające potęgi i pierwiastki na czynniki, stosując jednocześnie wzory skróconego mnożenia i metodę grupowania wyrazów; – potrafi wykorzystać pojęcie logarytmu w zadaniach praktycznych.

GEOMETRIA PŁASKA – POJĘCIA WSTĘPNE

- Punkt, prosta odcinek, półprosta, kąt.
- Wzajemne położenie prostych na płaszczyźnie, odległość punktu od prostej, odległość między prostymi równoległymi, symetralna odcinka, dwusieczna kąta.
- Dwie proste przecięte trzecią prostą.
- Okrąg i koło.
- Kąty i koła.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– zna figury podstawowe (punkt, prosta, płaszczyzna, przestrzeń) i potrafi zapisać relacje między nimi;– umie określić położenie prostych na płaszczyźnie;– rozumie pojęcie odległości– zna określenie kąta i podział kątów ze względu na ich miarę;– zna pojęcie kątów przyległych i kątów wierzchołkowych oraz potrafi zastosować własności tych kątów w rozwiązywaniu prostych zadań;– zna pojęcie dwusiecznej kąta i symetralnej odcinka, potrafi zastosować własność dwusiecznej kąta oraz symetralnej odcinka w rozwiązywaniu prostych zadań,– umie skonstruować dwusieczną danego kąta i symetralną danego odcinka;	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">- umie wyznaczyć odległość dwóch punktów, punktu od prostej, dwóch prostych równoległych;- potrafi uzasadnić równoległość dwóch prostych, znajdując równe kąty odpowiadające;- potrafi zastosować twierdzenia dotyczące kątów wpisanych i środkowych rozwiązywaniu prostych zadań- potrafi zastosować własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– potrafi zapisać miarę stopniową kąta, używając minut i sekund;– ; potrafi skonstruować styczną do okręgu przechodzącą przez punkt leżący na okręgu;– wie, co to jest kąt dopisany do okręgu; zna twierdzenie o kątach wpisanym i dopisanym do okręgu, opartych na tym samym łuku;– potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące okręgów, stycznych, kątów środkowych, wpisanych i dopisanych, z zastosowaniem poznanych twierdzeń;	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">– potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące sumy miar kątów w trójkącie (czworokącie);- potrafi skonstruować styczną do okręgu, przechodzącą przez punkt leżący w odległości większej od środka okręgu niż długość promienia okręgu- potrafi rozwiązywać zadania złożone, wymagające wykorzystania równocześnie kilku poznanych własności.	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none">- potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące odcinków, prostych, półprostych, kątów i kół, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń- potrafi udowodnić własności figur geometrycznych w oparciu o poznane twierdzenia.

<p>– zna własności kątów utworzonych między dwiema prostymi równoległymi, przeciętymi trzecią prostą i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań</p> <p>– zna definicję koła i okręgu, poprawnie posługuje się terminami: promień, środek okręgu, cięciwa, średnica, łuk okręgu;</p> <p>– potrafi określić wzajemne położenie prostej i okręgu;</p> <p>– zna definicję stycznej do okręgu;</p> <p>– zna twierdzenie o stycznej do okręgu</p> <p>– zna twierdzenie o odcinkach stycznych</p> <p>posługuje się terminami: kąt wpisany w koło, kąt środkowy koła;</p>				
--	--	--	--	--

GEOMETRIA PŁASKA – TRÓJKĄTY

- Podział trójkątów, suma kątów w trójkącie. Nierówność trójkąta. Odcinek łączący środki dwóch boków w trójkącie.
- Twierdzenie Pitagorasa. Twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa.
- Wysokości w trójkącie.
- Symetralne boków trójkąta. Okrąg opisany na trójkącie.
- Dwusieczne kątów trójkąta. Okrąg wpisany w trójkąt.
- Przystawanie trójkątów.
- Podobieństwo trójkątów.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – zna podział trójkątów ze	Uczeń: – zna twierdzenie dotyczące	Uczeń: – umie określić na podstawie	Uczeń: – potrafi udowodnić proste	Uczeń: – potrafi udowodnić

<p>względu na boki i kąty;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wie, ile wynosi suma miar kątów w trójkącie i w czworokącie; – zna warunek na długość odcinków, z których można zbudować trójkąt; – zna twierdzenie Pitagorasa i umie je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań; – zna twierdzenie odwrotne do twierdzenia Pitagorasa i wykorzystuje je do sprawdzenia, czy dany trójkąt jest prostokątny; – umie narysować wysokości w trójkącie i wie, że wysokości (lub ich przedłużenia) przecinają się w jednym punkcie; – zna twierdzenie o symetrycznych boków w trójkącie; – wie, że punkt przecięcia symetrycznych boków trójkąta jest środkiem okręgu opisanego na trójkącie i potrafi skonstruować ten okrąg; – zna twierdzenie o dwusiecznych kątów w trójkącie; – wie, że punkt przecięcia się dwusiecznych kątów w trójkącie jest środkiem okręgu wpisanego w ten trójkąt i 	<p>odcinka łączącego środki dwóch boków trójkąta i potrafi je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań;</p> <p>potrafi zastosować cechy przystawiania trójkątów przy rozwiązywaniu prostych zadań</p> <p>– potrafi zastosować cechy podobieństwa trójkątów do rozpoznawania trójkątów podobnych i przy rozwiązaniach prostych zadań;</p>	<p>długości boków trójkąta, czy trójkąt jest ostrokątny, czy rozwartokątny;</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna zależności między bokami w trójkącie (nierówności trójkąta) i stosuje je przy rozwiązywaniu zadań; – zna i umie zastosować w zadaniach własność wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną; – potrafi uzasadnić, że symetralna odcinka jest zbiorem punktów płaszczyzny równoodległych od końców odcinka; – potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące okręgów wpisanych w trójkąt i okręgów opisanych na trójkącie; 	<p>własności trójkątów, wykorzystując cechy przystawiania trójkątów;</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi uzasadnić, że każdy punkt należący do dwusiecznej kąta leży w równej odległości od ramion tego kąta – potrafi stosować cechy podobieństwa trójkątów do rozwiązania zadań z wykorzystaniem innych, wcześniej poznanych własności; - potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące trójkątów, z zastosowaniem poznanych do tej pory twierdzeń. 	<p>twierdzenie o odcinku łączącym środki boków w trójkącie;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, dotyczących trójkątów, z wykorzystaniem poznanych twierdzeń; - potrafi udowodnić twierdzenie dotyczące wysokości w trójkącie prostokątnym, poprowadzonej na przeciwprostokątną
---	---	---	---	---

<p>potrafi skonstruować ten okrąg;</p> <ul style="list-style-type: none">– zna i stosuje przy rozwiązywaniu prostych zadań własności trójkąta równobocznego: długość wysokości w zależności od długości boku, długość promienia okręgu opisanego na tym trójkącie, długość promienia okręgu wpisanego w ten trójkąt;– zna i stosuje własności trójkąta prostokątnego: suma miar kątów ostrych trójkąta, długość wysokości w trójkącie prostokątnym równoramiennym w zależności od długości przyprostokątnej; długość promienia okręgu opisanego na trójkącie i długość promienia okręgu wpisanego w trójkąt w zależności od długości boków trójkąta,– zna podstawowe własności trójkąta równoramiennego i stosuje je przy rozwiązywaniu prostych zadań;– zna trzy cechy przystawiania trójkątów– zna cechy podobieństwa trójkątów;– umie obliczyć skalę podobieństwa trójkątów				
---	--	--	--	--

podobnych.				
------------	--	--	--	--

TRYGONOMETRIA KĄTA WYPUKŁEGO

- Określenie sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa w trójkącie prostokątnym
- Wartości sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa dla kątów 30°, 45°, 60°
- Sinus, cosinus, tangens i cotangens dowolnego kąta wypukłego
- Podstawowe tożsamości trygonometryczne
- Wybrane wzory redukcyjne
- Trygonometria – zadania różne

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi obliczyć wartości funkcji trygonometrycznych kąta ostrego w trójkącie prostokątnym o danych długościach boków; – potrafi korzystać z przybliżonych wartości funkcji trygonometrycznych (odczytanych z tablic lub obliczonych za pomocą kalkulatora); – zna wartości funkcji trygonometrycznych kątów o miarach 30°, 45°, 60°; – potrafi obliczać wartości wyrażeń zawierających funkcje trygonometryczne kątów o miarach 30°, 45°, 60°; – zna definicje sinusa, cosinusa, tangensa i cotangensa dowolnego kąta wypukłego; – zna znaki funkcji trygonometrycznych kątów 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać trójkąty prostokątne; – potrafi wyznaczyć (korzystając z definicji) wartości funkcji trygonometrycznych takich kątów wypukłych, jak: 120°, 135°, 150°; – zna i potrafi stosować podstawowe tożsamości trygonometryczne (w odniesieniu do kąta wypukłego): $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$, $\operatorname{tg} \alpha = \frac{\sin \alpha}{\cos \alpha}$, $\operatorname{tg} \alpha \operatorname{ctg} \alpha = 1$; - potrafi zastosować poznane wzory redukcyjne w zadaniach 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wykorzystać kilka zależności trygonometrycznych w rozwiązaniu zadania; – potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności, wykorzystując także wcześniej poznaną wiedzę o figurach geometrycznych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi dowodzić różne tożsamości trygonometryczne; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> -potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności, wymagające - niekonwencjonalnych pomysłów i metod.

<p>wypukłych, różnych od 90°; zna wartości funkcji trygonometrycznych (o ile istnieją) kątów o miarach: 0°, 90°, 180°;</p> <p>– potrafi obliczyć wartości pozostałych funkcji trygonometrycznych kąta wypukłego, gdy dana jest jedna z nich;</p> <p>– zna wzory redukcyjne dla kąta $90^\circ - \alpha$, $90^\circ + \alpha$ oraz $180^\circ - \alpha$;</p> <p>– potrafi stosować poznane wzory redukcyjne w obliczaniu wartości wyrażeń;</p> <p>– geometrycznych;</p> <p>potrafi zbudować kąt wypukły znając wartość jednej z funkcji trygonometrycznych tego kąta.</p>				
---	--	--	--	--

KLASA II TECHNIKUM

GEOMETRIA PŁASKA - POLE KOŁA, POLE TRÓJKĄTA

- Pole figury geometrycznej.
- Pole trójkąta, cz. 1.
- Pole trójkąta cz. 2.
- Pola trójkątów podobnych.
- Pole koła, pole wycinka koła.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <p>– rozumie pojęcie pola figury; zna wzór na pole kwadratu i pole prostokąta;</p> <p>– zna następujące wzory na pole trójkąta:</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na pole trójkąta i poznane wcześniej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– potrafi wyprowadzić wzór na pole trójkąta równobocznego i wzór: $P = \frac{1}{2} a b \sin \alpha$,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– potrafi wyprowadzić wzory:</p> $P = \frac{1}{2} a b \sin \alpha,$	<p>Uczeń:</p> <p>– potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne o podwyższonym</p>

<p> $P = \frac{a^2 \sqrt{3}}{4}$, gdzie a – długość boku trójkąta równobocznego $P = \frac{1}{2} a \square \square h_a$, $P = a \square \square b \square \square \sin \square$, gdzie $\gamma \in (0^\circ, 180^\circ)$ $P = \frac{abc}{4R}$, $P = \frac{1}{2} p \square \square r$, gdzie $p = \frac{a+b+c}{2}$ $P = \sqrt{p(p-a)(p-b)(p-c)}$, gdzie $p = \frac{a+b+c}{2}$; </p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi obliczyć pole trójkąta korzystając ze wzoru – potrafi obliczyć wysokość trójkąta, korzystając ze wzoru na pole; – zna twierdzenie o polach figur podobnych; potrafi je stosować przy rozwiązywaniu prostych zadań; – zna wzór na pole koła i pole wycinka koła; umie zastosować te wzory przy rozwiązywaniu prostych zadań; – wie, że pole wycinka koła jest wprost proporcjonalne do miary odpowiadającego 	<p>twierdzenia;</p> <ul style="list-style-type: none"> – umie zastosować wiedzę o zależności pola wycinka kołowego od miary odpowiadającego mu kąta - środkowego przy rozwiązywaniu prostych zadań. 	<ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące trójkątów, wykorzystując wzory na ich pola i poznane wcześniej twierdzenia, w szczególności twierdzenie Pitagorasa oraz własności okręgu wpisanego w trójkąt i okręgu opisanego na trójkącie; 	<p> $P = \frac{1}{2} p \square \square r$, gdzie $p = \frac{a+b+c}{2}$, ze wzoru $P = \frac{1}{2} ah_a$; </p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania geometryczne o średnim stopniu trudności, wykorzystując wzory na pola trójkątów, w tym również z wykorzystaniem poznanych wcześniej własności trójkątów; – potrafi rozwiązywać zadania geometryczne, wykorzystując cechy podobieństwa trójkątów, twierdzenie o polach figur podobnych i uwzględniając wcześniej poznane twierdzenia geometryczne. 	<p>stopniu trudności z wykorzystaniem wzorów na pola figur i innych twierdzeń.</p>
--	--	---	--	--

mu kąta środkowego koła i jest wprost proporcjonalne do długości odpowiadającego mu łuku okręgu				
---	--	--	--	--

FUNKCJA I JEJ WŁASNOŚCI

- Pojęcie funkcji. Funkcja liczbowa. Dziedzina i zbiór wartości funkcji.
- Sposoby opisywania funkcji.
- Wykres funkcji.
- Dziedzina funkcji liczbowej.
- Zbiór wartości funkcji liczbowej.
- Miejsce zerowe funkcji.
- Monotoniczność funkcji.
- Odczytywanie własności funkcji na podstawie jej wykresu.
- Zastosowanie wykresów funkcji do rozwiązywania równań i nierówności.
- Zastosowanie wiadomości o funkcjach do opisywania, interpretowania i przetwarzania informacji w postaci wykresu funkcji.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi odróżnić funkcję od innych przyporządkowań; – potrafi podawać przykłady funkcji; – potrafi opisywać funkcje na różne sposoby: wzorem, tabelką, grafem, opisem słownym; – potrafi szkicować wykres funkcji liczbowej określonej słownie, grafem, tabelką, wzorem; – potrafi odróżnić wykres funkcji od krzywej, która 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem (w prostych przypadkach); – potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji liczbowej (w prostych przypadkach); – potrafi interpretować informacje na podstawie wykresów funkcji lub ich wzorów (np. dotyczące różnych zjawisk przyrodniczych, ekonomicznych, 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi określić dziedzinę funkcji liczbowej danej wzorem w przypadku, gdy wyznaczenie dziedziny funkcji wymaga rozwiązania koniunkcji warunków; – potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji opisanej wzorem; – potrafi narysować wykres funkcji o zadanych podstawowych własnościach; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi stosować wiadomości o funkcji do opisywania zależności w przyrodzie, gospodarce i życiu codziennym; – potrafi podać opis matematyczny prostej sytuacji w postaci wzoru funkcji; – potrafi na podstawie wykresu funkcji omówić takie jej własności jak: różnowartościowość, parzystość, nieparzystość, oraz narysować wykres 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi narysować wykresy takich funkcji jak: np.: $y =$ reszta z dzielenia x przez 3, gdzie $x \in \mathbb{C}$, i omówić ich własności – potrafi na podstawie definicji udowodnić, że funkcja jest rosnąca (malejąca) w danym zbiorze

<p>wykresem funkcji nie jest;</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi obliczyć wartość funkcji liczbowej dla danego argumentu, a także obliczyć argument funkcji, gdy dana jest jej wartość; - potrafi określić zbiór wartości funkcji w prostych przypadkach (np. w przypadku, gdy dziedziną funkcji jest zbiorem skończonym); - potrafi na podstawie wykresu funkcji liczbowej odczytać jej własności, takie jak: <ul style="list-style-type: none"> a) dziedziną funkcji, b) zbiór wartości funkcji, c) miejsce zerowe funkcji, d) argument funkcji, gdy dana jest wartość funkcji, e) wartość funkcji dla danego argumentu, f) przedziały w których funkcja jest rosnąca, malejąca, stała, g) zbiór argumentów, dla których funkcja przyjmuje wartości dodatnie, ujemne, niedodatnie, nieujemne, h) najmniejszą oraz największą wartość funkcji; 	<p>socjologicznych, fizycznych);</p> <ul style="list-style-type: none"> - potrafi przetwarzać informacje dane w postaci wzoru lub wykresu funkcji. - umie na podstawie wykresów funkcji f i g podać zbiór rozwiązań równania $f(x) = g(x)$ oraz nierówności typu: $f(x) < g(x)$, $f(x) \geq g(x)$. 		<p>funkcji o tych zadanych własnościach.</p>	
---	--	--	--	--

PRZEKSZTAŁCENIA WYKRESÓW FUNKCJI

- Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OX .
- Przesunięcie równoległe wzdłuż osi OY .
- Symetria osiowa. Symetria osiowa względem osi OX .
- Symetria osiowa względem osi OY .
- Symetria środkowa. Symetria środkowa względem punktu $(0, 0)$

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie symetrii osiowej względem prostej i potrafi wyznaczyć obraz figury w symetrii osiowej względem tej prostej; – zna pojęcie symetrii środkowej względem punktu i potrafi wyznaczyć obraz figury w symetrii środkowej względem dowolnego punktu; – potrafi podać współrzędne punktu, który jest obrazem danego punktu w symetrii osiowej względem osi OX oraz osi OY; – potrafi podać współrzędne punktu, który jest obrazem danego punktu w symetrii środkowej względem punktu $(0,0)$; – potrafi narysować wykres funkcji $y = f(x) + q$, $y = f(x - p)$, $y = -f(x)$, $y = f(-x)$ w przypadku, gdy dany jest 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi narysować wykresy funkcji określonych wzorami, np. $y = (x + 3)^2$; $y = \sqrt{x} - 4$; $y = -\frac{1}{x}$; – umie podać własności funkcji: $y = f(x) + q$, $y = f(x - p)$, $y = -f(x)$, $y = f(-x)$ w oparciu o dane własności funkcji $y = f(x)$. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi na podstawie wykresu funkcji $y = f(x)$ sporządzić wykres funkcji: $y = f(x - a) + b$; – potrafi zapisać wzór funkcji, której wykres otrzymano w wyniku przekształcenia wykresu funkcji f względem osi OX, osi OY, początku układu współrzędnych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – umie podać własności funkcji: $y = f(x - p) + q$, $y = -f(-x)$, $y = \square f(x) \square$ w oparciu o dane własności funkcji $y = f(x)$; – potrafi stosować własności przekształceń geometrycznych przy rozwiązywaniu zadań o średnim stopniu trudności. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi naszkicować wykres funkcji, którego sporządzenie wymaga kilku poznanych przekształceń; – potrafi przeprowadzić dyskusję rozwiązań równania z parametrem $f(x) = m$, w oparciu o wykres funkcji f; – potrafi rozwiązywać nietypowe zadania (o podwyższonym stopniu trudności), dotyczące przekształceń wykresów funkcji.

wykres funkcji $y = f(x)$;				
-----------------------------	--	--	--	--

FUNKCJA LINIOWA

- Proporcjonalność prosta.
- Funkcja liniowa. Wykres funkcji liniowej.
- Miejsce zerowe funkcji liniowej. Własności funkcji liniowej.
- Znaczenie współczynników we wzorze funkcji liniowej.
- Równoległość i prostokątowość wykresów funkcji liniowych o współczynnikach kierunkowych różnych od zera.
- Zastosowanie wiadomości o funkcji liniowej w zadaniach z życia codziennego.
- Układy równań pierwszego stopnia z dwiema niewiadomymi.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać wielkości wprost proporcjonalne oraz określić współczynnik proporcjonalności – zastosować proporcjonalność w rozwiązywaniu zadań – zna pojęcie funkcji liniowej; – potrafi interpretować współczynniki we wzorze funkcji liniowej; – potrafi sporządzić wykres funkcji liniowej danej wzorem; – potrafi na podstawie wykresu funkcji liniowej (wzoru funkcji) określić monotoniczność funkcji; – potrafi sprawdzić algebraicznie, czy punkt o danych współrzędnych 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyznaczyć algebraicznie i graficznie zbiór tych argumentów dla których funkcja liniowa osiąga wartości dodatnie (ujemne, niedodatnie, nieujemne) – potrafi znaleźć wzór funkcji liniowej o zadanych własnościach (np. takiej, której wykres przechodzi przez dwa dane punkty); – potrafi rozpoznać układ oznaczony, nieoznaczony, sprzeczny i umie podać ich interpretację geometryczną; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi zbadać wzajemne położenie dwóch prostych na płaszczyźnie; – potrafi obliczyć wartość funkcji kawałkami liniowej dla podanego argumentu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązać zadanie tekstowe prowadzące do układu równań liniowych z dwiema niewiadomymi; – potrafi narysować wykres funkcji kawałkami liniowej i na jego podstawie omówić jej własności; – potrafi wyznaczyć algebraicznie miejsca zerowe funkcji kawałkami liniowej oraz współrzędne punktu, w którym wykres przecina oś OY; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi stosować wiadomości o funkcji liniowej do opisu zjawisk z życia codziennego (podać opis matematyczny zjawiska w postaci wzoru funkcji liniowej, odczytać informacje z wykresu (wzoru), zinterpretować je, przeanalizować i przetworzyć).

<p>należy do wykresu funkcji liniowej;</p> <p>– potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest równoległy do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;</p> <p>– potrafi napisać wzór funkcji liniowej, której wykres jest prostopadły do wykresu danej funkcji liniowej i przechodzi przez punkt o danych współrzędnych;</p> <p>– potrafi rozwiązywać algebraicznie (dowolną metodą) i graficznie układy dwóch równań liniowych z dwiema niewiadomymi;</p>				
---	--	--	--	--

FUNKCJA KWADRATOWA

- Własności funkcji kwadratowej $y = ax^2$.
- Wzór funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej.
- Związek między wzorem funkcji kwadratowej w postaci ogólnej a wzorem funkcji kwadratowej w postaci kanonicznej.
- Miejsca zerowe funkcji kwadratowej. Wzór funkcji kwadratowej w postaci iloczynowej.
- Szkicowanie wykresów funkcji kwadratowych. Odczytywanie własności funkcji kwadratowej na podstawie wykresu.
- Najmniejsza oraz największa wartość funkcji kwadratowej w przedziale domkniętym.
- Badanie funkcji kwadratowej – zadania optymalizacyjne.
- Równania kwadratowe.
- Nierówności kwadratowe.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – potrafi rozpoznać jednomian	Uczeń: – potrafi narysować wykres	Uczeń: – potrafi przeanalizować	Uczeń: – potrafi stworzyć model	Uczeń: – potrafi wyprowadzić wzory

<p>stopnia drugiego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi narysować wykres jednomianu stopnia drugiego i omówić jego własności; – potrafi odróżnić wzór funkcji kwadratowej od wzoru innej funkcji; – potrafi obliczyć miejsca zerowe funkcji kwadratowej lub sprawdzić, że trójmian kwadratowy nie ma miejsc zerowych; – potrafi obliczyć współrzędne wierzchołka paraboli; – zna postać ogólną, kanoniczną oraz iloczynową funkcji kwadratowej; – potrafi sprawnie zamieniać jedną postać trójmianu kwadratowego na drugą (postać ogólna, kanoniczna, iloczynowa); – potrafi algebraicznie rozwiązywać równania i nierówności kwadratowe z jedną niewiadomą; – potrafi graficznie rozwiązywać równania i nierówności kwadratowe z jedną niewiadomą; – potrafi rozwiązywać proste zadania prowadzące do równań i nierówności kwadratowych z jedną niewiadomą; 	<p>dowolnej funkcji kwadratowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi na podstawie wykresu funkcji kwadratowej omówić jej własności; – potrafi wyznaczyć najmniejszą oraz największą wartość funkcji kwadratowej w danym przedziale domkniętym; 	<p>zjawisko z życia codziennego, opisane wzorem (wykresem) funkcji kwadratowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi napisać wzór funkcji kwadratowej o zadanych własnościach; – potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań i nierówności kwadratowych z jedną niewiadomą; 	<p>matematyczny zjawisk z życia codziennego – podać opis zjawiska w postaci wzoru, odczytać informacje z wykresu, interpretować je i przetwarzać;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi zastosować własności funkcji kwadratowej do rozwiązywania prostych zadań optymalizacyjnych; – potrafi przekształcać wykresy funkcji kwadratowej (symetria względem osi OX, symetria względem osi OY, przesunięcie równoległe o wektor) oraz napisać wzór funkcji, której wykres otrzymano w danym przekształceniu. 	<p>na pierwiastki trójmianu kwadratowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wyprowadzić wzory na współrzędne wierzchołka paraboli; – potrafi rozwiązywać różne problemy dotyczące funkcji kwadratowej, które wymagają niestandardowych metod pracy oraz niekonwencjonalnych pomysłów
---	---	---	---	---

GEOMETRIA PŁASKA - CZWOROKĄTY

- Podział czworokątów. Trapezoidy.
- Trapezy.
- Równoległoboki.
- Wielokąty – podstawowe własności.
- Podobieństwo. Figury podobne.
- Podobieństwo czworokątów.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna podział czworokątów; – potrafi wyróżnić wśród trapezów: trapezy prostokątne i trapezy równoramienne; poprawnie posługuje się takimi określeniami jak: podstawa, ramię, wysokość trapezu; – wie, że suma kątów przy każdym ramieniu trapezu jest równa 180° i umie tę własność wykorzystać w rozwiązywaniu prostych zadań; – zna twierdzenie o odcinku łączącym środki ramion trapezu i umie zastosować je w rozwiązywaniu prostych zadań; – zna podstawowe własności równoległoboków – wie, jakie własności ma romb; – zna własności prostokąta i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące własności trapezów, w tym również z wykorzystaniem twierdzenia Pitagorasa – umie stosować podstawowe własności równoległoboków w rozwiązywaniu prostych zadań; – wie, co to są trapezoidy, potrafi podać przykłady takich figur; – wie, czym charakteryzuje się deltoid; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcie podobieństwa figur i zna jego własności oraz potrafi je zastosować w rozwiązywaniu prostych zadań 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – umie na podstawie własności czworokąta podanych w zadaniu wywnioskować, jaki to jest czworokąt; – potrafi rozwiązywać zadania o średnim stopniu trudności dotyczące czworokątów, w tym trapezów i równoległoboków; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące czworokątów, wielokątów, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń.

kwadratu;				
-----------	--	--	--	--

GEOMETRIA PŁASKA – POLE CZWOROKĄTA

- Pole prostokąta. Pole kwadratu.
- Pole równoległoboku. Pole rombu.
- Pole trapezu.
- Pole czworokąta – zadania różne.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna wzory na pola czworokątów, takich jak: kwadrat, prostokąt, romb, równoległobok oraz trapez i potrafi je stosować w prostych zadaniach, – zna i potrafi stosować w prostych zadaniach zależność między skalą podobieństwa czworokątów a polami tych czworokątów; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi stosować wzory na pola czworokątów w prostych zadaniach, korzystając z wcześniej zdobytej wiedzy (w tym także z trygonometrii); – potrafi stosować w zadaniach zależność między skalą podobieństwa czworokątów a polami tych czworokątów; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wie, jak obliczyć pole czworokąta, jeśli dane są długości jego przekątnych i miara kąta, pod jakim przecinają się te przekątne; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania dotyczące pól czworokątów o średnim stopniu trudności. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać nietypowe zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące pól czworokątów, w tym z zastosowaniem poznanych twierdzeń.

KLASA III TECHNIKUM

Wielomiany

- Wielomiany jednej zmiennej rzeczywistej
- Dodawanie, odejmowanie i mnożenie wielomianów
- Rozkładanie wielomianów na czynniki
- Równania wielomianowe
- Zadania prowadzące do równań wielomianowych

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna pojęcie jednomianu jednej zmiennej i potrafi określić stopień tego jednomianu; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozłożyć wielomian na czynniki poprzez zastosowanie wzorów skróconego mnożenia; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozłożyć wielomian na czynniki poprzez zastosowanie metody grupowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać równania wielomianowe, które można sprowadzić do 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania dotyczące wielomianów

<ul style="list-style-type: none"> – potrafi wskazać jednomiany podobne; – potrafi rozpoznać wielomian jednej zmiennej rzeczywistej; – potrafi uporządkować wielomian (malejąco lub rosnąco); – potrafi określić stopień wielomianu jednej zmiennej; – potrafi obliczyć wartość wielomianu dla danej wartości zmiennej; – potrafi wykonać dodawanie, odejmowanie, mnożenie wielomianów; – potrafi sprawdzić, czy podana liczba jest pierwiastkiem wielomianu; – potrafi rozłożyć wielomian na czynniki poprzez wyłączanie wspólnego czynnika poza nawias, – potrafi rozwiązać równanie typu $x^3 = -8$ – potrafi rozwiązać równanie zapisane w postaci iloczynowej 	$(a - b)^2 = a^2 - 2ab + b^2,$ $(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2,$ $(a - b)(a + b) = a^2 - b^2$ <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać proste zadania dotyczące własności wielomianów, w których występują parametry. 	<p>wyrazów;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać równania wielomianowe, które wymagają umiejętności rozkładania wielomianów na czynniki 	<p>równań kwadratowych przez odpowiednie podstawienie;</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań wielomianowych. – potrafi rozwiązywać zadania o wielomianach o średnim stopniu trudności; 	<p>wymagające niekonwencjonalnych metod lub pomysłów, a także zadania o podwyższonym stopniu trudności z zastosowaniem poznanej wiedzy.</p>
---	---	--	---	---

Ułamki algebraiczne. Równania wymierne

- Ułamek algebraiczny. Skracanie i rozszerzanie ułamków algebraicznych
- Dodawanie i odejmowanie ułamków algebraicznych
- Mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych
- Proste równania wymierne
- Zadania tekstowe prowadzące do równań wymiernych

- Wykres i własności funkcji $y = \frac{a}{x}$
- Proporcjonalność odwrotna

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi określić dziedzinę ułamka algebraicznego; – potrafi napisać ułamek algebraiczny o zadanej dziedzinie; – potrafi wykonywać działania na ułamkach algebraicznych, takie jak: skracanie ułamków, rozszerzanie ułamków, – potrafi dodać i odjąć ułamki algebraiczne o tych samych mianownikach – potrafi rozwiązywać proste równania wymierne prowadzące do równań liniowych lub kwadratowych; – potrafi narysować wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$, gdzie $a \in \mathbf{R} - \{0\}$, $x \in \mathbf{R} - \{0\}$; – potrafi opisać własności funkcji $f(x) = \frac{a}{x}$, $a \in \mathbf{R} - \{0\}$, $x \in \mathbf{R} - \{0\}$; – wie, jaką zależność 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi wykonywać działania na ułamkach algebraicznych, takie jak: skracanie ułamków, rozszerzanie ułamków, dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie ułamków algebraicznych – w prostych przypadkach; – potrafi rozwiązywać proste zadania tekstowe z zastosowaniem wiadomości o proporcjonalności odwrotnej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi narysować wykres funkcji $f(x) = \frac{a}{x-p} + q$, gdzie $a \neq 0$ i podać jej dziedzinę i zbiór wartości – potrafi obliczyć miejsce zerowe funkcji $f(x) = \frac{a}{x-p} + q$, gdzie $a \neq 0$ oraz współrzędne punktu, w którym wykres przecina oś OY; – potrafi wyznaczyć przedziały monotoniczności funkcji tej funkcji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania tekstowe prowadzące do równań wymiernych. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać zadania o podwyższonym stopniu trudności dotyczące wyrażeń wymiernych.

<p>między dwiema wielkościami zmiennymi nazywamy proporcjonalnością odwrotną;</p> <p>– potrafi wskazać współczynnik proporcjonalności odwrotnej;</p>				
--	--	--	--	--

Ciągi

- Określenie ciągu. Sposoby opisywania ciągów
- Monotoniczność ciągów
- Ciąg arytmetyczny
- Suma początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego
- Ciąg geometryczny
- Suma początkowych wyrazów ciągu geometrycznego
- Lokaty pieniężne i kredyty bankowe

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna definicję ciągu (ciągu liczbowego); – potrafi wyznaczyć dowolny wyraz ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym; – potrafi narysować wykres ciągu liczbowego określonego wzorem ogólnym; – zna definicję ciągu arytmetycznego; – zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n-ty wyraz ciągu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi podać własności ciągu liczbowego na podstawie jego wykresu; – potrafi wyznaczyć pierwszy wyraz i różnicę ciągu arytmetycznego na podstawie informacji o innych wyrazach ciągu; – potrafi znaleźć wzór na wyraz ogólny ciągu arytmetycznego; – potrafi stosować procent prosty i składany w zadaniach dotyczących oprocentowania lokat 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi sprawdzić, które wyrazy ciągu należą do danego przedziału; – potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest arytmetyczny; – potrafi zbadać na podstawie definicji, czy dany ciąg określony wzorem ogólnym jest geometryczny; – potrafi wykorzystać średnią arytmetyczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać różne zadania dotyczące ciągu arytmetycznego lub ciągu geometrycznego, które wymagają rozwiązania układów równań o podwyższonym stopniu trudności; – potrafi rozwiązywać zadania mieszane dotyczące ciągu arytmetycznego i geometrycznego. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – uczeń potrafi rozwiązywać zadania na dowodzenie dotyczące ciągów i ich własności; – potrafi udowodnić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego; – potrafi udowodnić wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego.

arytmetycznego; – zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu arytmetycznego; – zna definicję ciągu geometrycznego; – zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na n -ty wyraz ciągu geometrycznego; – zna i potrafi stosować w rozwiązywaniu zadań wzór na sumę n kolejnych początkowych wyrazów ciągu geometrycznego;	i kredytów. – potrafi wyznaczyć pierwszy wyraz i iloraz ciągu geometrycznego na podstawie informacji o wartościach innych wyrazów ciągu; – potrafi znaleźć wzór na wyraz ogólny ciągu geometrycznego;	arytmetycznego; – potrafi wykorzystać średnią geometryczną do obliczenia wyrazu środkowego ciągu geometrycznego; – potrafi rozwiązywać zadania z życia codziennego dotyczące ciągu arytmetycznego i geometrycznego		
--	---	--	--	--

Potęgi. Logarytmy. Funkcja wykładnicza

- Potęga o wykładniku rzeczywistym – powtórzenie
- Funkcja wykładnicza i jej własności
- Proste równania wykładnicze
- Proste nierówności wykładnicze
- Zastosowanie funkcji wykładniczej do rozwiązywania zadań umieszczonych w kontekście praktycznym
- Logarytm – powtórzenie wiadomości
- Proste równania logarytmiczne

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – oblicza potęgi o wykładnikach wymiernych; – zna prawa działań na potęgach i potrafi je stosować w obliczeniach; – zna definicję funkcji wykładniczej;	Uczeń: – potrafi opisać własności funkcji wykładniczej na podstawie jej wykresu; – potrafi przekształcać wykresy funkcji wykładniczych (S_{0x} , S_{0y} , $S_{(0,0)}$), przesunięcie	Uczeń: – potrafi zastosować proste równania i nierówności wykładnicze w rozwiązywaniu zadań dotyczących własności funkcji wykładniczych oraz innych zagadnień (np.	Uczeń: – potrafi sprawnie przekształcać wyrażenia zawierające logarytmy, stosując poznane twierdzenia o logarytmach.	Uczeń: – rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności.

<ul style="list-style-type: none"> – potrafi odróżnić funkcję wykładniczą od innych funkcji; – potrafi szkicować wykresy funkcji wykładniczych dla różnych podstaw; – potrafi rozwiązywać graficznie proste równania oraz nierówności z wykorzystaniem wykresu funkcji wykładniczej; – rozwiązuje proste równania wykładnicze sprowadzające się do równań liniowych i kwadratowych; – rozwiązuje proste nierówności wykładnicze sprowadzające się do nierówności liniowych i kwadratowych; – posługuje się funkcjami wykładniczymi do opisu zjawisk fizycznych, chemicznych, a także w zagadnieniach osadzonych w kontekście praktycznym; – potrafi obliczyć logarytm liczby dodatniej; – zna i potrafi stosować wzory na: logarytm iloczynu, logarytm ilorazu, logarytm potęgi o wykładniku naturalnym. 	<p>równoległe o dany wektor);</p>	<p>ciągów);</p>		
--	-----------------------------------	-----------------	--	--

Elementy geometrii analitycznej

- Odległość punktów w układzie współrzędnych Współrzędne środka odcinka
- Równanie kierunkowe prostej. Równanie ogólne prostej
- Równoległość i prostopadłość prostych w układzie współrzędnych
- Zastosowanie wiadomości o równaniu prostej do rozwiązywania zadań

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi obliczyć długość odcinka; – potrafi obliczyć współrzędne środka odcinka o danych końcach (wyznaczyć współrzędne jednego z końców odcinka, mając dane współrzędne środka odcinka i współrzędne drugiego końca); – zna pojęcia: równanie kierunkowe proste oraz równanie ogólne prostej; – potrafi napisać równanie kierunkowe prostej, znając kąt nachylenia tej prostej do osi OX oraz współrzędne punktu należącego do tej prostej; – potrafi na podstawie równania kierunkowego prostej podać miarę kąta nachylenia tej prostej do osi OX; – potrafi przekształcić równanie prostej danej w postaci kierunkowej do postaci ogólnej (i odwrotnie – o ile takie równanie istnieje); 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi napisać równanie kierunkowe prostej przechodzącej przez dwa dane punkty; – potrafi napisać równanie prostej równoległej (prostopadłej) do danej prostej przechodzącej przez dany punkt; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – potrafi rozwiązywać proste zadania z zastosowaniem poznanych wzorów – potrafi wyznaczyć obraz figury geometrycznej (punktu, odcinka, trójkąta, prostej itp.) w symetrii osiowej względem dowolnej prostej oraz w symetrii środkowej względem dowolnego punktu; – potrafi rozwiązywać zadania z geometrii analitycznej, o średnim stopniu trudności, w których wykorzystuje wiedzę o i prostych; 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązuje zadania, w których występują parametry. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwiązuje zadania dotyczące geometrii analitycznej o podwyższonym stopniu trudności.

<ul style="list-style-type: none"> – zna warunek na równoległość i prostopadłość prostych danych równaniami ogólnymi (kierunkowymi); – potrafi zbadać równoległość i prostopadłość prostych na podstawie ich równań kierunkowych; – oblicza współrzędne punktu przecięcia dwóch prostych; – znajduje obrazy niektórych figur geometrycznych (punktu, odcinka, trójkąta, prostej itp.) w symetrii osiowej względem osi układu współrzędnych i symetrii środkowej względem początku układu współrzędnych; 				
---	--	--	--	--

KLASA IV TECHNIKUM

Elementy kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa

- Reguła mnożenia.
- Reguła dodawania.
- Doświadczenie losowe.
- Zdarzenia. Działania na zdarzeniach.
- Obliczanie prawdopodobieństwa.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – zlicza obiekty w prostych sytuacjach kombinatorycznych, niewymagających użycia wzorów kombinatorycznych; – zna terminy: doświadczenie	Uczeń: – stosuje regułę mnożenia i regułę dodawania; – umie stosować własności prawdopodobieństwa rozwiązaniach prostych zadań;	Uczeń: – rozwiązuje zadania z kombinatoryki i rachunku prawdopodobieństwa o średnim stopniu trudności;	Uczeń: – stosuje regułę mnożenia i dodawania w niebanalnych przypadkach – oblicza prawdopodobieństwo zdarzenia doświadczenia	Uczeń: – rozwiązuje zadania o podwyższonym stopniu trudności.

losowe, zdarzenie elementarne, przestrzeń zdarzeń elementarnych, zdarzenie, zdarzenie pewne, zdarzenie niemożliwe, zdarzenia wykluczające się; – zna twierdzenie o prawdopodobieństwie klasycznym; – zna własności prawdopodobieństwa – umie określić (skończoną) przestrzeń zdarzeń elementarnych danego doświadczenia losowego i obliczyć jej moc; – umie określić jakie zdarzenia elementarne sprzyjają danemu zdarzeniu; – umie stosować w typowych sytuacjach klasyczną definicję prawdopodobieństw (rzut kostką, rzut monetą).	– umie stosować w prostych sytuacjach klasyczną definicję prawdopodobieństwa		wieloetapowego.	
---	--	--	-----------------	--

Elementy statystyki opisowej

- Podstawowe pojęcia statystyki. Sposoby prezentowania danych zebranych w wyniku obserwacji statystycznej.
- Średnia z próby.
- Mediana z próby i moda z próby.
- Wariancja i odchylenie standardowe.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – potrafi odczytywać dane statystyczne z tabel, diagramów i wykresów; – potrafi przedstawiać dane	Uczeń: – potrafi określać zależności między odczytanymi danymi.	Uczeń: – potrafi na podstawie obliczonych wielkości przeprowadzić analizę przedstawionych danych;	Uczeń: – potrafi rozwiązywać proste zadania teoretyczne dotyczące pojęć statystycznych	Uczeń:

empiryczne w postaci tabel, diagramów i wykresów; – potrafi obliczyć średnią arytmetyczną i średnią ważoną z próby; – potrafi obliczyć medianę z próby; – potrafi wskazać modę z próby; – potrafi obliczyć wariancję i odchylenie standardowe zestawu danych;			– podać przykład zestawu danych o ustalonych parametrach statystycznych	
---	--	--	---	--

Geometria przestrzenna

- Graniastosłupy.
- Ostrosłupy.
- Siatki wielościanu. Pole powierzchni wielościanu.
- Objętość figury przestrzennej. Objętość wielościanów.
- Przekroje wybranych wielościanów.
- Bryły obrotowe. Pole powierzchni brył obrotowych.
- Objętość brył obrotowych.

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Uczeń: – potrafi określić położenie dwóch płaszczyzn w przestrzeni; – potrafi określić położenie prostej i płaszczyzny w przestrzeni; – potrafi określić położenie dwóch prostych w przestrzeni; – potrafi rysować figury płaskie w rzucie równoległym na	Uczeń: – umie scharakteryzować prostopadłość prostej i płaszczyzny; – umie scharakteryzować prostopadłość dwóch płaszczyzn; – rozpoznaje w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między ścianami; – oblicza miary kątów między odcinkami oraz kąt między	Uczeń: – w graniastosłupach i ostrosłupach oblicza miary kątów między odcinkami (np. krawędziami, krawędziami i przekątnymi, itp.) – potrafi rozwiązywać proste zadania geometryczne dotyczące brył, w tym z wykorzystaniem trygonometrii i poznanych wcześniej twierdzeń	Uczeń: – określa, jaką figurą jest dany przekrój prostopadłościanu płaszczyzną; zna i umie stosować twierdzenia charakteryzujące ostrosłup prosty; potrafi rozwiązywać zadania geometryczne dotyczące brył o średnim stopniu trudności, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń.	Uczeń: – potrafi skonstruować przekrój wielościanu płaszczyzną i udowodnić poprawność konstrukcji; potrafi rozwiązywać nietypowe zadania geometryczne dotyczące brył, z wykorzystaniem wcześniej poznanych twierdzeń.

<p> płaszczyznę; – rozumie pojęcie kąta między prostą i płaszczyzną; – rozumie pojęcie kąta dwuściennego, poprawnie posługuje się terminem „kąt liniowy kąta dwuściennego”; – zna określenie graniastosłupa; umie wskazać: podstawy, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość graniastosłupa; – zna podział graniastosłupów; – umie narysować siatki graniastosłupów prostych; – zna określenie ostrosłupa; umie wskazać: podstawę, ściany boczne, krawędzie podstaw, krawędzie boczne, wysokość ostrosłupa; – zna podział ostrosłupów; – umie narysować siatki ostrosłupów prostych; – rozpoznaje w graniastosłupach i ostrosłupach kąty między odcinkami (np. krawędziami, krawędziami i przekątnymi, itp.), oblicza miary tych kątów; – rozpoznaje w graniastosłupach i ostrosłupach kąt między odcinkami i płaszczyznami (między krawędziami i ścianami, przekątnymi i </p>	<p> odcinkami i płaszczyznami (np. kąt rozwarcia stożka, kąt między tworzącą a podstawą w walcach i stożkach </p>			
---	---	--	--	--

<p>ścianami</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna określenie walca; umie wskazać: podstawy, powierzchnię boczną, tworzącą, oś obrotu walca; – rozumie określenie przekrój osiowy walca; – zna określenie stożka; umie wskazać: podstawę, powierzchnię boczną, tworzącą, wysokość, oś obrotu, wierzchołek stożka; – rozumie określenie przekrój osiowy stożka – zna określenie kuli; – rozpoznaje w walcach i stożkach kąt między odcinkami oraz kąt między odcinkami i płaszczyznami (np. kąt rozwarcia stożka, kąt między tworzącą a podstawą); oblicza miary tych kątów; – umie obliczać objętość i pole powierzchni poznanych graniastosłupów; – umie obliczać objętość i pole powierzchni poznanych ostrosłupów prawidłowych; – umie obliczać objętość i pole powierzchni brył obrotowych (stożka, kuli, walca); 				
--	--	--	--	--

Informatyka

Opis założonych osiągnięć ucznia wymagania na poszczególne oceny szkolne

- Ocenie podlegają wszystkie formy aktywności ucznia.
 - Praktyczne i pisemne prace sprawdzające
 - Ćwiczenia wykonywane podczas zajęć
 - Odpowiedzi ustne
 - Obowiązkowe prace domowe
 - Opracowania tematów, referaty
 - Aktywność ucznia
- Prace pisemne oraz praktyczne ocenianie są na podstawie skali:
 - 86% - 100% - bardzo dobry
 - 71% - 85% - dobry
 - 51% - 70% - dostateczny
 - 31% - 50% - dopuszczający
 - 0% - 30 – niedostateczny
- Sprawdziany odbywają się zgodnie z rozkładem materiału.
- Jeżeli uczeń opuścił sprawdzian z przyczyn losowych, to powinien napisać go w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły.
- Uczeń jest zobowiązany poprawić ocenę niedostateczną ze sprawdzianu w ciągu 2 tygodni od dnia oddania sprawdzonych prac.
- Uczeń obecny na lekcji, odmawiający odpowiedzi ustnej, pisemnej, kartkówki, sprawdzianu itp. otrzymuje ocenę niedostateczną.
- Za brak pracy domowej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Jeżeli jest wykonana błędnie uczeń nie otrzymuje oceny i dokonuje jej poprawy na następną lekcję.
- Uczeń może być niesklasyfikowany, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych, przekraczającej 50% czasu przeznaczonego na te zajęcia.
- Jeżeli uczeń nie przestrzega regulaminu pracowni szkolnej może otrzymać ocenę niedostateczną za jego nieznaną (rubryka aktywność).
- Dla uczniów z dysfunkcjami potwierdzonymi (na piśmie) poziom wymagań będzie obniżony.
- Uczniowie aktywnie uczestniczą w lekcjach, nie przeszkadzają kolegom i nauczycielowi w trakcie zajęć oraz przestrzegają zasad bezpieczeństwa.

Wymagania na poszczególne oceny szkolne:

1. Wokół informacji i Internetu

Wyszukiwanie informacji w Internecie				
2	3	4	5	6
<p>Wyszukuje adresy stron WWW zawierające proste hasło – korzysta z wyszukiwarki internetowej.</p> <p>Zna zasady nawigacji po stronie WWW, poruszając się po wybranych stronach internetowych.</p>	<p>Wie, czym są Internet i strona WWW oraz zna genezę powstania Internetu.</p> <p>Wymienia wybrane usługi Internetowe.</p> <p>Podaje opisy i zastosowania wyszukiwarki internetowej, katalogu stron WWW i portalu.</p> <p>Szuka informacji w Internecie, konstruując złożone hasło.</p>	<p>Omawia rozwój usług internetowych, wskazując najważniejsze fakty.</p> <p>Wyjaśnia, na czym polega przeglądanie strony internetowej.</p> <p>Potrafi właściwie zawęzić obszar poszukiwań, aby szybko odszukać informacje.</p> <p>Korzysta z encyklopedii i słowników w wersji elektronicznej.</p>	<p>Omawia organizację informacji w WWW. Wyjaśnia postać adresu URL.</p> <p>Potrafi zastosować różne narzędzia do wyszukiwania informacji, usprawniając szukanie informacji.</p> <p>Właściwie porządkuje informacje o stronach WWW.</p> <p>Potrafi odpowiednio ocenić przydatność i wiarygodność informacji.</p>	<p>Potrafi formułować własne wnioski i spostrzeżenia dotyczące rozwoju Internetu, jego znaczenia dla różnych dziedzin gospodarki i dla własnego rozwoju.</p> <p>Wyszukuje, gromadzi i właściwie selekcjonuje informacje, tworząc złożone projekty z różnych dziedzin.</p>
Stosowanie przepisów prawa				
2	3	4	5	6
<p>Zna podstawowe przepisy prawa dotyczące korzystania z cudzych materiałów i stosuje je w praktyce.</p> <p>Zna podstawowe zasady korzystania z programów komputerowych. Rozumie konieczność posiadania licencji na programy komputerowe.</p> <p>Jest świadomy istnienia przestępstw komputerowych.</p>	<p>Wie, co jest przedmiotem prawa autorskiego i co jemu nie podlega.</p> <p>Zna pojęcie licencji. Wymienia przykładowe rodzaje darmowych licencji.</p> <p>Wymienia przykładowe rodzaje przestępstw komputerowych.</p>	<p>Wyjaśnia wybrane przepisy prawa autorskiego, m.in.: „dozwolony użytek utworów”, zasady korzystania z cudzego utworu bez pytania o zgodę, ochrona wizerunku.</p> <p>Omawia przykładowe rodzaje licencji na programy komputerowe.</p> <p>Omawia wybrane przykłady przestępstw komputerowych.</p>	<p>Potrafi uzasadnić zastosowanie wybranego przepisu prawa w konkretnym przypadku. Podaje przykłady łamania wybranych przepisów prawa. Omawia różnice pomiędzy różnymi rodzajami licencji. Sprawdza, na podstawie jakiej licencji jest rozpowszechniany dany program. Wyjaśnia zasady tej licencji.</p>	<p>Potrafi samodzielnie interpretować ważniejsze przepisy prawa autorskiego dotyczące korzystania z różnych źródeł informacji i ochrony programów komputerowych.</p> <p>Wyszukuje dodatkowe informacje na temat przestępstw komputerowych.</p>
Komunikacja i wymiana informacji w Internecie				
2	3	4	5	6

<p>Wymienia podstawowe zasady pisania listów elektronicznych. Podaje przykładowe sposoby komunikacji i wymiany informacji z wykorzystaniem Internetu.</p>	<p>Poprawnie redaguje listy elektroniczne, dbając o ich formę i treść.</p> <p>Omawia wybrane formy komunikacji i wymiany informacji. Korzysta z nich, stosując zasady netykiety.</p> <p>Rozumie różnice między. czatem i grupą dyskusyjną. Wyjaśnia, na czym polega komunikacja w czasie rzeczywistym.</p>	<p>Rozróżnia poszczególne formy komunikowania się przez Sieć.</p> <p>Rozróżnia poszczególne sposoby wymiany informacji.</p> <p>Omawia działanie poczty elektronicznej.</p> <p>Wie, na czym polega tworzenie sieciowego dziennika i w jaki sposób współtworzy się treści w Sieci.</p>	<p>Potrafi dokonać analizy porównawczej różnych form komunikacji i wymiany informacji, podając opis poszczególnych form i niezbędne wymagania.</p> <p>Porównuje metody dostępu do poczty elektronicznej.</p> <p>Współtworzy zasoby w Sieci, np. zakłada blog lub umieszcza wpisy w Wikipedii.</p> <p>Wie, na czym polega telefonia internetowa (VoIP) i Internet mobilny.</p>	<p>Samodzielnie wyszukuje w różnych źródłach informacje na temat nowoczesnych możliwości korzystania z Internetu, np. za pomocą urządzeń mobilnych.</p>
<p>Zna zasady netykiety. Podaje przynajmniej dwie korzyści wynikające z rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK). Jest świadomy istnienia zagrożeń wynikających z rozwoju TIK.</p>	<p>Podaje zalety korzystania z komunikacji za pomocą Internetu.</p> <p>Wymienia podstawowe zagrożenia wynikające z rozwoju technologii informacyjno-komunikacyjnej.</p>	<p>Omawia korzyści i zagrożenia dotyczące korzystania z różnych form komunikacji i wymiany informacji z wykorzystaniem Internetu.</p>	<p>Bierze aktywny udział w debacie na temat szans i zagrożeń wynikających z rozwoju TIK.</p>	<p>Potrafi samodzielnie ocenić znaczenie technologii informacyjno-komunikacyjnej w komunikacji i wymianie informacji. Zna najnowsze osiągnięcia w tej dziedzinie.</p>
Korzystanie z e-usług				
2	3	4	5	6
<p>Wymienia przykładowe e-usługi, np. e-nauczanie, e-banki, e-sklepy, e-aukcje.</p> <p>Wie, na czym polegają nauczanie i praca na odległość.</p>	<p>Omawia przykładowe e-usługi.</p> <p>Korzysta z wybranych e-usług, np. e-learningu.</p> <p>Jest świadomy istnienia zagrożeń wynikających z korzystania z e-usług.</p>	<p>Omawia zalety i wady poszczególnych e-usług.</p> <p>Zna i stosuje zasady bezpiecznego korzystania z poszczególnych e-usług.</p>	<p>Wyjaśnia działanie e-banku; podaje metody zabezpieczeń.</p> <p>Podaje zasady korzystania z poszczególnych e-usług.</p> <p>Wie, czym jest podpis elektroniczny.</p>	<p>Potrafi przedstawić własne wnioski z analizy zalet i wad poszczególnych e-usług.</p> <p>Korzystając z dodatkowych źródeł, znajduje najnowsze informacje na temat e-usług.</p>

2. *Wokół dokumentów komputerowych*

Metody opracowywania dokumentów tekstowych				
2	3	4	5	6
<p>Zna i stosuje podstawowe zasady redagowania i formatowania tekstu.</p> <p>Wstawia tabelę i wykonuje podstawowe operacje na komórkach tabeli.</p> <p>Zapisuje dokument w pliku w folderze domyślnym.</p>	<p>Właściwie dzieli tekst na akapity.</p> <p>Poprawia tekst, wykorzystując możliwości wyszukiwania i zamiany znaków oraz słowniki: ortograficzny i synonimów.</p> <p>Stosuje tabulację i wcięcia.</p> <p>Wykorzystuje edytor równań do pisania prostych wzorów.</p> <p>Stosuje automatyczną numerację i wypunktowanie.</p>	<p>Zmienia ustawienia strony – wielkość marginesów, orientację strony, rozmiar papieru.</p> <p>Znajduje błędy redakcyjne w tekście.</p> <p>Stosuje różne typy tabulatorów, potrafi zmienić ich ustawienia w całym tekście.</p> <p>Stosuje konspekty numerowane.</p>	<p>Przygotowuje poprawnie zredagowany i sformatowany tekst, dostosowując formę tekstu do jego przeznaczenia.</p> <p>Redaguje złożone wzory matematyczne.</p> <p>Samodzielnie wyszukuje opcje menu potrzebne do rozwiązania dowolnego problemu.</p> <p>Wykonuje konwersję tekstu na tabelę i odwrotnie.</p>	<p>Samodzielnie odkrywa nowe możliwości edytora tekstu, przygotowując dokumenty tekstowe.</p> <p>Tworzy dokumenty tekstowe, stosując poprawnie wszystkie poznane zasady redagowania i formatowania tekstu.</p>
<p>Zna podstawowe zasady pracy z dokumentem wielostronicowym (redaguje nagłówek, stopkę wstawia numery stron).</p>	<p>Wie, w jakim celu stosuje się style tekstu. Stosuje style nagłówekowe.</p> <p>Przygotowuje konspekt dokumentu.</p> <p>Tworzy spis treści.</p> <p>Stosuje wybrane szablony do przygotowywania różnych dokumentów.</p>	<p>Wie, czym są odwołania w tekście. Tworzy spis treści.</p> <p>Potrafi zredagować inną stopkę i inny nagłówek dla stron parzystych i nieparzystych.</p> <p>Rozmieszcza tekst w kolumnach.</p>	<p>Potrafi stosować różne style tekstu, modyfikuje istniejące.</p> <p>Umieszcza podpisy pod rysunkami; tworzy spis ilustracji.</p> <p>Stosuje przypisy.</p> <p>Korzysta z podziału tekstu na sekcje.</p> <p>Wie, czym jest makro.</p>	<p>Tworzy własne style tekstu.</p> <p>Potrafi utworzyć własne makro i zastosować je w dokumencie.</p> <p>Przygotowuje profesjonalny tekst – pismo, sprawozdanie, z zachowaniem wszystkich zasad redagowania i formatowania tekstów.</p>

Tworzenie prezentacji multimedialnych				
2	3	4	5	6
<p>Zna podstawowe zasady tworzenia prezentacji multimedialnej.</p> <p>Tworzy prezentację składającą się z kilku slajdów z</p>	<p>Przygotowuje prezentację na zadany temat na podstawie konspektu.</p> <p>Zmienia kolejność slajdów.</p> <p>Ustawia przejścia</p>	<p>Potrafi właściwie zaplanować prezentację na zadany temat.</p> <p>Pracuje z widokami slajdów.</p> <p>Wstawia dźwięki z plików spoza listy standardowej.</p>	<p>Wstawia podkład muzyczny odtwarzany podczas całej prezentacji.</p> <p>Przygotowuje materiały informacyjne dla uczestników</p>	<p>Potrafi samodzielnie zaprojektować i przygotować multimedialną prezentację na wybrany temat, cechującą się ciekawym ujęciem zagadnienia,</p>

<p>zastosowaniem animacji niestandardowych.</p> <p>Korzysta z szablonów slajdów. Umieszcza na slajdach tekst i obrazy.</p> <p>Zapisuje prezentację we wskazanym folderze docelowym.</p> <p>Potrafi uruchomić pokaz slajdów.</p>	<p>poszczególnych slajdów.</p> <p>Wie, do czego służą poszczególne widoki slajdów.</p> <p>Potrafi ustawić inne tło dla każdego slajdu.</p> <p>Wstawia do slajdu wykresy, tabele, równania matematyczne, efekty dźwiękowe.</p>	<p>Zmienia tło, wstawia obiekty i hiperłącza. Umieszcza przyciski akcji.</p> <p>Dopasowuje przejścia między slajdami. Dodaje animacje i efekty dźwiękowe do obiektów.</p> <p>Prezentuje swoje prace przed klasą.</p>	<p>pokazu i przeprowadza pokaz.</p> <p>Konwertuje przygotowaną prezentację do formatu umożliwiającego publikację w Internecie. Otwiera ją lokalnie w przeglądarce internetowej</p>	<p>interesującym układem slajdów.</p>
---	---	--	--	---------------------------------------

Obliczenia w arkuszu kalkulacyjnym				
2	3	4	5	6
<p>Zna podstawowe zastosowania arkusza kalkulacyjnego.</p> <p>Potrafi zaznaczyć zadany blok komórek. Ustawia liczbowy format danych.</p> <p>Samodzielnie pisze formułę wykonującą jedno z czterech podstawowych działań arytmetycznych (dodawanie, odejmowanie, mnożenie, dzielenie). Potrafi zastosować kopiowanie i wklejanie formuł.</p> <p>Tworzy prosty wykres.</p> <p>Zapisuje utworzony skoroszyt we wskazanym folderze docelowym.</p>	<p>Rozróżnia zasady adresowania w arkuszu kalkulacyjnym.</p> <p>Stosuje adresowanie bezwzględne wtedy, gdy jest to uzasadnione.</p> <p>Potrafi tworzyć formuły wykonujące bardziej zaawansowane obliczenia (potęgowanie, pierwiastkowanie, z zastosowaniem nawiasów).</p> <p>Tworzy wykres składający się z wielu serii danych, dodając do niego odpowiednie opisy.</p> <p>Ustawia inne formaty danych poza liczbowym.</p> <p>Formatuje tabelę.</p>	<p>Poprawnie planuje tabelę w arkuszu kalkulacyjnym, umieszczając w niej dane liczbowe i opisy.</p> <p>Stosuje adresowanie mieszane wtedy, gdy jest to uzasadnione.</p> <p>Stosuje formatowanie warunkowe tabeli arkusza kalkulacyjnego.</p> <p>Zna zastosowania różnych typów wykresów. Dostosowuje typ wykresu do danych, jakie ma przedstawiać.</p> <p>Potrafi narysować wykres wybranej funkcji matematycznej.</p> <p>Drukuje tabelę utworzoną w arkuszu kalkulacyjnym.</p>	<p>Potrafi układać rozbudowane formuły z zastosowaniem funkcji arkusza kalkulacyjnego.</p> <p>Potrafi stosować filtry i selekcionować dane na podstawie zaawansowanych kryteriów.</p> <p>Korzysta z filtrów.</p> <p>Tworzy wykres funkcji trygonometrycznej .</p> <p>Dopasowuje wygląd arkusza kalkulacyjnego po wydruku, dobiera ustawienia strony, ustawia podział stron i obszar wydruku.</p>	<p>Potrafi przeprowadzić analizę przykładowego problemu i opracować właściwy algorytm obliczeń.</p> <p>Potrafi rejestrować makra, stosować je w celu ułatwienia wykonywania często powtarzanych czynności.</p>
<p>Zna i stosuje podstawowe funkcje arkusza kalkulacyjnego: SUMA, ŚREDNIA.</p>	<p>Korzysta z możliwości wstawiania funkcji. Potrafi zastosować funkcję JEŻELI.</p>	<p>Potrafi stosować wybrane funkcje arkusza kalkulacyjnego do rozwiązywania zadań z różnych przedmiotów.</p>	<p>Stosuje wybrane funkcje arkusza kalkulacyjnego: statystyczne, logiczne, matematyczne, tekstowe, daty i czasu.</p>	<p>Zna działanie i zastosowanie większości funkcji dostępnych w arkuszu kalkulacyjnym.</p>

			Stosuje zagnieżdżoną funkcję JEŻELI.	
--	--	--	--------------------------------------	--

Tworzenie bazy danych				
2	3	4	5	6
<p>Na przykładzie gotowego pliku bazy danych potrafi omówić jej strukturę – określić, jakie informacje są w niej pamiętane.</p> <p>Wymienia obiekty bazy danych: tabele, formularze, zapytania, raporty. Zapoznaje się z nimi, korzystając z gotowej bazy danych.</p> <p>Potrafi dodać nowe rekordy, korzystając z gotowego formularza.</p>	<p>Rozumie organizację danych w bazach danych.</p> <p>Wyjaśnia pojęcia: <i>baza danych</i>, <i>rekord</i> i <i>pole</i>.</p> <p>Na podstawie przygotowanych formularzy ćwiczy wprowadzanie i aktualizację danych.</p> <p>Tworzy prostą bazę danych, składającą się z dwóch tabel: planuje zawartość tabel. Definiuje relacje. Tworzy formularz, korzystając z kreatora.</p>	<p>Omawia etapy przygotowania bazy danych.</p> <p>Określa odpowiednio typy danych.</p> <p>Tworzy formularz z podformularzem.</p> <p>Modyfikuje formularz, korzystając z widoku projektu.</p>	<p>Rozumie, co oznacza przetwarzanie danych w bazach danych.</p> <p>Potrafi uzasadnić, dlaczego warto umieszczać dane w kilku tabelach połączonych relacją.</p> <p>Rozumie pojęcia <i>relacji</i> i <i>klucza podstawowego</i>.</p> <p>Projektuje formularze do wprowadzania danych.</p>	<p>Potrafi zaprojektować samodzielnie relacyjną bazę danych (składającą się z trzech tabel). Ustala typy pól.</p> <p>Projektuje wygląd formularzy.</p>
<p>Potrafi wyświetlić wynik gotowego zapytania i omówić, czego zapytanie dotyczy.</p> <p>Modyfikuje gotowe zapytania.</p>	<p>Tworzy proste zapytania, ustalając kryterium dla jednego pola.</p> <p>Prezentuje informacje, korzystając z przygotowanych raportów.</p>	<p>Stosuje filtry do prostego wyszukiwania. Tworzy zapytania.</p> <p>Przygotowuje kwerendę wybierającą na podstawie dwóch tabel.</p> <p>Zna sposób przygotowania korespondencji seryjnej z wykorzystaniem danych z bazy danych.</p>	<p>Tworzy złożone zapytania.</p> <p>Przygotowuje nowe raporty na podstawie wcześniej przygotowanych zapytań.</p> <p>W edytorze tekstu przygotowuje listy seryjne i etykiety adresowe, korzystając z danych zapisanych w bazie danych.</p>	<p>Potrafi budować złożone kwerendy z dwóch lub więcej tabel połączonych.</p> <p>Planuje i projektuje raporty.</p>

Grafika komputerowa				
2	3	4	5	6
<p>Z pomocą nauczyciela korzysta z wybranego programu do tworzenia grafiki rastrowej. Wyszukuje potrzebne funkcje w menu programu.</p> <p>Z pomocą nauczyciela korzysta z wybranego programu do tworzenia grafiki rastrowej. Wyszukuje potrzebne funkcje w menu programu.</p>	<p>Zna formaty plików graficznych. Opracowuje grafikę rastrową: stosuje warstwy i selekcje, zmianę kontrastu i nasycenia kolorów, kadrowanie i skalowanie.</p> <p>Wykonuje proste projekty w grafice wektorowej, korzystając z możliwości wstawiania Autokształtów (Kształtów) w edytorze tekstu.</p>	<p>Sprawne korzysta z Pomocy wbudowanej do programów w celu znalezienia szczegółowych sposobów rozwiązania danego problemu.</p> <p>Dostrzega różnice między grafiką rastrową i wektorową.</p> <p>Opracowuje grafikę rastrową: uzyskuje efekty specjalne dzięki zastosowaniu tzw. filtrów.</p> <p>Tworzy proste kompozycje, korzystając z wybranego programu do tworzenia grafiki wektorowej.</p>	<p>Rozumie znaczenie zapisu pliku graficznego w danym formacie – zależnie od przeznaczenia.</p> <p>Omawia zalety, wady i zastosowanie wybranych formatów plików grafiki rastrowej.</p> <p>Potrafi zastosować odpowiedni format pliku graficznego. Zapisuje pliki w różnych formatach.</p> <p>Opracowuje grafikę wektorową: przekształca obraz (pochyla, obraca), grupuje obiekty.</p>	<p>Samodzielnie zapoznaje się z możliwościami wybranego programu graficznego, przygotowując złożone projekty z różnych dziedzin.</p>
<p>Zna źródła obrazów cyfrowych i sposoby opracowywania zdjęć z wykorzystaniem wybranego programu komputerowego.</p>	<p>Potrafi wykonać prostą obróbkę zdjęcia zapisanego w postaci cyfrowej.</p> <p>Potrafi utworzyć album zdjęć, korzystając z materiałów przygotowanych wcześniej lub zapisanych na CD dołączonym do podręcznika.</p>	<p>Skanuje obrazy, korzystając ze skanera. Rozumie, czym jest rozdzielczość.</p> <p>Potrafi opracować zeskanowaną grafikę.</p> <p>Edytuje krótkie filmy.</p>	<p>Potrafi posłużyć się aparatem i kamerą cyfrową –przenosi zdjęcia, filmy do pamięci komputera.</p> <p>Opracowuje film, korzystając z materiałów przygotowanych wcześniej lub zapisanych na CD dołączonym do podręcznika.</p>	<p>Dyskutuje na temat źródeł obrazów cyfrowych i sposobów opracowywania obrazów (zdjęć) i filmów, dzieląc się własnymi doświadczeniami w tym zakresie.</p> <p>Udostępnia filmy w Internecie.</p> <p>Samodzielnie zapoznaje się z programami komputerowymi umożliwiającymi edycję filmów i obróbkę obrazów.</p>

Tworzenie stron internetowych				
2	3	4	5	6
<p>Wie, w jaki sposób zbudowane są strony WWW.</p> <p>Zna najważniejsze narzędzia do</p>	<p>Potrafi przygotować prostą stronę internetową, używając dowolnego edytora tekstu.</p>	<p>Potrafi tworzyć proste strony w języku HTML, używając edytora tekstowego.</p>	<p>Umie wstawiać tabele do stworzonych stron i je formatować.</p>	<p>Zna zagadnienia dotyczące promowania stron WWW.</p> <p>Potrafi stworzyć własny,</p>

tworzenia stron internetowych. Wie, na czym polega tworzenie strony internetowej. Zapoznaje się z przykładowym źródłem strony internetowej, przeglądając strukturę pliku.	Wie, czym są szablony do tworzenia stron. Umie tworzyć akapity i wymuszać podział wiersza, dodawać nagłówki do tekstu, zmieniać krój i wielkość czcionki. Wie, jak wstawiać linie rozdzielające. Umie wstawiać hiperłącza, korzystać z kotwic. Rozumie strukturę plików HTML.	Zna funkcje i zastosowanie najważniejszych znaczników HTML. Potrafi wstawiać grafikę do utworzonych stron. Umie tworzyć listy wypunktowane i numerowane. Zna nazewnictwo kolorów.	Wstawia tabele. Koduje polskie znaki. Umieszcza łącza hipertekstowe. Stosuje kolory.	rozbudowany serwis WWW i przygotować go w taki sposób, żeby wyglądał estetycznie i zachęcał do odwiedzin. Zna większość znaczników HTML.
Wie, że na stronach internetowych niektóre treści mogą być generowane dynamicznie.	Podaje przykłady stosowania stylów CSS. Wyjaśnia, na czym polega dynamiczne przetwarzanie strony; podaje przykłady skryptów i omawia ich rodzaje.	Zna najczęściej wykorzystywane atrybuty CSS i sposoby określania ich wartości. Omawia sposoby publikowania strony w Internecie.	Zna zasady dynamicznego przetwarzania stron. Analizuje wady i zalety różnych sposobów publikowania i promowania stron w Internecie. Przygotowuje stronę do publikacji w Internecie i ją publikuje.	Potrafi wstawiać do utworzonej strony proste skrypty napisane w języku JavaScript.

3. Wokół komputera, sieci i programów komputerowych

Komputer				
2	3	4	5	6
Wymienia i omawia podstawowe elementy komputera. Podaje przykłady urządzeń peryferyjnych. Omawia podstawowy zestaw oprogramowania, który może być zainstalowany na komputerze. Wymienia urządzenia peryferyjne.	Klasyfikuje środki i narzędzia TI. Charakteryzuje przykładowe urządzenia peryferyjne. Omawia rodzaje programów komputerowych i potrafi określić ich przeznaczenie. Wie, co to znaczy zainstalować i odinstalować program. Potrafi określić, ile wolnego	Potrafi określić funkcje i podstawowe parametry środków TI. Charakteryzuje narzędzia TI. Omawia rodzaje pamięci masowych. Wymienia podstawowe typy plików. Potrafi zainstalować program	Wymienia podstawowe układy mieszczące się na płycie głównej. Charakteryzuje ich parametry. Wie, w jakim celu tworzy się partycje na dysku twardym. Instaluje sterowniki urządzeń. Potrafi scharakteryzować różne systemy operacyjne. Dbą o prawidłowe	Potrafi dobrać pełną konfigurację sprzętu i oprogramowania do danego zastosowania. Dokonuje analizy porównawczej różnych systemów operacyjnych.

	miejsca jest na dysku.	komputerowy. Rozumie rolę systemu operacyjnego. Wymienia popularne systemy.	funkcjonowanie komputera, przeprowadzając wszystkie niezbędne testy.	
--	------------------------	--	--	--

Praca w sieci komputerowej

2	3	4	5	6
Wie, czym jest sieć komputerów i dlaczego komputery łączą się w sieć. Korzysta z podstawowych usług sieci.	Wymienia podstawowe klasy sieci. Rozumie pojęcie logowania się do sieci. Omawia podstawowe sposoby łączenia komputerów w sieć. Wymienia korzyści płynące z połączenia komputerów w sieć.	Zna podstawy konfiguracji sieci (protokoły sieciowe, identyfikacja sieciowa). Wymienia elementy niezbędne do budowy sieci. Potrafi udostępniać zasoby komputera. Omawia korzyści płynące z połączenia komputerów w sieć.	Omawia przykładowe schematy sieci: domowej i szkolnej. Udostępnia zasoby w sieci.	Potrafi mapować zasoby komputera. Wie, czym jest maska podsieci.

Bezpieczeństwo i ochrona danych

2	3	4	5	6
Wymienia sposoby ochrony danych w komputerach i sieciach komputerowych.	Zna zasady ochrony danych w komputerach i sieciach komputerowych.	Rozumie potrzebę wykonywania podstawowych operacji porządkujących zasoby komputera oraz stosowania podstawowych zasad ochrony własnych dokumentów i zasobów komputera. Zna sposoby ochrony przed utratą danych.	Podając przykłady, dyskutuje na temat odmian złośliwego oprogramowania i zabezpieczającego komputer.	Dzieli się własnymi doświadczeniami w zakresie bezpieczeństwa i ochrony danych w komputerach.

Algorytmika i programowanie

2	3	4	5	6
<p>Zapisuje prosty algorytm liniowy w postaci listy kroków.</p> <p>Zna podstawowe zasady prezentacji algorytmów w postaci schematów blokowych (zna podstawowe bloki potrzebne do budowania schematu blokowego). Analizuje gotowy schemat blokowy prostego algorytmu.</p>	<p>Wyjaśnia pojęcie algorytmu oraz zależności między problemem, algorytmem i programem.</p> <p>Wyjaśnia pojęcie <i>specyfikacja problemu</i>.</p> <p>Określa dane do zadania oraz wyniki i zapisuje prosty algorytm liniowy oraz z warunkami w postaci listy kroków.</p> <p>Buduje schemat blokowy prostego algorytmu liniowego; analizuje schemat blokowy algorytmu z rozgałęzieniami.</p> <p>Wie, na czym polega iteracja.</p>	<p>Omawia etapy rozwiązywania problemu (zadania).</p> <p>Buduje schemat blokowy algorytmu z warunkiem prostym.</p> <p>Prezentuje algorytmy iteracyjne za pomocą listy kroków i schematu blokowego.</p> <p>Testuje rozwiązania.</p>	<p>Analizuje algorytmy, w których występują powtórzenia i określa, od czego zależy liczba powtórzeń.</p> <p>Buduje schemat blokowy algorytmu z warunkiem złożonym.</p>	<p>Potrafi samodzielnie napisać specyfikację określonego zadania.</p> <p>Buduje schemat blokowy algorytmu, w którym wystąpią złożone sytuacje warunkowe.</p> <p>Buduje schemat blokowy określonego algorytmu iteracyjnego.</p>
<p>Wie, na czym polega programowanie.</p> <p>Analizuje gotowe proste programy zapisane w wybranym języku programowania.</p>	<p>Klasyfikuje języki programowania.</p> <p>Pisze proste programy w wybranym języku programowania, używając podstawowych poleceń.</p>	<p>Zna pojęcia: <i>translacja, kompilacja, interpretacja</i>.</p> <p>Wyjaśnia, na czym polega prezentacja algorytmu w postaci programu.</p> <p>Realizuje prostą sytuację warunkową w wybranym języku programowania.</p>	<p>Wyjaśnia pojęcia: <i>interpretacja, kompilacja</i>. Odróżnia kompilację od interpretacji.</p> <p>Realizuje prostą sytuację warunkową w wybranym języku programowania.</p>	<p>Zapisuje złożony algorytm w wybranym języku programowania.</p>

Wychowanie fizyczne

Ocena nie może prowadzić do porównywania uczniów, ale umożliwiać im samorealizację poprzez poznanie własnych możliwości i własnej osobowości. Głównym zadaniem oceniania jest mobilizacja do podjęcia wysiłku oraz informacja o poziomie własnej sprawności i osiągniętych postępach.

W ocenie z wychowania fizycznego należy uwzględnić następujące aspekty:

- **POSTAWA:**
 - przygotowanie do zajęć- strój sportowy,
 - zaangażowanie - stosunek do własnej aktywności fizycznej, wysiłek wkładany przez ucznia w wywiązywaniu się z zadań,
 - stosunek do partnera ćwiczeń, przeciwnika, sędziego, przedmiotu, nauczyciela,
 - frekwencja,
- **UMIEJĘTNOŚCI:**
 - postęp - osiągnięte zmiany w stosunku do diagnozy wstępnej, zgodnie z posiadanymi umiejętnościami i predyspozycjami każdego ucznia,
 - rezultat.- wynik uzyskiwany w sportach wymiernych (z uwzględnieniem możliwości uczniów), a także dokładność wykonania ćwiczenia,
- **WIADOMOŚCI:**
 - poziom opanowanych wiadomości związanych ze sportem, rekreacją oraz zachowaniem zdrowia.

Na podstawie pisemnej opinii / orzeczenia poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej poradni specjalistycznej nauczyciel jest zobowiązany dostosować wymagania edukacyjne w stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe, uniemożliwiające sprostanie wymaganiom edukacyjnym wynikającym z programu nauczania.

Ocenianie ma na celu:

- poinformowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć i postępach w tym zakresie;
- pomoc uczniowi w samodzielnym rozwoju poprzez poznanie własnej sprawności i umiejętności;
- motywowanie do dalszej pracy, wysiłku, samodoskonalenia się;
- dostarczanie rodzicom i nauczycielom szczegółowej informacji o postępach, trudnościach, specjalnych uzdolnieniach ucznia;
- umożliwienie nauczycielowi kontroli rozwoju fizycznego ucznia doskonalenie metod i organizacji pracy dydaktyczno - wychowawczej.

Wymagana ogólnie:

a) Uczeń zobowiązany jest:

- posiadać estetyczny strój sportowy;
- być przygotowanym do lekcji w momencie jej rozpoczęcia (uczeń przebiera się w trakcie przerwy i czeka na nauczyciela w szatni lub na korytarzu sali gimnastycznej);
- przestrzegać przepisów bhp, regulaminów sali gimnastycznej oraz obiektów, na których odbywają się zajęcia;
- przestrzegać ogólnie przyjętych zasad dobrego wychowania – z szacunkiem zwracać się do współwzających i nauczyciela, unikać zwrotów i słów wulgarnych;
- w przypadku całkowitego zwolnienia z wychowania fizycznego w danym roku szkolnym, złożyć do dyrektora szkoły zestaw dokumentów określony odrębną procedurą;
- w przypadku choroby lub niezdolności do ćwiczeń z innego powodu (przypadki krótkotrwałe), posiadać zwolnienie lekarskie od odpowiedniego specjalisty lub rodziców. Zwolniony z ćwiczeń uczeń zobowiązany jest do obecności na zajęciach.
- niedyspozycja nie jest powodem do zwolnienia z aktywnego uczestnictwa w lekcji wychowania fizycznego;

b) Uczeń może (przed zajęciami) zgłosić dwa razy w ciągu półrocza nie przygotowanie do lekcji bez konsekwencji. Kolejny brak stroju oznacza ocenę niedostateczną z aktywności. Każde kolejne nie przygotowanie do lekcji wiąże się z oceną niedostateczną.

c) Nieobecność ucznia na lekcji nie zwalnia go z obowiązku opanowania realizowanych tego dnia zadań. W przypadku usprawiedliwionej nieobecności na sprawdzianie, uczeń ma obowiązek po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem zaliczyć dany sprawdzian/ próbę sprawnościową w terminie określonym w WSO.

d) Uczeń, który otrzymał ocenę niedostateczną ze sprawdzianu ma prawo do poprawy tej oceny po uprzednim uzgodnieniu z nauczycielem formy i terminu poprawy zgodnie z zasadami WSO.

Wymagania na poszczególne oceny:

OCENA CELUJĄCA

Uczeń:

1. Jest zawsze przygotowany do lekcji (nie dopuszczalny brak stroju) i bierze aktywny udział we wszystkich lekcjach wychowania fizycznego w ciągu semestru i roku szkolnego (uczestnictwo w zajęciach w ilości 95% - 100%).
2. Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą i wybiega swoimi umiejętnościami poza te wymagania (z sukcesami reprezentuje szkołę na zawodach sportowych)
3. Potrafi stosować poznane elementy techniki i taktyki znanych sobie dyscyplin sportowych indywidualnych i zespołowych.
4. Posiada dużą znajomość zasad i przepisów gier sportowych, konkurencji LA, gimnastyki. Potrafi je interpretować
5. Zna położenie i zastosowanie obiektów sportowych i rekreacyjnych w okolicy swojego zamieszkania (szkoły).
6. Potrafi zastosować znane sobie ćwiczenia do przeciwdziałania negatywnym skutkom wykonywanej pracy.
7. Jest koleżeński, zdyscyplinowany. Podczas zajęć przestrzega zasad BHP, „fair play”, dba o bezpieczeństwo własne i innych.
8. Bierze czynny udział w organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych.
9. Podnosi poziom swojej sprawności fizycznej i motorycznej

OCENA BARDZO DOBRA

Uczeń:

1. Jest przygotowany do lekcji (dopuszczalne: do 2 razy brak stroju w półroczu) i bierze aktywny udział we wszystkich lekcjach wychowania fizycznego. (uczestnictwo w zajęciach w ilości 81% - 94%).
2. Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę bardzo dobrą, wynikające z umiejętności sportowych przewidzianych dla danej grupy.
3. Potrafi stosować poznane elementy techniki i taktyki dyscyplin sportowych indywidualnych i zespołowych.
4. Zna i potrafi interpretować podstawowe przepisy dyscyplin sportowych.
5. Zna położenie i zastosowanie obiektów sportowych i rekreacyjnych w okolicy swojego zamieszkania (szkoły).
6. Potrafi zastosować ćwiczenia do przeciwdziałania negatywnym skutkom wykonywanej pracy.
7. Jest koleżeński, zdyscyplinowany. Podczas zajęć przestrzega zasad BHP, „fair play”, dba o bezpieczeństwo własne i innych.
8. Bierze udział w organizacji imprez sportowo-rekreacyjnych.

OCENA DOBRA

Uczeń:

1. Jest przygotowany do lekcji (dopuszczalne: do 2 razy brak stroju w półroczu, za każdy następny brak – otrzymuje ocenę niedostateczną). Bierze aktywny udział w lekcjach wychowania fizycznego (uczestnictwo w zajęciach w ilości 71% - 80%).
2. Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dobrą, wynikające z umiejętności sportowych przewidzianych dla danej grupy
3. Wykonuje ćwiczenia poprawnie, ale zdarzają mu się sporadycznie błędy wykonania, wyciąga wnioski z własnych błędów.
4. Na ogół zna i potrafi interpretować podstawowe przepisy dyscyplin sportowych.

5. Jest koleżeński, zdyscyplinowany. Podczas zajęć przestrzega zasad BHP, „fair play”, dba o bezpieczeństwo własne i innych.
6. Sprawność fizyczną i motoryczną utrzymuje na poziomie zbliżonym do wyników z poprzedniego semestru lub roku szkolnego.

OCENA DOSTATECZNA

Uczeń:

1. Nie zawsze jest przygotowany do lekcji (dopuszczalne: do 2 razy brak stroju w półroczu, za każdy następny brak – otrzymuje ocenę niedostateczną). Bierze niesystematyczny udział w lekcjach wychowania fizycznego (uczestnictwo w zajęciach w ilości 61% - 70%).
2. Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dostateczną, wynikające z umiejętności sportowych przewidzianych dla danej grupy.
3. Wykonuje ćwiczenia, ale popełnia częste błędy wykonania i nie wyciąga wniosków z własnych błędów.
4. Nie angażuje się w zajęcia wychowania fizycznego i rozgrywki sportowe.
5. Nie zawsze przestrzega zasad BHP, „fair play”.
6. Sprawność fizyczna i motoryczna obniżyła się w porównaniu do wyników z poprzedniego półrocza lub roku szkolnego.

OCENA DOPUSZCZAJĄCA

Uczeń:

1. Często jest nieprzygotowany do lekcji i opuszcza zajęcia (Uczestnictwo w zajęciach w ilości 51% - 60%).
2. Spełnia wymagania edukacyjne na ocenę dopuszczającą, wynikające z umiejętności sportowych przewidzianych dla danej grupy.
3. Próbuje wykonać ćwiczenie, ale nie potrafi go wykonać lub wykonuje je częściowo.
4. Jest niezdyscyplinowany, nie zawsze przestrzega zasad BHP, „fair play”.
5. Nie pracuje nad podniesieniem swojej sprawności fizycznej i motorycznej.

OCENA NIEDOSTATECZNA

Uczeń:

1. Nagminnie opuszcza zajęcia wychowania fizycznego, najczęściej jest nieprzygotowany do lekcji
2. Nie spełnia wymagań edukacyjnych na ocenę dopuszczającą, wynikających z umiejętności sportowych przewidzianych dla danej grupy.
3. Nie zna podstawowych zasad i przepisów gier sportowych.
4. Nie angażuje się w zajęcia wychowania fizycznego i rozgrywki sportowe.
5. Jest niekoleżeński, niezdyscyplinowany, nie przestrzega zasad BHP, „fair play”.
6. Nie pracuje nad podniesieniem swojej sprawności fizycznej i motorycznej.
7. Na lekcji bardzo często wchodzi w konflikty z kolegami.

UWAGI

- Należy zachęcać uczniów do oceny swoich zadań, a więc samokontroli i kontroli wzajemnej.
- W celu wywołania wzmocnienia pozytywnej motywacji uczniów do aktywności ruchowej należy eksponować ich sukcesy.
- Nieudana próba zaliczenia określonej formy aktywności ruchowej przez ucznia nie może być przedmiotem krytycznych uwag.
- Nagradzać należy nie tylko oceną bardzo dobrą lub dobrą za wynik, ale także za postępy w usprawnianiu oraz za inwencję twórczą.
- Należy dążyć, aby czynności kontroli i oceny przejmował uczeń.

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WYCHOWANIA FIZYCZNEGO DLA TECHNIKUM KLASY I-IV (IV etap edukacyjny)

POSTAWA :

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
---------------	-------------	-------	--------------	----------

<p>1.Przestrzega zasad bezpieczeństwa w czasie zajęć. 2. Uczestniczy w zajęciach ruchowych, wykonuje powierzone zadania. 3. Bezpiecznie korzysta ze sprzętu i urządzeń gimnastycznych. 4. Stara się podporządkować regułom pracy zespołowej. 5. Stara się uczestniczyć we wszystkich formach aktywności fizycznej. 6.Stara się przestrzegać zasad fair play w czasie gry. 7. Podejmuje próby współpracy zespołowej. 8.Kulturalnie zachowuje się podczas zabaw i gier. 9. Stara się brać czynny udział w lekcji. 10. Wykonuje powierzone mu zadania. 11. Próbuje przezwycięzać swoje słabości.</p>	<p>1. Przestrzega podstawowe zasady higieniczne. 2. Przestrzega zasady uczciwej i sportowej rywalizacji. 3. Odpowiednio zachowuje się w sytuacjach spornych. 4. Wykonuje powierzone mu zadania. 5. Stara się aktywnie uczestniczyć w różnych formach aktywności fizycznej. 6. Potrafi panować nad swoimi emocjami. 7. Właściwie zachowuje się na boisku i trybunach zarówno w czasie zwycięstwa jak i porażki. 8. Obiektywnie dokonuje samooceny wykonania zadania. 9. Stara się być przygotowany do lekcji. 10. Właściwie zachowuje się jako kibic i zawodnik. 11. Przezwycięża trudności i swoje słabości.</p>	<p>1. Wskazuje mocne i słabe strony własnej sprawności. 2. Porażkę traktuje jako mobilizację do zwiększania wysiłku. 3.Jest ambitny w dążeniu do celu. 4.Przestrzega zasad uczciwej i sportowej rywalizacji. 5. Jest rzetelny i uczciwy w swoich werdyktach sędziowskich. 6. Aktywnie uczestniczy w różnych formach aktywności sportowej. 7. Bez zarzutów wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków. 8. Odczuwa radość z rywalizacji sportowej. 9. Dąży do doskonalenia swoich umiejętności. 10. Akceptuje i szanuje odmienność innych. 11.Właściwie zachowuje się w sytuacji bezpośredniej konfrontacji i przeciwnikiem. 12. Wywiązuje się z powierzonych mu obowiązków. 13. Sumiennie przygotowuje się do lekcji. 14. Świadomie dba o rozwój swojej sprawności.</p>	<p>1. Dostrzega konieczność pracy nad swoim charakterem w kształtowaniu postaw prozdrowotnych. 2. Dokonuje samooceny uzyskanych wyników w kontekście posiadanych możliwości i uzdolnień. 3. Dostrzega pozytywne strony w sytuacjach trudnych. 4. Posiada umiejętności współpracy i współdziałania w zespole w celu osiągnięcia wyniku. 5. Uczeń jest konsekwentny w dążeniu do uzyskania odpowiedniej sprawności. 6. Posiada umiejętności współpracy i współdziałania w zespole w celu osiągnięcia wyniku. 7. Dostrzega i rozumie wpływ rówieśników i środków masowego przekazu na postawy wobec własnego organizmu. 8. Jest aktywny i zaangażowany na lekcji. 9. Potrafi mobilizować drużynę do zwycięstwa .</p>	<p>1.Potrafi zaplanować własny rozwój. 2. Samodzielnie i świadomie dba o rozwój swojej sprawności. 3. Opracowuje strategię współpracy i współdziałania w zespole w celu osiągnięcia wyniku. 4. Przez negocjacje broni własnego zdania. 5. Uczestniczy w pozalekcyjnych działaniach sportowych i rekreacyjnych organizowanych przez szkołę i poza szkołą. 6. Rozumie związek pomiędzy podejmowanym wysiłkiem treningowym, a osiągnięciami w sporcie. 7. Kreuje zachowania prozdrowotne. 8.Właściwie ocenia własne możliwości. 9. Podejmuje wysiłek podnoszący swoje umiejętności. 10.Uczestniczy w pozalekcyjnych działaniach sportowych i rekreacyjnych organizowanych przez szkołę i poza szkołą.</p>
---	--	--	---	--

UMIEJĘTNOŚCI :

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
---------------	-------------	-------	--------------	----------

<p>1. Wykonuje próby testu sprawności. 2. Demonstruje kilka ćwiczeń kształtujących na poszczególne partie mięśniowe. 3. W stopniu dopuszczającym opanował elementy techniki gry w dyscyplinie wiodącej. 4. Wykonuje prosty elementy gimnastyczne. 5. W stopniu dopuszczającym opanował podstawowe elementy gier zespołowych. 6. Potrafi grać zespołowo. 7. Potrafi ocenić prawidłową postawę ciała. 8. Wykorzystuje nabyte umiejętności w rekreacji . 9. Rozpoznaje czynniki wpływające pozytywnie na dobre samopoczucie.</p>	<p>1. Wykonuje samodzielnie próby testu sprawności. 2. Potrafi rozłożyć wysiłek podczas ćwiczeń w terenie. 3. Przeprowadzi samodzielną rozgrzewkę w zależności od planowanych zajęć ruchowych. 4. Robi małe błędy podczas wykonywania elementów technicznych gry w dyscyplinie wiodącej. 5. Potrafi wykonać kilka ćwiczeń kształtujących z wybranym przyborem. 6. Podporządkowuje się decyzjom kapitana zespołu. 7. Potrafi panować nad swoimi emocjami 8. Robi małe błędy podczas wykonywania elementów technicznych. 9. Dobiera prosty zestaw ćwiczeń korekcyjnych. 10. Wykorzystuje nabyte umiejętności w rekreacji i sporcie. 11. Potrafi wykonać przedstawić i wykonać proste ćwiczenia relaksacyjne.</p>	<p>1. Potrafi dokonać samooceny kontroli umiejętności ruchowych za pomocą wybranego testu sprawności. 3. Samodzielnie przeprowadzi rozgrzewkę. 4. Prawidłowo wykonuje elementy techniki gry w dyscyplinie wiodącej. 5. Potrafi dobrać ćwiczenia kształtujące określoną cechę motoryczną. 6. Potrafi wykonać serię ćwiczeń kształtujących z wybranym przyborem. 7. Ocenia reakcję własnego organizmu na wysiłek fizyczny o różnej intensywności. 8. Prawidłowo wykonuje elementy techniczne w grach zespołowych. 9. Stosuje poznane elementy techniki i taktyki w zespołowych formach aktywności fizycznej. 10. Potrafi przygotować i wykonać zestaw ćwiczeń z wybranym przyborem . 11. Podejmuje się zadań adekwatnych do własnych uzdolnień i możliwości.</p>	<p>1. Interpretuje uzyskane wyniki z testów. 2. Potrafi dobrać ćwiczenia kształtujące określoną cechę motoryczną. 3. Wykorzystuje poznane elementy techniki biegów, skoków, rzutów w rywalizacji sportowej. 4. Potrafi zademonstrować ćwiczenia kształtujące określone umiejętności techniczne w dyscyplinie wiodącej. 5. Proponuje ćwiczenia taktyczne i techniczne w dyscyplinie wiodącej. 6. Poprawnie przeprowadzi rozgrzewkę dla całej grupy w zależności od planowanych zajęć ruchowych. 7. Potrafi zademonstrować ćwiczenia kształtujące określone umiejętności techniczne w dyscyplinie wiodącej. 8. Umie wykorzystać nabyte umiejętności techniczne – taktyczne w grze. 9. Umie dokonać samooceny uzyskanych wyników. 10. Potrafi porównać swoją postawę ciała z normami . 11. Potrafi dokonać podziału funkcji w</p>	<p>1. Samodzielnie przygotowuje zadania sprawnościowe dostosowane do własnej wydolności. 2. Potrafi samodzielnie dobrać i zademonstrować ćwiczenia doskonalące umiejętności techniczne w poszczególnych dyscyplinach. 3. Potrafi dobrać i zademonstrować ćwiczenia kształtujące określone umiejętności techniczne w dyscyplinie wiodącej. 4. Samodzielnie opracowuje i demonstruje zestaw ćwiczeń kształtujących wybrane zdolności motoryczne, określone partie mięśniowe i korygujące postawę 5. Umie tworzyć krótkie układy ruchowe inspirowane muzyką – dziewczęta. 6. Potrafi dobrać i zademonstrować ćwiczenia kształtujące określone umiejętności techniczne w dyscyplinie wiodącej. 7. Umie zakwalifikować wady postawy do odpowiednich grup dyspanseryjnych. 8. Potrafi rozpoznać , zdefiniować i zneutralizować czynniki, zachowania i sytuacje zagrażające</p>
---	--	---	--	---

			<p>zespole, pełni rolę lidera.</p> <p>12. Pomoże zorganizować i przeprowadzić rozgrywki w poszczególnych dyscyplinach sportowych w szkole.</p>	<p>zdrowiu.</p> <p>9. Samodzielnie opracowuje i demonstruje zestaw ćwiczeń kształtujących określone partie mięśniowe.</p> <p>10. Uczestniczy w zawodach sportowych.</p> <p>11. Potrafi zorganizować i przeprowadzić rozgrywki w poszczególnych dyscyplinach sportowych w szkole i w środowisku.</p>
--	--	--	--	---

WIADOMOŚCI :

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
---------------	-------------	-------	--------------	----------

<p>1. Zna zasady bezpiecznego udziału we wszelkich formach aktywności fizycznej.</p> <p>2. Zna wartości ruchu w terenie oraz korzyści wynikające z aktywności fizycznej.</p> <p>3. Wie jakie są walory rekreacyjne wybranej dyscypliny wiodącej.</p> <p>4. Zna kryteria oceny z wychowania fizycznego.</p> <p>5. Wie, jak zmierzyć swoje tętno.</p> <p>6. Wymienia czynniki wpływające na zdrowie.</p> <p>7. Wie jakie są walory rekreacyjne wybranej dyscypliny wiodącej.</p> <p>8. Zna przepisy gier zespołowych.</p> <p>9. Wie, jakie są zdolności motoryczne człowieka.</p> <p>10. Potrafi rozróżnić złość od agresji.</p>	<p>1. Zna i przestrzega regulaminów, przepisów bezpieczeństwa na zajęciach, korzystania ze sprzętu i urządzeń sportowych.</p> <p>2. Wie, co znaczy odpowiedzialność za zdrowie własne i innych.</p> <p>3. Zna formy rekreacyjne wybranej dyscypliny wiodącej.</p> <p>4. Potrafi zmierzyć swoje tętno.</p> <p>5. Wie, jakie kary stosuje sędzia wobec zawodników łamiących przepisy w grach zespołowych.</p> <p>6. Wymienia czynniki wpływające na podejmowanie aktywności fizycznej zależne od rodziny, kolegów, mediów, społeczności lokalnej.</p> <p>7. Umie ocenić stopień ryzyka związanych z niektórymi sportami.</p> <p>8. Zna ćwiczenia i gry z wykorzystaniem elementów wybranej dyscypliny wiodącej.</p> <p>9. Wie, jaki jest wpływ ćwiczeń na zachowanie prawidłowej postawy i masy ciała.</p> <p>10. Zna ćwiczenia na gibkość, skoczność, siłę, wytrzymałość.</p>	<p>1. Dostrzega zmiany w organizmie podczas wysiłku fizycznego.</p> <p>2. Omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej w zależności od płci, okresu życia i rodzaju pracy zawodowej.</p> <p>3. Wymienia zasady zdrowego stylu życia.</p> <p>4. Wie jakie są rekreacyjne walory wybranej dyscypliny wiodącej.</p> <p>5. Zna ćwiczenia wzmacniające kręgosłup.</p> <p>6. Wie w jaki sposób zagospodarować czas wolny.</p> <p>7. Wie na czym polega hartowanie organizmu.</p> <p>8. Wyjaśnia na czym polega praca nad sobą w celu zwiększenia wiary w siebie.</p> <p>9. Zna formy rekreacyjne gier zespołowych.</p> <p>10. Wymienia i interpretuje przykłady konstruktywnego i destrukcyjnego zachowania się kibiców sportowych.</p> <p>11. Wie, jakie mogą być przyczyny i skutki otyłości i nieuzasadnionego odchudzania się.</p> <p>12. Zna zasady współpracy zespołowej, sposoby porozumiewania się i komunikowania.</p> <p>13. Zna zasady prawidłowego odżywiania się.</p>	<p>1. Wie, jakie są korzyści dla zdrowia wynikające z różnych form aktywności fizycznej.</p> <p>2. Stosuje zasady prozdrowotnego stylu życia.</p> <p>3. Zna przepisy i zasady gier zespołowych.</p> <p>4. Wie, jakie ćwiczenia stosować na poszczególne części ciała.</p> <p>5. Wie, czego nie lubi kręgosłup.</p> <p>6. Potrafi w sposób czynny zorganizować sobie czas wolny.</p> <p>7. Hartuje swój organizm.</p> <p>8. Potrafi określić przyczynę najczęściej występujących kontuzji.</p> <p>9. Zna rekreacyjne i zdrowotne walory lekkiej atletyki.</p> <p>10. Zna przepisy i zasady gier zespołowych.</p> <p>11. Zna właściwe sposoby kontroli i utrzymania prawidłowej wagi.</p> <p>12. Zna przyczyny i skutki chorób związanych z zaburzeniami odżywiania się.</p> <p>13. Omawia zasady racjonalnego gospodarowania czasem.</p> <p>14. Zna i potrafi zastosować zasady asekuracji podczas ćwiczeń.</p> <p>15. Wyjaśnia jaki jest związek między zdrowiem, a środowiskiem.</p>	<p>1. Wie, jaki jest związek wysiłku fizycznego z rozwojem i funkcjonowaniem organizmu.</p> <p>2. Wie, jak wykorzystać warunki naturalne do uprawiania sportu.</p> <p>4. Zna przepisy organizowania i sędziowania wybranych dyscyplin sportowych w stopniu umożliwiającym pełnienie roli organizatora i sędziego</p> <p>5. Zna sposoby relaksacji</p> <p>6. Wie jak przygotować plan treningu zdrowotnego.</p> <p>7. Wie, jakie jest znaczenie techniki dla dalszego doskonalenia i rozwoju sportowego.</p> <p>8. Zna przepisy gier rekreacyjnych w stopniu umożliwiającym pełnienie roli sędziego w rywalizacji sportowej.</p> <p>9. Zna wartość ćwiczeń relaksacyjnych.</p> <p>10. Zna sposoby oceny postawy ciała.</p> <p>11. Wie jak zapanować nad złością i agresją u innych.</p> <p>12. Sędziuje rozgrywki sportowe stosując szczegółowe przepisy gry.</p>
--	--	---	---	--

Blok edukacja zdrowotna

II klasa

(30 godzin zajęć)

dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
Aktywność fizyczna, praca i wypoczynek oraz żywienie.				
- ocenia reakcje własnego organizmu na wysiłki fizyczne o różnej intensywności	- omawia zalecenia dotyczące aktywności fizycznej w zależności od płci, okresu życia i rodzaju pracy zawodowej,	- wyjaśnia relacje między sportem profesjonalnym i sportem dla wszystkich, a zdrowiem.	- opracowuje i realizuje program aktywności fizycznej dostosowany do własnych potrzeb, - wymienia czynniki wpływające na podejmowanie aktywności fizycznej zależne od rodziny, kolegów, mediów i społeczności lokalnej,	- wyjaśnia związek między aktywnością fizyczną i żywieniem, a zdrowiem i dobrym samopoczuciem oraz omawia sposoby utrzymania odpowiedniej masy ciała we wszystkich okresach życia,
Rozwój fizyczny w okresie dojrzewania i młodości.				
- zna wzór na obliczenie wskaźnika wagowo-wzrostowy(BMI).	- wie jak obliczyć wskaźnik wagowo-wzrostowy(BMI).	- wylicza oraz interpretuje własny wskaźnik wagowo-wzrostowy(BMI)	- wylicza oraz interpretuje własny wskaźnik wagowo-wzrostowy(BMI)	- wylicza oraz interpretuje własny wskaźnik wagowo-wzrostowy(BMI). Wyciąga wnioski z różnic
Dbalność o ciało, bezpieczeństwo, choroby.				
- wykonuje ćwiczenia kształtujące i kompensacyjne w celu przeciwdziałania negatywnym dla zdrowia skutkom pracy, w tym pracy w pozycji siedzącej i przy komputerze,	- wymienia choroby cywilizacyjne uwarunkowane niedostatkami ruchu, w szczególności choroby układu krążenia, układu ruchu i otyłość	- wymienia choroby cywilizacyjne uwarunkowane niedostatkami ruchu, w szczególności choroby układu krążenia, układu ruchu i otyłość oraz omawia sposoby zapobiegania im	- wyjaśnia, na czym polega umiejętność oceny stopnia ryzyka związanego z niektórymi sportami lub wysiłkami fizycznymi,	- omawia etyczne i zdrowotne konsekwencje stosowania środków dopingujących.
Zdrowie i dbalność o zdrowie.				

- wyjaśnia, gdzie szukać wiarygodnych informacji dotyczących zdrowia i sportu oraz dokonuje krytycznej analizy informacji medialnych w tym zakresie,	- wyjaśnia, na czym polega prozdrowotny styl życia,	- wyjaśnia, dlaczego zdrowie jest wartością dla człowieka i zasobem dla społeczeństwa oraz na czym polega dbałość o zdrowie w okresie młodości i wczesnej dorosłości,	- wyjaśnia, co oznacza odpowiedzialność za zdrowie własne i innych ludzi, - wyjaśnia, co to znaczy być aktywnym pacjentem i jakie są podstawowe prawa pacjenta, - omawia, na czym polega współuczestnictwo i współpraca ludzi, organizacji i instytucji w działaniach na rzecz zdrowia,	- wyjaśnia, na czym polega samobadanie i samokontrola zdrowia oraz dlaczego na leży poddawać się badaniom profilaktycznym w okresie całego życia, - planuje projekt dotyczący wybranych zagadnień zdrowia oraz wskazuje na sposoby pozyskania sojuszników i współuczestników projektu w szkole, domu lub w społeczności lokalnej, wyjaśnia, jaki jest związek między zdrowiem i środowiskiem oraz co sam może zrobić, aby tworzyć środowisko sprzyjające zdrowiu.
Zdrowie psychospołeczne, umiejętności życiowe.				
- wykonuje proste ćwiczenia relaksacyjne,	- wyjaśnia, na czym polega konstruktywne przekazywanie i odbieranie pozytywnych i negatywnych informacji zwrotnych oraz radzenie sobie z krytyką,	- omawia konstruktywne, optymistyczne sposoby wyjaśniania trudnych zdarzeń i przeformułowania myśli negatywnych na pozytywne,	- wyjaśnia, na czym polega praca nad sobą dla zwiększenia wiary w siebie, poczucia własnej wartości i umiejętności podejmowania decyzji,	- omawia zasady racjonalnego gospodarowania czasem, - omawia przyczyny i skutki stereotypów i stygmatyzacji osób chorych psychicznie i dyskryminowanych (np. żyjących z HIV/AIDS).

Edukacja dla bezpieczeństwa

1. Ocenianiu podlegają:

- wiedza i umiejętności ucznia,
- wymienione niżej obszary aktywności ucznia,
- dodatkowe prace wykonane, zlecone przez nauczyciela.

Nauczyciel przekazuje informację o ocenie:

- uczniowi – jako komentarz do każdej oceny;
- rodzicom – na ich prośbę,

Uczeń nie ma możliwości poprawiania zaległych prac na tydzień przed klasyfikacją.

2. Obszary aktywności ucznia

- Poruszanie się w języku przedmiotu.

- Rozwiązywanie problemów.
 - Aktywność na lekcjach.
 - Stosowanie wiedzy przedmiotowej w sytuacjach praktycznych.
 - Praca w grupach.
 - Aktywność dodatkowa (poza zajęciami).
 - Samodzielna praca na lekcjach.
 - Znajomość i stosowanie algorytmów postępowania ratunkowego.
 - Poszukiwanie, porządkowanie i wykorzystywanie informacji z różnych źródeł.
3. Formy sprawdzania osiągnięć ucznia:
- Formy ustne:
 - odpowiedzi,
 - aktywność na lekcjach,
 - prezentacja.
 - Formy pisemne:
 - sprawdziany, kartkówki,
 - efekty pracy zespołowej,
 - opracowania algorytmów zachowań w sytuacjach zagrażających zdrowiu lub życiu.
 - Formy praktyczne:
 - symulacja urazów, pozoracja ran i wypadku,
 - ćwiczenia praktyczne w zakresie udzielania pierwszej pomocy,
 - uczestnictwo w imprezach (przygotowanie imprez dla młodzieży szkolnej i pozaszkolnej),
 - praca w grupie,
 - Zeszyt przedmiotowy (karty pracy):
 - systematyczność prowadzenia notatek oraz sposób udzielania odpowiedzi na pytania.

Formy aktywności ucznia podlegające ocenie

Sprawdzian pisemny

Informuje o zdobytych przez ucznia wiadomościach i umiejętnościach z zakresu materiału objętego sprawdzianem oraz umiejętnościach łączenia prostych faktów i wyciągania wniosków. Zapowiadany jest tydzień wcześniej, a oceniony w ciągu dwóch tygodni. Uczeń nieobecny pisze go w terminie wyznaczonym przez nauczyciela (dogodnym dla obu stron), zadania (pytania) dotyczą tego samego zakresu tematycznego, jednak są inne niż w pierwszej wersji. Po omówieniu jest oddany wyłącznie do wglądu przez ucznia, po czym jest przechowywany przez nauczyciela do końca roku szkolnego.

Kartkówka

Obejmuje materiał z dwóch ostatnich tematów, może być niezapowiedziana, jest oceniona w ciągu tygodnia, sprawdza stopień opanowania materiału oraz systematyczność pracy ucznia. Największe znaczenie w pracy ma merytoryczna poprawność odpowiedzi.

Wypowiedź ustna

Stwarza możliwość uzyskania informacji zwrotnej dotyczącej:

- stanu wiedzy i umiejętności ucznia,
- umiejętności prezentowania wyników pracy indywidualnej bądź grupowej,

- umiejętności prezentowania wypowiedzi i posługiwania się językiem przedmiotu,
- umiejętności stosowania odpowiedniej argumentacji podczas dyskusji.

Zadanie domowe

Brak zadania zaznacza się w dzienniku lekcyjnym minusem. Uczeń powinien uzupełnić zadanie na następną lekcję. Dwukrotne nieodrobienie zadania domowego powoduje wystawienie oceny niedostatecznej.

Odgrywanie ról, gry symulacyjne

Według zapisów w programie edukacji dla bezpieczeństwa uczniowie na bardzo wielu lekcjach będą odgrywać różne role lub uczestniczyć w grach symulacyjnych.

Oceniani podlegają:

- merytoryczne przygotowanie się do danej roli,
- przekonujące wejście w rolę odgrywanej postaci,
- poziom zaangażowania ucznia i jego efektywność.

Zadania nadobowiązkowe

Mogą być realizowane w formie projektów, prac badawczych, gier dydaktycznych, szkiców, planów ewakuacji, ciekawych rozwiązań dydaktycznych itp. Za zadanie nadobowiązkowe, twórcze, wykraczające poza program nauczania uczeń może otrzymać ocenę celującą, a ocenę semestralną lub końcową może mieć podniesioną o jeden stopień, pod warunkiem że spełni wymagania określone w kontrakcie. Wymagania powinny uwzględniać specyfikę podjętego zadania i być ustalane indywidualnie dla każdego projektu nadobowiązkowego.

Poprawianie ocen

Uczeń ma prawo do poprawiania ocen ze sprawdzianu w ciągu dwóch tygodni od otrzymania wyników (w terminie uzgodnionym z nauczycielem). W dzienniku lekcyjnym obok uzyskanej oceny stawia się ocenę uzyskaną na sprawdzianie poprawkowym. Raz w semestrze (z wyjątkiem dnia, w którym nauczyciel zaplanował sprawdzian lub kartkówkę) uczeń może zgłosić nieprzygotowanie.

System oceniania. Edukacja dla Bezpieczeństwa

Ocena	Umiejętności i aktywność	Wiedza
Celujący	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • inicjuje dyskusje na określony temat, • przedstawia własne (racjonalne) koncepcje rozwiązań, działań, przedsięwzięć, • systematycznie wzbogaca swoją wiedzę i umiejętności, dzieli się nimi z grupą, • odnajduje analogie, wskazuje szanse i zagrożenia określonych działań, • wyraża własny, krytyczny, twórczy stosunek do omawianych zagadnień, • argumentuje własne poglądy, posługując się wiedzą pozaprogramową, • odnosi sukcesy w rywalizacji pozaszkolnej/pozalekcyjnej w konkursach, których tematyka pokrywa się z treściami kształcenia realizowanymi na zajęciach edukacji dla bezpieczeństwa. 	Uczeń zdobył wiedzę znacznie wykraczającą poza zakres programu nauczania.
Bardzo dobry	Uczeń: <ul style="list-style-type: none"> • sprawnie korzysta z wszystkich dostępnych źródeł informacji, • samodzielnie rozwiązuje zadania i problemy postawione przez nauczyciela, • jest aktywny na lekcjach i uczestniczy w zawodach i konkursach, • bezbłędnie wykonuje działania ratownicze, koryguje błędy kolegów, odpowiednio wykorzystuje sprzęt i 	Uczeń opanował wszystkie treści programu i sprawnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów do wykonywania zadań z zakresu edukacji dla bezpieczeństwa

	<ul style="list-style-type: none"> • środki ratownicze, • sprawnie wyszukuje w różnych źródłach informacje o sposobach alternatywnego działania (także doraźnego), • umie pokierować grupą rówieśników 	
Dobry	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie korzysta ze wskazanych źródeł informacji poprawnie rozumie w kategoriach przyczynowo- skutkowych, • samodzielnie wykonuje typowe zadania o niewielkim stopniu złożoności, • podejmuje wybrane zadania dodatkowe jest aktywny na lekcjach poprawnie wykonuje działania ratownicze, • umie dobrać sprzęt i środki ratownicze do rodzaju obrażenia/zranienia, 	Uczeń opanował wszystkie podstawowe treści programu oraz niektóre treści ponadpodstawowe
Dostateczny	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pod kierunkiem nauczyciela wykorzystuje podstawowe źródła informacji, • samodzielnie wykonuje proste zadania w trakcie zajęć, • przejawia przeciętną aktywność, • potrafi podjąć działania podnoszące własne bezpieczeństwo 	Uczeń opanował podstawowe treści programu, pozwalające na podejmowanie działań ratowniczych i zabezpieczających
Dopuszczający	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z pomocą nauczyciela wykonuje proste zadania, • opanował najbardziej elementarne umiejętności z zakresu przedmiotu 	Uczeń ma braki w wiedzy, które jednak nie uniemożliwiają dalszej edukacji i mogą zostać usunięte.
Niedostateczny	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nie potrafi wykonać najprostszych poleceń, wymagających, • zastosowania elementarnych umiejętności 	Uczeń wykazuje braki w wiedzy, które uniemożliwiają dalszą edukację w zakresie przedmiotu.

Biologia- zakres rozszerzony

Przedmiotowy system oceniania, wymagania edukacyjne

Obowiązki i prawa ucznia na lekcjach biologii zgodne ze Szkolnym Systemem Oceniania.

Oceniane będą:

- **odpowiedzi ustne** (zgodnie ze szczegółowymi kryteriami oceniania); uczeń może zgłosić nieprzygotowanie na początku lekcji raz w semestrze nie podając przyczyny.
- z bieżącego materiału (bez zapowiadania) obejmującego znajomość ostatniej lekcji z uwzględnieniem niezbędnych, wcześniej poznanych wiadomości i umiejętności stanowiących podstawę lub kontynuację realizowanych treści nauczania.
- **kartkówki** (bez zapowiedzi) z wiadomości i umiejętności obejmujących trzy ostatnie lekcje.
- **sprawdziany pisemne**, obejmujące większe partie materiału, najczęściej dział programowy.

Zasady oceniania sprawdzianów przy zastosowaniu punktacji:

Ocena	Procentowy udział punktów
niedostateczny	0-30%

dopuszczający	31-50%
dostateczny	51-70%
dobry	71-85%
bardzo dobry	86-100%

-- o terminie, zakresie (zagadnienia na sprawdzian) i formie sprawdzianu uczniowie są informowani, z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

-- sprawdziany są obowiązkowe dla wszystkich uczniów (nie dotyczy uczniów przewlekle chorych i szczególnych przypadków losowych).

-- jeżeli uczeń opuści sprawdzian z przyczyn usprawiedliwionych, powinien go napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły; uczeń wcześniej ustala z nauczycielem termin w którym będzie zaliczał zaległy sprawdzian, jeśli tego nie zrobi, nauczyciel wraz z upływem terminu, ma prawo sprawdzić stan wiedzy i umiejętności ucznia, z danego materiału, bez zapowiedzi.

-- jeżeli uczeń otrzyma ze sprawdzianu ocenę niedostateczną lub ocenę z którą go nie satysfakcjonuje, może ją poprawić w ciągu dwóch tygodni od momentu otrzymania oceny.

Nauczyciel jest zobowiązany w terminie do dwóch tygodni ocenić i omówić z uczniami wyniki sprawdzianu oraz udostępnić je uczniom do wglądu.

- **zadania domowe**; za dwukrotne niewykonanie zadania domowego, uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

- **opracowanie i wygłoszenia referatu na forum klasy.**

- **aktywność podczas lekcji**; uczeń może otrzymać „plusa”, „minusa” lub ocenę z zależności od stopnia trudności wykonywanych zadań i zaangażowania.

- **inne formy pracy ucznia, które mogą być oceniane:**

- wykonanie planszy,
- przygotowanie prezentacji multimedialnej,
- wykonanie modelu czy projektu,
- udział w konkursach.

Wymagania edukacyjne

zawierają szczegółowy wykaz wiadomości i umiejętności, które uczeń powinien opanować po omówieniu poszczególnych lekcji z biologii – *zakres rozszerzony*.

Poziomy oczekiwanych osiągnięć ucznia

Wymagania podstawowe konieczne (na stopień dopuszczający) podstawowe (na stopień dostateczny) obejmują treści i umiejętności	Wymagania ponadpodstawowe rozszerzające (na stopień dobry) dopełniające (na stopień bardzo dobry) obejmują treści i umiejętności
• najważniejsze w uczeniu się biologii	• złożone i mniej przystępne niż zaliczone do wymagań podstawowych
• łatwe dla ucznia nawet mało zdolnego	• wymagające korzystania z różnych źródeł informacji
• często powtarzające się w procesie nauczania	• umożliwiające rozwiązywanie problemów
• określone programem nauczania na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej	• pośrednio użyteczne w życiu pozaszkolnym
• użyteczne w życiu codziennym	• pozwalające łączyć wiedzę z różnych przedmiotów i dziedzin

Stopnie szkolne

Stopień dopuszczający

Stopień dopuszczający można wystawić uczniowi, który przyswoił treści konieczne. Taki uczeń z pomocą nauczyciela jest w stanie nadrobić braki w podstawowych umiejętnościach.

Stopień dostateczny

Stopień dostateczny może otrzymać uczeń, który opanował wiadomości podstawowe i z niewielką pomocą nauczyciela potrafi rozwiązać podstawowe problemy. Analizuje również proste zależności, a także próbuje porównywać, wnioskować i zajmować określone stanowisko.

Stopień dobry

Stopień dobry można wystawić uczniowi, który przyswoił treści rozszerzające, właściwie stosuje terminologię przedmiotową, a także wiadomości w sytuacjach typowych wg wzorów znanych z lekcji i podręcznika, rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem poznanych metod, samodzielnie pracuje z podręcznikiem i materiałem źródłowym oraz aktywnie uczestniczy w zajęciach.

Stopień bardzo dobry

Stopień bardzo dobry może otrzymać uczeń, który opanował treści dopełniające. Potrafi on samodzielnie interpretować zjawiska oraz bronić swych poglądów.

Stopień celujący

Stopień celujący może otrzymać uczeń, który opanował treści wykraczające poza informacje zawarte w podręczniku. Potrafi on selekcionować i hierarchizować wiadomości, z powodzeniem bierze udział w konkursach i olimpiadach przedmiotowych, a także pod okiem nauczyciela prowadzi własne prace badawcze.

WYMAGANIA EDUKACYJNE

Dział programu	Lp.	Temat	Poziom wymagań			
			dopuszczający (K)	dostateczny (P)	dobry (R)	bardzo dobry (D)
Badania przyrodnicze	1	Metodyka badań biologicznych	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia metody poznawania świata • wymienia etapy badań biologicznych 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega różnica między rozumowaniem dedukcyjnym a rozumowaniem indukcyjnym • rozróżnia problem badawczy od hipotezy, próbę kontrolną od próby badawczej, zmienną niezależną od zmiennej zależnej 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia zasady prowadzenia i dokumentowania badań • formułuje główne etapy badań do konkretnych obserwacji i doświadczeń biologicznych • planuje przykładową obserwację biologiczną • wykonuje dokumentację przykładowej obserwacji 	<p><i>Uczeń:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje kolejne etapy prowadzenia badań
	2	Obserwacje mikroskopowe jako źródło wiedzy biologicznej	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa elementy układu optycznego i układu mechanicznego mikroskopu optycznego • wymienia cechy obrazu oglądanego w mikroskopie optycznym 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie <i>zdolność rozdzielcza</i> • wyjaśnia sposób działania mikroskopów optycznego i elektronowego 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje działanie mikroskopu optycznego i mikroskopu elektronowego • wymienia zalety i wady mikroskopów optycznych oraz elektronowych 	<ul style="list-style-type: none"> • określa zasadę działania mikroskopu fluorescencyjnego • wyjaśnia różnicę w sposobie działania mikroskopów elektronowych: transmisyjnego i skaningowego
Chemiczne podstawy życia	1	Składniki nieorganiczne organizmów	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje związki chemiczne na organiczne i nieorganiczne • wymienia związki budujące organizm • klasyfikuje pierwiastki na makroelementy i mikroelementy • wymienia pierwiastki biogenne • nazywa wiązania i 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie wybranych makro- i mikroelementów • określa znaczenie i występowanie wybranych typów wiązań i oddziaływań chemicznych • omawia budowę cząsteczki wody 	<ul style="list-style-type: none"> • określa objawy niedoboru wybranych makro- i mikroelementów • charakteryzuje budowę różnych typów wiązań chemicznych • charakteryzuje właściwości fizykochemiczne wody • uzasadnia znaczenie soli mineralnych dla organizmów 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje modele różnych typów wiązań chemicznych • wykazuje związek między budową cząsteczki wody i właściwościami a jej rolą w organizmie

		<p>oddziaływania chemiczne</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje wody • wymienia funkcje soli mineralnych 			
2	Budowa i znaczenie węglowodanów	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy i funkcje głównych grup węglowodanów • klasyfikuje sacharydy i podaje przykłady • wymienia właściwości mono-, oligo- i polisacharydów 	<ul style="list-style-type: none"> • określa kryterium klasyfikacji sacharydów • wyjaśnia, w jaki sposób powstaje wiązanie O-glikozydowe • omawia występowanie i znaczenie wybranych mono-, oligo- i polisacharydów 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje monosacharydy • charakteryzuje i porównuje budowę wybranych polisacharydów • porównuje budowę chemiczną mono-, oligo- i polisacharydów • planuje doświadczenie mające na celu wykrycie glukozy 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia powstawanie form pierścieniowych monosacharydów • ilustruje powstawanie wiązania O-glikozydowego • zapisuje wzory wybranych węglowodanów
3	Lipidy – budowa i znaczenie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje lipidów • klasyfikuje lipidy ze względu na budowę cząsteczki • omawia znaczenie poszczególnych grup lipidów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega różnica między tłuszczami nasyconymi a tłuszczami nienasyconymi 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia kryteria klasyfikacji tłuszczowców • charakteryzuje budowę lipidów prostych, złożonych i izoprenowych • uzasadnia znaczenie cholesterolu • planuje doświadczenie, którego celem jest wykrycie lipidów 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje poszczególne grupy lipidów • omawia budowę fosfolipidów i ich rozmieszczenie w błonie biologicznej • analizuje budowę triglicerydu
4	Białka – główny budulec organizmu	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa grupy białek ze względu na pełnione funkcje, liczbę aminokwasów w łańcuchu strukturę oraz obecność elementów nieaminokwasowych • wymienia przykładowe białka i ich funkcje • omawia budowę białek • rozpoznaje struktury 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje kryteria klasyfikacji białek • wskazuje wiązanie peptydowe • wyjaśnia, na czym polega i w jakich warunkach zachodzi koagulacja i denaturacja białek 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje grupy białek ze względu na pełnione funkcje, liczbę aminokwasów w łańcuchu i strukturę oraz obecność elementów nieaminokwasowych • zapisuje wzór ogólny aminokwasów • zapisuje reakcję powstawania dipeptydu 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje budowę aminokwasów • klasyfikuje aminokwasy ze względu na charakter podstawników • porównuje białka fibrylarne i globularne • porównuje proces koagulacji i denaturacji białek • planuje doświadczenie

			przestrzenne białek • wymienia właściwości białek		• charakteryzuje strukturę 1-, 2-, 3- i 4-rzędową białek	mające na celu wykrycie wiązań peptydowych
	5	Budowa i rola kwasów nukleinowych	• charakteryzuje budowę pojedynczego nukleotydu DNA i RNA • omawia rolę DNA • wymienia rodzaje RNA i określa ich rolę • określa lokalizację DNA w komórkach eukariotycznych i prokariotycznych	• wyjaśnia, na czym polega komplementarność zasad • definiuje pojęcia: <i>podwójna helisa</i> , <i>replikacja</i>	• charakteryzuje budowę chemiczną i przestrzenną cząsteczki DNA i RNA • porównuje budowę i rolę DNA z budową i rolą RNA • rysuje schemat budowy nukleotydu • oblicza procentową zawartość zasad azotowych w DNA	• rozróżnia zasady azotowe • nazywa i wskazuje wiązania w cząsteczce DNA
Komórka – podstawowa jednostka życia	1	Przestrzenna organizacja komórki	• definiuje pojęcia: <i>komórka</i> , <i>organizm jednokomórkowy</i> , <i>organizm wielokomórkowy</i> • wymienia przykłady komórek prokariotycznych i eukariotycznych • wskazuje i nazywa struktury komórki prokariotycznej i eukariotycznej • rozróżnia komórki: zwierzęcą, roślinną, grzybową i prokariotyczną	• wyjaśnia zależność między wymiarami komórki a jej powierzchnią i objętością • rysuje wybraną komórkę eukariotyczną na podstawie obserwacji mikroskopowej	• klasyfikuje komórki ze względu na występowanie jądra komórkowego • charakteryzuje funkcje struktur komórki prokariotycznej • porównuje komórkę prokariotyczną z komórką eukariotyczną • wskazuje cechy wspólne i różnice między komórkami eukariotycznymi	• wymienia przykłady największych komórek roślinnych i zwierzęcych • analizuje znaczenie wielkości i kształtu komórki w transporcie substancji do i z komórki • wykonuje samodzielnie nietrwały preparat mikroskopowy
	2	Budowa, właściwości i funkcje błon biologicznych	• nazywa i wskazuje składniki błon biologicznych • wymienia właściwości błon biologicznych • wymienia funkcje błon biologicznych • wymienia rodzaje transportu przez błony	• omawia model budowy błony biologicznej • wyjaśnia różnicę między transportem biernym a transportem czynnym • rozróżnia endocytozę i egzocytozę • definiuje pojęcia: <i>osmoza</i> , <i>turgor</i> , <i>plazmoliza</i> , <i>deplazmoliza</i>	• charakteryzuje białka błon • omawia budowę i właściwości lipidów występujących w błonach biologicznych • charakteryzuje różne rodzaje transportu przez błony • porównuje zjawiska osmozy i dyfuzji • przedstawia skutki umieszczenia komórki	• analizuje rozmieszczenie białek i lipidów w błonach biologicznych • wyjaśnia różnicę w sposobie działania białek kanałowych i nośnikowych • planuje doświadczenie mające na celu udowodnienie selektywnej przepuszczalności błony • planuje doświadczenie mające na celu obserwację

					roślinnej oraz komórki zwierzęcej w roztworach: hipotonicznym, izotonicznym i hipertonicznym	plazmolizy i deplazmolizy w komórkach roślinnych
3	Jądro komórkowe	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje jądra komórkowego definiuje pojęcia: <i>chromatyna, nukleosom, chromosom, kariotyp, chromosomy homologiczne</i> identyfikuje chromosomy płci i autosomy wyjaśnia różnicę między komórką haploidalną a komórką diploidalną 	<ul style="list-style-type: none"> identyfikuje elementy budowy jądra komórkowego określa skład chemiczny chromatyny wyjaśnia znaczenie jąderka i otoczki jądrowej wymienia i identyfikuje kolejne etapy upakowania DNA w jądrze komórkowym rysuje chromosom metafazowy podaje przykłady komórek haploidalnych i komórek diploidalnych 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje elementy jądra komórkowego charakteryzuje budowę chromosomu metafazowego 	<ul style="list-style-type: none"> dowodzi, iż komórki eukariotyczne zawierają różną liczbę jąder komórkowych wyjaśnia różnicę między heterochromatyną a euchromatyną uzasadnia znaczenie upakowania DNA w jądrze komórkowym 	
4	Składniki cytoplazmy	<ul style="list-style-type: none"> omawia skład i znaczenie cytozolu wymienia elementy cytoszkieletu i ich funkcje identyfikuje ruchy cytozolu charakteryzuje budowę i rolę siateczki śródplazmatycznej charakteryzuje budowę i rolę rybosomów, aparatu Golgiego i lizosomów 	<ul style="list-style-type: none"> omawia ruchy cytozolu określa rolę peroksysomów i glioksysomów wyjaśnia, na czym polega funkcjonalne powiązanie między rybosomami, siateczką śródplazmatyczną, aparatem Golgiego a błoną komórkową 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje elementy cytoszkieletu pod względem budowy, funkcji i rozmieszczenia porównuje siateczkę śródplazmatyczną szorstką z siateczką śródplazmatyczną gładką planuje doświadczenie mające na celu wykazanie znaczenia wysokiej temperatury w dezaktywacji katalazy w bulwie ziemniaka 	<ul style="list-style-type: none"> rozpoznaje elementy cytoszkieletu ilustruje plan budowy wici i rzęski dokonuje obserwacji ruchów cytozolu w komórkach moczarki kanadyjskiej 	
5	Składniki cytoplazmy otoczone dwiema błonami	<ul style="list-style-type: none"> wymienia organelle komórki eukariotycznej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje budowę mitochondriów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, od czego zależy liczba i rozmieszczenie 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposoby powstawania plastydów i 	

			<p>otoczone dwiema błonami</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia rolę mitochondriów jako centrów energetycznych • wymienia funkcje plastydów 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje typy plastydów • charakteryzuje budowę chloroplastu • wymienia argumenty potwierdzające słuszność teorii endosymbiozy 	<p>mitochondriów w komórce</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje typy plastydów • wyjaśnia, dlaczego mitochondria i plastydy nazywa się organellami półautonomicznymi 	<p>możliwości przekształcania różnych rodzajów plastydów</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje typy plastydów na podstawie obserwacji mikroskopowej
	6	Pozostałe składniki komórki. Połączenia między komórkami	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje składniki komórki na plazmatyczne i nieplazmatyczne • wymienia komórki zawierające wakuole • wymienia funkcje wakuoli • wymienia komórki zawierające ścianę komórkową • wymienia funkcje ściany komórkowej 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa substancje będące głównymi składnikami budulcowym ściany komórkowej • wyjaśnia, na czym polegają wtórne zmiany o charakterze inkrustacji i adkrustacji • nazywa rodzaje połączeń międzykomórkowych w komórkach roślinnych i zwierzęcych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę wakuoli • wyjaśnia różnice między wodniczkami u protistów • charakteryzuje budowę ściany komórkowej • omawia umiejscowienie, budowę i funkcje połączeń między komórkami u roślin i zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ścianę komórkową pierwotną ze ścianą komórkową wtórną u roślin • porównuje procesy inkrustacji i adkrustacji • wyjaśnia, w jaki sposób inkrustacja i adkrustacji zmieniają właściwości ściany komórkowej
	7	Podziały komórkowe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje podziałów komórki • rozpoznaje etapy mitozy i mejozy • charakteryzuje przebieg poszczególnych etapów mitozy i mejozy • porównuje przebieg oraz znaczenie mitozy i mejozy • wyjaśnia znaczenie zjawiska <i>crossing-over</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>kariokineza</i> i <i>cytokineza</i> • ilustruje poszczególne etapy mitozy i mejozy • wyjaśnia rolę interfazy w cyklu życiowym komórki • określa skutki zaburzeń cyklu komórkowego • wymienia czynniki wywołujące transformację nowotworową 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje schemat przedstawiający ilość DNA i chromosomów w poszczególnych etapach cyklu komórkowego • charakteryzuje poszczególne etapy interfazy • określa znaczenie wrzeciona kariokinetycznego • wyjaśnia, na czym polega programowana śmierć komórki • wyjaśnia mechanizm transformacji nowotworowej 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia i porównuje przebieg cytokinezy w komórkach roślinnej i zwierzęcej • charakteryzuje sposób formowania wrzeciona kariokinetycznego w komórce roślinnej i zwierzęcej • omawia znaczenie amitozy i endomitozy
Różnorodność	1	Klasyfikowanie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zadania 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje i ocenia

ć wirusów, bakterii, protistów i grzybów		organizmów	<p>systematyki</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne rangi taksonów • wymienia kryteria klasyfikowania organizmów według metod opartych na podobieństwie i pokrewieństwie organizmów • wymienia nazwy pięciu królestw świata organizmów • wymienia charakterystyczne cechy organizmów należących do każdego z pięciu królestw 	<p><i>takson, narządy homologiczne, gatunek</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie systematyki • wyjaśnia, na czym polega nazewnictwo binominalne gatunków i podaje nazwisko jego twórcy • wyjaśnia zasady konstruowania klucza dwudzielnego do oznaczania gatunków 	<p>hierarchiczny układ rang jednostek taksonomicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa stanowisko systematyczne wybranego gatunku rośliny i zwierzęcia • wskazuje w nazwie gatunku nazwę rodzajową i epitet gatunkowy • wyjaśnia różnicę między naturalnym a sztucznym systemem klasyfikacji • definiuje pojęcia: <i>takson monofiletyczny, parafyletyczny i polifyletyczny</i> • porównuje królestwa świata żywego 	<p>sposoby klasyfikowania organizmów oparte na metodach fenetycznych i filogenetycznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • oznacza gatunki, wykorzystując klucz w postaci graficznej lub numerycznej • konstruuje klucz służący do oznaczania przykładowych gatunków organizmów • ocenia stopień pokrewieństwa organizmów na podstawie analizy drzewa rodowego organizmów
	2	Wirusy – bezkomórkowe formy materii	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy wirusów • wymienia sposoby rozprzestrzeniania się wirusowych chorób roślin, zwierząt i człowieka • omawia znaczenie wirusów • wymienia choroby wirusowe człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę wirionu • omawia przebieg cyklu lizogenicznego bakteriofaga i cyklu wirusa zwierzęcego • wyjaśnia, jakie znaczenie w zwalczaniu wirusów mają szczepienia ochronne 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że wirusy znajdują się na pograniczu materii nieożywionej i żywej • wyjaśnia różnicę między cyklem litycznym a lizogenicznym • klasyfikuje wirusy na podstawie rodzaju kwasu nukleinowego, morfologii, rodzaju gospodarza i sposobu infekcji oraz podaje ich przykłady • charakteryzuje wybrane choroby wirusowe człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje formy wirusów pod względem kształtu • porównuje przebieg cyklu lizogenicznego bakteriofaga i cykl wirusa zwierzęcego • omawia teorie pochodzenia wirusów • wyjaśnia różnicę między wirusem a wiroidem • określa znaczenie prionów
	3	Bakterie – organizmy bezjądrowe	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę komórki bakteryjnej • wymienia czynności życiowe bakterii • klasyfikuje bakterie w 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje poszczególnych elementów komórki • identyfikuje różne formy komórek bakterii i rodzaje 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega różnica w budowie komórki bakterii samo- i cudzożywej • charakteryzuje 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różnice w budowie ściany komórkowej bakterii Gram-dodatnich i Gram-ujemnych

		<p>zależności od sposobu odżywiania i oddychania</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego bakterii podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia bakterii wymienia choroby bakteryjne człowieka i drogi zakażenia 	<p>ich skupisk</p> <ul style="list-style-type: none"> określa wielkość komórek bakteryjnych określa znaczenie form przetrwalnikowych w cyklu życiowym bakterii wyjaśnia znaczenie procesów płciowych zachodzących u bakterii definiuje pojęcia: <i>anabioza, taksja, koniugacja</i> 	<p>poszczególne grupy bakterii w zależności od sposobu odżywiania i oddychania oraz podaje ich przykłady</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia etapy koniugacji charakteryzuje grupy systematyczne bakterii omawia objawy wybranych chorób bakteryjnych człowieka proponuje działania profilaktyczne 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie heterocyst omawia rodzaje taksji
4	Protisty – proste organizmy eukariotyczne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia czynności życiowe protistów omawia budowę komórki protistów zwierzęcych omawia sposób odżywiania się protistów zwierzęcych charakteryzuje przebieg rozmnażania się bezpłciowego i płciowego protistów wymienia charakterystyczne cechy budowy protistów roślinopodobnych omawia sposób odżywiania się protistów roślinopodobnych wymienia cechy charakterystyczne dla protistów grzybopodobnych podaje przykłady pozytywnego i negatywnego znaczenia protistów wymienia choroby wywołane przez protisty 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela rodzaje ruchów u protistów zwierzęcych wyjaśnia rolę wodniczek w odżywianiu i wydalaniu protistów wyróżnia główne rodzaje plech u protistów roślinopodobnych wymienia typy zapłodnienia występujące u protistów porównuje poszczególne typy protistów wymienia przedstawicieli poszczególnych typów protistów podaje przykłady protistów, których organizm jest: pojedynczą komórką, kolonią, plechą 	<ul style="list-style-type: none"> określa kryterium klasyfikacji protistów wymienia i charakteryzuje sposób funkcjonowania organelli ruchu u protistów wyjaśnia, na czym polega różnica między pinocytozą a fagocytozą omawia proces wydalania i osmoregulacji zachodzący u protistów zwierzęcych omawia kolejne etapy przebiegu koniugacji u pantofelka omawia kolejne etapy cyklu rozwojowego zarodźca malarii charakteryzuje budowę form jednokomórkowych i wielokomórkowych protistów roślinopodobnych wymienia cechy charakterystyczne plech protistów roślinopodobnych porównuje typy zapłodnienia u protistów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego osmoregulacja i wydalanie mają szczególne znaczenie dla protistów słodkowodnych uzasadnia różnicę między cyklem rozwojowym z mejozą pregamiczną a cyklem rozwojowym z mejozą postgamiczną wymienia rodzaje materiałów zapasowych występujących u protistów roślinopodobnych wymienia barwinki fotosyntetyczne u protistów roślinopodobnych wymienia cechy budowy charakterystyczne dla poszczególnych typów protistów zwierzęcych, roślinopodobnych i grzybopodobnych omawia choroby wywołane przez

			i drogi ich zarażenia		<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania profilaktyczne w celu uniknięcia zarażenia się protistami chorobotwórczymi 	<ul style="list-style-type: none"> protisty • omawia przemianę pokoleń z dominującym sporofitem na przykładzie listownicy
	5	Grzyby – cudzożywne beztkankowce. Porosty	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne grzybów • omawia budowę grzybów, używając pojęć: <i>grzybnia</i>, <i>strzępki</i>, <i>owocnik</i> • charakteryzuje sposoby rozmnażania bezpłciowego i płciowego grzybów • wymienia przedstawicieli poszczególnych typów grzybów • omawia znaczenie grzybów i porostów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego grzyby są plechowcami • omawia sposoby oddychania grzybów • rozróżnia poszczególne typy grzybów • przedstawia budowę, środowisko i sposób życia porostów • określa wpływ grzybów na zdrowie i życie człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia rodzaje strzępek • porównuje sposoby rozmnażania się grzybów • omawia kolejne etapy cyklu rozwojowego sprzężniowców, workowców i podstawczaków • rozróżnia typy hymenoforów u podstawczaków • porównuje cechy poszczególnych typów grzybów • wymienia gatunki grzybów saprobiontycznych, pasożytniczych i symbiotycznych • przedstawia zasady profilaktyki chorób człowieka wywoływanych przez grzyby • charakteryzuje rodzaje plech porostów 	<ul style="list-style-type: none"> • określa kryterium klasyfikacji grzybów • porównuje typy mikoryz • porównuje rodzaje zarodników • wskazuje fazę dominującą w cyklu rozwojowym sprzężniowców, workowców i podstawczaków • określa rolę rozmnożeń w rozmnażaniu porostów
Różnorodność roślin	1	Rośliny pierwotnie wodne	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy właściwe wyłącznie roślinom • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin pierwotnie wodnych • omawia znaczenie krasnorostów i zielenic 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy organizacji roślin pierwotnie wodnych • wymienia sposoby rozmnażania krasnorostów i zielenic 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje formy organizacji roślin pierwotnie wodnych • omawia przemianę pokoleń na przykładzie ulwy sałatowej • omawia kolejne etapy koniugacji u skrętnicy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia trudności w klasyfikacji systematycznej krasnorostów i zielenic • charakteryzuje krasnorosty i zielenice pod względem budowy i środowiska występowania

	2	Główne kierunki rozwoju roślin lądowych	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy środowiska wodnego wymienia przykłady adaptacji roślin do życia na lądzie rozdziela grupy morfologiczno-rozwojowe roślin lądowych 	<ul style="list-style-type: none"> omawia jedną z hipotez o pochodzeniu roślin lądowych, wymieniając cechy świadczące o bliskim pokrewieństwie roślin i współczesnych zielenic definiuje pojęcie <i>telom</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rynniofity omawia główne założenia teorii telomowej 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki panujące w wodzie i na lądzie wykazuje znaczenie cech adaptacyjnych roślin do życia na lądzie
	3	Tkanki roślinne	<ul style="list-style-type: none"> określa rolę tkanek twórczych wymienia charakterystyczne cechy tkanek stałych omawia budowę epidermy określa funkcje tkanek okrywających omawia budowę i funkcję poszczególnych rodzajów miękiszu omawia budowę i funkcje tkanek wzmacniających omawia tkanki przewodzące, wskazując cechy budowy drewna i łyka, które umożliwiają tym tkankom przewodzenie substancji 	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje i identyfikuje tkanki roślinne wymienia charakterystyczne cechy tkanek twórczych wymienia wytwory epidermy i omawia ich znaczenie 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia merystemy pierwotne i wtórne oraz określa ich funkcje określa lokalizację merystemów w roślinie omawia efekt działania kambium i fellogenu wyjaśnia, na czym polega mechanizm zamykania i otwierania aparatów szparkowych wyjaśnia znaczenie kutykuli omawia znaczenie utworów wydzielniczych 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnicę pomiędzy tkankami twórczymi a tkankami stałymi porównuje budowę epidermy i ryzodermy charakteryzuje sposób powstawania, budowę oraz znaczenie korkowicy wymienia przykłady wewnętrznych i powierzchniowych utworów wydzielniczych
	4	Budowa i funkcje korzenia	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne funkcje korzenia charakteryzuje budowę strefową korzenia omawia budowę pierwotną i wtórną korzenia 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę palowego i wiązkowego systemu korzeniowego oraz uzasadnia, że systemy te stanowią adaptację do warunków środowiska wymienia modyfikacje budowy korzeni 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia sposób powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w korzeniu oraz charakteryzuje efekty ich działalności charakteryzuje modyfikacje budowy korzeni 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę pierwotną korzenia z budową wtórną
	5	Budowa i funkcje łodygi	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje łodygi 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia modyfikacje 	<ul style="list-style-type: none"> omawia etapy przyrostu na 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje budowę

		<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę pierwotną i wtórną łądygi 	<p>budowy łądygi</p>	<p>grubość łądygi</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia sposób powstawania wtórnych tkanek merystematycznych w łądydze oraz charakteryzuje efekty ich działalności • charakteryzuje modyfikacje budowy łądygi 	<p>pierwotną łądygi z budową wtórną</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozróznia łądygi w zależności od stopnia trwałości
6	Budowa i funkcje liści	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje liści • omawia budowę anatomiczną liścia 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie <i>ulistnienie</i> • wymienia rodzaje ulistnienia, unerwienia liści i rodzaje nerwacji • podaje przykłady liści pojedynczych i złożonych • wymienia modyfikacje budowy liści 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę morfologiczną liścia • określa rolę poszczególnych elementów budowy liścia • porównuje miękisz palisadowy z miękiszem gąbczastym • określa znaczenie modyfikacji liści 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróznia typy ulistnienia, nerwacji i rodzaje liści • porównuje budowę anatomiczną liścia rośliny iglastej i liścia rośliny dwuliściennej oraz uzasadnia przyczyny istniejących różnic
7	Mszaki – rośliny o dominującym gametoficie	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia środowiska, w których występują mszaki • wymienia wspólne cechy mszaków • omawia budowę gametofitu i sporofitu mszaków • omawia znaczenie mszaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy plechowców i organowców • omawia cykl rozwojowy mszaków • rozróznia mchy, wątrobowce i glewiki 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady cech łączących mszaki z plechowcami i organowcami • określa rolę poszczególnych elementów gametofitu i sporofitu mszaków • określa znaczenie wody w cyklu rozwojowym mszaków • wskazuje pokolenie diploidalne i haploidalne w cyklu rozwojowym • określa miejsce zachodzenia i znaczenie mejozy w cyklu rozwojowym • wymienia przedstawicieli 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że u mszaków występuje heteromorficzna przemiana pokoleń • wskazuje cechy charakterystyczne mchów, wątrobowców i glewików • porównuje budowę gametofitu i sporofitu u mchów, wątrobowców i glewików • wskazuje cechy charakterystyczne poszczególnych grup mchów • omawia budowę liścia wątrobowców na przykładzie porostnicy

					mchów, wątrobowców i glewików	
8	Paprotniki – zarodnikowe rośliny naczyniowe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy morfologiczno-rozwojowe paprotników • omawia budowę gametofitu i sporofitu paprotników • wskazuje cechy charakterystyczne paprociowych, widłakowych i skrzypowych • omawia znaczenie paprotników 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne w cyklu rozwojowym paprotników • wymienia przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę morfologiczną i anatomiczną paprociowych • wskazuje i nazywa elementy budowy sporofitu paprociowych, widłakowych i skrzypowych • omawia cykl rozwojowy paprotników jednazarodnikowych na przykładzie narecznicy samczej • omawia cykl rozwojowy paprotników różnazarodnikowych na przykładzie widliczki ostrozębnej • charakteryzuje przedstawicieli paprociowych, widłakowych i skrzypowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje cechy paprociowych, które zdecydowały o opanowaniu środowiska lądowego i osiągnięciu większych rozmiarów niż mszaki • porównuje budowę i znaczenie współczesnych oraz dawnych widłakowych i skrzypowych • podaje przykłady żyjących w Polsce gatunków widłakowych, skrzypowych i paprociowych objętych ochroną prawną 	
9	Nagozalążkowe – rośliny kwiatowe z nieosłoniętym zalążkiem	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne dla roślin nagozalążkowych • omawia budowę sporofitu roślin nagozalążkowych • omawia znaczenie roślin nagozalążkowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy nasiennych występujące u nagozalążkowych • wyjaśnia genezę nazwy <i>nagozalążkowe (nagonasienne)</i> • wymienia i krótko charakteryzuje głównych przedstawicieli roślin szpilkowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie kwiatu, nasion, zalążka i łagiewki pyłkowej u nagozalążkowych • przedstawia budowę kwiatu rośliny nagozalążkowej i wskazuje elementy homologiczne do struktur poznanych u paprotników • przedstawia budowę i rozwój gametofitu męskiego i żeńskiego u roślin nagozalążkowych • przedstawia przebieg cyklu rozwojowego u roślin 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę nasienia sosny zwyczajnej • wymienia wspólne cechy roślin nagozalążkowych wielkolistnych oraz ich przedstawicieli • wymienia wspólne cechy roślin nagozalążkowych drobnolistnych oraz ich przedstawicieli • wymienia gatunki roślin nagozalążkowych objętych w Polsce ścisłą ochroną gatunkową 	

					nagozalążkowych na przykładzie sosny zwyczajnej	
	10	Okrytozalążkowe – rośliny wytwarzające owoce	<ul style="list-style-type: none"> wymienia cechy roślin okrytozalążkowych odróżniające je od nagozalążkowych charakteryzuje sporofit roślin okrytozalążkowych przedstawia budowę obupłciowego kwiatu rośliny okrytozalążkowej ocenia możliwości adaptacyjne roślin okrytozalążkowych omawia znaczenie roślin okrytozalążkowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę nazwy <i>rośliny okrytozalążkowe (okrytonasienne)</i> wymienia rodzaje kwiatów omawia przebieg cyklu rozwojowego u roślin okrytozalążkowych ocenia znaczenie wykształcenia się nasion dla opanowania środowiska lądowego przez rośliny omawia sposób rozprzestrzeniania się nasion i owoców 	<ul style="list-style-type: none"> omawia funkcje elementów kwiatu obupłciowego u rośliny okrytozalążkowej omawia budowę i rozwój gametofitu męskiego i żeńskiego u rośliny okrytozalążkowej wyjaśnia związek między zapyleniem a zapłodnieniem wyjaśnia na przykładach związek między budową kwiatu u rośliny okrytozalążkowej a sposobem jego zapylenia charakteryzuje mechanizmy zapobiegające samozapyleniu omawia przebieg i efekty podwójnego zapłodnienia omawia budowę nasienia wymienia przykłady owoców pojedynczych (suchych i mięsistych), zbiorowych i owocostanów porównuje cechy budowy morfologicznej i anatomicznej u roślin jednoliściennych i dwuliściennych 	<ul style="list-style-type: none"> rozdziela rodzaje kwiatów definiuje pojęcia: <i>pręcikowie, słupkowie, kwiatostan</i> schematycznie przedstawia różne rodzaje kwiatostanów uzasadnia, dlaczego rośliny unikają samozapylenia podaje kryterium podziału nasion na bielmowe, bezbielmowe i obielmowe oraz wskazuje między nimi podobieństwa i różnice definiuje pojęcie <i>partenokarpia</i> porównuje sposoby powstawania różnych owoców charakteryzuje wybrane rodziny dwuliściennych i jednoliściennych wymienia przykłady roślin jednoliściennych i dwuliściennych
Funkcjonowanie roślin	1	Transport wody, soli mineralnych i substancji odżywczych	<ul style="list-style-type: none"> wymienia funkcje wody w życiu roślin omawia bilans wodny w organizmie rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> omawia bierny i czynny mechanizm pobierania wody, posługując się pojęciami: <i>transpiracja, parcie korzeniowe,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> określa skutki niedoboru wody w roślinie definiuje pojęcia: <i>potencjał wody, ciśnienie hydrostatyczne, ciśnienie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sposób pobierania soli mineralnych przez rośliny przedstawia sposób określenia potencjału

				<p><i>gutaacja, wiosenny płacz roślin</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje etapy transportu wody i soli mineralnych w roślinie • charakteryzuje rodzaje transpiracji 	<p><i>osmotyczne</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia mechanizm zamykania i otwierania się aparatów szparkowych • wyjaśnia, w jaki sposób odbywa się transport asymilatów w roślinie 	<p>wody w roślinie</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę sił kohezji i adhezji w przewodzeniu wody • omawia czynniki wpływające na intensywność transpiracji • planuje doświadczenie mające na celu zbadanie wpływu natężenia światła na intensywność transpiracji
2	Wzrost i rozwój roślin okrytonasiennych	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>wzrost rośliny</i> i <i>rozwój rośliny</i> • omawia etapy ontogenezy rośliny 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sposoby wegetatywnego rozmnażania się roślin • wskazuje, które etapy cyklu życiowego rośliny składają się na stadium wegetatywne, a które na generatywne • omawia kiełkowanie nasion, uwzględniając charakterystyczne dla tego procesu zmiany fizjologiczne i morfologiczne 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje procesy wzrostu i rozwoju embrionalnego okrytonasiennej rośliny dwuliściennej od momentu zapłodnienia do powstania nasienia • wymienia warunki względnego i bezwzględnego spoczynku nasion • charakteryzuje procesy, które zachodzą w okresie wzrostu wegetatywnego siewki • omawia wpływ temperatury i długości dnia i nocy na zakwitanie roślin • definiuje pojęcia: <i>wernalizacja</i> i <i>fotoperiodyzm</i> • charakteryzuje rośliny krótkiego dnia (RKD), rośliny długiego dnia (RDD) i rośliny neutralne (RN) 	<ul style="list-style-type: none"> • planuje doświadczenie, którego celem jest zbadanie biegunowości pędów rośliny • porównuje kiełkowanie nadziemne (epigeiczne) i podziemne (hipogeiczne) • definiuje pojęcia: <i>rośliny monokarpiczne</i> i <i>rośliny polikarpiczne</i> • wymienia przykłady roślin monokarpicznych i polikarpicznych 	

	3	Regulatory wzrostu i rozwoju roślin	<ul style="list-style-type: none"> wymienia charakterystyczne cechy fitohormonów wymienia pięć głównych grup fitohormonów wymienia najważniejsze funkcje auksyn, giberelin, cytokinin, inhibitorów wzrostu i etylenu 	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcie <i>fitohormony</i> podaje przykłady wykorzystania fitohormonów rolnictwie i ogrodnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje miejsce syntetyzowania auksyn oraz wpływ auksyn na procesy wzrostu i rozwoju roślin charakteryzuje wpływ giberelin i cytokinin na procesy wzrostu i rozwoju roślin wyjaśnia wpływ inhibitorów wzrostu na kiełkowanie nasion i reakcje obronne roślin wyjaśnia wpływ etylenu na dojrzewanie owoców i zrzucanie liści 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wykres przedstawiający wpływ stężenia auksyn na wzrost korzeni i łodygi porównuje wpływ auksyn i giberelin na rośliny porównuje wpływ stężenia auksyn i cytokinin na wzrost i rozwój tkanek roślinnych określa rolę fitohormonów mających znaczenie w uruchamianiu reakcji obronnych roślin poddanych działaniu czynników stresowych
	4	Reakcje roślin na bodźce	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia typy ruchów roślin oraz podaje ich przykłady wyjaśnia różnicę między tropizmami a nastiami 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia mechanizm powstawania ruchów wzrostowych i turgorowych 	<ul style="list-style-type: none"> wyróżnia rodzaje tropizmów i nastii w zależności od rodzaju bodźca zewnętrznego omawia rodzaje tropizmów wyjaśnia przyczynę odmiennej reakcji korzenia i łodygi na działanie siły grawitacyjnej omawia przykłady nastii 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia różnicę między tropizmem dodatnim a tropizmem ujemnym wyjaśnia znaczenie auksyn w reakcjach ruchowych roślin planuje doświadczenie, którego celem jest zbadanie geotropizmu korzenia i pędu uzasadnia, że nastie mogą mieć charakter ruchów turgorowych i wzrostowych
Różnorodność bezkręgowców	1	Kryteria klasyfikacji zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> klasyfikuje i podaje przykłady zwierząt na podstawie następujących kryteriów: wykształcenie tkanek, rodzaj symetrii, liczba listków zarodkowych, występowanie lub brak 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy rozwoju zarodkowego u zwierząt definiuje pojęcia: <i>zwierzęta dwuwarstwowe i zwierzęta trójwarstwowe, zwierzęta pierwouste i zwierzęta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> uzasadnia związek między symetrią ciała a budową zwierzęcia i trybem życia charakteryzuje przebieg i efekty bruzdkowania wyjaśnia, w jaki sposób powstaje otwór gębowy, 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje zwierzęta acelomatyczne, pseudocelomatyczne i celomatyczne klasyfikuje zwierzęta celomatyczne ze względu na rodzaj segmentacji i

			wtórnej jamy ciała, przekształcenie się prągeby, sposób bruźdkowania i powstawanie mezodermy	<i>wtórouste</i>	odbytowy i mezoderma u zwierząt pierwoustych i wtóroustych	obecność lub brak struny grzbietowej
2	Gąbki – zwierzęta beztkankowe	<ul style="list-style-type: none"> • omawia środowisko i tryb życia gąbek • charakteryzuje podstawowe czynności życiowe gąbek • omawia znaczenie gąbek 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia bezpłciowy i płciowy sposób rozmnażania się gąbek • przedstawia ogólny plan budowy gąbki 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegają totipotencjalne właściwości komórek i określa ich znaczenie w życiu gąbek • wymienia gromady zaliczane do typu gąbek wraz z przykładami ich przedstawicieli 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje typy budowy ciała gąbek • określa rolę komórek kołnierzykowatych • omawia budowę ściany ciała gąbek • charakteryzuje poszczególne gromady gąbek 	
3	Tkanki zwierzęce – budowa i funkcja	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje tkanki zwierzęce • omawia budowę i rolę tkanki nabłonkowej • omawia budowę i funkcje tkanki łącznej • omawia budowę tkanki chrzęstnej i kostnej • charakteryzuje budowę i funkcje osocza oraz elementów morfotycznych krwi • omawia ogólne cechy budowy tkanki mięśniowej • omawia budowę i rolę elementów tkanki nerwowej • nazywa poziomy organizacji budowy ciała zwierząt • wymienia układy narządów budujących ciała zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpoznaje poszczególne rodzaje tkanek zwierzęcych • dzieli tkanki nabłonkowe na podstawie liczby warstw komórek, kształtu komórek i pełnionych funkcji • wymienia funkcje gruczołów • wyjaśnia kryteria podziału tkanki łącznej • wymienia przykłady tkanek łącznych właściwych, podporowych i płynnych • definiuje pojęcia: <i>narząd, układ narządów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • rysuje tkanki zwierzęce • charakteryzuje nabłonki pod względem budowy, roli i miejsca występowania • charakteryzuje pod względem budowy, roli i występowania tkanki łączne właściwe • porównuje rodzaje tkanek chrzęstnych i kostnych pod względem budowy i miejsca występowania • porównuje pod względem budowy i sposobu funkcjonowania tkankę mięśniową gładką, poprzecznie prążkowaną serca oraz poprzecznie prążkowaną szkieletową 	<ul style="list-style-type: none"> • określa pochodzenie poszczególnych rodzajów tkanek • klasyfikuje gruczoły • wymienia cechy charakterystyczne i funkcje limfy i hemolimfy • omawia sposób przekazywania impulsu nerwowego • wymienia funkcje komórek gębowych 	
4	Parzydełkowce – tkankowe zwierzęta dwuwarstwowe	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko i tryb życia parzydełkowców • charakteryzuje ogólną 	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa typ układu nerwowego parzydełkowców i omawia jego budowę 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę polipa z budową meduzy • wymienia funkcje i miejsca występowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje podobieństwa i różnice między wewnętrzną a zewnętrzną ścianą ciała u 	

		<p>budowę ciała parzydełkowców</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób odżywiania się parzydełkowców • omawia znaczenie parzydełkowców 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sposób wykonywania ruchów i przemieszczania się parzydełkowców • charakteryzuje sposoby rozmnażania się parzydełkowców 	<p>poszczególnych rodzajów komórek ciała parzydełkowców</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę ściany ciała parzydełkowca • omawia przemianę pokoleń u parzydełkowców na przykładzie chełbi modrej • wymienia przykładowych przedstawicieli gromad 	<p>parzydełkowca</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę i znaczenie parzydełek • definiuje pojęcie <i>ciałka brzeżne (ropalia)</i> • charakteryzuje gromady parzydełkowców • wyjaśnia rolę koralowców w tworzeniu raf koralowych
5	<p>Plazińce – zwierzęta spłaszczone grzbieto-brzusznie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wspólne cechy wszystkich przedstawicieli plazińców • omawia budowę wewnętrzną plazińców • omawia sposoby odżywiania się plazińców • wyjaśnia, w jaki sposób u plazińców zachodzi wymiana gazowa i transport substancji • wymienia przykłady adaptacji plazińców do pasożytniczego trybu życia • omawia znaczenie plazińców 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>żywiciel pośredni, żywiciel ostateczny, obojnak, zapłodnienie krzyżowe</i> • wymienia gatunki pasożytnicze plazińców, które mogą stanowić zagrożenie dla zdrowia lub życia człowieka • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka plazińcami pasożytniczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę wora powłokowo-mięśniowego • omawia budowę morfologiczną plazińców • omawia budowę układu pokarmowego plazińców • nazywa typ układu nerwowego plazińców i omawia jego budowę • omawia budowę i funkcje układu wydalniczego plazińców • omawia budowę układu rozrodczego plazińców • charakteryzuje cykl rozwojowy tasiemca nieuzbrojonego, bruzdogłowca szerokiego i motylicy wątrobowej 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>rabdity, statocysty</i> • wymienia gromady plazińców • charakteryzuje gromady plazińców
6	<p>Nicienie – zwierzęta o obłym, nieczłonowanym ciele</p>	<ul style="list-style-type: none"> • omawia ogólny plan budowy ciała nicieni • charakteryzuje tryb życia nicieni • wymienia cechy charakterystyczne budowy nicieni • charakteryzuje podstawowe czynności 	<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania profilaktyczne mające na celu zmniejszenie prawdopodobieństwa zarażenia człowieka nicieniami pasożytniczymi 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia pokrycie ciała u nicieni • omawia budowę układu pokarmowego i sposób trawienia nicieni • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi wymiana gazowa i transport substancji u nicieni 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie: <i>linienie, oskórek</i> • wymienia i charakteryzuje nicienie pasożytnicze roślin, zwierząt i człowieka oraz nicienie niepasożytnicze • wskazuje przystosowania nicieni do pasożytnictwa

		<ul style="list-style-type: none"> • życiowe nicieni • omawia znaczenie nicieni 		<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę układu wydalniczego i nerwowego nicieni • omawia sposób rozmnażania się i rozwoju nicieni • charakteryzuje cykl rozwojowy glisty ludzkiej i włośnia krętego 	
7	Pierścienice – bezkręgowce o wyraźnej metamerii	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje tryb życia pierścienic • wymienia cechy budowy anatomicznej wspólne dla wszystkich pierścienic • przedstawia ogólną budowę ciała pierścienic • omawia wewnętrzną budowę ciała pierścienic na przykładzie dżdżownicy • wymienia cechy budowy pijawek o znaczeniu adaptacyjnym do pasożytniczego trybu życia • omawia znaczenie pierścienic 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę układu pokarmowego pierścienic • wyjaśnia, w jaki sposób u pierścienic zachodzi wymian gazowa • omawia budowę układu krwionośnego i nerwowego u pierścienic • charakteryzuje budowę i funkcje układu wydalniczego pierścienic • omawia sposób rozmnażania się pierścienic 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między metamerią homonomiczną a heteronomiczną • wymienia funkcje parapodiów • omawia pokrycie ciała u pierścienic • wskazuje podobieństwa i różnice w rozmnażaniu się wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek • wyjaśnia znaczenie siodełka u skąposzczetów i pijawek • wymienia przedstawicieli wieloszczetów, skąposzczetów i pijawek 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę morfologiczną odcinka głowowego ciała nereidy • omawia budowę morfologiczną parapodium nereidy • wymienia barwniki oddechowe pierścienic i barwy, jakie nadają krwi • wyjaśnia rolę komórek chloragogenowych • charakteryzuje gromady należące do pierścienic
8	Stawonogi – zwierzęta o członowanych odnóżach	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i charakteryzuje środowiska, w których żyją stawonogi • wymienia wspólne cechy budowy morfologicznej i anatomicznej stawonogów • charakteryzuje narządy wymiany gazowej stawonogów • wymienia typy gruczołów wydalniczych 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy aparatów gębowych owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • wymienia typy odnóży owadów i podaje przykłady owadów, u których one występują • definiuje pojęcia: <i>przeobrażenie zupełne</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę morfologiczną i anatomiczną skorupiaków, pajęczaków i owadów • omawia budowę układu pokarmowego stawonogów • porównuje budowę narządów oddechowych stawonogów żyjących w wodzie i na lądzie • omawia sposób działania 	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>miksocel</i>, <i>hemolimfa</i> • omawia różnorodność budowy skrzydeł owadów • uzasadnia, że stawonogi przystosowały się do pobierania różnorodnego pokarmu • wyjaśnia rolę ostii w sercu • omawia budowę oka

		<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg rozwoju złożonego z przeobrażeniem niepełnym i pełnym • omawia znaczenie stawonogów 	<i>przeobrażenie niepełne, imago, poczwarka</i>	otwartego układu krwionośnego <ul style="list-style-type: none"> • porównuje stawonogi wodne i lądowe pod względem budowy narządów wydalniczych oraz usuwanych produktów przemiany materii • przedstawia budowę łańcuskowego układu nerwowego typowego dla większości stawonogów • wyjaśnia, na czym polega partenogeneza • charakteryzuje skorupiaki, szczękoczułkowce oraz tchawkowe i podaje ich przedstawicieli 	złożonego <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę narządów tympanalnych • wyjaśnia rolę pokładelka • porównuje skorupiaki, szczękoczułkowce i tchawkowce • wymienia przystosowania stawonogów do życia w różnorodnych typach środowisk
9	Mięczaki – zwierzęta o miękkim niesegmentowanym ciele	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko życia mięczaków • przedstawia ogólną budowę ciała mięczaków na przykładzie ślimaka • wymienia cechy budowy charakterystyczne dla wszystkich przedstawicieli mięczaków • omawia znaczenie mięczaków 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę układu pokarmowego mięczaków i sposoby pobierania przez nie pokarmu • charakteryzuje budowę i sposób funkcjonowania narządów oddechowych u mięczaków zasiedlających środowiska wodne i lądowe • charakteryzuje rozmnażanie się mięczaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia budowę i funkcje muszli u mięczaków • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi przepływ krwi w układzie krwionośnym mięczaków • omawia budowę układu krwionośnego głowonogów • omawia budowę układu nerwowego • omawia wydalanie i osmoregulację u mięczaków • uzasadnia twierdzenie, że głowonogi są mięczakami o najwyższym stopniu złożoności budowy 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę zewnętrzną i budowę muszli u poszczególnych gromad mięczaków • charakteryzuje gromady mięczaków oraz wskazuje charakterystyczne cechy budowy morfologicznej umożliwiające ich identyfikację • wymienia przykłady gatunków należących do poszczególnych gromad
10	Szkarłupnie – bezkręgowce zwierzęta wtórouste	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko i tryb życia szkarłupni • omawia znaczenie szkarłupni w przyrodzie i życiu człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje układu wodnego (ambulakralnego) • przedstawia ogólną budowę ciała szkarłupni 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę wewnętrzną szkarłupni na przykładzie rozgwiazdy • omawia sposób odżywiania się i budowę 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę układu nerwowego szkarłupni • omawia sposób rozmnażania się

				<ul style="list-style-type: none"> • omawia czynności życiowe szkarłupni 	<ul style="list-style-type: none"> układu pokarmowego szkarłupni • wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi wymiana gazowa, transport substancji oraz wydalanie i osmoregulacja u szkarłupni • omawia budowę układu wodnego (ambulakralnego) • uzasadnia, iż szkarłupnie są nietypowymi bezkręgowcami 	<ul style="list-style-type: none"> szkarłupni • wymienia gromady szkarłupni i przykładowych przedstawicieli • porównuje budowę morfologiczną liliowców, rozgwiazd, wężowideł, jeżowców i strzykw
Różnorodność strunowców	1	Charakterystyka strunowców. Strunowce niższe	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia pięć najważniejszych cech strunowców • wymienia podtypy strunowców • przedstawia drzewo rodowe strunowców • porównuje plan budowy bezkręgowców i strunowców 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko i tryb życia przedstawicieli strunowców niższych na przykładzie lancetnika • wskazuje w budowie lancetnika charakterystyczne cechy strunowców 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zewnętrzną i wewnętrzną budowę ciała oraz funkcje życiowe beczaszekowców na przykładzie lancetnika • omawia zewnętrzną i wewnętrzną budowę ciała oraz funkcje życiowe osłonnic na przykładzie zachwy 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje drzewo rodowe strunowców • definiuje pojęcie <i>strunowce niższe</i>
	2	Cechy charakterystyczne kręgowców	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia wspólne cechy wszystkich kręgowców • charakteryzuje pokrycie ciała kręgowców, uwzględniając budowę oraz funkcje, jakie pełni naskórek i skóra właściwa • przedstawia plan budowy szkieletu osiowego i szkieletu kończyn u kręgowców • wymienia odcinki układu pokarmowego kręgowców • charakteryzuje rodzaje narządów wymiany gazowej u kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy biologiczne kręgowców • wymienia cechy charakterystyczne dla wszystkich kręgloustych 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje budowę przednercza, pranercza i zanercza • porównuje sposoby rozmnażania się i rozwoju kręgowców • omawia budowę wewnętrzną i charakteryzuje podstawowe czynności życiowe kręgloustych na przykładzie minoga 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy ewolucji łuków skrzelowych u kręgowców • wymienia cechy kręgloustych świadczące o tym, że są najprymitywniejszymi kręgowcami

		<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę ośrodkowego i obwodowego układu nerwowego kręgowców • wyjaśnia znaczenie narządów zmysłów kręgowców • charakteryzuje budowę układu wydalniczego, krwionośnego i rozrodczego kręgowców 			
3	Ryby – żuchwowce pierwotnie wodne	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy charakterystyczne dla ryb • omawia ogólną budowę ciała ryby • charakteryzuje pokrycie ciała ryb, wskazując te cechy, które stanowią przystosowanie do życia w wodzie • przedstawia budowę układu krwionośnego ryb • charakteryzuje sposób rozmnażania się ryb • wymienia przystosowania ryb do życia w środowisku wodnym • omawia znaczenie ryb 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia płetwy parzyste i nieparzyste oraz ich funkcje • wyjaśnia mechanizm wymiany gazowej u ryb • definiuje pojęcia: <i>tarło</i>, <i>ikra</i> • podaje przykłady potwierdzające, że pokrój ciała ryby odbiegający od typowego dla nich wzorca wynika z adaptacji do życia w różnych warunkach środowiska wodnego 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę układu szkieletowego ryb • omawia elementy budowy układu pokarmowego ryb • wyjaśnia znaczenie i działanie pęcherza pławnego • omawia budowę skrzelu ryby • omawia budowę układu nerwowego ryb • charakteryzuje narządy zmysłów u ryb • wyjaśnia znaczenie linii nabocznej • wyjaśnia, na jakiej zasadzie u ryb chrzęstnoszkieletowych, ryb kostnoszkieletowych słonowodnych i kostnoszkieletowych słodkowodnych odbywa się wydalanie i osmoregulacja • omawia przystosowania ryb w budowie do życia w wodzie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rodzaje łusek • definiuje pojęcie <i>serce żyłne</i> • przedstawia budowę mózgowia u ryby kostnoszkieletowej • charakteryzuje podgromady ryb • wymienia przedstawicieli poszczególnych podgromad • wskazuje zagrożenia ze strony działalności człowieka dla bioróżnorodności ryb • proponuje działania mające na celu ochronę zróżnicowania gatunkowego ryb

4	Płazy – kręgowce dwuśrodowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko życia płazów • przedstawia budowę i funkcje skóry płazów • omawia budowę układu krwionośnego płazów • charakteryzuje rozmnażanie się płazów • wymienia przystosowania płazów do życia w środowisku wodno-ładowym • omawia znaczenie płazów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcjonowanie narządów wymiany gazowej u dorosłych płazów i ich larw • charakteryzuje rozwój płazów bezogonowych na przykładzie żaby • definiuje pojęcia: <i>skrzek</i>, <i>kijanka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia cechy budowy i funkcje szkieletu płazów na przykładzie szkieletu żaby • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposób odżywiania się płazów • omawia budowę układu oddechowego płazów • charakteryzuje budowę układu nerwowego płazów • wyjaśnia znaczenie poszczególnych narządów zmysłów • omawia proces wydalania u płazów • wymienia charakterystyczne cechy budowy i trybu życia kijanek • wskazuje zagrożenia dla różnorodności i liczebności płazów • proponuje działania mające na celu ochronę płazów 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia mechanizm wentylacji płuc u żaby • wyjaśnia związek między pojawieniem się narządu wymiany gazowej w postaci płuc a modyfikacją budowy układu krwionośnego u płazów • analizuje modyfikacje budowy i czynności wybranych narządów zmysłów u płazów związane z ich funkcjonowaniem w warunkach środowiska lądowego • porównuje rozwój płazów bezogonowych, ogoniastych i beznogich • uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów w przystosowaniu do życia w środowisku wodno-ładowym • charakteryzuje rzędy płazów • wymienia przedstawicieli poszczególnych rzędów płazów
5	Gady – pierwsze owodniowce	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko życia gadów • charakteryzuje sposób odżywiania się gadów • przedstawia budowę układu krwionośnego gadów • omawia sposób 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia cechy pokrycia ciała gadów, które stanowią adaptacje do życia w środowisku lądowym • przedstawia cechy budowy oraz funkcje szkieletu gadów na 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kryterium, na podstawie którego została utworzona systematyka gadów • wskazuje zagrożenia dla różnorodności i liczebności gadów • proponuje działania 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę częściowej przegrody występującej w komorze serca u większości gadów • omawia proces wentylacji płuc u gadów • porównuje proces wydalania u gadów

		<p>rozmnażania się i rozwoju gadów</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia przystosowania w budowie gadów będące adaptacją do życia na lądzie • omawia znaczenie gadów 	<p>przykładzie jaszczurki</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje budowę i czynności mózgowia i narządów zmysłów gadów • omawia budowę układu wydalniczego gadów 	<p>mające na celu ochronę gadów</p>	<p>żyjących na lądzie i w wodzie</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia, że sposób rozmnażania i rozwoju gadów stanowi adaptację do życia na lądzie • wymienia funkcje poszczególnych błon płodowych u gadów • uzasadnia znaczenie budowy poszczególnych narządów i układów narządów w przystosowaniu do życia gadów na lądzie • charakteryzuje podgromady gadów • wymienia przykładowych przedstawicieli podgromad
6	Ptaki – latające zwierzęta pokryte piórami	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko życia ptaków • omawia ogólną budowę ciała ptaków • charakteryzuje pokrycie ciała ptaków • charakteryzuje budowę układu pokarmowego i sposoby odżywiania się ptaków • omawia budowę układów: krwionośnego, oddechowego i rozrodczego ptaków • charakteryzuje rozmnażanie się ptaków • wymienia cechy budowy morfologicznej, anatomicznej i cechy fizjologiczne będące 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę pióra konturowego • charakteryzuje narządy zmysłów ptaków • omawia budowę jaja ptaków i podaje funkcje elementów budowy • porównuje gniazdowniki z zagniazdownikami 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę szkieletu ptaka na przykładzie gęsi • przedstawia budowę skrzydła ptaka • wyjaśnia mechanizm podwójnego oddychania występujący u ptaków • omawia schemat budowy mózgowia ptaków • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie układu wydalniczego ptaków • analizuje cechy budowy morfologicznej, anatomicznej i cechy fizjologiczne będące adaptacją ptaków do lotu • wskazuje zagrożenia dla różnorodności i liczebności ptaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia rolę gruczołu kuprowego • wymienia typy piór ptaków oraz ich funkcje • wyjaśnia, na czym polega pierzenie się ptaków • omawia rozmieszczenie i funkcje worków powietrznych u ptaków • wyjaśnia znaczenie układów oddechowego i krwionośnego w utrzymaniu stałości cieplności u ptaków • omawia zjawisko wędrówek ptaków • charakteryzuje podgromady i nadrzędy ptaków • wymienia przykładowe

			<p>przystosowaniami ptaków do lotu</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia znaczenie ptaków 		<ul style="list-style-type: none"> • proponuje działania mające na celu ochronę ptaków 	<p>gatunki wybranych grup systematycznych</p>
	7	<p>Ssaki – kręgowce wszechstronne i ekspansywne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje środowisko życia ssaków • wymienia cechy charakterystyczne dla ssaków • charakteryzuje pokrycie ciała ssaków • omawia budowę układu pokarmowego ssaków i rolę poszczególnych narządów • charakteryzuje budowę układu oddechowego ssaków i rolę poszczególnych narządów • przedstawia budowę układu krwionośnego ssaków i sposób przepływu krwi • omawia budowę układu wydalniczego oraz sposób wydalania i osmoregulacji u ssaków • omawia sposób rozrodu ssaków • omawia znaczenie ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje i funkcje wytworów naskórka ssaków • charakteryzuje mechanizmy służące utrzymaniu stałej temperatury ciała u ssaków • wyjaśnia znaczenie łożyska i pępowiny 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę szkieletu ssaków • omawia schemat budowy mózgowia ssaków • charakteryzuje narządy zmysłów ssaków • porównuje sposoby rozmnażania się stekowców, torbaczy i łożyskowców • wskazuje zagrożenia dla różnorodności i liczebności ssaków • proponuje działania mające na celu ochronę ssaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega specjalizacja uzębienia ssaków • porównuje budowę przewodu pokarmowego ssaków mięsożernych i roślinożernych • wyjaśnia, na czym polega echolokacja • charakteryzuje poszczególne podgromady ssaków • wymienia przedstawicieli poszczególnych podgromad ssaków
Funkcjonowanie zwierząt	1	<p>Ochrona ciała zwierząt. Symetria ciała</p>	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcie <i>powłoka ciała</i> • wymienia funkcje powłoki ciała u zwierząt • charakteryzuje budowę powłoki ciała u bezkręgowców • charakteryzuje budowę powłoki ciała strunowców • wyjaśnia, dlaczego zwierzęta osiadłe lub małe 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie nabłonka syncytialnego u płazińców pasożytniczych • wyjaśnia znaczenie szkieletu zewnętrznego u stawonogów • wyjaśnia znaczenie muszli u mięczaków • omawia budowę skóry kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice w budowie powłoki ciała u bezkręgowców • wskazuje różnice w budowie powłoki ciała u kręgowców • wymienia wytwory naskórka i skóry właściwej u kręgowców • uzasadnia związek między symetrią ciała zwierząt a ich 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek między funkcją powłoki ciała a środowiskiem życia zwierząt • analizuje związek budowy powłoki ciała zwierząt z pełnioną funkcją

		<p>ruchliwe mają promienistą symetrią ciała</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia korzyści posiadania dwubocznej symetrii ciała 		<p>trybem życia</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia płaszczyzny przekroju ciała zwierząt o dwubocznej symetrii ciała 	
2	Ruch zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia różnicę między ruchem rzęskowym a ruchem mięśniowym • wymienia zwierzęta poruszające się ruchem rzęskowym i mięśniowym • wymienia przykłady ruchu bez przemieszczania się i ruchu lokomotorycznego u wybranych zwierząt • wymienia narządy lokomotoryczne u wybranych grup zwierząt • wymienia rodzaje ruchu u wybranych grup zwierząt w środowisku wodnym i lądowym 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasadę skurczu mięśnia • wyjaśnia znaczenie mięśni poprzecznie-prążkowanych • określa znaczenie szkieletu zewnętrznego i wewnętrznego • omawia przystosowania anatomiczne, morfologiczne i fizjologiczne zwierząt do życia w środowisku wodnym i lądowym 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ruch bez przemieszczania się z ruchem lokomotorycznym • omawia budowę układu wodnego (ambulakralnego) szkarłupni • porównuje szkielet zewnętrzny ze szkieletem wewnętrznym • uzasadnia związek między sposobem poruszania się zwierząt a środowiskiem życia • wyjaśnia różnicę między lotem biernym a lotem czynnym 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia białka motoryczne • wyjaśnia rolę białek motorycznych • omawia budowę rzęsek i komórek kołnierzykowych • wyjaśnia rolę filamentów aktynowych i miozynowych • definiuje pojęcie <i>szkielet hydrauliczny</i> • omawia etapy ruchu lokomotorycznego na przykładzie dżdżownicy • porównuje warunki życia w wodzie, powietrzu i na lądzie
3	Odżywianie się zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>organizmy cudzożywne (heterotroficzne)</i>, <i>trawienie</i> • wyjaśnia, na czym polega trawienie wewnątrzkomórkowe i zewnątrzkomórkowe • omawia plan budowy układu pokarmowego heterotrofów • porównuje przewód pokarmowy roślinożercy i drapieżnika • wyjaśnia znaczenie endosymbiontów w trawieniu pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje zwierzęta ze względu na wielkość pobieranego pokarmu, zróżnicowanie pokarmu, rodzaj pożywienia i sposób jego zdobywania oraz podaje przykłady zwierząt do każdej klasyfikacji • wyjaśnia, na czym polega modyfikacja układu pokarmowego w rozwoju ewolucyjnym zwierząt • omawia etapy trawienia pokarmu 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia różnice między trawieniem wewnątrzkomórkowym a trawieniem zewnątrzkomórkowym • uzasadnia związek między budową układu pokarmowego a trybem życia zwierzęcia i stopniem rozwoju ewolucyjnego • wyjaśnia rolę poszczególnych narządów układu pokarmowego heterotrofów 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę żołądka przeżuwaczy • uzasadnia różnice w budowie przewodu pokarmowego roślinożercy i drapieżnika • omawia modyfikacje układu pokarmowego w rozwoju ewolucyjnym u zwierząt
4	Wymiana gazowa zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia warunki 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje warunki 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje ciśnienie

		<p><i>oddychanie komórkowe, wymiana gazowa, dyfuzja, ciśnienie cząsteczkowe</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia etapy wymiany gazowej • wymienia narządy wymiany gazowej u zwierząt wodnych i lądowych oraz podaje przykłady organizmów 	<p>zachodzenia dyfuzji</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega związek między wymianą gazową a dyfuzją • porównuje budowę płuc kręgowców 	<p>wymiany gazowej w wodzie i powietrzu, uwzględniając wady i zalety tych środowisk</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje wymianę gazową zewnętrzną z wymianą gazową wewnętrzną • omawia sposoby wymiany gazowej • charakteryzuje budowę i funkcjonowanie narządów wymiany gazowej u zwierząt wodnych i lądowych 	<p>parcjalne tlenu i dwutlenku węgla w ośrodkach biorących udział w wymianie gazowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek między sposobem wymiany gazowej a wielkością i trybem życia zwierząt • wyjaśnia, na czym polega zasada przeciwprądów u ryb • omawia działanie wieczek skrzelowych u ryb • wyjaśnia różnicę między płucami dyfuzyjnymi a płucami wentylowanymi
5	Transport u zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia rodzaje płynów ciała będących nośnikami substancji w organizmach zwierząt • omawia ogólną budowę układu krwionośnego • wymienia funkcje układu krwionośnego • wymienia rodzaje naczyń krwionośnych i ich funkcje • omawia budowę serca kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> • rozróżnia transport wewnątrzkomórkowy i zewnątrzkomórkowy • wymienia rodzaje barwników oddechowych i przykłady grup, zwierząt, u których występują • porównuje układ krwionośny otwarty z układem krwionośnym zamkniętym • wymienia grupy zwierząt, u których występuje otwarty lub zamknięty układ krwionośny 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje płyny ciała będące nośnikami substancji w organizmach zwierząt • charakteryzuje barwniki oddechowe • omawia transport substancji u bezkręgowców i kręgowców • porównuje budowę układów krwionośnych kręgowców • porównuje budowę serca kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia związek między rozmiarami ciała zwierząt i tempem metabolizmu a sposobem transportu substancji • porównuje budowę układów krwionośnych bezkręgowców
6	Reagowanie zwierząt na bodźce	<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>receptor, odruch, neuron, hormon</i> • klasyfikuje receptory ze względu na rodzaj 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje narządy zmysłów zwierząt pod względem budowy i funkcji 	<ul style="list-style-type: none"> • klasyfikuje receptory ze względu na pochodzenie bodźców oraz budowę receptora 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia budowę oka złożonego stawonogów • wyjaśnia, dlaczego większość narządów

		<p>docierającego bodźca</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia pięć rodzajów zmysłów u zwierząt omawia budowę i funkcje poszczególnych elementów mózgowia kręgowców omawia znaczenie układu hormonalnego zwierząt 	<ul style="list-style-type: none"> nazywa układy nerwowe bezkręgowców i wymienia ich cechy porównuje odruchy bezwarunkowe i warunkowe charakteryzuje budowę układu nerwowego strunowców rozdziela ośrodkowy i obwodowy układ nerwowy u kręgowców 	<ul style="list-style-type: none"> omawia kolejne etapy ewolucji oka porównuje układy nerwowe bezkręgowców wyjaśnia, na czym polega proces cefalizacji porównuje budowę mózgowia kręgowców omawia regulację hormonalną zwierząt na przykładzie linienia owadów 	<p>zmysłów znajduje się w przedniej części ciała zwierząt</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia czynniki mające wpływ na budowę i stopień zaawansowania układu nerwowego analizuje kolejne etapy ewolucji układu nerwowego bezkręgowców
7	Osmoregulacja i wydalanie	<ul style="list-style-type: none"> definiuje pojęcia: <i>osmoregulacja, wydalanie</i> wymienia produkty przemiany materii definiuje pojęcia: <i>zwierzęta amonioteliczne, ureoteliczne, urykoteliczne</i> wymienia narządy wydalnicze u bezkręgowców i strunowców 	<ul style="list-style-type: none"> omawia mechanizm osmoregulacji u zwierząt lądowych i wodnych wymienia drogi usuwania produktów przemiany materii 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, w jaki sposób zachodzi osmoregulacja u zwierząt izosmotycznych, hiperosmotycznych i hiposmotycznych wymienia grupy zwierząt i rodzaje produktów przemian azotowych porównuje produkty przemian oraz warunki środowiskowe, w jakich żyją zwierzęta amonioteliczne, ureoteliczne i urykoteliczne charakteryzuje budowę narządów wydalniczych bezkręgowców i strunowców 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje warunki życia na lądzie i w wodzie pod kątem utrzymania równowagi wodno-mineralnej uzasadnia związek między rodzajem wydalanych produktów, a trybem życia zwierząt
8	Rozmnażanie i rozwój zwierząt	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega rozmnażanie bezpłciowe i płciowe zwierząt wymienia sposoby rozmnażania bezpłciowego i podaje przykłady grup zwierząt, u których one występują 	<ul style="list-style-type: none"> określa wady i zalety rozmnażania bezpłciowego porównuje zapłodnienie zewnętrzne z zapłodnieniem wewnętrznym definiuje pojęcie 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sposoby rozmnażania bezpłciowego wyjaśnia, dlaczego u pasożytów wewnętrznych i zwierząt mało ruchliwych występuje obojnactwo wyjaśnia, na czym polega zapłodnienie krzyżowe i 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rozmnażanie bezpłciowe i płciowe wymienia przykłady zwierząt będących hermafrodytami uzasadnia, że rodzaj zapłodnienia i zapłodnienia związany jest

			<ul style="list-style-type: none"> • definiuje pojęcia: <i>rozdzielność płciowa</i>, <i>obojnactwo</i> (<i>hermafrodytyzm</i>), <i>dymorfizm płciowy</i> • wyjaśnia różnicę między zaplemnieniem a zapłodnieniem • wymienia kolejne etapy rozwoju zarodkowego organizmu 	<p><i>ontogeneza</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje okresy rozwoju pozazarodkowego • wymienia przykłady zwierząt o rozwoju prostym i złożonym • charakteryzuje zwierzęta jajorodne, jajożyworodne i żyworodne oraz podaje ich przykłady 	<p>samozapłodnienie oraz podaje przykłady zwierząt, u których zachodzą te procesy</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polega partenogeneza (dzieworództwo) i heterogonia • charakteryzuje kolejne etapy rozwoju zarodkowego organizmu • charakteryzuje przebieg bruzdkowania w zależności od rodzaju jaja i podaje przykłady ich występowania • omawia sposób powstania wtórnej jamy ciała u pierwoustych i wtóroustych • porównuje przebieg rozwoju prostego i złożonego 	<p>ze środowiskiem życia</p> <ul style="list-style-type: none"> • określa wady zapłodnienia zewnętrznego • klasyfikuje jaja ze względu na ilość i rozmieszczenie żółtka • wymienia listki zarodkowe i powstające z nich struktury u człowieka • określa kryterium podziału zwierząt na pierwouste i wtórouste
--	--	--	--	---	---	---

Wiedza o społeczeństwie-poziom rozszerzony

I. OCENIANIE-ZASADY OGÓLNE:

- 1.Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania..
- 2.Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
- 3.Oceny są jawne – zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
- 4.Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic – w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
- 5.Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania.
- 6.Na ocenę semestralną i roczną z wiedzy o społeczeństwie składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

II. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

1. Prace pisemne:
 - zadania domowe w formie dłuższej wypowiedzi – referatu, opisu, notatki, wypracowania, albo w formie odpowiedzi na postawione pytania.
 - brak zgłoszenia nieodrobionej pracy domowej odkryty przez nauczyciela w czasie lekcji skutkuje oceną niedostateczną wpisaną do dziennika.
 - wyznaczone przez nauczyciela prace podlegają ocenie.
 - przy ocenie pisemnej pracy domowej uwzględnia się: zgodność z tematem pracy, poprawność merytoryczną, zawartość rzeczową, wkład pracy ucznia, kreatywność, spójność językową oraz poprawność ortograficzną.
2. Kartkówki:
 - 5-15 minutowe kartkówki (testy sprawdzające) z ostatnich trzech lekcji bieżących;
 - kartkówki nie są przez nauczyciela zapowiadane wcześniej i zastępują odpowiedzi ustne uczniów;
 - kartkówka może obejmować również materiał będący przedmiotem pracy domowej oraz materiał będący tematem lekcji bieżącej (uczeń może wówczas korzystać z własnych notatek sporządzonych na lekcji po wcześniejszym uzgodnieniu z nauczycielem);
 - przez kartkówkę należy rozumieć pisemną formę sprawdzenia wiadomości trwającą nie dłużej niż 15 minut i obejmującą materiał nie większy niż do trzech ostatnich lekcji najczęściej pod postacią testu wyboru, pytań zamkniętych albo otwartych, lecz niewymagających dłuższej odpowiedzi;
 - ocena niedostateczna uzyskana z kartkówki podlega poprawie.
3. Sprawdziany:
 - sprawdziany przeprowadza się po zrealizowaniu każdego działu programowego i obejmują one większą partię materiału składającą się na cały zakres danego działu programowego;
 - sprawdzian powinien być zapowiedziany, co najmniej jeden tydzień przed terminem jego przeprowadzenia i poprzedzony lekcją powtórzeniową;
 - w przypadku nieuczestnictwa w pisemnym sprawdzianie, bez względu na przyczyny, uczeń ma obowiązek poddać się tej formie sprawdzania osiągnięć w określonym przez nauczyciela terminie, niepoddanie się tej formie sprawdzania osiągnięć jest równoznaczne z wystawieniem oceny niedostatecznej;
 - w przypadku nieobecności nauczyciela w dniu zapowiedzianego sprawdzianu lub uzasadnionej nieobecności klasy, termin zostanie uzgodniony ponownie, ale nie obowiązuje wtedy konieczność tygodniowego wyprzedzenia;
 - termin podania wyników sprawdzianu nie powinien przekraczać dwóch tygodni od czasu jego przeprowadzenia;
 - prace pisemne (w tym kartkówki i sprawdziany) są punktowane zgodnie z WSO .

III. WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY

Wymagania podstawowe: oceny dopuszczająca i dostateczna

Wymagania ponadpodstawowe: oceny dobra, bardzo dobra, celująca

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania konieczne (ocena dopuszczająca) Uczeń:	Wymagania podstawowe (ocena dostateczna) Uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające (ocena dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające (ocena bardzo dobra) Uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wykraczające (ocena celująca) Uczeń potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
Spółeczeństwo						
Życie zbiorowe i jego reguły	<ul style="list-style-type: none"> – socjologia – formy życia społecznego – normy społeczne – instytucje społeczne – anomia – konflikty społeczne – rozwiązywanie konfliktów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zbiorowość, stosunki społeczne, społeczność, społeczeństwo, norma społeczna, instytucja społeczna, konflikt społeczny – przedstawia rodzaje norm społecznych – wymienia przykłady instytucji społecznych – podaje źródła konfliktów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjologia, więź społeczna, zależność społeczna, działanie społeczne, para, krąg społeczny, publiczność, wspólnota, wartości, konformizm – charakteryzuje formy życia społecznego – wymienia i opisuje formy zbiorowości społecznych – omawia rodzaje norm społecznych – opisuje funkcje norm społecznych – przedstawia przykłady instytucji społecznych – podaje elementy konfliktów społecznych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zbiór społeczny, styczność przestrzenna, styczność społeczna, sankcje, anomia – wymienia i opisuje rodzaje więzi społecznych – charakteryzuje zadania instytucji społecznych – opisuje przyczyny, przejawy i skutki anomii – omawia sposoby rozwiązywania konfliktów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjologia ogólna, socjologia szczegółowa, łączność psychiczna, innowacja, rytualizm, wycofanie, bunt, alienacja – przedstawia wpływ poglądów Augusta Comte’a, Herberta Spencera, Emila Durkheima, Maxa Webera na badania socjologiczne – charakteryzuje fazy konfliktu społecznego. 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia sposoby rozwiązywania konfliktów
Socjalizacja i kontrola społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – socjalizacja pierwotna i wtórna – modele socjalizacji – czynniki socjalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wychowanie, socjalizacja, uspołecznienie – uzasadnia, dlaczego człowiek jest istotą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: natura ludzka, socjalizacja pierwotna, socjalizacja wtórna, porządek społeczny, kontrola społeczna, 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dewiacja, stygmatyzacja – charakteryzuje różne modele socjalizacji – opisuje czynniki 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje różne modele socjalizacji – opisuje typy socjalizacji – omawia mechanizmy procesów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ czynników socjalizacji na przystosowanie młodych ludzi do funkcjonowania w zbiorowości

	<ul style="list-style-type: none"> – kontrola społeczna – stygmatyzacja społeczna – resocjalizacja 	<p>społeczną</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy, jaki wpływ na człowieka ma kontrola społeczna 	<p>resocjalizacja</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje etapy socjalizacji – wymienia czynniki socjalizacji – opisuje formy i środki kontroli społecznej 	<p>socjalizacji</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia teorię stygmatyzacji społecznej – tłumaczy, na czym polega proces resocjalizacji 	<p>socjalizacyjnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia skutki stygmatyzacji społecznej – ocenia skutki resocjalizacji
Grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – podział grup społecznych, – czynniki grupotwórcze – cechy grupy społecznej – pozycja i rola społeczna – status społeczny – grupy odniesienia 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: grupa społeczna, interakcja społeczna – wymienia cechy grupy społecznej – omawia funkcjonowanie małej grupy społecznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: piramida Masłowa, pozycja społeczna, rola społeczna, status społeczny – charakteryzuje rodzaje grup społecznych – opisuje klasyfikację potrzeb według Abrahama Masłowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kategoria statystyczna, kategoria socjologiczna, kategoria społeczna, grupy odniesienia – wymienia czynniki grupotwórcze – omawia rodzaje ról społecznych i ich wpływ na funkcjonowanie grupy społecznej – opisuje różne style kierowania grupą 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia wpływ liczebności, interakcji i więzi społecznych, celów, wartości i norm oraz poczucia odrębności i wspólnoty na sposób funkcjonowania grupy społecznej – charakteryzuje grupy odniesienia i omawia ich wpływ na społeczne funkcjonowanie jednostki 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia różne style kierowania grupą
Rodzina	<ul style="list-style-type: none"> – rodzina w ujęciu historycznym i współczesnym – cechy współczesnej rodziny – modele rodziny – nowe formy rodziny – funkcje rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: rodzina – wymienia cechy współczesnej rodziny 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: konkubinat, związek partnerski – omawia cechy współczesnej rodziny – charakteryzuje nowe formy rodziny – opisuje sytuację współczesnej rodziny w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia i opisuje charakter i formy rodziny na przestrzeni wieków – charakteryzuje funkcje rodziny i sposoby ich realizacji przez rodziny współczesne – omawia postawy rodzicielskie 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje modele rodziny ze względu na typ małżeństwa, wielkość, podział władzy i miejsce zamieszkania 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje tradycyjny model rodziny ze współczesnym – ocenia różne postawy rodzicielskie – ocenia sytuację współczesnej rodziny w Polsce
Podziały społeczne	<ul style="list-style-type: none"> – zróżnicowanie społeczne – struktura i warstwa społeczna – ruchliwość społeczna – nierówności 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: struktura społeczna, klasa, warstwa – przedstawia przyczyny zróżnicowania społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stratyfikacja społeczna, system klasowy, system warstwowy, struktura klasowo-warstwowa, struktura społeczno- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: system kastowy, ruchliwość pozioma, ruchliwość pionowa, awans, degradacja – porównuje różne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kooptacja, zasada kumulatywnych korzyści – opisuje i porównuje strukturę społeczeństwa polskiego czasów PRL i 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia społeczne skutki nierówności społecznych

	społeczne		zawodowa, ruchliwość społeczna – opisuje różne rodzaje stratyfikacji społecznej – omawia przyczyny, przejawy i skutki nierówności społecznych	rodzaje stratyfikacji społecznej – omawia procesy społeczne, które mają wpływ na trwałość i stabilność stratyfikacji społecznej – charakteryzuje różne rodzaje struktury społecznej – wymienia przyczyny i rodzaje ruchliwości społecznej	współcześnie	
Problemy życia społecznego w Polsce	– wykluczenie społeczne – problem bezrobocia – sytuacja niepełnosprawnych – perspektywy ludzi młodych	– wyjaśnia znaczenie terminu: bezrobocie – charakteryzuje przyczyny i skutki bezrobocia	– wyjaśnia znaczenie terminów: wykluczenie społeczne, polityka społeczna – omawia sposoby zwalczania bezrobocia – charakteryzuje główne problemy społeczne w Polsce i omawia możliwości ich rozwiązania	– charakteryzuje rodzaje bezrobocia – omawia przyczyny i przejawy wykluczenia społecznego – charakteryzuje i ocenia sytuację niepełnosprawnych w Polsce – omawia problemy i ocenia perspektywy ludzi młodych w Polsce	– opisuje następstwa wykluczenia społecznego – omawia instrumenty aktywnej polityki społecznej	– ocenia perspektywy ludzi młodych w Polsce
Zmiana społeczna	– przyczyny zmian społecznych – reakcje na zmiany społeczne – typy społeczeństw – społeczeństwo współczesne – formy zmian społecznych: rewolucja i reformy – ruchy społeczne – ruch kobiet – ruch niepodległościowy	– wyjaśnia znaczenie terminów: zmiana społeczna, rewolucja, reformy – omawia przyczyny i skutki zmian społecznych	– wyjaśnia znaczenie terminów: proces społeczny, rozwój społeczny, regres społeczny, postęp społeczny, ruch społeczny – charakteryzuje społeczeństwo współczesne – omawia istotę i złożoność ruchów społecznych	– wyjaśnia znaczenie terminów: transformacja ustrojowa, ruch radykalny, ruch reformatorski, ruch emancypacyjny – omawia sposoby i formy zmian społecznych oraz ocenia ich wpływ na jednostkę i społeczeństwo – opisuje reakcje na zmiany społeczne – wymienia i	– wyjaśnia znaczenie terminów: dyfuzja, feminizm, ruch niepodległościowy non-violence, ruch praw obywatelskich – charakteryzuje ruchy społeczne na przykładzie ruchu kobiet, ruchu niepodległościowego i ruchu praw obywatelskich	– ocenia ruchy społeczne na przykładzie ruchu kobiet, ruchu niepodległościowego i ruchu praw obywatelskich

	– ruch praw obywatelskich			charakteryzuje typy społeczeństw		
Naród i mniejszości narodowe	– czynniki narodotwórcze – koncepcje narodu – tożsamość narodowa – postawy wobec ojczyzny i narodu – szowinizm – rasizm – antysemityzm – mniejszości narodowe i etniczne w Polsce – sytuacja prawna mniejszości etnicznych i narodowych	– wyjaśnia znaczenie terminów: naród, symbole narodowe, patriotyzm – wymienia czynniki narodotwórcze	– wyjaśnia znaczenie terminów: świadomość narodowa, kosmopolityzm, rasizm, antysemityzm, nacjonalizm, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna – charakteryzuje czynniki narodotwórcze – opisuje postawy wobec ojczyzny i narodu – przedstawia mniejszości narodowe i etniczne w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminów: tożsamość narodowa, asymilacja, ksenofobia, szowinizm, wielokulturowość – opisuje koncepcję etniczno-kulturową i polityczną tworzenia się narodu – przedstawia negatywne postawy związane z postrzeganiem narodu – charakteryzuje sytuację prawną mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminu: rekulturacja – przedstawia poglądy Johanna G. Herdera i Romana Dmowskiego na genezę państwa – wyjaśnia przyczyny, przejawy i skutki zanikania tożsamości narodowej	– ocenia postawy wobec ojczyzny i narodu – ocenia negatywne postawy związane z postrzeganiem narodu
Procesy narodowościowe i społeczne	– integracja narodów w świecie zachodnim – charakterystyka konfliktów między narodami – konflikty na świecie – polityka państw wobec imigrantów – integracja kulturowa i polityka integracji – imigranci w Polsce	– wyjaśnia znaczenie terminu: integracja – omawia przyczyny i przejawy konfliktów między narodami	– wyjaśnia znaczenie terminów: migracja, imigrant – omawia przyczyny i przejawy integracji w świecie zachodnim – charakteryzuje politykę państw wobec imigrantów – przedstawia przeszkody w procesie integracji imigrantów w Europie	– wyjaśnia znaczenie terminów: integracja kulturowa, repatriant, uchodźca – omawia konflikty etniczne na przykładzie Hiszpanii i byłej Jugosławii – charakteryzuje problem imigrantów w Polsce	– omawia wybrane unie regionalne świata – wymienia przykłady ważniejszych konfliktów, wojen i aktów terrorystycznych na świecie	– ocenia politykę państw wobec imigrantów – ocenia problem imigrantów w Polsce
Państwo i polityka						
Instytucja państwa	– definicja państwa – procesy państwowotwórcze	– wyjaśnia znaczenie terminów: państwo, władza	– wyjaśnia, na czym polega proces państwowotwórczy	– wyjaśnia znaczenie terminu: legitymizacja – przedstawia różne	– charakteryzuje i porównuje teorie dotyczące genezy	– ocenia wpływ zasady samostanowienia narodów na

	<ul style="list-style-type: none"> – geneza państwa – współczesne państwa – funkcje państwa – cechy państwa – prawomocność władzy – państwo a naród 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy państwa 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje cechy państwa – opisuje funkcje państwa – tłumaczy, na czym polega prawomocność władzy 	<ul style="list-style-type: none"> koncepty definicji państwa – tłumaczy, na czym polega zasada samostanowienia narodów – opisuje formy legitymizacji władzy 	państwa	kształtowanie się współczesnej Europy
Obywatel i obywatelstwo	<ul style="list-style-type: none"> – wzorce obywatelstwa – nabywanie i zrzekanie się obywatelstwa – obywatelstwo a narodowość – prawa i obowiązki obywatela polskiego – obywatelstwo unijne – obywatelskie nieposłuszeństwo – obywatelskość 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelstwo, narodowość – przedstawia prawa i obowiązki obywatela w świetle <i>Konstytucji RP</i> 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo krwi, prawo ziemi – omawia zasady nabywania i zrzekania się obywatelstwa polskiego – porównuje cechy charakterystyczne obywatelstwa z wyznacznikami narodowości – wymienia uprawnienia wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obywatelskość, cnota obywatelska – określa dokonania postaci: Henry'ego Davida Thoreau, Martina Lutera Kinga, Mahatmy Gandhiego – opisuje i porównuje wzorce obywatelstwa na przestrzeni dziejów – charakteryzuje postawę obywatelskiego nieposłuszeństwa – omawia uznany kanon cnot obywatelskich 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historyczne i współczesne przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia postawę obywatelskiego nieposłuszeństwa
Polityka i kultura polityczna	<ul style="list-style-type: none"> – polityka – interpretacja pojęcia – politycy – przywódcy polityczni – mężowie stanu – polityka a moralność – kultura polityczna – typy kultury politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: polityka – przedstawia różne interpretacje pojęcia polityki 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: przywódca polityczny – opisuje cechy charakterystyczne przywódców politycznych – wyjaśnia zależności między polityką a moralnością 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: mąż stanu, kultura polityczna – opisuje proces kreowania przywódców politycznych i sposoby sprawowania przez nich władzy – omawia elementy kultury politycznej – wymienia i charakteryzuje rodzaje kultury politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia poglądy Arystotelesa, Niccolò Machiavellego, Carla Schmitta i Michela Foucaulta na istotę polityki – przedstawia klasyfikację polityków według teorii Maxa Webera – wyjaśnia związki między zjawiskami politycznymi a 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje i ocenia kulturę polityczną w Polsce

					czynnikami kulturowymi	
Ideologie, doktryny i programy polityczne	<ul style="list-style-type: none"> – światopogląd i ideologia – ideologia – doktryna – program – prawica i lewica – ideologie totalitarne – faszyzm – nazizm – komunizm – doktryna konserwatywna – doktryna liberalna – doktryna socjalistyczna – socjaldemokracja – chrześcijańska demokracja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: ideologia, doktryna polityczna, program polityczny – charakteryzuje zależności między światopoglądem, ideologią, doktryną i programem politycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: światopogląd, konserwatyzm, liberalizm, socjaldemokracja, chrześcijańska demokracja – tłumaczy źródła współczesnych doktryn politycznych – charakteryzuje doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: faszyzm, nazizm, komunizm, socjalizm, idea wodzostwa, korporacje, marksizm, rewolucja proletariacka, dyktatura proletariatu, stalinizm – charakteryzuje historyczne i współczesne sposoby klasyfikacji nurtów myśli politycznej – omawia cechy charakterystyczne ideologii totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: korporacje, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, zasada subsydiarności, solidaryzm społeczny – porównuje doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji – zestawia cechy charakterystyczne ideologii totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ideologie totalitarne – ocenia doktrynę konserwatywną, liberalizmu, socjaldemokracji i chrześcijańskiej demokracji
Systemy partyjne	<ul style="list-style-type: none"> – partia polityczna – funkcje partii politycznych – rodzaje partii politycznych – systemy partyjne – system partyjny a system wyborczy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partia polityczna, ordynacja wyborcza – omawia cechy charakterystyczne partii politycznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partia masowa, system jednopartyjny, system dwupartyjny, system wielopartyjny bez partii dominującej, system wyborczy – opisuje funkcje partii politycznych – charakteryzuje wybrane systemy partyjne i podaje ich przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: koteria arystokratyczna, klub polityczny, system dwupartyjny, system wielopartyjny z partią dominującą, ordynacja większościowa, ordynacja proporcjonalna, próg wyborczy – przedstawia proces powstawania partii politycznych – charakteryzuje różne rodzaje partii politycznych – opisuje wybrane systemy partyjne i podaje 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zależności między systemem partyjnym a systemem wyborczym – porównuje ordynację większościową z proporcjonalną – charakteryzuje polską i europejską scenę polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia ordynację większościową i proporcjonalną

				ich przykłady		
Spółeczeństwo obywatelskie	<ul style="list-style-type: none"> – podmioty społeczeństwa obywatelskiego – kapitał społeczny – organizacje pozarządowe w Polsce – organizacje pożytku publicznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: społeczeństwo obywatelskie – wymienia podmioty społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: stowarzyszenie, fundacja – opisuje podmioty społeczeństwa obywatelskiego – omawia czynniki wpływające na funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego – charakteryzuje rodzaje organizacji pozarządowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kapitał społeczny, organizacja pożytku publicznego – przedstawia rozumienie społeczeństwa obywatelskiego na przestrzeni dziejów – określa, jaki wpływ na rozwój społeczeństwa obywatelskiego ma kapitał społeczny – charakteryzuje zasady i cele funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia, porównuje i ocenia poglądy Johna Locke’a, Georga Wilhelma Hegla i Alexisa de Tocqueville’a dotyczące społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ kapitału społecznego na rozwój społeczeństwa obywatelskiego
Modele demokracji						
Demokracja – zasady i procedury	<ul style="list-style-type: none"> – wartości będące fundamentem współczesnej demokracji – zasady demokracji – fale demokratyzacji – demokratyczne wybory – formy demokracji bezpośredniej – polskie tradycje demokratyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja, wolność, równość, sprawiedliwość, wybory – omawia wartości będące fundamentem współczesnej demokracji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: cenzus, demokracja bezpośrednia, demokracja przedstawicielska (pośrednia), demokratyzacja, referendum – charakteryzuje zasady współczesnej demokracji – omawia zasady prawa wyborczego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: plebiscyt, inicjatywa ludowa, recall – przedstawia rodzaje równości i sprawiedliwości – charakteryzuje wybory w Polsce – omawia formy demokracji bezpośredniej i podaje ich przykłady – wymienia i opisuje rodzaje referendum 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega zjawisko fal demokratyzacji oraz jakie są jego uwarunkowania i skutki – omawia polskie tradycje demokratyczne 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie i przestrzeganie zasad i wartości demokratycznych we współczesnej demokracji
Modele ustrojowe państw demokratycznych	<ul style="list-style-type: none"> – formy współczesnych państw – formy państw złożonych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia, republika, państwo unitarne, państwo złożone 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: system polityczny, wotum zaufania, wotum nieufności, państwo 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: reżim polityczny, federacja, konfederacja, unia, system parlamentarno- 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kontrasygnata, konstruktywne wotum nieufności, weto zawieszające 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i ocenia relacje między państwem a Kościołem w Polsce

	<ul style="list-style-type: none"> – modele ustrojowe państw demokratycznych – system parlamentarno-gabinetowy – system kanclerski – system prezydencki – system półprezydencki – system parlamentarno-komitetowy – relacja pomiędzy państwem a Kościołem 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia rodzaje form rządów państw współczesnych – określa rodzaje reżimu politycznego państw współczesnych – podaje rodzaje ustroju terytorialno-prawnego państw współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> wyznaniowe, państwo ateistyczne, konkordat – charakteryzuje rodzaje form rządów państw współczesnych – omawia rodzaje reżimu politycznego państw współczesnych – przedstawia rodzaje ustroju terytorialno-prawnego państw współczesnych 	<ul style="list-style-type: none"> gabinetowy, system kanclerski, system prezydencki, system półprezydencki, system parlamentarno-komitetowy, odpowiedzialność polityczna, odpowiedzialność konstytucyjna, państwo neutralne światopoglądowo – opisuje modele ustrojowe współczesnych państw demokratycznych – charakteryzuje systemy polityczne USA, Wielkiej Brytanii, Niemiec, Francji i Szwajcarii – omawia relacje między władzą świecką i duchowną we współczesnym państwie 	<ul style="list-style-type: none"> – porównuje modele ustrojowe współczesnych państw demokratycznych – przedstawia relacje między władzą ustawodawczą i wykonawczą w systemie parlamentarno-gabinetowym, kanclerskim, prezydenckim, półprezydenckim i parlamentarno-komitetowym 	
<p>Władza ustawodawcza w państwie demokratycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – aparat państwowy – parlament i jego funkcje – struktura parlamentu – funkcjonowanie parlamentu – wybory parlamentarne – mandat parlamentarny – immunitet parlamentarny – koalicja i opozycja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: organ państwa, parlament, mandat, immunitet parlamentarny – przedstawia rolę i zadania izb parlamentu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: urząd, legislatura, kadencja, większość zwykła, większość bezwzględna, większość kwalifikowana, ordynacja wyborcza, klub parlamentarny, koalicja rządowa, opozycja – charakteryzuje funkcje parlamentu – omawia sposoby podejmowania decyzji na 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: aparat państwowy, tryb sesyjny, tryb permanencji, komisja zwyczajna, komisja nadzwyczajna, komisja śledcza, kworum, system większościowy, system proporcjonalny, mandat wolny, mandat imperatywny, immunitet formalny, immunitet materialny, dyscyplina klubowa 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zależności między parlamentarną i partyjną działalnością parlamentarzystów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zasadność funkcjonowania immunitetu parlamentarnego w Polsce.

			<p>forum parlamentu</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje sposoby przeprowadzania wyborów do parlamentu, – wyjaśnia, jaką rolę w działalności parlamentarzystów pełni mandat poselski i immunitet 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia klasyfikację organów państwowych – przedstawia strukturę parlamentu – wymienia sposoby funkcjonowania parlamentu – charakteryzuje rolę i zadania komisji parlamentarnych – wyjaśnia sposób powstawania koalicji rządowej i opozycji oraz relacje między nimi 		
<p>Władza wykonawcza w państwie demokratycznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> – egzekutywa – głowa państwa – rząd w państwie demokratycznym – biurokracja 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: głowa państwa, rząd – charakteryzuje rodzaje głów państwa – opisuje skład i zadania rządu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekutywa, biurokraci – omawia funkcje i zasady organizacji władzy wykonawczej – charakteryzuje sposoby wybierania głów państwa i zakres ich kompetencji 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: egzekutywa polityczna, egzekutywa urzędnicza – omawia czynniki wpływające na pozycję premiera w rządzie i państwie – przedstawia rolę biurokratów w zarządzaniu państwem 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje relacje między władzą wykonawczą a władzą ustawodawczą i elektoratem w systemie prezydenckim, półprezydenckim, parlamentarno-gabinetowym, parlamentarno-komitetowym i kanclerskim 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wady i zalety monarchii i republiki – ocenia wpływ biurokratów na sposób funkcjonowania państwa
<p>Współczesna demokracja – problemy i zagrożenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> – partycypacja obywatelska – bezpieczeństwo socjalne – ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji – patologie życia publicznego – korupcja – demagogia – populizm 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bezpieczeństwo socjalne, patologia, korupcja – opisuje rodzaje korupcji i podaje jej przykłady 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: emancypacja, demagogia – podaje sposoby i przykłady walki z korupcją na przykładzie Polski – opisuje wpływ bezpieczeństwa socjalnego na stabilność systemu demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: partycypacja obywatelska, antyglobalizm, alterglobalizm, populizm, nepotyzm, klientelizm – omawia cechy charakterystyczne partycypacji obywatelskiej – przedstawia narzędzia partycypacji 	<ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje ruchy obywatelskiego sprzeciwu i emancypacji oraz ich znaczenie dla współczesnej demokracji – przedstawia wpływ nepotyzmu i klientelizmu na funkcjonowanie państwa demokratycznego 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ bezpieczeństwa socjalnego na stabilność systemu demokratycznego – ocenia wpływ korupcji na funkcjonowanie państwa i relacje między obywatelami a państwem – porównuje i ocenia zjawiska populizmu i

	– nepotyzm i klientelizm			obywatelskiej – opisuje zjawiska populizmu i demagogii oraz ich wpływ na współczesną demokrację		demagogii oraz ich wpływ na współczesną demokrację – ocenia wpływ nepotyzmu i klientelizmu na funkcjonowanie państwa demokratycznego
System polityczny RP						
<i>Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej</i>	– konstytucja i jej funkcje – zasady ustroju RP – system rządów w Polsce – suwerenność a prawo międzynarodowe – procedura zmiany konstytucji – stany nadzwyczajne – stan wojenny – stan wyjątkowy – stan klęski żywiołowej	– wyjaśnia znaczenie terminu: konstytucja – wymienia zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej	– opisuje funkcje konstytucji – charakteryzuje zasady ustroju Rzeczypospolitej Polskiej	– prezentuje atrybuty konstytucji jako ustawy zasadniczej – omawia polskie tradycje konstytucyjne – przedstawia strukturę <i>Konstytucji RP</i> z 1997 r., – opisuje procedurę zmiany ustawy zasadniczej – charakteryzuje rodzaje stanów nadzwyczajnych, sposoby ich wprowadzania i kompetencje organów państwa w tym zakresie	– omawia system rządów w Polsce, – przedstawia relacje między prawem krajowym i międzynarodowym, w tym unijnym	– formułuje argumenty uzasadniające lub odrzucające konieczność zmiany <i>Konstytucji RP</i> – ocenia realną możliwość zmiany ustawy zasadniczej.
Parlament Rzeczypospolitej Polskiej	– sejm i senat – wybory – posłowie i senatorowie – organy sejmu i senatu – funkcjonowanie sejmu i senatu – skrócenie kadencji parlamentu – funkcje parlamentu	– wyjaśnia znaczenie terminów: sejm, senat – charakteryzuje skład i zadania parlamentu polskiego	– wyjaśnia znaczenie terminów: czynne prawo wyborcze, bierne prawo wyborcze, inicjatywa ustawodawcza, Zgromadzenie Narodowe – charakteryzuje strukturę i funkcje parlamentu polskiego – opisuje cechy charakterystyczne wyborów do sejmu i senatu	– wyjaśnia znaczenie terminów: dieta poselska, absolutorium, interpelacja poselska, zapytanie poselskie – omawia rolę i zadania senatu w strukturze parlamentaryzmu polskiego – charakteryzuje sposób funkcjonowania sejmu i senatu – określa	– opisuje skład, zadania i funkcje organów wewnętrznych sejmu i senatu – charakteryzuje uprawnienia parlamentu wynikające z członkostwa w Unii Europejskiej	– ocenia rolę i zadania senatu w strukturze parlamentaryzmu polskiego

	– Zgromadzenie Narodowe		– omawia obowiązki, zadania i uprawnienia posłów i senatorów – tłumaczy, na czym polega kontrolna funkcja parlamentu – omawia rolę i zadania Zgromadzenia Narodowego	uwarunkowania, w jakich może nastąpić skrócenie kadencji parlamentu w Polsce – opisuje proces legislacyjny w parlamencie polskim – przedstawia tryb uchwalania ustawy budżetowej – wymienia uprawnienia parlamentu w zakresie powoływania i odwoływania organów władzy publicznej		
Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej	– model prezydentury w Polsce – zasady wyboru prezydenta – kadencja prezydenta – uprawnienia wobec parlamentu, rządu, władzy sądowniczej, – prezydent a bezpieczeństwo państwa – uprawnienia w polityce zagranicznej – odpowiedzialność prezydenta	– wyjaśnia znaczenie terminów: inicjatywa ustawodawcza, weto ustawodawcze – określa uprawnienia Prezydenta RP wobec parlamentu, rządu i władzy sądowniczej – wymienia kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa	– wyjaśnia znaczenie terminów: desygnacja, Rada Bezpieczeństwa Narodowego – charakteryzuje zasady wyboru Prezydenta RP – omawia uprawnienia Prezydenta RP wobec parlamentu, w relacjach z rządem oraz wobec władzy sądowniczej – przedstawia kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa i w polityce zagranicznej	– wyjaśnia znaczenie terminów: prezydentura arbitrażowa, arbitraż ustrojowy, arbitraż polityczny, Rada Gabinetowa, odpowiedzialność konstytucyjna, odpowiedzialność polityczna, prerogatywy – przedstawia model prezydentury w Polsce – opisuje pozycję prezydenta w systemie rządów w Polsce – omawia zakres odpowiedzialności Prezydenta RP	– omawia uwarunkowania i skutki zawieszenia lub usunięcia Prezydenta RP z urzędu – wyjaśnia, w jakich okolicznościach następuje opróżnienie urzędu Prezydenta RP – wymienia najistotniejsze prerogatywy Prezydenta RP	– ocenia pozycję Prezydenta RP w systemie ustrojowym państwa polskiego
Rada Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej	– procedura powołania rządu – zmiana rządów i ministrów – odpowiedzialność	– wyjaśnia znaczenie terminów: premier, minister, wojewoda – wymienia kompetencje Rady Ministrów	– wyjaśnia znaczenie terminu: służba cywilna – omawia skład Rady Ministrów – opisuje procedurę	– wyjaśnia znaczenie terminów: rząd większościowy, rząd mniejszościowy, administracja zespolona,	– wyjaśnia okoliczności, w jakich powoływany jest rząd mniejszościowy oraz określa sposób jego funkcjonowania	– ocenia pozycję premiera w systemie ustrojowym państwa polskiego – ocenia sposób

	<p>polityczna Rady Ministrów</p> <ul style="list-style-type: none"> – rząd mniejszościowy – administracja rządowa – kompetencje wojewody – służba cywilna w Polsce 		<p>powoływania rządu</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę i zadania administracji rządowej – charakteryzuje kompetencje wojewody 	<p>administracja niezespolona</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia uwarunkowania, w jakich może nastąpić zmiana rządu i ministrów w trakcie trwania kadencji sejmu – omawia sposób pociągania całej Rady Ministrów i poszczególnych ministrów do odpowiedzialności politycznej przed sejmem – omawia zadania i sposób funkcjonowania służby cywilnej w Polsce 		<p>funkcjonowania służby cywilnej w Polsce</p>
Sądy i trybunały	<ul style="list-style-type: none"> – struktura sądownictwa w Polsce – konstytucyjne zasady działania sądów – Sąd Najwyższy – Krajowa Rada Sądownictwa – Trybunał Konstytucyjny – skarga konstytucyjna – Trybunał Stanu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: wymiar sprawiedliwości – przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce – wymienia konstytucyjne zasady działania sądów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: skarga konstytucyjna, odpowiedzialność konstytucyjna – opisuje strukturę sądownictwa w Polsce – charakteryzuje konstytucyjne zasady działania sądów – omawia kompetencje Sądu Najwyższego, Trybunału Stanu, Trybunału Konstytucyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: kasacja, pismo procesowe – omawia strukturę i kompetencje Krajowej Rady Sądownictwa – przedstawia strukturę Sądu Najwyższego, Trybunału Stanu, Trybunału Konstytucyjnego – opisuje sposób funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego – tłumaczy, jaką funkcję pełni skarga konstytucyjna 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jaką rolę w państwie pełni Krajowa Rada Sądownictwa – omawia elementy skargi konstytucyjnej 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia znaczenie skargi konstytucyjnej dla funkcjonowania państwa
Organy kontroli	<ul style="list-style-type: none"> – Najwyższa Izba Kontroli 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia zadania i działalność Urzędu 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: zasada 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: kasacja 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia strukturę NIK, prokuratury i IPN 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia zasadność prowadzenia lustracji

państwowej, ochrony prawa i zaufania publicznego	<ul style="list-style-type: none"> – Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich – Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji – prokuratura – policja – Instytut Pamięci Narodowej – procedura lustracyjna – Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Urząd Komunikacji Elektronicznej 	Rzecznika Praw Obywatelskich – opisuje zadania i działalność policji	apolityczności, lustracja – charakteryzuje działalność kontrolną NIK – przedstawia zadania i działalność KRRiT	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zadania i działalność IPN – wymienia osoby podlegające obowiązkowi lustracyjnemu – charakteryzuje procedurę lustracyjną – opisuje zadania i działalność UOKiK – przedstawia zadania i działalność UKE 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia sposób powoływania prezesa Najwyższej Izby Kontroli, rzecznika praw obywatelskich, Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, prokuratora generalnego, prezesa Instytutu Pamięci Narodowej, prezesa Urzędu Komunikacji Elektronicznej 	w Polsce
Samorząd terytorialny w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> – samorząd – formy samorządu – struktura samorządu terytorialnego – zadania samorządu terytorialnego – organy samorządu terytorialnego – referendum lokalne – źródła dochodów samorządów – procedura uchwalania budżetu – nadzór nad samorządem terytorialnym 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: samorząd, gmina, powiat, województwo – przedstawia strukturę samorządu terytorialnego w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: decentralizacja – charakteryzuje różne formy samorządu – omawia cechy charakterystyczne samorządu terytorialnego w Polsce – opisuje zadania własne gminy, powiatu i województwa – przedstawia skład i zadania organów stanowiących i wykonawczych gminy, powiatu i województwa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: subwencja, dotacja – przedstawia zakres zadań samorządu terytorialnego – określa warunki, w jakich może się odbyć referendum lokalne – wymienia źródła dochodów samorządu lokalnego 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia procedurę uchwalania budżetu jednostek samorządowych – wyjaśnia, kto i w jaki sposób sprawuje nadzór nad samorządem terytorialnym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce
Kultura, media, edukacja						
Kultura i	– kultura w ujęciu	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– wyjaśnia znaczenie	– ocenia zjawiska

pluralizm kulturowy	<p>opisowym i normatywnym</p> <ul style="list-style-type: none"> – kultura elitarna, masowa, narodowa i ludowa – kontrkultura – subkultura – religia a kultura – proces przejścia od pluralizmu kulturowego do wielokulturowości 	<p>terminów: kultura, kultura wysoka, kultura masowa, kultura narodowa, kultura ludowa, tolerancja</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej 	<p>terminów: subkultura, akceptacja</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia źródła i cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej – opisuje rodzaje subkultur i podaje ich przykłady – porównuje postawy tolerancji i akceptacji 	<p>terminów: folklor, kontrkultura, pluralizm kulturowy, wielokulturowość, multikulturalizm</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia różnice między opisową a normatywną definicją kultury – opisuje formy folkloru – omawia przyczyny narodzin kontrkultury i charakteryzuje różne rozumienia tego pojęcia 	<p>terminów: etnografia, folkloryzm</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje cechy charakterystyczne kultury wysokiej i masowej oraz kultury narodowej i ludowej – określa zależność między religią a kulturą i życiem publicznym w Polsce – omawia proces przechodzenia od pluralizmu kulturowego do wielokulturowości 	<p>pluralizmu kulturowego i wielokulturowości, a także ich wpływ życie społeczne oraz kulturalne</p>
Współczesne spory światopoglądowe	<ul style="list-style-type: none"> – aborcja – eutanazja – kara śmierci – genetyka – inżynieria genetyczna – prawa mniejszości seksualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: aborcja, eutanazja – omawia istotę współczesnych sporów światopoglądowych na przykładzie aborcji, eutanazji i kary śmierci 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: inżynieria genetyczna, GMO – omawia osiągnięcia inżynierii genetycznej – charakteryzuje problem równouprawnienia mniejszości seksualnych 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: eugenika – przedstawia założenia <i>Powszechnej deklaracji o genomie ludzkim i prawach człowieka</i> – omawia etyczną stronę badań genetycznych 	<ul style="list-style-type: none"> – formułuje własne stanowisko w sporze – przedstawia argumenty popierające lub krytykujące różne postawy wobec sporów światopoglądowych 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia osiągnięcia inżynierii genetycznej – ocenia etyczną stronę badań genetycznych – ocenia uregulowania prawne dotyczące aborcji i kary śmierci w Polsce – ocenia problem równouprawnienia mniejszości seksualnych
Opinia publiczna	<ul style="list-style-type: none"> – kształtowanie się opinii publicznej – rola opinii publicznej – marketing społeczny – historia badań opinii publicznej – metody badań opinii publicznej – ośrodki badania opinii publicznej w 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: opinia publiczna – wyjaśnia różnice między opinią publiczną a opinią społeczną 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: sondaż, ankieta, wywiad, sonda – omawia rolę opinii publicznej – opisuje najczęściej stosowane metody badania opinii publicznej 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: public relations, marketing polityczny, próba reprezentatywna – przedstawia proces kształtowania się opinii publicznej – opisuje public relations i marketing polityczny – przedstawia wpływ opinii publicznej na 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia historię badań opinii publicznej – wymienia ośrodki badań opinii publicznej w Polsce – porównuje public relations z marketingiem politycznym 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ opinii publicznej na życie społeczne i polityczne na przykładzie współczesnej Polski

	<p>Polsce</p> <ul style="list-style-type: none"> – wpływ opinii publicznej na decyzje polityczne 			<p>decyzje polityczne</p>		
<p>Środki masowego przekazu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – media na świecie i w Polsce – funkcje mediów – niezależność i pluralizm mediów – etyka mediów i dziennikarzy 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: media – omawia funkcje mediów – tłumaczy, na czym polega zasada wolności słowa 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: globalna wioska – przedstawia klasyfikację środków masowego przekazu – określa, na czym polega niezależność i pluralizm mediów 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: tabloid – charakteryzuje kierunki rozwoju mediów na świecie i w Polsce – uzasadnia, dlaczego media nazywane są „czwartą władzą” – omawia etyczne zasady mediów i pracy dziennikarzy 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia zadania Rady Etyki Mediów 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia rolę i funkcje mediów w polskim życiu publicznym
<p>Edukacja w XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozwój szkolnictwa – zadania szkoły współczesnej – edukacja wobec wyzwań społeczeństwa informacyjnego – kształcenie ustawiczne – edukacja a rynek pracy 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia zadania współczesnej szkoły w zakresie nauczania i wychowania 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega proces uczenia się przez całe życie – charakteryzuje rolę społeczną szkoły dawniej i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu: edukacja nieformalna – charakteryzuje wpływ współczesnej szkoły na kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego 	<ul style="list-style-type: none"> – analizuje rozwój szkolnictwa na przestrzeni dziejów – omawia programy unijne realizujące ideę uczenia się przez całe życie 	<ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ współczesnej szkoły na kształtowanie się społeczeństwa informacyjnego – ocenia wpływ uczenia się przez całe życie na współczesne społeczeństwo

Historia i społeczeństwo

Kryterium oceniania z historii i społeczeństwa,
dla IV etapu edukacyjnego

I. Przedmiotem oceny są:

- 1) wiadomości i umiejętności według programu nauczania z historii i społeczeństwa dla klas technikum. O programie nauczania historii i społeczeństwa w danej klasie i wymaganiach edukacyjnych nauczyciel informuje uczniów na początku roku szkolnego.
- 2) zaangażowanie w proces uczenia się – nauczania (aktywność),
- 3) znajomość faktów i dynamiczne ujmowanie przeszłości oraz dostrzeganie przejawów i skutków wydarzeń historycznych,
- 4) praktyczne opanowanie umiejętności ogólnych i specjalistycznych, których wpojenie należy do celów nauczania przewidzianych programem nauczania,
- 5) systematyczność pracy.

II. Ogólne zasady:

- 1) oceny (1, 2, 3, 4, 5, 6) wystawiane są:
 - a) z odpowiedzi ustnych z szerszego zakresu materiału – według indywidualnych kryteriów,
 - b) z kartkówek (do 15 minut) i sprawdzianów pisemnych (prac kontrolnych),
 - c) ze znajomości bieżących informacji – według indywidualnych kryteriów,
 - d) za udział w dyskusjach, przygotowywanie materiałów do lekcji (referaty), za umiejętność wypowiedzania się, logicznego uzasadniania swoich racji – wg indywidualnych kryteriów,
 - e) aktywność ucznia na lekcji ocenia się w następujący sposób – za poprawne odpowiedzi, której uczeń udziela podczas lekcji przyznawany jest plus (+), trzy plusy powodują wpisanie do dziennika oceny bardzo dobrej, za negatywną odpowiedź uczeń otrzymuje minus (-), trzy minusy powoduje wpisanie do dziennika oceny niedostatecznej,
- 2) informacje o terminie i zakresie prac kontrolnych są podawane z minimum tygodniowym wyprzedzeniem; termin prac jest wpisywany do dziennika klasowego,
- 3) prace pisemne oddawane są w ciągu dwóch tygodni,
- 4) formy prac kontrolnych: test wyboru, test otwarty, zestaw pytań problemowych,
- 5) nauczyciel wskazuje problemy i zadania do omówienia na ocenę celującą,
- 6) jeżeli uczeń z przyczyn losowych nie może pisać pracy kontrolnej w określonym terminie ma obowiązek uczynić to na najbliższej lekcji; brak zaliczenia pracy klasowej równa się ocenie niedostatecznej; w przypadkach szczególnych i uzasadnionych uczeń zalicza sprawdzian pisemny w terminie indywidualnie ustalonym z nauczycielem,
- 7) ocenę z pracy kontrolnej można poprawić w ciągu 2 tygodni od rozdania prac w terminie i w sposób uzgodniony z nauczycielem; ocena z poprawy jest wpisana obok oceny pierwotnej i jest ostateczna, uczeń ma możliwość poprawy jedynie oceny niedostatecznej ze sprawdzianu,
- 8) kartkówki nie podlegają zaliczeniu, oceny z kartkówek nie podlegają poprawie,
- 9) prowadzenie zeszytu przedmiotowego jest obowiązkowe, w zeszycie powinny się znajdować się najważniejsze podane przez nauczyciela informacje, zeszyt musi być estetyczny i czytelny,
- 10) nie przewiduje się zaliczania materiału nauczania pod koniec semestru – uczeń ma obowiązek pracować systematycznie,
- 11) ocena semestralna (roczna) nie jest średnią z ocen cząstkowych; brany jest pod uwagę materiał, którego dotyczy ocena cząstkowa, znajomość faktów historycznych; ważna jest systematyczność i pracowitość ucznia, jego aktywność, predyspozycje przedmiotowe,

Kryterium oceniania z historii i społeczeństwa
dla uczniów klas Technikum

Wymagania edukacyjne dotyczące poszczególnych ocen:

Ocena celująca (6)

Uczeń:

- w pełnym stopniu opanował wymagania określone w podstawie programowej, a jego wiedza i umiejętności często wykraczają poza te wymagania;
- swobodnie i poprawnie operuje faktografią i terminologią, wraz z treściami znacznie wykraczającymi poza program nauczania;
- trafnie sytuuje i synchronizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega związki i zależności między zjawiskami z różnych dziedzin życia (polityka, społeczeństwo, gospodarka, kultura);
- wykazuje się samodzielnością i wnikliwością w selekcjonowaniu i interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów;
- prezentuje problemy, procesy i zjawiska w szerokim kontekście;
- potrafi samodzielnie formułować wnioski, porównywać i oceniać postaci, zjawiska i wydarzenia;
- w sposób przemyślany i wskazujący na rozumienie problemu prezentuje i uzasadnia swoje stanowisko;
- potrafi odnieść się krytycznie do ocen i opinii innych ludzi;
- samodzielnie i w przemyślany sposób integruje wiedzę i umiejętności z różnych źródeł.

Ocena bardzo dobra (5)

Uczeń:

- wykazuje się wiedzą i umiejętnościami ujętymi w podstawie programowej;
- bezbłędnie posługuje się faktografią i terminologią określoną w programie nauczania;
- swobodnie lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- w sposób pełny, rzetelny i wnikliwy analizuje i interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy oraz podejmuje próby samodzielnego oceniania i wnioskowania;
- umiejętnie stosuje argumentację i doszukuje się analogii w omawianiu wydarzeń, zjawisk i procesów;
- samodzielnie podejmuje działania zmierzające do poszerzenia i pogłębienia swojej wiedzy;
- sumiennie wywiązuje się ze stawianych przed nim zadań, także dodatkowych;
- pracując w zespole, konsekwentnie wykonuje polecenia i pełni funkcję lidera, przypominając innym członkom grupy o zadaniach do wykonania oraz wspierając ich wysiłki;
- wnosi pozytywny wkład w pracę zespołu poprzez przestrzeganie zasad współpracy i okazywanie szacunku kolegom i ich pomysłom.

Ocena dobra (4)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych i dopełniających wymagań programowych;
- w zasadzie poprawnie stosuje pojęcia i terminy historyczne oraz umiejscawia wydarzenia w czasie i przestrzeni;

- w sposób powierzchowny dostrzega związki i zależności między faktami i wydarzeniami oraz dokonuje analizy i syntezy omawianych zjawisk i procesów;
- potrafi logicznie, ale nie w pełni samodzielnie, formułować oceny i wnioski;
- interpretuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w sposób odtwórczy;
- stara się być aktywnym na zajęciach;
- podejmuje się stawianych przed nim zadań i poprawnie się z nich wywiązuje;
- pracując w zespole, koncentruje się na wyznaczonych zadaniach, wykonuje je terminowo i z należytą starannością;
- zwykle szanuje poglądy i zdanie innych i jest zdolny do kompromisu.

Ocena dostateczna (3)

Uczeń:

- wykazuje się znajomością podstawowych wymagań programowych;
- w ograniczonym zakresie i z błędami posługuje się faktografią i terminologią oraz lokalizuje wydarzenia w czasie i przestrzeni;
- dostrzega zasadnicze zależności przyczynowo–skutkowe;
- w niewielkim zakresie i w pełni poprawnie wnioskuje i ocenia wydarzenia, zjawiska i procesy;
- pracując w zespole, stara się wykonać polecenia na czas, ale czyni to powierzchownie i niestarannie;
- wykazuje aktywność pod wpływem perswazji innych członków grupy.

Ocena dopuszczająca (2)

Uczeń:

- mimo wyraźnych braków w wiedzy potrafi przy pomocy nauczyciela odtworzyć wiadomości konieczne, istotne dla dalszego kształcenia;
- wykazuje się niewielką znajomością faktografii i terminologii oraz w bardzo ograniczonym zakresie i z licznymi błędami lokalizuje fakty w czasie i przestrzeni;
- z pomocą nauczyciela formułuje powierzchowne wnioski i oceny;
- pracując w zespole, wykonuje tylko część powierzonych mu zadań;
- niechętnie angażuje się w pracę grupy, odrywając się od powierzonych zadań i nie przestrzegając zasad współpracy.

Ocena niedostateczna (1)

Uczeń:

- nie opanował wymagań określonych podstawą programową;
- wykazuje braki w opanowaniu podstawowej faktografii i terminologii;
- nie potrafi umiejscowić wydarzeń w czasie i przestrzeni oraz wskazać związków między omawianymi faktami i wydarzeniami;
- nie podejmuje prób wnioskowania i oceniania lub czyni to nieumiejętnie i z poważnymi błędami;
- nie potrafi pracować w zespole, przeszkadza tym, którzy starają się pracować, nie wykonuje zadanej pracy, nie stara się o potrzebne materiały;
- nie angażuje się w działania grupy nawet pod presją jej członków.

Język obcy wspomagający kształcenie zawodowe (JOZ)

Przedmiotowy system oceniania z języka niemieckiego ukierunkowanego zawodowo dla technikum hotelarsko-fryzjerskiego obowiązujący w całym cyklu kształcenia

I. WSTĘP

Podstawa programowa kształcenia w zawodach określa cele poprzez efekty kształcenia dla języka obcego ukierunkowanego zawodowo. Pozwolą one na wykonywanie zawodowych czynności i zostały sformułowane w następujący sposób:

Uczeń:

1. posługuje się zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającą realizację zadań zawodowych;
2. interpretuje wypowiedzi dotyczące wykonania typowych czynności zawodowych artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka;
3. analizuje i interpretuje krótkie teksty pisemne dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych;
4. formułuje krótkie i zwięzłe wypowiedzi oraz teksty pisemne umożliwiające komunikowanie się w środowisku pracy;
5. korzysta z obcojęzycznych źródeł informacji.

II. TREŚCI NAUCZANIA OBOWIĄZUJĄCE W KLASACH II-IV

Z podanych treści nauczania nauczyciel konstruuje rozkład materiału na dany rok szkolny.

Branża hotelarska	Branża fryzjerska
<ol style="list-style-type: none">1. Predyspozycje zawodowe2. Obiekty hotelarskie: opis i oferty3. Rezerwacja noclegu4. Zameldowanie5. Wymeldowanie6. Dokumenty i korespondencja: list powitalny, potwierdzenie rezerwacji, anulowanie rezerwacji, regulaminy, CV7. Miejsce pracy: zawody i kompetencje, urządzenia i wyposażenie8. Restauracja9. Usługi hotelowe10. Atrakcje turystyczne11. Wycieczki12. Skargi i zażalenia13. Życiorys zawodowy14. Szukanie w Internecie informacji dotyczących tematyki zawodowej	<ol style="list-style-type: none">1. Predyspozycje zawodowe2. Zakłady fryzjerskie- opis miejsca pracy i sprzętów3. Czynności wykonywane w miejscu pracy4. Zabiegi fryzjerskie: mycie i pielęgnacja włosów, strzyżenie, farbowanie i inne zabiegi fryzjerskie5. Rozmowy telefoniczne z klientami6. Rozmowy z klientami w miejscu pracy7. Doradztwo i sprzedaż8. Przebieg dnia w miejscu pracy9. Życiorys zawodowy10. Szukanie w Internecie informacji dotyczących tematyki zawodowej

III. OGÓLNE ZASADY OCENIANIA

1. Wiedza i umiejętności uczniów będą sprawdzane możliwie jak najczęściej, np. po każdej przeprowadzonej lekcji lub po szeregu lekcji na dany temat.
2. Kontrola wiedzy i umiejętności uczniów może przyjmować dwie formy: pisemną i ustną, dzięki czemu uczeń ma możliwość otrzymania pełnej i systematycznej informacji na temat przebiegu swojego procesu uczenia się.
3. Uczeń ma możliwość samodzielnej ewaluacji własnych postępów w nauce poprzez regularne wypełnianie testów i zadań przeznaczonych do samooceny, jak również poprzez inne formy samooceny wprowadzone przez nauczyciela.
4. Podczas lekcji języka niemieckiego oceniana jest również aktywność uczniów. Nauczyciel odnotowuje ją w dzienniku, o czym powiadamia ucznia. Za różne formy aktywności ucznia,

takie jak: dobrowolne zgłaszanie się do odpowiedzi, samodzielne wykonywanie dodatkowych zadań, pomoc w organizowaniu projektów językowych itp., mogą być przyznawane plusy (3 plusy – ocena bardzo dobra).

5. Ocena końcowa jest wystawiana na podstawie ocen cząstkowych za każdą sprawność językową: rozumienie ze słuchu, mówienie, czytanie ze zrozumieniem i pisanie. Sprawności te mogą być sprawdzane za pomocą następujących form: odpowiedź ustna, zadania domowe, kartkówka z aktualnego materiału, test lub sprawdzian z poszczególnych rozdziałów tematycznych.
6. Pisemne formy testów i sprawdzianów są oceniane zgodnie z wymaganą liczbą punktów na daną ocenę według następującej skali:
 - 100% – 86% – ocena bardzo dobra
 - 85% – 71% – ocena dobra
 - 70% – 51% – ocena dostateczna
 - 50% – 31% – ocena dopuszczająca
 - 30% – 0% – ocena niedostateczna.

Uczeń może uzyskać ocenę celującą ze sprawdzianu, jeśli poprawnie rozwiąże wszystkie zadania zawarte w teście oraz wykona nieobowiązkowe zadania półotwarte lub otwarte, punktowane dodatkowo.

7. W przypadku otrzymania oceny niedostatecznej uczeń ma możliwość jej poprawy.
8. Uczeń może być dwukrotnie w ciągu semestru nieprzygotowany do zajęć lekcyjnych. W takim przypadku nauczyciel zobowiązany jest odnotować tę informację w dzienniku lekcyjnym.
9. Nieprzygotowanie do pracy klasowej jest przyjmowane jedynie w przypadku dłuższej choroby lub wydarzeń losowych potwierdzonych przez rodziców (prawnych opiekunów) lub wychowawcę. W przypadku nieobecności ucznia na pracy klasowej, uczeń ma obowiązek napisać ją w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.
10. Uczeń, który otrzyma ocenę niedostateczną za I semestr ma obowiązek ją poprawić w terminie wyznaczonym przez nauczyciela.

IV. SZCZEGÓŁOWE KRYTERIA OCENIANIA

1. ROZUMIENIE ZE SŁUCHU.

W rozwijaniu tej sprawności językowej kładzie się nacisk na kształcenie u uczniów umiejętności rozumienia globalnego oraz selektywnego tekstu. Sprawność ta jest ćwiczona za pomocą zadań zamkniętych oraz półotwartych, do których należy:

- rozpoznawanie kontekstu sytuacyjnego słuchanego tekstu;
- rozpoznawanie głównej myśli/głównego tematu słuchanego tekstu;
- zadania wielokrotnego wyboru;
- zadania *prawda/falsz, tak/ni;e*
- podawanie kolejności zasłyszanych informacji;
- uzupełnianie luk w zdaniach lub w tekście na podstawie wysłuchanych informacji;
- przyporządkowanie ilustracji, zdjęć do wysłuchanych tekstów;
- przyporządkowanie wypowiedzi do poszczególnych osób występujących w tekście;
- odgrywanie scenek/dialogów na podstawie usłyszanego tekstu;
- tworzenie notatek na podstawie słuchanego tekstu;
- łączenie elementów tekstu na podstawie tekstu słyszanego.

Ocena celująca

Uczeń:

- spełnia wszystkie kryteria przewidziane na ocenę bardzo dobrą;
- bez większego trudu rozumie wypowiedzi w języku niemieckim na podstawie kontekstu sytuacyjnego oraz związków przyczynowo-skutkowych, nawet jeśli zawarte są w nich nowe struktury leksykalno-gramatyczne.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- bez większego trudu rozumie wypowiedzi w języku niemieckim, formułowane przez różne osoby i zawierające znane mu słownictwo oraz struktury gramatyczne;

- rozumie sens sytuacji komunikacyjnych oraz prawidłowo na nie reaguje, nie popełniając błędów leksykalnych i gramatycznych;
- sprawnie wyszukuje informacje ogólne i szczegółowe w wypowiedziach, dialogach, komunikatach;
- rozumie rozmowę, podczas której negocjuje się zadania i czynności zawodowe;
- w pełni rozumie instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje.

Ocena dobra

Uczeń:

- w znacznym stopniu rozumie wypowiedzi w języku niemieckim, formułowane przez różne osoby i zawierające znane mu słownictwo oraz struktury gramatyczne;
- rozumie sens większości sytuacji komunikacyjnych oraz prawidłowo na nie reaguje, a drobne błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócają komunikacji;
- sprawnie wyszukuje informacje ogólne i szczegółowe w nieskomplikowanych wypowiedziach, dialogach, komunikatach;
- rozumie wypowiedzi współpracowników w języku obcym z wykorzystaniem rozbudowanego słownictwa zawodowego;
- rozumie instrukcje nauczyciela formułowane w języku niemieckim i prawidłowo na nie reaguje.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- rozumie dużą część prostych wypowiedzi w języku niemieckim, formułowanych przez różne osoby i zawierających znane mu słownictwo oraz struktury gramatyczne;
- przeważnie rozumie ogólny sens większości sytuacji komunikacyjnych oraz przeważnie prawidłowo na nie reaguje; błędy gramatyczne i leksykalne nie zakłócają w znaczącym stopniu komunikacji;
- wyszukuje większość szczegółowych informacji w nieskomplikowanych wypowiedziach, dialogach, komunikatach;
- rozumie wypowiedzi, w których występuje proste specjalistyczne słownictwo w kontekście;
- rozumie istotne informacje dotyczące obowiązków i oczekiwań pracodawcy;
- rozumie globalnie informacje zasłyszane w obcojęzycznych mediach;
- rozumie większą część prostych instrukcji nauczyciela, formułowanych w języku niemieckim i zazwyczaj prawidłowo na nie reaguje.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- rozumie niewielką część wypowiedzi w języku niemieckim, zawierających słownictwo i struktury gramatyczne ujęte w programie nauczania;
- przeważnie rozumie ogólny sens tylko niektórych sytuacji komunikacyjnych oraz często reaguje na nie nieprawidłowo; błędy gramatyczne i leksykalne powodują nierzadko zakłócenie komunikacji;
- nazywa najważniejsze informacje z wysłuchanego tekstu dotyczącego miejsca pracy i wykonywanych czynności zawodowych;
- rozumie prosty tekst dotyczący opisu miejsca pracy i wykonywanych czynności zawodowych;
- rozumie proste wypowiedzi współpracowników w języku obcym;
- wyszukuje jedynie niektóre informacje szczegółowe w nieskomplikowanych wypowiedziach, dialogach, komunikatach;
- rozumie niektóre proste instrukcje i polecenia nauczyciela formułowane w języku niemieckim oraz nie zawsze prawidłowo na nie reaguje.

Ocena niedostateczna

Uczeń :

- nie rozumie najprostszych wypowiedzi w języku niemieckim;
- rozumie ogólny sens bardzo nielicznych sytuacji komunikacyjnych lub nie rozumie ich wcale; ma problem z prawidłowym reagowaniem na nie lub nie reaguje wcale;
- nie potrafi wyszukać szczegółowych informacji w nieskomplikowanych wypowiedziach,

- dialogach, komunikatach;
- nie rozumie prostych instrukcji i poleceń nauczyciela formułowanych w języku niemieckim.

2. MÓWIENIE

Sprawność ta jest rozwijana w ramach następujących obszarów:

- rozmowa na podstawie ilustracji, zdjęcia;
- opisywanie osób, miejsca;
- streszczanie tekstów;
- odgrywanie ról, symulacje;
- przeprowadzenie wywiadu;
- dyskusja;
- dialog na podstawie wzorcowego dialogu w podręczniku;
- odpowiadanie na pytania do sytuacji lub tekstu;
- zadawanie pytań do sytuacji lub tekstu.

KRYTERIA OCENY MÓWIENIA

Ocena celująca

Uczeń

- spełnia wszystkie kryteria na przewidziane ocenę bardzo dobrą;
- tworzy wypowiedzi ustne, jakościowo wykraczające poza zakres programu nauczania, np. poza: zakres leksykalny, gramatyczny, płynność i oryginalność wypowiedzi, ciekawe ujęcie tematu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- zabiera głos w dyskusji i argumentuje własne poglądy dotyczące wykonywania zawodu;
- rozmawia na temat swoich pomysłów dotyczących wykonywania czynności zawodowych;
- swobodnie zdobywa informacje i udziela ich w typowych sytuacjach dnia codziennego, nie popełniając przy tym błędów językowych i gramatycznych;
- swobodnie wyraża swoje zdanie na dany temat, używając bogatego słownictwa i poprawnych struktur gramatycznych;
- potrafi bezbłędnie i płynnie opowiadać o sytuacjach określonych w programie nauczania;
- płynnie inicjuje, podtrzymuje i kończy prostą rozmowę;
- potrafi stosować środki leksykalne i gramatyczne adekwatne do sytuacji;
- jego wypowiedzi są całkowicie poprawne pod względem fonetycznym, bez błędów w wymowie i intonacji.

Ocena dobra

Uczeń:

- zdobycie informacji i udzielenie ich w typowych sytuacjach życia zawodowego; nieliczne błędy językowe nie zakłócają komunikacji;
- wyraża opinię na temat czynności zawodowych;
- przedstawia ofertę handlową w trakcie rozmów i negocjuje warunki;
- wyraża swoje zdanie na dany temat, używa dość bogatego słownictwa i poprawnych struktur gramatycznych;
- inicjuje, podtrzymuje i kończy prostą rozmowę, dotyczącą typowych sytuacji; nieliczne błędy językowe nie utrudniają komunikacji;
- prawie zawsze stosuje środki leksykalne i gramatyczne adekwatne do sytuacji, jego wypowiedzi są poprawne pod względem fonetycznym, bez istotnych błędów w wymowie i intonacji.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- proceedzi prostą rozmowę z przełożonym na temat różnych czynności zawodowych;
- proceedzi prostą rozmowę z uczestnikami procesu pracy;
- jego wypowiedzi zawierają błędy fonetyczne, które nie powodują jednak niezrozumienia wypowiedzi;
- błędy leksykalne i gramatyczne w nieznacznym stopniu utrudniają komunikację;
- potrafi w ograniczonym stopniu stosować środki leksykalne i gramatyczne adekwatne do

- sytuacji;
- potrafi wyrazić w prosty sposób swoje zdanie na dany temat, choć widoczne są błędy leksykalne i gramatyczne;
- potrafi formułować proste wypowiedzi;
- potrafi nawiązać rozmowę w prostej sytuacji komunikacyjnej, ma jednak problemy z jej utrzymaniem i zakończeniem.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- udziela podstawowych informacji dotyczących wykonywania czynności zawodowych;
- potrafi w ograniczonym stopniu zadawać pytania i udzielać odpowiedzi; ma przy tym znaczne problemy z ich trafnością, poprawnością gramatyczną, leksykalną i fonetyczną, jedynie ze znaczną pomocą nauczyciela wyraża w prosty sposób swoje zdanie na dany temat, popełniając przy tym liczne błędy językowe;
- potrafi formułować proste wypowiedzi zgodnie z programem nauczania;
- tylko częściowo potrafi nawiązać rozmowę w prostej sytuacji komunikacyjnej, ma problemy z jej utrzymaniem i zakończeniem;
- ma problemy z poprawnym reagowaniem w typowych sytuacjach komunikacyjnych;
- podczas formułowania wypowiedzi posługuje się schematami;
- ma znaczne problemy ze stosowaniem poznanych środków leksykalnych i gramatycznych adekwatnie do sytuacji;
- jego wypowiedzi zawierają liczne błędy fonetyczne, które często powodują niezrozumienie wypowiedzi;
- błędy leksykalne, gramatyczne i fonetyczne utrudniają komunikację.

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- nie potrafi zadawać pytań i udzielać odpowiedzi;
- nie potrafi wyrażać swoich myśli, odczuć, swojej opinii na dany temat z powodu zbyt ubożego zasobu leksykalno-gramatycznego;
- nie potrafi formułować najprostszych wypowiedzi obejmujących tematykę ujętą w programie nauczania;
- nie potrafi nawiązać, podtrzymać i zakończyć rozmowy w prostej sytuacji komunikacyjnej;
- nie potrafi właściwie zareagować w najprostszych sytuacjach komunikacyjnych, uwzględnionych w zakresie tematycznym;
- tworzy wypowiedź, która nie zawiera wymaganej liczby niezbędnych informacji;
- jego wypowiedzi zawierają znaczące błędy fonetyczne, leksykalne i gramatyczne, które uniemożliwiają zrozumienie wypowiedzi.

3. CZYTANIE ZE ZROZUMIENIEM.

Sprawność ta rozwijana jest za pomocą następujących form zadań:

- zadania wielokrotnego wyboru;
- zadania typu *prawda/fałsz, tak/nie*;
- odpowiedzi na pytania do tekstu;
- uzupełnianie fragmentów tekstu;
- uzupełnianie informacji na podstawie przeczytanego tekstu;
- dopasowanie ilustracji do tekstów;
- łączenie osoby z informacją;
- streszczenie treści przeczytanego tekstu;
- poprawianie błędnych informacji na podstawie tekstu czytanego.

KRYTERIA OCENY CZYTANIA ZE ZROZUMIENIEM

Ocena celująca

Uczeń:

- spełnia wszystkie kryteria przewidziane na ocenę bardzo dobrą;
- bez problemu rozumie na podstawie kontekstu sytuacyjnego oraz związków przyczynowo-skutkowych teksty użytkowe i informacyjne, nawet jeśli występują w nich struktury;
- gramatyczno-leksykalne, wykraczające poza program nauczania.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- czyta i interpretuje teksty służbowe;
- sprawnie znajduje potrzebne informacje szczegółowe w tekście.

Ocena dobra

Uczeń:

- czyta i analizuje obcojęzyczne portale poświęcone tematyce nauczanego zawodu;
- czyta obcojęzyczną dokumentację techniczną;
- potrafi znaleźć większość potrzebnych informacji szczegółowych w tekście.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- czyta ze zrozumieniem polecenia pisemne dotyczące wykonywania czynności zawodowych;
- czyta ze zrozumieniem obcojęzyczną korespondencję, wyszukując w niej najważniejsze informacje;
- rozumie ogólnie dużą część prostych tekstów;
- znajduje część potrzebnych informacji szczegółowych w tekście.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- rozumie proste teksty związane z wykonywaniem zawodu z literatury fachowej lub ze stron internetowych;
- rozumie nieliczne proste teksty;
- potrafi odnaleźć w tekście nieliczne informacje.

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- nie rozumie prostych tekstów;
- nie potrafi odnaleźć w tekście potrzebnych informacji szczegółowych.

4. PISANIE.

Sprawność ta jest ćwiczona poprzez stosowanie następujących ćwiczeń:

- tworzenie opisów;
- pisanie listów, e-maili;
- uzupełnianie luk w zdaniach i tekstach;
- uzupełnianie elementów dialogu;
- pisemne udzielenie odpowiedzi na pytanie;
- opisywanie narzędzi, miejsc pracy, procesów;
- pisanie tekstu równoległego w oparciu o wzór;
- pisanie tekstu na podstawie podanego planu lub notatek.

KRYTERIA OCENY SPRAWNOŚCI PISANIA

Ocena celująca

Uczeń:

- spełnia wszystkie kryteria przewidziane na ocenę bardzo dobrą;
- tworzy wypowiedzi pisemne, jakościowo wykraczające poza program nauczania, np. poza zakres leksykalny, gramatyczny, płynność i oryginalność wypowiedzi, ciekawe ujęcie tematu.

Ocena bardzo dobra

Uczeń:

- redaguje w języku obcym korespondencję mailową;
- redaguje dokumenty związane z wykonywaniem czynności zawodowych;
- bez trudu tworzy wypowiedzi pisemne przewidziane w programie nauczania, stosując urozmaicone słownictwo i struktury gramatyczne właściwe dla danej wypowiedzi;
- potrafi przedstawiać rozbudowane dialogi w formie pisemnej;
- w sposób wyczerpujący przekazuje informacje w formie pisemnej;
- tworzy bezbłędne wypowiedzi pisemne.

Ocena dobra

Uczeń:

- redaguje notatkę w języku obcym na temat wysłuchanego tekstu;
- tłumaczy obcojęzyczne teksty poświęcone tematyce zawodowej;
- tworzy wypowiedzi pisemne przewidziane w zakresie tematycznym, stosując dość urozmaicone słownictwo i struktury gramatyczne właściwe dla danej wypowiedzi
- potrafi konstruować dialogi w formie pisemnej;
- w sposób wyczerpujący przekazuje informacje w formie pisemnej;
- tworzy wypowiedzi z niewielką liczbą błędów, jednak nie ma to wpływu na obniżenie jakości wypowiedzi pisemnej.

Ocena dostateczna

Uczeń:

- sporządza krótką notatkę na temat wysłuchanego tekstu;
- przygotowuje dokumenty związane z pracą zawodową według podanych wzorów;
- pisze anons w sprawie zatrudnienia o pracę;
- tworzy proste wypowiedzi pisemne przewidziane w zakresie tematycznym, stosując proste słownictwo i struktury gramatyczne właściwe dla danej wypowiedzi;
- potrafi konstruować dialogi w formie pisemnej, ale charakteryzują się one częściowym brakiem spójności;
- w sposób niepełny i nieprecyzyjny przekazuje informacje w formie pisemnej;
- tworzy wypowiedzi ze znacznymi ilościami błędów leksykalnych, ortograficznych i gramatycznych, które powodują częściowe zakłócenie komunikacji i wynikają z niewystarczającego opanowania materiału.

Ocena dopuszczająca

Uczeń:

- opisuje prostym językiem wykonywane czynności zawodowe;
- pisze listę np. surowców potrzebnych do sporządzenia posiłku;
- ma znaczące trudności w dostrzeganiu różnic między fonetyczną a graficzną formą wyrazu oraz bezbłędnym zapisywaniu poznanych słów i wyrażeń;
- ma znaczne problemy z tworzeniem spójnych wypowiedzi pisemnych; stosuje przy tym ubogie słownictwo i struktury gramatyczne;
- ma problem z konstrukcją logicznych dialogów w formie pisemnej;
- nie przekazuje informacji w formie pisemnej w sposób wyczerpujący;
- tworzy wypowiedzi ze znaczną liczbą błędów, co utrudnia przekazanie informacji.

Ocena niedostateczna

Uczeń:

- z powodu bardzo ograniczonej znajomości słownictwa i struktur leksykalno-gramatycznych, nie potrafi tworzyć prostych wypowiedzi pisemnych;
- próbuje w sposób odtwórczy tworzyć wypowiedzi pisemne, jednak jego wypowiedź nie zawiera informacji niezbędnych do przekazania wymaganych treści;
- nie umie budować poprawnych zdań;
- posiada niewystarczający zasób słownictwa do przekazania informacji w tekście pisanym;
- nieodpowiednio dobiera słownictwo;
- robi liczne, rażące błędy ortograficzne, gramatyczne i leksykalne.

Bezpieczeństwo i higiena pracy

1. Formy sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów:

- k) Kartkówka – obejmuje materiał z trzech ostatnich lekcji i nie wymaga wcześniejszego zapowiadania.
- l) Sprawdzian – odpowiedź pisemna lub sprawdzian umiejętności praktycznych z określonej wcześniej partii materiału lub działu, zapowiadany z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem.

- m) Odpowiedź ustna – obejmuje znajomość materiału z trzech ostatnich lekcji; w przypadku lekcji powtórzeniowych – z całego działu. Odpowiedź oceniana jest pod względem rzeczowości, prezentowania wypowiedzi i posługiwania się językiem przedmiotu, stosowania odpowiedniej argumentacji podczas dyskusji. Wskazane jest, aby odpowiedź ucznia była połączona z wykonywaniem innych czynności, np. analizą materiałów źródłowych (rysunków, schematów, wykresów, diagramów, itp.).
- n) Ocena pracy wykonanej przez ucznia
- o) Udział w konkursach
- p) Aktywność na lekcji – uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą, gdy zgromadzi pięć plusów, gdy uzyska ich mniej, na końcu semestru zostają one zamienione na ocenę dobrą lub dostateczną.
- q) Prace dodatkowe – schematy, plansze, wykresy, rysunki, krzyżówki, diagramy
- r) Za braki zeszytu, zadań domowych nie zgłoszonych nauczycielowi uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.

W przypadku sprawdzianów pisemnych lub kartkówek przyjmuje się skalę punktową przeliczoną na oceny cyfrowe wg kryteriów:

Ocena	Procentowy udział punktów
niedostateczny	0-30%
dopuszczający	31-50%
dostateczny	51-70%
dobry	71-85%
bardzo dobry	86-100%

Ocenę celującą uczeń uzyskuje w przypadku, gdy osiągnie 100% punktów i rozwiąże zadanie dodatkowe.

2. Formy poprawy oceny, wystawienie oceny za I półrocze i na koniec roku szkolnego:

- a) Nauczyciel oddaje sprawdzone prace pisemne w terminie dwóch tygodni
- b) Uczeń ma możliwość jednorazowej poprawy oceny niedostatecznej ze sprawdzianu w formie i terminie ustalonym z nauczycielem
- c) Do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio ze sprawdzianu wpisuje się ocenę poprawioną
- d) Wystawienie oceny za I półrocze i na koniec roku szkolnego dokonywane jest na podstawie ocen cząstkowych, przy czym większą wagę mają oceny ze sprawdzianów, w drugiej kolejności są odpowiedzi ustne i kartkówki. Pozostałe oceny są wspomagające

3. Sposoby informowania uczniów

Na pierwszej lekcji uczniowie są zapoznawani z wymaganiami edukacyjnymi na poszczególne oceny. Wszystkie oceny oparte o opracowane kryteria są jawne zarówno dla ucznia jak i jego rodziców. Sprawdziany są przechowywane w szkole do końca danego roku szkolnego.

4. Sposoby informowania rodziców

O ocenach cząstkowych informuje się rodziców na zebraniach rodzicielskich lub w czasie indywidualnych spotkań z rodzicami, udostępniając zestawienie ocen. Do 25 maja nauczyciel informuje ucznia (i za jego pośrednictwem rodziców) o przewidywanej dla niego ocenie klasyfikacyjnej.

5. Kryteria dla danej oceny:

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował wiadomości i umiejętności wymaganych na ocenę dopuszczającą

Na ocenę dopuszczającą uczeń powinien:

- częściowo rozumieć polecenia i instrukcje;
- zapamiętać wiadomości konieczne do elementarnej orientacji w treściach danego działu tematycznego i z pomocą nauczyciela je odtwarzać;
- poprawnie rozpoznawać, nazywać i klasyfikować poznane pojęcia, zjawiska, urządzenia itp.;
- wykonywać samodzielnie lub z pomocą nauczyciela proste ćwiczenia i polecenia;
- współpracować w zespole przy wykonywaniu zadań praktycznych;

- znać nazwy i przykłady pojęć i zjawisk związanych z BHP i ochroną środowiska;
- intuicyjnie rozumieć pojęcia i zjawiska fizyczne;
- znać treść podstawowych przepisów norm i praw dotyczących BHP;
- ze sprawdzianów testowych otrzymywać 30-50% punktów możliwych do uzyskania;

Na **ocenę dostateczną** uczeń powinien:

- rozumieć polecenia i instrukcje;
- Zapamiętać podstawowe wiadomości dla danego działu tematycznego i samodzielnie je prezentować;
- rozumieć omawiane zagadnienia;
- dokonywać selekcji i porównania poznanych zjawisk;
- znać podstawowe procedury zachowań i regulaminy oraz umieć je samodzielnie lub z pomocą nauczyciela zastosować;
- samodzielnie i poprawnie wykonywać proste ćwiczenia i zadania praktyczne;
- samodzielnie zastosować zdobytą wiedzę w praktyce;
- aktywnie uczestniczyć w pracach i zadaniach zespołowych;
- znać i rozumieć podstawowe pojęcia i zjawiska fizyczne związane z BHP;
- znać terminologię, i podstawowe akty prawne;
- znać i rozumieć treść podstawowych praw, norm i przepisów;
- znać wymogi podstawowych przepisów BHP;
- ze sprawdzianów testowych otrzymać 51-70% punktów możliwych do uzyskania;

Na **ocenę dobrą** uczeń powinien:

- rozumieć polecenia i instrukcje;
- znać omawianą na zajęciach problematykę na poziomie rozszerzonym oraz w sposób logiczny i spójny ją prezentować;
- rozumieć omawiane treści i umieć wyjaśnić je innym;
- uogólniać i formułować wnioski;
- aktywnie uczestniczyć w zajęciach lekcyjnych;
- poprawnie i sprawnie wykonywać ćwiczenia praktyczne i inne zadania;
- samodzielnie i poprawnie zastosować zdobytą wiedzę w praktyce;
- wykazywać zainteresowanie omawianą na zajęciach problematyką;
- znać i rozumieć pojęcia i zjawiska fizyczne związane z BHP;
- znać terminologię i podstawowe akty prawne;
- znać i rozumieć treść praw i przepisów;
- znać jednostki wielkości fizycznych oraz ich przeliczniki, stosowane w BHP i ochronie środowiska;
- znać sposoby pomiaru wielkości fizycznych i obsługę sprzętu potrzebnego do ich zmierzenia;
- ze sprawdzianów testowych otrzymać 71-85% punktów możliwych do uzyskania;

Na ocenę **bardzo dobrą** uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę dobrą i ponadto:

- mieć bogate wiadomości na poziomie treści dopełniających;
- umieć samodzielnie poszukiwać informacji w różnych źródłach oraz je selekcjonować;
- właściwie interpretować nowe sytuacje i zjawiska, w sposób twórczy rozwiązywać problemy;
- kierować pracą zespołu rówieśników;
- znać i rozumieć pojęcia i zjawiska fizyczne związane z BHP;
- znać opis jakościowy przebiegu obserwowanego zjawiska z zastosowaniem terminologii naukowej;
- ze sprawdzianów testowych otrzymać 86-100% punktów możliwych do uzyskania;
- uczestniczyć w konkursach i zawodach właściwych dla przedmiotu i uzyskiwać wyróżniające wyniki na poziomie szkolnym;

Na **ocenę celującą** uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę bardzo dobrą i ponadto:

- wykazywać szczególne zainteresowanie przedmiotem;
- uczestniczyć w konkursach i zawodach właściwych dla przedmiotu i uzyskiwać wyróżniające wyniki, godnie reprezentując szkołę;

- podejmować się wykonania zadań dodatkowych (indywidualnie lub w zespole), znacznie wykraczających poza podstawę programową
- z prac pisemnych ocenę celującą uczeń uzyskuje w przypadku, gdy osiągnie 100% punktów i rozwiąże zadanie dodatkowe.

Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej

Założenia ogólne

- Ocenia się osiągnięcia ucznia – wiedzę, umiejętności i postawy, np. aktywność, kreatywność oraz terminowość jakości i szybkość realizacji zadań.
- W każdym półroczu uczeń może zgłosić dwa nieprzygotowanie do zajęć.
- Prowadzenie zeszytu przedmiotowego jest obowiązkowe i może być przedmiotem oceniania.

Przedmiotem oceny ucznia są:

- suma posiadanych wiadomości i umiejętności oraz gotowość do ich zaprezentowania,
- różne przejawy aktywności intelektualnej, w tym rozumienie tekstów i instrukcji, uczestniczenie w dyskusjach, praca indywidualna i w zespole, sprawne wykonywanie ćwiczeń praktycznych i innych powierzonych zadań,
- umiejętność gromadzenia informacji z różnych źródeł, w tym z Internetu i oprogramowania komputerowego,
- umiejętności komunikacyjne (w mowie i w piśmie), w tym wykorzystanie technologii informacyjnych.

Oceny bieżące, według skali obowiązującej w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania

uczeń otrzymuje za:

- wypowiedzi ustne – na określony temat, referaty, udział w dyskusji,
- kartkówki 10-15 minutowe maksymalnie z trzech ostatnich lekcji (tematów), bez zapowiedzi,
- sprawdziany różnego typu (np. testy sprawdziany, umiejętności praktyczne), zapowiadane i oddawane zgodnie z terminami przewidzianymi w WSO.
- prace domowe (pisemne i ustne, strony WWW, foldery plakaty, plansze, makiety itp.,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń,
- aktywny udział w zajęciach, w tym również pozalekcyjnych (konkursy, sesje popularnonaukowe, debaty, projekty itp.),
- aktywność na lekcji oceniana w formie „+” za trzy „+” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą,

Oceniane na podstawie skali:

- 86% - 100% - bardzo dobry
- 71% - 85% - dobry
- 51% - 70% - dostateczny
- 31% - 50% - dopuszczający
- 0% - 30 – niedostateczny

WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY SZKOLNE:

OCENA :niedostateczny

uczeń nie opanował wymagań w zakresie oceny dopuszczającej :

- nie rozumie poleceń nauczyciela,
- nie potrafi z pomocą nauczyciela rozpoznawać, nazywać i klasyfikować poznane pojęcia, procesy , zjawiska, dokumenty,
- nie umie samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela wykonywać prostych ćwiczeń lub poleceń, nie współpracuje w zespole przy wykonaniu zadań,
- nie prowadzi zeszytu przedmiotowego.

OCENA : dopuszczający

Uczeń potrafi:

- Zdefiniować pojęcie: potrzeba ludzka
- Wyjaśnić pojęcie działalności gospodarczej
- Zdefiniować praca, kapitał, ziemia, przedsiębiorczość.
- Wymienić rodzaje dóbr.
- Wymienić rodzaje usług.
- Zdefiniować: proces gospodarczy, produkcja, konsumpcja, działalność podmiotu gospodarczego
- Wymienić rodzaje rynku .
- Zdefiniować popyt, konkurencja, konflikt.
- Zdefiniować podaż, wielkość podaży.
- Wymienić czynniki wpływające na wielkość podaży.
- Określić prawo popytu i krzywą podaży.
- Zdefiniować p. mechanizmu rynkowego.
- Wyjaśnić pojęcie równowagi rynkowej.
- Wyjaśnić pojęcie: przedsiębiorca
- Wymienić dodatkowe dokumenty potrzebne do prowadzenia działalności gospodarczej
- Wymienić instytucje do których należy się zgłosić aby rozpocząć działalność gospodarczą
- Wyjaśnić pojęcie spółki cywilnej
- Wyjaśnić pojęcie spółki handlowej
- Wyjaśnić pojęcie spółki kapitałowej
- Wymienić cechy prowadzenia działalności.
- Uzasadnić potrzebę zbadania rynku.
- Zdefiniować polityka kadrowa.
- Określić istotę doboru pracowników.
- Wyjaśnić pojęcie etyka zawodowa.
- Wyjaśnić pojęcie rachunkowości
- Wymienić podstawowe zasady rachunkowości
- Wyjaśnić definicję płynności finansowej
- Wyjaśnić pojęcia: środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych, należności długoterminowych i inwestycji długoterminowych
- Wymienić cechy środków trwałych
- Wymienić cechy aktywów obrotowych
- Wyjaśnić pojęcie bilansu

OCENA : dostateczny

Uczeń potrafi:

- Określić mechanizm powstawania nowych potrzeb
- Wymienić czynniki wpływające na zachowania nabywcze konsumentów.
- Wymienić czynniki wpływające na wielkość popytu
- Określić prawo popytu i krzywą popytu.
- Wymienić czynniki wpływające na wielkość podaży.
- Określić prawo popytu i krzywą podaży.
- Wyjaśnić wzajemne zależności pomiędzy popytem, podażą i ceną.
- Określić: punkt równowagi rynkowej, cenę równowagi rynkowej.
- Określić cechy różniące gospodarkę planowaną od rynkowej.
- Określić działalność gospodarczą w warunkach gospodarki rynkowej.
- Określić rodzaje przedsiębiorców.
- Określić czynniki decydujące o wyborze działalności gospodarczej.
- Scharakteryzować proces badania rynku.
- Określić krzywą podaży i popytu pracy

- Wskazać główne zadania polityki kadrowej
- Wymenić metody doboru pracowników
- Wymenić czynniki kształtujące poziom wydajności pracy.
- Wymenić funkcje jakie spełnia płaca w życiu człowieka
- Wymenić elementy systemu płac.
- Określić zasady etycznego postępowania w różnych sytuacjach zawodowych.
- Wyjaśnić następujące pojęcia: zapasy, należności krótkoterminowe, inwestycje krótkoterminowe oraz rozliczenia międzyokresowe krótko-terminowe
- Omówić strukturę majątku podmiotu gospodarczego oraz źródła finansowania majątku

OCENA : dobry

Uczeń potrafi:

- Wskazać czynniki które sprzyjają prowadzeniu działalności gospodarczej
- Przyporządkować dobra produkcyjne i konsumpcyjne
- Przyporządkować poszczególne czynności do określonego rodzaju usług.
- Scharakteryzować zachowania nabywcze konsumentów..
- Określić funkcje popytu na rynku
- Określić funkcje podaży na rynku
- Wykreślić graficznie równowagę rynkową.
- Określić znaczenie elastyczności dla funkcjonowania gospodarki rynkowej..
- Określić wpływ bezrobocia i inflacji na wzrost gospodarczy.
- Zanalizować rolę Państwa w walce z bezrobociem
- Wymenić mocne strony samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej
- Scharakteryzować dokumenty jakie należy mieć aby prowadzić działalność gospodarczą
- Scharakteryzować spółkę cywilną
- Scharakteryzować spółkę handlową
- Scharakteryzować spółkę kapitałową
- Scharakteryzować fundacje i stowarzyszenia
- Ocenić rynek pracy w Polsce.
- Ocenić rynek pracy krajów europejskich
- Zanalizować dobrą i złą politykę kadrową przedsiębiorstwa.
- Obliczyć stawki płac w zależności od grupy zaszerogowania.
- Określić zastosowanie poszczególnych form płacy.
- Określić, które zasady są najważniejsze z punktu widzenia funkcjonowania podmiotu gospodarczego

OCENA : bardzo dobry

Uczeń potrafi:

- Wskazać związek pomiędzy stopniem zaspokojenia potrzeb a aktywnością gospodarczą
- Zanalizować zachowania osobowe, psychologiczne, społeczne.
- Zanalizować warunki zaistnienia wymiany rynkowej
- Zanalizować graficznie mechanizm rynkowy na rynku.
- Zanalizować przepisy prawa wg których można prowadzić działalność.
- Przeprowadzić symulację wyboru dowolnej działalności
- Przeprowadzić symulację wyboru miejsca dla dowolnej działalności.
- Zanalizować rynek jako ocenę szansy i ryzyka podejmowanej i prowadzonej działalności gospodarczej
- Zanalizować dobrą i złą politykę kadrową przedsiębiorstwa.
- Zaplanować zasady etyki wybranego przez siebie zawodu.
- Dokonać analizy polskiego prawa bilansowego
- Dokonać analizy działań marketingowych.

OCENA: celujący

Na ocenę celującą uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę bardzo dobrą i ponadto:

- wykazywać szczególne zainteresowanie przedmiotem oraz literaturą popularnonaukową i specjalistyczną zgodną z omawianą na zajęciach tematyką,
- uczestniczyć w konkursach i olimpiadach właściwych dla przedmiotu i uzyskiwać wyróżniające wyniki, godnie reprezentując szkołę,
- podejmować się wykonania zadań dodatkowych (indywidualnie lub w zespole), znacznie wykraczających poza podstawę programową.

Obsługa gości w obiekcie świadczącym usługi hotelowe

Wymagania konieczne

Ocena – dopuszczający

Uczeń potrafi:

- Przedstawić pojęcia, funkcje i rodzaje jednostek mieszkalnych
- Rozróżniać wymagania kategoryzacyjne dotyczące części mieszkalnej obiektu
- Przedstawić wyposażenie podstawowe i uzupełniające jednostek mieszkalnych
- Przedstawić pomieszczenia ogólnodostępne w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie
- Przedstawić strukturę organizacyjną i zadania działu służby pięter
- Określić obowiązki pracowników
- Rozróżniać rodzaje i techniki sprzątania jednostek mieszkalnych
- Rozróżniać sprzęt i środki utrzymania czystości w obiekcie
- Przedstawić zasady racjonalnego żywienia
- Rozróżniać rodzaje zakładów gastronomicznych w hotelarstwie
- Określić zakres usług gastronomicznych
- Rozróżniać rodzaje i elementy składowe śniadań w usługach hotelarskich
- Rozróżniać metody i techniki przygotowania śniadań hotelowych
- Rozróżniać rodzaje nakryć oraz białizny stołowej
- Rozróżniać naczynia, sztucce do podawania śniadań

Wymagania podstawowe

Ocena - dostateczny

Uczeń spełnia wymagania konieczne, a ponadto potrafi:

- Określić systemy pracy pracowników działu służby pięter
- Przedstawić podział usług hotelarskich dodatkowych
- Rozróżniać usługi uzupełniające, fakultatywne, towarzyszące
- Określić zakres usług dodatkowych w obiektach hotelarskich
- Scharakteryzować współpracę działu służby pięter z innymi komórkami obiektu

Wymagania rozszerzające

Ocena – dobry

Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a ponadto potrafi:

- Stosować przepisy prawa dotyczące rzeczy gościa oraz mienia obiektu
- Postępować z rzeczami znalezionymi oraz pozostawionymi przez gości
- Scharakteryzować usługi dodatkowe w ruchomej bazie noclegowej
- Określić ofertę usług dodatkowych

Wymagania dopełniające

Ocena – bardzo dobry

Uczeń spełnia wymagania rozszerzające, a ponadto potrafi:

- Określić zasady i formy przyjmowania zamówień usług dodatkowych
- Scharakteryzować wyposażenie jednostek mieszkalnych dla gościa specjalnego: niepełnosprawnego, VIP, CIP

Wymagania ponadprogramowe

Ocena – celujący

Uczeń spełnia wymagania dopełniające, także niektóre z niżej wymienionych

- Posiada wiedzę i umiejętności wykraczające poza wymagania programowe
- Samodzielnie interpretuje materiały pozwalające na pełniejsze poznanie przedmiotu
- Dokonuje syntezy posiadanej wiedzy

Kompetencje personalne i społeczne

I. CELE OCENIANIA:

1. Wspieranie uczniów poprzez diagnozowanie ich osiągnięć w odniesieniu do wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej i programie nauczania.
2. Dostarczanie uczniom, rodzicom oraz nauczającemu informacji o postępach w uczeniu się, jak też o problemach związanych z przyswajaniem wiedzy, nabywaniem umiejętności i kształtowaniem postaw.
3. Uzyskanie informacji zwrotnej dla nauczyciela w celu doskonalenia jakości pracy edukacyjnej.

II. OCENIANIE-ZASADY OGÓLNE:

- Nauczyciel na początku każdego roku szkolnego informuje uczniów o wymaganiach edukacyjnych wynikających z realizowanego przez siebie programu nauczania..
- Nauczyciel informuje uczniów i rodziców o sposobach sprawdzania osiągnięć edukacyjnych uczniów.
- Oceny są jawne – zarówno dla ucznia jak i jego rodziców.
- Sprawdzone i ocenione prace kontrolne uczeń (jak i jego rodzic – w razie życzenia) otrzymuje do wglądu na zasadach określonych przez nauczyciela.
- Oceny klasyfikacyjne ustala się w terminach i skali określonej w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania.
- Na ocenę semestralną i roczną z przedmiotu kompetencje personalne i społeczne składa się wiedza merytoryczna, posługiwanie się terminologią właściwą przedmiotowi, umiejętność uzasadniania, argumentowania, sposób rozwiązywania problemów, kreatywność, umiejętność komunikowania, jasność, precyzyjność wypowiedzi i wykorzystywania wiedzy w nowych sytuacjach poznawczych.

III. ZASADY OCENIANIA BIEŻĄCEGO:

- formy sprawdzania wiadomości ucznia : kartkówki, sprawdziany pisemne, testy, wypowiedzi ustne uczniów, prace domowe, aktywność na lekcji,
- sprawdziany oraz testy zapowiadane są z co najmniej tygodniowym wyprzedzeniem i są obowiązkowe dla każdego ucznia;
- uczeń nieobecny na sprawdzianie lub teście z przyczyn usprawiedliwionych powinien go napisać w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły; termin ustala nauczyciel z uczniem, a w przypadku jego niedotrzymania uczeń powinien napisać zaległą pracę na wezwanie nauczyciela; odmowa napisania pracy lub nieobecność nieusprawiedliwiona na sprawdzianie lub teście obowiązkowym jest podstawą do wstawienia częściowej oceny niedostatecznej;
- uczeń może jeden raz poprawiać ocenę z pracy obowiązkowej; poprawa powinna się odbyć w ciągu dwóch tygodni od dnia otrzymania sprawdzonej pracy;
- kartkówki obejmują materiał z trzech ostatnich tematów i nie muszą być zapowiadane; ocen z kartkówek nie poprawia się;
- za aktywność na lekcjach uczeń otrzymuje plusy, za trzy plusy uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobry;
- brak notatek podawanych przez nauczyciela do zeszytu przedmiotowego może być podstawą do wstawienia częściowej oceny niedostatecznej;
- w ciągu każdego semestru uczeń może jeden raz zgłosić nieprzygotowanie do lekcji (nieopanowane wiadomości, brak zadania domowego) bez konsekwencji otrzymania oceny niedostatecznej, za wyjątkiem lekcji, na które zapowiedziane są obowiązkowe prace pisemne;
- ocenę śródroczną i końcoworoczną ustala się na podstawie ocen częściowych, zachowując ich hierarchię (najwyższą wagę przypisuje się ocenom z prac pisemnych obejmujących szerszy zakres materiału);
- prace dodatkowe, udział w konkursach i olimpiadach może mieć tylko korzystny wpływ na ocenę końcową ucznia;

- śródroczna ocena niedostateczna powinna być poprawiona przez ucznia najpóźniej do końca marca, w formie uzgodnionej z nauczycielem;
- końcoworoczna ocena niedostateczna może być zmieniona jedynie w wyniku egzaminu poprawkowego.

IV. WYMAGANIA EDUKACYJNE-OGÓLNE

Celujący:

- uczeń opanował wiedzę i umiejętności w zakresie znacznie wykraczającym ponad program nauczania,
- wypowiedzi ustne i pisemne ucznia wskazują na szczególne zainteresowanie przedmiotem oraz zawierają oryginalne przemyślenia i własną ocenę i spełniają kryteria oceny bardzo dobrej.
- umie komunikatywnie prezentować i uzasadniać własne stanowisko,
- wykorzystuje dodatkowe źródła informacji np. media,
- umie powoływać się na źródła, interpretować różnego typu źródła,
- umie dokonać szczegółowej analizy i oceny poszczególnych faktów, zjawisk,
- umie posługiwać się związkami przyczynowo-skutkowymi,
- umie wyciągać wnioski cząstkowe i ogólne,
- umie wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin życia,
- bierze nie tylko aktywny udział w lekcjach, ale w konkursach i olimpiadach.

Bardzo dobry:

- uczeń zna podstawowe i rozszerzające treści programowe,
- umie posługiwać się związkami przyczynowo-skutkowymi,
- umie wyciągać wnioski cząstkowe i ogólne,
- umie formułować własne sądy i wnioski,
- umie korzystać ze wszystkich źródeł dostępnych i wskazanych przez nauczyciela,
- umie wykorzystywać wiedzę z różnych dziedzin życia,
- bierze aktywny udział w lekcjach.

Dobry:

- uczeń zna podstawowe i rozszerzające treści programowe,
- poprawnie dostrzega związki przyczynowo-skutkowe,
- poprawnie posługuje się terminologią przedmiotu,
- rozumie polecenia, omawiane treści i umie je wyjaśnić innym,
- umiejętnie uzasadnia wnioski, oceny, sądy- często odtwórczo, zajmować stanowisko w
- w kwestiach spornych i broni swoich poglądów na forum klasy,
- umie analizować treści z różnych źródeł i na tej podstawie konstruować wnioski, oceny, sądy,
- umie samodzielnie redagować notatki w różnych formach,
- umie poprawnie wykorzystywać zdobytą wiedzę w praktyce,
- wykazuje się aktywnością podczas lekcji,

Dostateczny:

- uczeń zna podstawowe wiadomości w ramach programu,
- w ograniczony sposób podejmuje próby oceny i porównań postaci i zjawisk,
- zna najważniejszą terminologię przedmiotu,
- umie dokonać selekcji informacji zawartych w tekście źródłowym i wyodrębnić fakty, przyczyny i skutki,
- umie korzystać z podstawowych źródeł informacji,
- bierny udział w lekcji.
- poprawnie wykonuje tylko typowe zadania.
- z przeprowadzonych form pomiaru dydaktycznego otrzymuje oceny dostateczne,
- systematycznie prowadzi zeszyt przedmiotowy,

Dopuszczający:

- w wiadomościach ucznia w stosunku do materiału przewidzianego w programie nauczania występują luki , z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie pracować i uczestniczyć w zajęciach,

- przy pomocy nauczyciela potrafi jednak wykonać polecenia wymagające zastosowania przewidzianych w programie umiejętności,
- w obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość nielicznych zagadnień,
- wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana i niepełna,
- prowadzi zeszyt przedmiotowy, ale często z brakami,
- wykonuje podstawowe polecenia z zakresu pracy domowej, ale często niestarannie,
- przejawia niewielką aktywność na zajęciach lekcyjnych,

Niedostateczny

- nie opanował wiadomości i nie posiada umiejętności określonych programem nauczania koniecznych do dalszego kształcenia,
- nie zna podstawowych pojęć z przedmiotu,
- wykazuje lekceważący stosunek do przedmiotu; nie prowadzi zeszytu przedmiotowego,
- nie wykonuje zadań podczas lekcji oraz w domu

Organizacja pracy małych zespołów

I. Cele oceniania.

1. Wspieranie uczniów poprzez diagnozowanie ich osiągnięć w odniesieniu do wymagań edukacyjnych zawartych w podstawie programowej i programie nauczania.
2. Dostarczanie uczniom, rodzicom oraz nauczającemu informacji o postępach w uczeniu się, jak też o problemach związanych z przyswajaniem wiedzy, nabywaniem umiejętności i kształtowaniem postaw.
3. Uzyskanie informacji zwrotnej dla nauczyciela w celu doskonalenia jakości pracy edukacyjnej.

II. Zasady oceniania

1. Uczeń jest oceniany za realizację zadań edukacyjnych określonych i podanych przez nauczyciela na początku roku szkolnego.
2. Oceniana jest aktywność przy pomocy plusów (+), trzy plusy oceną bardzo dobrą.
3. Ocenie podlegają wiadomości, umiejętności oraz następujące postawy: aktywność, kreatywność, umiejętność pracy w grupie oraz samokontroli.
4. Uczeń ma obowiązek indywidualnie prowadzić zeszyt przedmiotowy.
5. Z wszystkich działań programowych, przeprowadzane są sprawdziany wiedzy w formie pisemnej.
6. Uczeń ma prawo do poprawy oceny ze sprawdzianu po wcześniejszym zgłoszeniu tego zamiaru nauczycielowi i po uzgodnieniu terminu.
7. Kartkówki oraz odpowiedzi ustne obejmują zakres materiału z trzech ostatnich lekcji .
8. Ocena semestralna śródroczna wystawiana jest w oparciu o średnią ważoną ocen, przy czym waga oceny ze sprawdzianu wynosi 3, a z pozostałych form 1. Ocena końcowa wystawiana jest w oparciu o ocenę pracy w pierwszym jak i w drugim semestrze.
11. W przypadku nieobecności na ponad 50% zajęć uczeń może nie być klasyfikowany
12. W przypadku niebezpieczeństwa otrzymania przez ucznia oceny niedostatecznej semestralnej i końcowej, nauczyciel powiadamia o tym fakcie ucznia oraz wychowawcę klasy na miesiąc przed wystawieniem oceny.

III. Przedmiotem oceny są:

1. wiedza przyswojona, ,
3. aktywność na lekcjach, praca w grupach,
4. prezentacja wyników pracy indywidualnej jak i grupy,
5. wkład pracy i zaangażowanie,
6. wykonanie i prezentacja projektu,
7. wykonanie innych prac zleconych takich jak: obowiązkowe i nieobowiązkowe prace domowe w formie referatów, sprawozdań lub też innych form prezentacji.

IV. Formy sprawdzania i oceny wiedzy oraz umiejętności:

1. Odpowiedzi ustne.
2. Formy pisemne: kartkówki, sprawdziany, prace domowe, projekt.

V. Wymagania edukacyjne:

Ocena niedostateczna:

Uczeń nie opanował wiedzy i umiejętności w stopniu koniecznym. Nie rozumie podstawowych wiadomości, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii z zakresu organizacji pracy małych zespołów. Nie opanował najważniejszych pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne informacje dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i hierarchii ważności. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami i, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Poważną trudnością sprawia mu analiza tekstu źródłowego i udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej.

Ocena dopuszczająca :

Uczeń ma poważne braki w wiedzy i umiejętnościach przedmiotowych, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia.. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana. Dodatkowo uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności. Zna takie pojęcia jak: kierowanie ,grupa ,konflikt ,asertywność. decyzje indywidualne i grupowe.

Przy pomocy nauczyciel uczeń:

- wymienia zasady i funkcje pracy zespołowej ,
- określa role grupowe,
- wymienia style kierowania,
- określa zasady efektywnego porozumiewania,
- potrafi wymienić bariery decyzyjne,

Ocena dostateczna:

Uczeń dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania. Opanował najważniejsze wiadomości i umiejętności, ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów.. W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami.. Posługuje się poprawnie terminologią przedmiotu. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe.

Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają w związku z tematem zadania. W zeszytcie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela.

Uczeń:

- wymienia zasady i funkcje pracy zespołowej,
- omawia cykl działania zorganizowanego,
- charakteryzuje style kierowania wymienia wady i zalety poszczególnych stylów kierowania,
- wie jak podejmować decyzje by były one efektywne,
- wymienia wady i zalety indywidualnego i grupowego podejmowania decyzji,
- wie jaką rolę pełni informacja,
- wymienia rodzaje konfliktów grupowych,
- zna strategie rozwiązywania konfliktów,
- podaje przykłady asertywnego zachowania,
- zna podstawowe zasady pracy przy pomocy projektu,

Ocena dobra:

Uczeń opanował wiadomości z zakresu nauczania w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami, z nielicznym błędami, prawidłowe wnioski cząstkowe i ogólne. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabyte umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji (literatura popularnonaukowa, Internet, prasa codzienna i inne). Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Uczeń:

- umie wymienić kryteria podziału i rodzaje grup społecznych,
- w ramach ćwiczeń potrafi uwzględnić cykl działania zorganizowanego,
- potrafi podejmować efektywne decyzje,
- dostosowuje styl kierowania do odpowiedniej grupy,
- zna zadania poszczególnych członków grupy,
- zna rozwiązania techniczne i organizacyjne wpływające na poprawę warunków i jakość pracy,

- wie w jaki sposób asertywność buduje właściwe relacje między ludźmi,

Ocena bardzo dobra:

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska.. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości społeczno - gospodarczej Polski i świata. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji. Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. opracowuje referaty, przygotowuje gazetki ściennie, opracowuje strony www). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe.

Uczeń:

- wie na czym polega współpraca i przywództwo w grupie i potrafi je zastosować w nowej sytuacji,
- wymienia warunki skutecznego kierowania i stosuje je w trakcie ćwiczeń,
- zna dynamikę rozwoju i sposób kierowania konfliktem,
- stosuje odpowiednie techniki negocjacyjne,
- zna podstawowe zasady pracy przy pomocy projektu i stosuje je przy wykonywaniu zadań,

Ocena celująca:

Uczeń posiada wiedzę wykraczającą wyraźnie poza podstawy programowe. Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania problemów , formułując własne sądy i opinie w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych ze źródeł pozapodręcznikowych.. Biegłe rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania. Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ściennie, artykuły, prezentacje multimedialne. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich sukcesy.

Podstawy kształcenia w zawodzie technik hotelarstwa

Założenia ogólne

- Ocenia się osiągnięcia ucznia – wiedzę, umiejętności i postawy, np. aktywność, kreatywność oraz terminowość jakość i szybkość realizacji zadań.
- W każdym półroczu uczeń może zgłosić 1 nieprzygotowanie do zajęć.
- Prowadzenie zeszytu przedmiotowego jest obowiązkowe i może być przedmiotem oceniania.
- Sprawdziany odbywają się zgodnie z rozkładem materiału i harmonogramem sprawdzianów.
- Jeżeli uczeń opuścił pracę klasową z przyczyn losowych, to powinien napisać ją w ciągu dwóch tygodni od dnia powrotu do szkoły.
- Uczeń jest zobowiązany poprawić ocenę niedostateczną z pracy klasowej w ciągu 2 tygodni od dnia oddania sprawdzonych prac.

- Za brak pracy domowej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną. Jeżeli jest wykonana błędnie uczeń nie otrzymuje oceny i dokonuje jej poprawy na następną lekcję.
- Uczeń może być niesklasyfikowany, jeżeli istnieje brak podstaw do ustalenia oceny klasyfikacyjnej z powodu nieobecności ucznia na zajęciach edukacyjnych, przekraczającej 50% czasu przeznaczanego na te zajęcia.
- W sytuacji gdy uczeń nie przestrzega regulaminu pracowni fryzjerskiej może otrzymać ocenę niedostateczną za jego nieznajomość (rubryka aktywność).
- Dla uczniów z dysfunkcjami potwierdzonymi (na piśmie) – dostosowanie poziomu wymagań

Oceny bieżące, według skali obowiązującej w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania uczzeń otrzymuje za:

- wypowiedzi ustne – na określony temat, referaty, udział w dyskusji,
- kartkówki 10-15 minutowe maksymalnie z trzech ostatnich lekcji (tematów), bez zapowiedzi,
- sprawdziany różnego typu (np. testy sprawdziany, umiejętności praktyczne), zapowiadane i oddawane zgodnie z terminami przewidzianymi w WSO.
- prace domowe (pisemne i ustne, strony WWW, foldery plakaty, plansze, makiety itp.,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego i zeszytu ćwiczeń,
- aktywny udział w zajęciach, w tym również pozalekcyjnych (konkursy, sesje popularnonaukowe, debaty, projekty itp.),
- aktywność na lekcji oceniana w formie „ +” za trzy „ +” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą,

Ocenę semestralną i roczną wystawia się na podstawie ocen cząstkowych, zgodnie z procedurą obowiązującą w WSO.

Wymagania na poszczególne oceny szkolne:

Ocena celująca:

Uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę bardzo dobrą i ponadto :

- a) posiada wiadomości wybiegające poza program nauczania
- b) potrafi logicznie myśleć i zawsze wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- c) zadania wykonuje w sposób nowatorski,

Ocena bardzo dobra:

Uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę dobrą i ponadto:

- a) ma opanowany cały materiał objęty programem nauczania
- b) jest bardzo aktywny na lekcjach
- c) posługuje się fachową terminologią hotelarską
- d) potrafi logicznie myśleć i wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- e) wykorzystuje wiadomości teoretyczne w trakcie wykonywania ćwiczeń praktycznych
- f) potrafi prawidłowo analizować rysunki, tabele itp.
- g) na zajęciach praktycznych potrafi pracować w grupie oraz kierować grupą

Ocena dobra:

Uczeń powinien:

- a) materiał przewidziany programem nauczania, ma opanowany w stopniu dobrym
- b) jest aktywny na lekcjach
- c) posługuje się fachową terminologią hotelarską

Ocena dostateczna:

Uczeń powinien:

- a) materiał przewidziany programem nauczania, ma opanowany w stopniu dostatecznym
- b) nie bierze aktywnego udziału na lekcjach
- c) ma trudności w posługiwaniu się fachową terminologią hotelarską
- d) czasami jest nieprzygotowany do ćwiczeń praktycznych
- f) podczas wykonywania zajęć indywidualnych wymaga dodatkowej opieki nauczyciela

Ocena dopuszczająca:

Uczeń powinien:

- a) w minimalnym stopniu opanował materiał objęty programem nauczania
- b) nie jest aktywny na lekcjach

- c) nie wyciąga właściwych wniosków z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- d) ma trudności w posługiwaniu się fachową terminologią hotelarską
- e) podczas wykonywania zajęć indywidualnych wymaga ciągłych wskazówek nauczyciela

Ocena niedostateczna:

Uczeń:

- a) nie opanował w stopniu minimalnym materiału objętego programem nauczania
- b) nie jest aktywny na lekcjach
- c) nie wyciąga wniosków z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- d) nie posługuje się fachową terminologią hotelarską

Temat lekcji	WYMAGANIA				
	Konieczne (dopuszczający)	Podstawowe (dostateczny)	Rozszerzone (dobry)	Dopełniające (bardzo dobry)	Wykraczające (celujący)
	Uczeń:				
Wiadomości wstępne z zakresu hotelarstwa Podstawowe pojęcia dotyczące hotelarstwa.	<ul style="list-style-type: none"> - kojarzy termin usługa, hotel - potrafi wymienić kilka rodzajów świadczonych usług w obiektach noclegowych, 	<ul style="list-style-type: none"> - przy pomocy nauczyciela potrafi przedstawić definicję usługi, hotelu, bazy noclegowej - kojarzy różnicę między towarem a usługą, - potrafi wymienić kilka rodzajów usług, - potrafi w kilku zdaniach scharakteryzować usługę hotelarską, - stara się włączyć aktywnie do zajęć. 	<ul style="list-style-type: none"> - stara się samodzielnie definiować pojęcie usługi hotelowej - omawia różnicę między towarem a usługą, - potrafi wymienić kilka rodzajów usług, - określa na czym polega usługa hotelarska, - włącza się aktywnie do lekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia definicję usługi i usługi hotelarskiej, obiektu hotelarskiego, - analizuje definicję usługi hotelarskiej, - przedstawia różnicę między towarem a usługą, - uzasadnia, dlaczego usługa hotelowa jest usługą szczególną, - jest aktywny na lekcji. 	<ul style="list-style-type: none"> - spełnia wymagania dopełniające, ponadto: - analizuje rangę usługi hotelarskiej w poznanych obiektach hotelarskich.
Metody oceniania jakości usług hotelarskich	<ul style="list-style-type: none"> - przy pomocy nauczyciela potrafi podzielić usługi hotelarskie na podstawowe i dodatkowe, - rozumie pojęcia: usługi podstawowe i dodatkowe, - wie, czym charakteryzują się usługi hotelarskie, 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać usługi podstawowe i dodatkowe, - zna podział usług dodatkowych, - zna podział usług na materialne i niematerialne, - po przeczytaniu tekstu, potrafi kilka zdań powiedzieć o podziale usług wg Kwiatkowskiego, - potrafi określić cechy usług hotelarskich, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia usługi podstawowe i dodatkowe w hotelu, - przedstawia podział usług dodatkowych, - charakteryzuje usługi materialne i niematerialne, - wymienia i stara się opisać najważniejsze cechy usług hotelarskich, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i opisuje usługi hotelarskie podstawowe i dodatkowe, - omawia tabelę podziału usług hotelarskich, - opisuje najważniejsze cechy usług hotelarskich i omawia je, 	<ul style="list-style-type: none"> - spełnia wymagania dopełniające, ponadto: - prezentuje ciekawe artykuły na temat usług hotelarskich, wykorzystując czasopisma branżowe.
Klasyfikacja obiektów świadczących usługi hotelarskie.	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wymienić kilka obiektów hotelarskich, - przy pomocy nauczyciela stara się wyjaśnić od czego zależy świadczenie usług przez dany 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia usługi podstawowe i dodatkowe świadczone w różnych rodzajach obiektów hotelarskich, - potrafi powiedzieć od czego zależy świadczenie usług przez obiekt 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i stara się opisać usługi podstawowe i dodatkowe świadczone przez obiekty hotelarskie, - wyjaśnia od czego uzależnione jest świadczenie takich usług, - wymienia usługi dla 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i opisuje usługi podstawowe i dodatkowe, - uzasadnia, od czego zależy świadczenie różnych usług w danym obiekcie, - wymienia i uzasadnia podział usług dla różnych grup gości, - omawia usługi luksusowe, 	<ul style="list-style-type: none"> - spełnia wymagania dopełniające, ponadto: - na podstawie artykułów zawartych w czasopiśmie branżowym lub na stronach internetowych prezentuje nowości, ciekawostki z zakresu usług świadczonych w obiektach hotelarskich.

<p>Kierunki rozwoju hotelarstwa polskiego i światowego. Gestorzy bazy noclegowej w Polsce.</p>	<p>obiekt hotelowy, - Dokona klasyfikacji obiektów noclegowych pod kierunkiem nauczyciela</p>	<p>noclegowy, - potrafi wymienić usługi dla niektórych grup gości hotelowych., - Dokona klasyfikacji obiektów noclegowych - Stara się zdefiniować poszczególne obiekty Stara się używać słownictwa specjalistycznego formułując zdania - Stara się zredagować pracę na temat koniunktury w hotelarstwie</p>	<p>różnych grup gości hotelowych, - wymienia usługi najczęściej požądane przez gości, Definiuje poszczególne obiekty noclegowe - Podaje ich szczegółowy podział wg innych kryteriów - Próbuje dokonać charakterystyki poszczególnych obiektów noclegowych</p>	<p>rekreacyjne, przedstawia nowości w tej dziedzinie, - Sprawnie dokonuje klasyfikacji i szczegółowego podziału poszczególnych kryteriów wraz z ich charakterystyką - Samodzielnie korzysta z podręcznika oraz z c- Rozpoznaje wartości ujęte w tabelach i na wykresie i potrafi je interpretować, używając w tym celu specjalistycznego słownictwa Poprawnie przygotowuje pracę na temat koniunktury w hotelarstwie, jest liderem w ćwiczeniach czasopism branżowych</p>	<p>- Uzupełnia poznaną wiedzę o dodatkowe informacje z czasopism branżowych, specjalistycznych, filmów dokumentalnych - Przygotowuje dodatkowe referaty oraz recenzje artykułów - Bierze udział w olimpiadach i konkursach zawodowych Przygotowuje dodatkowe referaty na temat koniunktury hotelarstwa w Polsce i na świecie posiłkując się zagraniczną i krajową literaturą branżową - Przygotowuje charakterystykę bazy noclegowej i wykorzystanie miejsc noclegowych swojego regionu</p>
<p>Turystyczna baza noclegowa.</p>	<p>Czyta wskazane fragmenty tekstu - Rozumie pojęcie: baza noclegowa, liczba miejsc</p>		<p>Potrafi czytać tabele, formułować hipotezy na temat bazy noclegowej.</p>		

	noclegowych, stopień wykorzystania pokoi		<ul style="list-style-type: none">- Uzasadnia swe argumenty używając do tego specjalistycznego słownictwa używanego w hotelarstwie- Przygotowuje pracę na temat koniunktury w hotelarstwie		
--	---	--	---	--	--

Podstawy kształcenia w zawodzie technik usług fryzjerskich

Kryteria oceniania i wymagania w zawodzie technik usług fryzjerskich.

Na ocenę ucznia składa się:

- wysoka frekwencja ucznia na lekcjach,
- wypowiedzi ustne - wypowiedzi rzeczowe, ze znajomością języka fachowego i umiejętnością formułowania dłuższych zdań,
- sprawdziany pisemne – przeprowadzane po zakończeniu każdego działu, zapowiadane tydzień wcześniej
- kartkówki obejmują materiał z trzech ostatnich lekcji, nie muszą być zapowiadane
- nauczyciel ma prawo odebrać pracę lub postawić ocenę niedostateczną uczniowi, który odpisuje od kolegi lub korzysta z niedozwolonych pomocy
- uczeń nieobecny na zapowiedzianym sprawdzianie pisemnym, pisze go na następnej lekcji, na której jest obecny
- uczeń ma prawo poprawić ocenę niedostateczną i dopuszczającą w ciągu dwóch tygodni , (do dziennika obok oceny uzyskanej poprzednio wpisuje się ocenę poprawioną)
- wysoko są oceniane prawidłowo i estetycznie wykonane prace domowe typu: referaty, schematy, plansze, rysunki i inne
- aktywność ucznia na lekcji,
- postawa wobec przedmiotu nauczania, nauki i ćwiczeń domowych wraz z kulturą zachowania w każdej sytuacji,
- adekwatność treści do tematu zadania i pomysłowość jego rozwiązania, czytelność, przejrzystość treści (np.: wyróżnienie ważnych pojęć kolorem lub podkreśleniem),
- umiejętność pracy w grupie
- wyposażenie w podręcznik,
- systematyczne prowadzenie zeszytu ,
- kreatywność zawodowa np. udział w konkursach , pokazach, olimpiadach czy innych imprezach fryzjerskich,

WYMAGANIA EDUKACYJNE - Podstawy fryzjerstwa

Klasa I i II technik usług fryzjerskich.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń , który:

- posiada wiadomości i umiejętności znacznie wykraczające poza program nauczania
- samodzielnie poszerza wiadomości korzystając z podręczników specjalistycznych, fachowych czasopism
- osiąga sukcesy w konkursach i olimpiadach fryzjerskich
- zna dodatkowe, nowoczesne, kreatywne techniki i metody zabiegów fryzjerskich,
- zna najnowsze rozwiązania organizacji salonu fryzjerskiego,

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń , który:

- wyczerpująco opanował cały materiał programowy poznany na lekcjach, wiadomości wiąże w logiczny układ,
- rozumie pojęcia, umiejętnie wyciąga wnioski z analizy i obserwacji zabiegów, technik fryzjerskich bez pomocy nauczyciela,
- łączy teorię z praktyką, samodzielnie rozwiązuje problemy,
- charakteryzuje go precyzyjnie wypowiedzi, poprawny styl, bogate słownictwo.
- dokładnie objaśnia metodykę każdego poznanego zabiegu, określa wskazania i przeciwwskazania do wykonania danego zabiegu,
- objaśnia zasady bhp z uwzględnieniem zagrożeń występujących w salonie fryzjerskim,
- objaśnia zasady ergonomii dotyczące wyposażenia stanowiska pracy i organizacji salonu fryzjerskiego dla komfortu pracy fryzjera i usługi klienta,
- bardzo dobrze identyfikuje, charakteryzuje fryzjerskie, zabiegowe narzędzia, przybory, aparaty oraz bieliznę,

- posiada wiedzę o materiałach fryzjerskich do poszczególnych zabiegów, zna rynek fryzjersko-kosmetyczny znanych, profesjonalnych firm (Vella, Kadus,Goldwell, Szwarzkopf, Dicastel, itp.)

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń , który:

- posiada ogólny zakres wiedzy ze znajomością połączeń logicznych
- poprawnie rozumie podstawowe wiadomości i umiejętności wyjaśniania ważniejszych pojęć (także z pomocą nauczyciela),
- rozwiązuje zagadnienia teoretyczne lub praktyczne przy pomocy nauczyciela
- wiadomości przekazuje językiem potocznym z małą precyzją wypowiedzi, zdarzają się niewielkie błędy.
- posiada zakres wiedzy na temat zabiegów fryzjerskich, maszynoznawstwa (narzędzi, przyborów, aparatów), materiałoznawstwa (preparatów), organizacji salonu, zagrożeń, zasad bhp, i ergonomii.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń , który:

- swoją wiedzę ma ograniczoną do podstawowych treści w przedmiocie,
- logicznie przekazuje skromne informacje.
- dość poprawnie rozumie podstawowe pojęcia, wyjaśnia ważniejsze zjawiska z pomocą nauczyciela,
- stosuje wiedzę dla celów praktycznych i teoretycznych przy pomocy nauczyciela,
- w wypowiedziach ma nieliczne błędy, trochę nieporadny styl, czasem trudności w wysławianiu się.
- powierzchownie zna metodykę zabiegu fryzjerskiego, narzędzia i przybory,
- zna bezwzględne przeciwwskazania do zabiegu, podaje główne zasady bhp.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń , który:

- nie zna podstawowego materiału, wiadomości zestawia luźno, bez połączeń i związków logicznych.
- nieumiejętnie wyjaśniania zjawiska, wykazuje braki zrozumienia zagadnień i nieumiejętnie je kojarzy,
- posiadaną wiedzę nie potrafi przekazać nawet przy pomocy nauczyciela,
- w wypowiedziach często popełnia błędy , ma nieporadny styl i trudności w wysławianiu się.

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń , który:

- posiada rażący brak wiadomości z programu przedmiotu, bez jakiegokolwiek spójności logicznej między posiadanymi wiadomościami,
- nie rozumie pojęć, oraz nie umie ich wyjaśnić , nie kojarzy treści przedmiotu .
- nie opanował metodyki zabiegów fryzjerskich, maszynoznawstwa (narzędzi, przyborów, aparatów), materiałoznawstwa (preparatów), organizacji salonu, zagrożeń, zasad bhp oraz ergonomii.

Świadczenie usług w recepcji hotelowej

Założenia ogólne

Realizacja wszystkich celów edukacyjnych wymaga stosowania skutecznego systemu kontroli i oceny ucznia . Przedmiotowy System Oceniania uwzględnia czasowe ramy realizacji przedmiotu oraz założenia zawarte w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania.

Przedmiotowy System Oceniania ze Świadczenia usług w recepcji hotelowej zawiera następujące czynniki: specyficzne cele programu, szczególny charakter samego programu, strategiczne zamiary określone przez MENiS, potrzeby wynikające z procesu rozwoju ucznia.

Za najważniejsze cele oceniania uznaje się:

- przekazywanie uczniom informacji o tym jakim stopniu osiągają zakładane w programie cele kształcenia (w skali przyjętej w statucie szkoły),
- opisywanie rozwoju kompetencji ucznia i udzielanie mu informacji zwrotnej , wskazanie na sukcesy i trudności oraz różne możliwe sposoby radzenia sobie z nimi,
- przekazywanie uczniom informacji na temat tego, jak się uczą i jak mogą doskonalić metody uczenia się odpowiadające ich preferencjom,
- wdrażanie uczniów do efektywnej samooceny i samokontroli,
- rozwijanie poczucia odpowiedzialności uczniów za osobiste postępy w edukacji szkolnej,
- dostarczanie nauczycielowi precyzyjnej informacji o poziomie osiągnięcia założonych celów kształcenia, skuteczności stosowanych przez niego metod i sposobów nauczania oraz kierunku ich ewentualnej modyfikacji,
- realizację odpowiednich zapisów Podstawy programowej oraz Wewnątrzszkolnego Systemu Oceniania.

Uczeń oceniany jest na lekcjach Świadczenia usług w recepcji hotelowej systematycznie w ciągu całego okresu nauczania za pomocą różnorodnych narzędzi pomiaru dydaktycznego.

1. Przedmiotem oceny ucznia są:

- suma posiadanych wiadomości i umiejętności oraz gotowość do ich zaprezentowania,
- różne przejawy aktywności intelektualnej, w tym rozumienie tekstów i instrukcji, uczestniczenie w dyskusjach, praca indywidualna i w zespole, sprawne wykonywanie ćwiczeń praktycznych i innych powierzonych zadań,
- umiejętność gromadzenia informacji z różnych źródeł, w tym z Internetu i oprogramowania komputerowego,
- umiejętności komunikacyjne (w mowie i w piśmie), w tym wykorzystanie technologii informacyjnych.

2. Oceny bieżące, według skali obowiązującej w Wewnątrzszkolnym Systemie Oceniania uczeń otrzymuje za:

- wypowiedzi ustne – na określony temat(np. posługiwanie się terminologią przedmiotu, swoboda operowania terminologią typową dla danego zawodu), referaty, udział w dyskusji,
- kartkówki 10-15 minutowe maksymalnie z trzech ostatnich lekcji (tematów), bez zapowiedzi,
- sprawdziany różnego typu (np. testy sprawdziany, umiejętności praktyczne), zapowiadane i oddawane zgodnie z terminami przewidzianymi w WSO.
- prace domowe (pisemne i ustne, strony WWW, foldery plakaty, plansze, makiety itp.,
- systematyczne prowadzenie zeszytu przedmiotowego,
- aktywny udział w zajęciach, w tym również pozalekcyjnych (konkursy, sesje popularnonaukowe, debaty, projekty itp.),
- aktywność na lekcji oceniana w formie „ +” za trzy „ +” uczeń otrzymuje ocenę bardzo dobrą,

3. Ocenę semestralną i roczną wystawia się na podstawie ocen cząstkowych, zgodnie z procedura obowiązującą w WSO.

Oceniane na podstawie skali:

86% - 100% - bardzo dobry

71% - 85% - dobry

51% - 70% - dostateczny

31% - 50% - dopuszczający

0% - 30% – niedostateczny

Wymagania na poszczególne oceny szkolne:

Ocena celująca:

Uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę bardzo dobrą i ponadto :

- a) posiada wiadomości wybiegające poza program nauczania
- b) potrafi logicznie myśleć i zawsze wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- c) zadania wykonuje w sposób nowatorski,

Ocena bardzo dobra:

Uczeń powinien wypełniać wymagania takie jak na ocenę dobrą i ponadto:

- a) ma opanowany cały materiał objęty programem nauczania,
- b) jest bardzo aktywny na lekcjach,
- c) posługuje się fachową terminologią hotelarską,
- d) potrafi logicznie myśleć i wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych,
- e) wykorzystuje wiadomości teoretyczne w trakcie wykonywania ćwiczeń praktycznych,
- f) jest zawsze przygotowany do ćwiczeń praktycznych adekwatnie do tematu zajęć,
- i) potrafi prawidłowo analizować rysunki, tabele itp.
- j) potrafi pracować w grupie oraz kierować grupą.

Ocena dobra:

Uczeń :

- a) materiał przewidziany programem nauczania, ma opanowany w stopniu dobrym,
- b) samodzielnie przedstawia większość wymagań treści z poziomu P i PP,
- c) przedstawia treści poprawne pod względem języka przedmiotu ale nie wyczerpał, zagadnienia w pełni
- d) jest aktywny na lekcjach
- e) posługuje się fachową terminologią hotelarską z zakresu pracy recepcji ,
- f) czasami wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych
- g) samodzielnie przedstawia większość wymagań treści z poziomu P i PP,

Ocena dostateczna:

Uczeń :

- a) materiał przewidziany programem nauczania, ma opanowany w stopniu dostatecznym
- b) nie bierze aktywnego udziału na lekcjach
- c) ma trudności w posługiwaniu się fachową terminologią hotelarską z zakresu pracy recepcji,
- d) sporadycznie wyciąga wnioski z realizowanych zajęć praktycznych i teoretycznych

Ocena dopuszczająca:

Uczeń:

- a) w minimalnym stopniu opanował materiał objęty programem nauczania,
- b) nie jest aktywny na lekcjach,
- d) ma trudności w posługiwaniu się fachową terminologią,
- e) podczas wykonywania zajęć praktycznych wymaga stałych wskazówek nauczyciela

Ocena niedostateczna:

Uczeń nie opanował wymagań w zakresie oceny dopuszczającej :

- a) nie rozumie poleceń nauczyciela,
- b)nie potrafi z pomocą nauczyciela rozpoznawać, nazywać i klasyfikować poznane pojęcia, procesy , zjawiska, dokumenty,
- c) nie umie samodzielnie lub przy pomocy nauczyciela wykonywać prostych ćwiczeń lub poleceń,
- d) nie współpracuje w zespole przy wykonaniu zadań,
- e) nie prowadzi zeszytu przedmiotowego.
- f) nie jest aktywny na lekcjach

Obsługa gości podczas pobytu w obiekcie świadczącym usługi hotelowe

Wymagania konieczne

Ocena – dopuszczający

Uczeń potrafi:

- Przedstawić pojęcia, funkcje i rodzaje jednostek mieszkalnych
- Rozróżniać wymagania kategoryzacyjne dotyczące części mieszkalnej obiektu
- Przedstawić wyposażenie podstawowe i uzupełniające jednostek mieszkalnych
- Przedstawić pomieszczenia ogólnodostępne w obiekcie świadczącym usługi hotelarskie
- Przedstawić strukturę organizacyjną i zadania działu służby pięter
- Określić obowiązki pracowników
- Rozróżniać rodzaje i techniki sprzątanía jednostek mieszkalnych
- Rozróżniać sprzęt i środki utrzymania czystości w obiekcie
- Przedstawić zasady racjonalnego żywienia
- Rozróżniać rodzaje zakładów gastronomicznych w hotelarstwie
- Określić zakres usług gastronomicznych
- Rozróżniać rodzaje i elementy składowe śniadań w usługach hotelarskich
- Rozróżniać metody i techniki przygotowania śniadań hotelowych
- Rozróżniać rodzaje nakryć oraz bielizny stołowej
- Rozróżniać naczynia, sztucze do podawania śniadań

Wymagania podstawowe

Ocena - dostateczny

Uczeń spełnia wymagania konieczne, a ponadto potrafi:

- Określić systemy pracy pracowników działu służby pięter
- Przedstawić podział usług hotelarskich dodatkowych
- Rozróżniać usługi uzupełniające, fakultatywne, towarzyszące
- Określić zakres usług dodatkowych w obiektach hotelarskich
- Scharakteryzować współpracę działu służby pięter z innymi komórkami obiektu

Wymagania rozszerzające

Ocena – dobry

Uczeń spełnia wymagania podstawowe, a ponadto potrafi:

- Stosować przepisy prawa dotyczące rzeczy gościa oraz mienia obiektu
- Postępować z rzeczami znalezionymi oraz pozostawionymi przez gości
- Scharakteryzować usługi dodatkowe w ruchomej bazie noclegowej
- Określić ofertę usług dodatkowych

Wymagania dopełniające

Ocena – bardzo dobry

Uczeń spełnia wymagania rozszerzające, a ponadto potrafi:

- Określić zasady i formy przyjmowania zamówień usług dodatkowych
- Scharakteryzować wyposażenie jednostek mieszkalnych dla gościa specjalnego: niepełnosprawnego, VIP, CIP

Wymagania ponadprogramowe

Ocena – celujący

Uczeń spełnia wymagania dopełniające, także niektóre z niżej wymienionych

- Posiada wiedzę i umiejętności wykraczające poza wymagania programowe
- Samodzielnie interpretuje materiały pozwalające na pełniejsze poznanie przedmiotu
- Dokonuje syntezy posiadanej wiedzy

Projektowanie fryzur

I półrocze

Ocena	Wiedza Ocenę otrzymuje uczeń, który:	Umiejętności Ocenę otrzymuje uczeń który:
Celujący	<p>Bardzo dobrze opanował wiadomości wymagane na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie poszerza wiadomości korzystając z fachowych podręczników i czasopism, Internetu, itp. 	<p>Bardzo dobrze opanował umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posiada wybitne predyspozycje rysunkowe i malarskie, wyobraźnię przestrzenną, znajomość zasad rysunku i kolorystyki, estetyki ćwiczeń, - wykorzystuje wiadomości z innych dziedzin do rozwiązywania problemów, - proponuje nietypowe rozwiązania problemów. - ma osiągnięcia w działaniach pozaszkolnych na rzecz swoich umiejętności fachowych. - bierze udział w imprezach zawodowych- fryzjerskich takich jak: pokazy, konkursy, szkolenia, festiwale mody fryzjerskiej i kosmetycznej
<p>Charakteryzuje go precyzja wypowiedzi , bogate słownictwo, łączy teorię z praktyką, samodzielnie, innowacyjnie i twórczo rozwiązuje problemy.</p>		

Bardzo dobry

- posiada aktualną wiedzę na temat stylizacji i stylizacji fryzur.
- określa związek fryzjerstwa z pokrewnymi dziedzinami,
- zna historię powstania zawodu: fryzjer, stylist.
- zna historię uczesania, style fryzur i formy zarostu.
- wymienia najważniejsze postacie i wydarzenia w historii fryzjerstwa,
- zna i charakteryzuje najważniejsze imprezy fryzjerskie w kraju i na świecie,
- zna i charakteryzuje najważniejsze organizacje fryzjerskie w kraju i na świecie
- potrafi scharakteryzować rysunek żurnalowy i skalowany.
- nazywa elementy kształtujące fryzurę.
- charakteryzuje złudzenia optyczne w projektowaniu fryzur.

- posiada predyspozycje rysunkowe i malarskie, wyobraźnię przestrzenną, znajomość zasad rysunku i kolorystyki, estetyki ćwiczeń,
- prawidłowo wykonuje rysunek skalowany i żurnalowy.
- rozwija kreatywność zawodową,
- rozpoznaje style fryzur i formy zarostu minionych epok,
- określa proporcje sylwetek dziecięcych damskich i męskich,
- określa proporcje głowy i twarzy z uwzględnieniem wieku
- szkicuje głowę w różnym ułożeniu- profilu,
- zna deformacje twarzy , głowy i sylwetki oraz sposoby ich tuszowania fryzurą.
- charakteryzuje systematykę barw,
- dokonuje charakterystyki kolorystycznej typów urody
- wymienia rodzaje kompozycji, kontrastów, wie co to jest akcent kolorystyczny, gama barwna i walor.
- stosuje zasady kompozycji w projektowaniu fryzur.
- uwzględnia typ urody, kształt głowy i twarzy w projektowaniu fryzury
- dokonuje analizy wyglądu klienta- analiza kolorystyczna, budowy ciała i linii sylwetki

Charakteryzuje go precyzja wypowiedzi , bogate słownictwo, łączy teorię z praktyką, samodzielnie rozwiązuje problemy

<p>Dobry</p>	<ul style="list-style-type: none"> - posiada podstawową wiedzę na temat stylizacji i stylizacji fryzur, trendów mody, - zna historię powstania zawodu: fryzjer. - zna historię uczesania, style fryzur. - zna proporcje ciała człowieka, twarzy, - potrafi wymienić najważniejsze wydarzenia historyczne we fryzjerstwie. - wymienia najważniejsze organizacje i imprezy fryzjerskie w kraju i na świecie. - wymienia elementy rysunkowe kształtujące fryzurę. - zna zastosowanie światłocienia w rysunku żurnalowym. - zna podstawowe rodzaje kompozycji. - rozróżnia gamy barwne. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady rysunku i kolorystyki, oraz estetyki ćwiczeń, - charakteryzuje historię zawodu, style fryzur i formy zarostu minionych epok, - określa proporcje sylwetek dziecięcych damskich i męskich, - określa proporcje głowy i twarzy z uwzględnieniem wieku - szkicuje głowę w różnym ułożeniu profilu, zna deformacje i sposoby ich tuszowania - prawidłowo wykonuje rysunek skalowany i żurnalowy. - wykorzystuje złudzenia optyczne w projektowaniu fryzur. - korzysta z koła barw przy zestawieniach kolorystycznych. - na podstawie karty kolorów dokonuje charakterystyki kolorystycznej typów urody. - widzi różnice w układach elementów kompozycji. - stosuje zasady analizy wyglądu klienta- analiza kolorystyczna, budowy ciała i linii sylwetki.
<p>Rozwiązanie zadania teoretycznego lub praktycznego wymaga czasami sterowania przez nauczyciela, zdarzają mu się niewielkie i nieliczne błędy.</p>		
<p>Dostateczny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - posiada ograniczoną wiedzę na temat stylizacji i stylizacji fryzur, trendów mody, - wie gdzie szukać informacji dotyczących historii zawodu: fryzjer - rozróżnia historyczne uczesania, style - zna ogólne zasady określania proporcji ludzkiego ciała i twarzy. - nazywa podstawowe elementy kształtowania fryzury. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna zasady rysunku i kolorystyki, brak estetyki ćwiczeń, - określa zasady skalowania rysunku. - charakteryzuje rysunki żurnalowe. - określić związek fryzjerstwa z pokrewnymi dziedzinami, - nazywa organizacje fryzjerskie, - określa różnice proporcji sylwetek dziecięcych damskich i męskich, - graficznie określa proporcje głowy i twarzy - szkicuje głowę we frontalnym ułożeniu, - omawia zasady pracy z kołem barw. - potrafi skalować rysunek. - określa znaczenie kart kolorystycznych w charakteryzowaniu typów urody .
<p>Rozwiązanie zadania teoretycznego lub praktycznego wymaga sterowania przez nauczyciela, zdarzają mu się błędy.</p>		

Dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> - posiada powierzchowną wiedzę na temat stylizacji i stylizacji fryzur, trendów mody, historii zawodu i historii uczesania oraz proporcji sylwetek ludzkich i szczegółów twarzy. - przytacza wiadomości z pomocą notatek, inf. z Internetu, - orientuje się gdzie poszukiwać informacji zawodowych. 	<ul style="list-style-type: none"> - określa związek fryzjerstwa z pokrewnymi dziedzinami, - rozróżnia główne style fryzur minionych epok, - graficznie określa proporcje sylwetek dziecięcych damskich i męskich, - graficznie określa proporcje głowy i twarzy - skaluje rysunek.
	<p>Ma duże braki wiadomości, nie rozumie w pełni zagadnień, popełnia liczne błędy, ma trudności w wysławianiu się. W zadaniach teoretycznych i praktycznych cały czas wymaga sterowania przez nauczyciela, a ćwiczenia wykonuje najczęściej niepoprawnie.</p>	
Niedostateczny	<ul style="list-style-type: none"> - nie opanował wiedzy na temat stylizacji i stylizacji fryzur, trendów mody, historii zawodu i historii uczesania, proporcji sylwetek ludzkich i szczegółów twarzy oraz kolorystyki i kompozycji. 	<ul style="list-style-type: none"> - nie umie rozwiązać żadnego problemu- zadania teoretycznego ani praktycznego - nie korzysta z proponowanej pomocy. - najczęściej jest nieprzygotowany do zajęć.

II półrocze

Ocena	Wiedza Ocenę otrzymuje uczeń, który:	Umiejętności Ocenę otrzymuje uczeń który:
Celujący	<p>Bardzo dobrze opanował wiadomości wymagane na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie poszerza wiadomości korzystając z fachowych podręczników i czasopism, Internetu, itp. - zna aktualne trendy mody fryzjerskiej, - wykorzystuje wiadomości z innych dziedzin do rozwiązywania problemów, 	<p>Bardzo dobrze opanował umiejętności wymagane na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jest liderem grupy ćwiczeniowej, potrafi przydzielać zadania w zależności od predyspozycji członków zespołu. - rozwija kreatywność zawodową, - posiada wybitne predyspozycje rysunkowe i malarskie, wyobraźnię przestrzenną, znajomość zasad rysunku i kolorystyki, estetyki ćwiczeń, - proponuje nietypowe rozwiązania problemów. - posiada dobry gust i smak artystyczny, - przygotowuje profesjonalne portfolio.

	<p>Charakteryzuje go precyzja wypowiedzi , bogate słownictwo, łączy teorię z praktyką, samodzielnie, innowacyjnie i twórczo rozwiązuje problemy.</p>	
<p>Bardzo dobry</p>	<ul style="list-style-type: none"> - posiada aktualną wiedzę na temat stylizacji i stylizacji fryzur. - zna kryteria doboru fryzury. - zna techniki układania fryzury w partii czołowej, górnej części głowy, karku, bocznych oraz bocznych- odstających. - zna zasady i techniki wykończenia fryzury. - określa metody stylizacji fryzur, - wymienia rodzaje fryzur okolicznościowych - wymienia i charakteryzuje narzędzia i akcesoria do stylizacji. - wyjaśnia pojęcie metamorfozy. - zna zasady dopasowania dodatków fryzjerskich do rodzaju fryzury, typu klientki, stylizacji sylwetki. 	<ul style="list-style-type: none"> - posiada predyspozycje rysunkowe i malarskie, wyobraźnię przestrzenną, znajomość zasad rysunku i kolorystyki, estetyki ćwiczeń, - uwzględnia typ urody, kształt głowy i twarzy w projektowaniu fryzury - dokonuje analizy wyglądu klienta- analiza kolorystyczna, budowy ciała i linii sylwetki. - stosuje kredkę, marker, farbę w projekcie fryzjerskim. - rysuje projekt fryzury damskiej i męskiej – w kolorze. - projektuje fryzurę w rysunku żurnalowym - rozróżnia style: klasyczny, sportowy, awangardowy we fryzjerstwie - określa wpływ strzyżeń na stylizowane fryzury - charakteryzuje zasady upiększania fryzur - charakteryzuje dodatki fryzjerskie i metody doboru dodatków. - projektuje i wykonuje fryzury o skrajnie różnej stylistyce - projektuje i wykonuje fryzury okolicznościowe. - przygotowuje portfolio zachowując wszystkie zasady budowy dokumentu.
	<p>Charakteryzuje go precyzja wypowiedzi , bogate słownictwo, łączy teorię z praktyką, samodzielnie rozwiązuje problemy</p>	

Dobry	<ul style="list-style-type: none"> - posiada podstawową wiedzę na temat stylizacji i trendów mody, - zna kryteria doboru fryzury. - zna zasady i techniki wykończenia fryzury. - określa metody stylizacji fryzur, - wymienia rodzaje fryzur okolicznościowych - wyjaśnia pojęcie metamorfozy. - zna zasady dopasowania dodatków fryzjerskich do rodzaju fryzury - omawia style: klasyczny, sportowy i awangardowy we fryzjerstwie. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna główne zasady rysunku i kolorystyki, oraz estetyki ćwiczeń, - uwzględnia typ urody w projektowaniu fryzury - dokonuje analizy wyglądu klienta- analiza kolorystyczna, - stosuje kredkę, w projekcie fryzjerskim. - rysuje projekt fryzury damskiej i męskiej – w kolorze. - projektuje fryzurę w rysunku żurnalowym - charakteryzuje zasady upiększania fryzur - charakteryzuje dodatki fryzjerskie i metody doboru dodatków. - projektuje i wykonuje fryzury w kilku stylach: klasyczny, awangardowy - przygotowuje portfolio zachowując podstawowe zasady budowy dokumentu.
<p>Rozwiązanie zadania teoretycznego lub praktycznego wymaga czasami sterowania przez nauczyciela, zdarzają mu się niewielkie i nieliczne błędy.</p>		
Dostateczny	<ul style="list-style-type: none"> - posiada ograniczoną wiedzę na temat stylizacji i trendów mody, - określa metody stylizacji fryzur, - wymienia rodzaje fryzur okolicznościowych - zna zasady dopasowania dodatków fryzjerskich do rodzaju fryzury 	<ul style="list-style-type: none"> - zna ogólne rysunku i kolorystyki, brakuje estetyki ćwiczeń, - stosuje kredkę, w projekcie fryzjerskim. - rysuje projekt fryzury damskiej i męskiej – w kolorze. - projektuje fryzurę w rysunku żurnalowym - projektuje i wykonuje fryzury w stylach: klasycznym, awangardowym - przygotowuje portfolio zachowując główne zasady budowy dokumentu.
<p>Rozwiązanie zadania teoretycznego lub praktycznego wymaga sterowania przez nauczyciela, zdarzają mu się błędy.</p>		
Dopuszczający	<ul style="list-style-type: none"> - powierzchownie zna wiedzę na temat stylów fryzur, trendów mody, rysunku zawodowego oraz zasad projektowania. 	<ul style="list-style-type: none"> - projektuje fryzurę damską i męską w rysunku żurnalowym – Kolorowym. - przygotowuje portfolio

	W wiedzy ma duże braki, nie rozumie w pełni zagadnień, popełnia błędy, ma trudności w wystawianiu się. W zadaniach teoretycznych i praktycznych cały czas wymaga sterowania przez nauczyciela, a ćwiczenia wykonuje niepoprawnie.	
Niedostateczny	<ul style="list-style-type: none"> - nie opanował podstawowej wiedzy na temat stylizacji - nie potrafi omówić rodzajów fryzur okolicznościowych. - źle dobiera dodatki 	<ul style="list-style-type: none"> - nie potrafi wykonać rysunku projektowego - nie wykonuje fryzury z projektu. - nie przygotował portfolio - nie korzysta z proponowanej pomocy.

Klasa III technik usług fryzjerskich.

- **Uczeń na ocenę celującą powinien:**
 - posiadać wiadomości i umiejętności wykraczające poza materiał objęty programem nauczania, samodzielnie, twórczo rozwijać własne uzdolnienia i zainteresowania,
 - uczestniczyć i wykazywać się osiągnięciami w szkolnych lub pozaszkolnych konkursach zawodowych.
 - udzielać klientowi porad w zakresie doboru formy i koloru fryzury,
 - dobierać proporcje poszczególnych elementów fryzury do kształtu twarzy,
 - projektować zestawienia kolorystyczne we fryzurze i różne rodzaje fryzur,
 - stosować specjalistyczne programy komputerowe do projektowania fryzur,
- **Uczeń na ocenę bardzo dobrą powinien**
- **- opanować treści objęte programem nauczania**
- **- w oparciu o zdobytą wiedzę samodzielnie i w sposób twórczy rozwiązywać problemy**
- **zawodowe dotyczące projektowania fryzur,**
 - samodzielnie przedstawiać i biegle posługiwać się podstawowymi pojęciami bez pomocy nauczyciela,
 - korzystać z fachowej literatury, encyklopedii, źródeł multimedialnych,
 - sporządzać portfolio projektów fryzur z wykorzystaniem technik multimedialnych,
 - wykonywać rysunki instruktażowe fryzur,
 - charakteryzować palety kolorystyczne stosowane we fryzjerstwie,
 - przestrzegać zasad skalowania fryzury i jej fragmentów,

- **Uczeń na ocenę dobrą powinien:**
 - opanować treści objęte programem nauczania oraz umieć poprawnie stosować je do wyjaśnienia typowych zadań i problemów,
 - przestrzegać zasad projektowania fryzur,
 - samodzielnie wykonywać rysunki fryzur z zastosowaniem różnych technik rysowania,
 - projektować fryzury damskie i męskie,
 - korzystać z fachowej literatury, encyklopedii, źródeł multimedialnych.
 - dobierać dodatki fryzjerskie,
 - organizować stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.
- **Uczeń na ocenę dostateczną powinien:**
 - opanować podstawowe i użyteczne treści programowe z zakresu przedmiotu,
 - z pomocą nauczyciela poprawnie stosować wiadomości i umiejętności do rozwiązywania typowych zadań i problemów zawodowych dotyczących projektowania i wizualizacji fryzur,
 - z pomocą nauczyciela korzystać z takich źródeł wiedzy, jak literatura fachowa, encyklopedia, słowniki
 - charakteryzować style fryzur minionych epok,
 - prezentować projekty fryzur.
- **Uczeń na ocenę dopuszczającą powinien:**
 - opanować elementarną wiedzę i niezbędny zakres pojęć umożliwiający dalsze kształcenie,
 - z pomocą nauczyciela rozwiązywać typowe zadania teoretyczne lub praktyczne, o niewielkim stopniu trudności,
 - sporządzić portfolio projektów fryzur,
 - przeprowadzić rozmowę konsultacyjną z klientem,
 - stosować środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań.
- **Uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną, jeśli:**
 - nie opanował elementarnej wiedzy określonej programem nauczania, niezbędnej do dalszego kształcenia,
 - nie potrafi rozwiązywać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela.

Wykonywanie zabiegów fryzjerskich

Religia

Ocenę z religii ustala się w oparciu o kryteria poznawcze, kształcące i wychowawcze. W wartościowaniu oceny z religii nauczyciel uzupełnia dydaktyczny zakres oceny wymiarem duszpasterskim, czyli ideałem życia chrześcijańskiego.

W ocenianiu z religii obowiązują poniższe zasady:

1. Obiektywność – zastosowanie jednolitych norm i kryteriów oceniania.
2. Jawność – podawanie na bieżąco wyników pracy ucznia (rodzicom na ich zapotrzebowanie lub gdy zaistnieje taka potrzeba ze strony szkoły).
3. Instruktywność – wskazanie na występujące braki.
4. Mobilizacja do dalszej pracy.

Prowadzenie zróżnicowanych form i rodzajów kontroli:

Kontrola wstępna (dokonanie diagnozy wiedzy i umiejętności w początkowej fazie kształcenia).

Kontrola bieżąca (sprawdzanie w trakcie trwania procesu kształcenia).

Kontrola końcowa (dotyczy zakończonego etapu kształcenia).

Kontrola dystansowa (zbadanie trwałości wyników po pewnym okresie od zakończenia procesu uczenia się).

Metody kontroli i ocen:

1. Konwencjonalne (bieżąca kontrola, prace pisemne, posługiwanie się książką, ćwiczenia praktyczne, kontrola graficzna, obserwacja uczniów w toku ich pracy itp.).
2. Techniczne sposoby kontrolowania procesu dydaktycznego (kontrola i ocena przy pomocy zróżnicowanych zadań testowych).

Sposoby oceniania:

Wartościowanie gestem, słowem, mimiką, stopniem.

Elementy wchodzące w zakres oceny z religii:

1. Ilość i jakość prezentowanych wiadomości.
2. Zainteresowanie przedmiotem.
3. Stosunek do przedmiotu.
4. Pilność i systematyczność.
5. Umiejętność zastosowania poznanych wiadomości w życiu.

Kontrola i ocena w religii nie dotyczy wyłącznie sprawdzenia wiadomości, lecz także wartościowania umiejętności, zdolności twórczych, rozwoju zainteresowań, motywacji uczenia się, a głównie kształtowania cech charakteru, woli, odpowiedzialności za swoje czyny, dokładności, wytrwałości, pracowitości, kultury osobistej, zgodności postępowania z przyjętą wiarą.

Ocenie podlegają:

1. Pisemne prace kontrolne dwa razy w ciągu semestru, obejmujące więcej niż trzy jednostki lekcyjne, zapowiedziane co najmniej z tygodniowym wyprzedzeniem, sprawdzane przez nauczyciela do dwóch tygodni. Ponadto kartkówki; zakres ich materiału winien obejmować nie więcej niż trzy jednostki lekcyjne lub materiał podstawowy. Uczniowie (oraz zainteresowani rodzice) mają prawo do wglądu w pisemne prace kontrolne. Nauczyciel ma prawo do niepodawania terminu prac kontrolnych, jeżeli uczniowie dezorganizują proces oceny osiągnięć przez absencję, ucieczki z lekcji itp.
2. Odpowiedzi ustne objęte zakresem materiału z zakresu trzech ostatnich lekcji.
3. Wypowiedzi w trakcie lekcji, podczas dyskusji, powtórek itp.
4. Praca domowa: krótkoterminowa i długoterminowa, kontrolowana na bieżąco.
5. Pacierz: ocena ze znajomości podstawowych prawd wiary zdobywana podczas odpowiedzi ustnej lub pisemnej.
6. Zeszyt: sprawdzany podczas odpowiedzi i według decyzji nauczyciela. Jeden raz w semestrze kompleksowa ocena zeszytu.
7. Pilność, systematyczność, umiejętności: osiągnięcia ucznia zapisywane w kartach obserwacyjnych prowadzonych przez nauczyciela religii.
8. Przygotowanie do poszczególnych katechez.
9. Korzystanie z Pisma św., podręcznika i innych materiałów katechetycznych.

10. Zaangażowanie w przygotowanie i przeprowadzenie uroczystości szkolnych o charakterze religijnym, zaangażowanie w przygotowanie gazetek szkolnych, udział w konkursach religijnych, współpraca ze wspólnotą parafialną.

11. Inne umiejętności, cechy lub osiągnięcia wskazujące na możliwość oceniania.

Ilość ocen:

W ciągu jednego semestru nauczyciel wystawia każdemu uczniowi co najmniej trzy oceny cząstkowe.

Poprawianie:

Promuje się systematyczne ocenianie w ciągu semestrów połączone z możliwością poprawiania. W wyjątkowych, uzasadnionych sytuacjach poprawianie może odbywać się bezpośrednio przed wystawianiem oceny semestralnej lub końcoworocznej. Przeprowadza się je według ustaleń osób zainteresowanych, w terminie i z zakresu wskazanego przez nauczyciela religii z zastosowaniem formy pisemnej lub ustnej.

Klasyfikacja:

Uczeń może być niesklasyfikowany z religii, jeżeli brak jest podstaw do ustalenia oceny klasyfikacyjnej z powodu jego nieobecności na zajęciach edukacyjnych przekraczającej połowę czasu przeznaczonego na te zajęcia w szkolnym planie edukacji. Uczeń niesklasyfikowany z powodu usprawiedliwionej nieobecności może zdawać egzamin klasyfikacyjny.

Przy wystawieniu oceny śródrocznej i rocznej przyjmuje się następujące zasady: Ocena nie będzie miała charakteru średniej arytmetycznej ocen cząstkowych; znaczący wpływ mają przede wszystkim oceny uzyskane (w semestrze lub w ciągu całego roku szkolnego) z prac kontrolnych, dłuższych wypowiedzi, referatów, o ile ich prezentacja przyjmie formę wypowiedzi ustnej bądź innej o charakterze samodzielnym. Uczeń, który przystąpi do olimpiady czy konkursu religijnego i pomyślnie ukończy co najmniej etap szkolny, będzie mógł uzyskać podniesienie oceny końcoworocznej o jeden stopień.

Oceny cząstkowe, semestralne i końcoworoczne według skali:

- celujący (6),
- bardzo dobry (5),
- dobry (4),
- dostateczny (3),
- dopuszczający (2),
- niedostateczny (1).

Ustalenie wymagań programowych w obrębie poszczególnych poziomów oraz zastosowanie ich w określonych ocenach osiągnięć uczniów

Ocena niedostateczna

Katechizowany:

- Wykazuje rażąco brak wiadomości programowych.
- Nie potrafi logicznie powiązać podawanych wiadomości.
- Prezentuje zupełny brak rozumienia uogólnień i nieumiejętność wyjaśniania zjawisk.
- Wykazuje zupełny brak umiejętności stosowania zdobytej wiedzy.
- Podczas przekazywania informacji popełnia bardzo liczne błędy.
- Prezentuje rażąco niepoprawny styl wypowiedzi.
- Nie wykazuje się znajomością pacierza.
- Nie posiada zeszytu lub dość często nie przynosi go na lekcję.
- Lekceważy przedmiot.
- Nieodpowiednio zachowuje się na lekcji.
- Wyraża lekceważący stosunek do wartości religijnych.
- Opuszcza lekcję religii.
- Nie prezentuje religijnego wymiaru własnego życia

O ocenie niedostatecznej mogą przesądzić także inne indywidualne uwarunkowania ucznia, które wskazują na tę ocenę.

Wymagania konieczne

Uwarunkowania osiągnięcia oceny dopuszczającej

Katechizowany:

- Opanował konieczne pojęcia religijne.
- Luźno wiąże ze sobą wiadomości programowe.
- Wykazuje brak rozumienia podstawowych uogólnień.
- Wykazuje brak podstawowej umiejętności wyjaśniania zjawisk.
- Nie potrafi stosować wiedzy, nawet przy pomocy nauczyciela.
- Podczas przekazywania wiadomości popełnia liczne błędy, wykazuje niepoprawny styl wypowiedzi, ma trudności z wysławianiem się.
- Prowadzi zeszyt.
- Posiada problemy ze znajomością pacierza.
- Wykazuje poprawny stosunek do religii.
- Jego uczestnictwo w celebracjach roku liturgicznego budzi zastrzeżenia.

Wymagania podstawowe

Uwarunkowania osiągnięcia oceny dostatecznej

Katechizowany:

- Opanował łatwe, całkowicie niezbędne wiadomości i umiejętności.
- Prezentuje podstawowe treści materiału programowego z religii.
- Wykazuje się wiadomościami podstawowymi, które łączy w logiczne związki.
- Dość poprawnie rozumie podstawowe uogólnienia oraz wyjaśnia ważniejsze zjawiska z pomocą nauczyciela.
- Potrafi – przy pomocy nauczyciela – wykorzystać zdobyte wiadomości dla celów praktycznych i teoretycznych.
- W przekazywaniu wiadomości z religii popełnia niewielkie i nieliczne błędy.
- Prezentuje małą kondensację wypowiedzi.
- Wykazuje się podstawową znajomością pacierza.
- W jego zeszycie występują sporadyczne braki notatek i prac domowych.
- Prezentuje przeciętną pilność, systematyczność i zainteresowanie przedmiotem.
- Stara się uczestniczyć w życiu parafii.

Wymagania rozszerzające

Uwarunkowania osiągnięcia oceny dobrej

Katechizowany:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny dostatecznej.
- Opanował materiał programowy z religii.
- Prezentuje wiadomości powiązane związkami logicznymi.
- Poprawnie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska wskazane przez nauczyciela.
- Stosuje wiedzę w sytuacjach teoretycznych i praktycznych inspirowanych przez nauczyciela.
- Podczas wypowiedzi nie popełnia rażących błędów stylistycznych.
- Wykazuje się dobrą znajomością pacierza.
- W zeszycie posiada wszystkie notatki i prace domowe.
- Podczas lekcji wykorzystuje określone pomoce (podręcznik, zeszyt i inne).
- Systematycznie uczestniczy w zajęciach religii.
- Jest zainteresowany przedmiotem.
- Włącza się w przeżycia i dynamikę roku liturgicznego.
- Wykazuje się dobrą umiejętnością stosowania zdobytych wiadomości.
- Stara się być aktywny podczas lekcji.

Wymagania dopełniające

Uwarunkowania osiągnięcia oceny bardzo dobrej

Katechizowany:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny dobrej.
- Opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony poziomem nauczania religii.
- Prezentuje poziom wiadomości powiązanych ze sobą w logiczny układ.

- Właściwie rozumie uogólnienia i związki między nimi oraz wyjaśnia zjawiska bez ingerencji nauczyciela.
- Umiejętnie wykorzystuje wiadomości w teorii i praktyce bez ingerencji nauczyciela.
- Wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi.
- Wykazuje dobrą znajomość pacierza.
- Wzorowo prowadzi zeszyt i odrabia prace domowe.
- Aktywnie uczestniczy w religii.
- Jego postępowanie nie budzi żadnych zastrzeżeń.
- Jest pilny, systematyczny, zainteresowany przedmiotem.
- Chętnie i systematycznie uczestniczy w życiu parafii.
- Odpowiedzialnie włącza się w dynamikę i przeżycia roku liturgicznego.
- Stara się być świadkiem wyznawanej wiary.

O ocenie bardzo dobrej mogą decydować również inne indywidualne osiągnięcia ucznia, kwalifikujące do tej oceny.

Wymagania ponadprogramowe

Uwarunkowania osiągnięcia oceny celującej

Katechizowany:

- Spełnia wymagania określone w zakresie oceny bardzo dobrej.
- Wykazuje się wiadomościami wykraczającymi poza program religii własnego poziomu edukacji.
- Prezentuje wiadomości powiązane ze sobą w systematyczny układ.
- Samodzielnie posługuje się wiedzą dla celów teoretycznych i praktycznych.
- Wykazuje się właściwym stylem wypowiedzi, swobodą w posługiwaniu się terminologią przedmiotową i inną.
- Włącza się w prace pozalekcyjne, np. w przygotowanie gazetek religijnych, montażu scenicznych, pomocy katechetycznych itp.
- Uczestniczy w konkursach wiedzy religijnej.
- Twórczo uczestniczy w życiu parafii np.: należy do organizacji i ruchów katolickich, uczestniczy w pielgrzymkach itp.
- Jego pilność, systematyczność, zainteresowanie, stosunek do przedmiotu nie budzi żadnych zastrzeżeń.
- Poznane prawdy wiary stosuje w życiu.

Na ocenę celującą mogą wskazywać również inne indywidualne osiągnięcia ucznia, kwalifikujące do tej oceny.